Vak 87

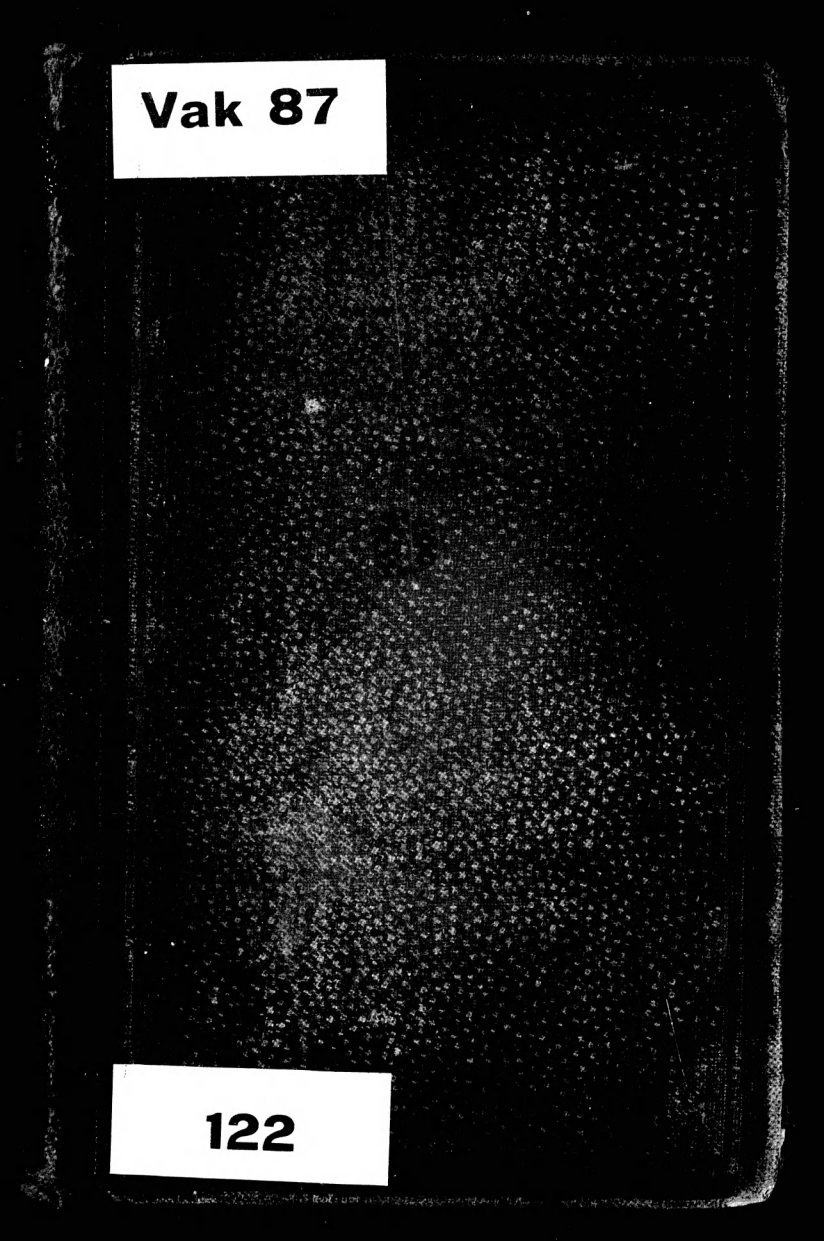

122

J. Gulesfen.

CH

Vak 87
122

HANDBOEK

VAN

CHRISTELIJKE GODSVRUCHT,

TEN DIENSTE VAN HET

St. WILLIBRORDUS GYMNASIUM.

DOOR

A. HENRIET. S. J.

's HAGE,
T. C. B. TEN HAGEN.
1878.

BIBLIOTHEEK CONV. WIJCHENS

IMPRIMATUR.

Datum Harlemi,
die 15 Aprilis 1878.

† P. M. Snickers,
Epūs Harlemensis.

Geliefde Jeugd!

Non in solo pane vivit homo.
MATTH. IV, 4.

De opvoeding zorgt niet alleen voor het lichaam, maar ook voor de ziel; en zal zij waarlijk Christelijk wezen, dan mag zij niet tevreden zijn, al heeft zij den geest der haar toevertrouwde Jeugd met kundigheden en wetenschappen verrijkt, zij moet daarenboven alles aanwenden, om haar de noodzakelijkste aller wetenschappen in te prenten: de wetenschap om braaf, deugdzaam en godsdienstig te leven. — Neen! de mensch leeft niet enkel van brood; het aardsche noch het wereldsche is in staat hem gelukkig te maken. Non in solo pane vivit homo. *Zijn hart en geest vordert edeler voedsel, dorst naar het eeuwige, naar het goddelijke. En hoe zal hij zich in het bezit stellen van dat edele, verhevene voedsel? Op geen andere wijze dan door godsdienstigheid. Zij immers is het, welke den mensch in eene heilrijke gemeenschap brengt met God, de bron van alle goed en schoon, den eenige, die 's menschen hart bevredigen, zaligen kan.*

Uwe ontluikende godsdienstigheid te hulp te komen, is het doel van dit handboek. De voornaamste middelen zijn er in aangewezen, waardoor uwe Christelijke Godsvrucht aanhoudend moet vernieuwd en

versterkt worden, als ook de wijze waarop zij moeten worden aangewend, zullen zij vruchtbaar werken.

Het lag echter niet in ons plan een volledig Kerkboek te leveren. Het Coeleste Palmetum, *de* Manuel des Congrégations *enz., voorzien genoegzaam in die behoefte; slechts die gebeden zijn hier bijeen gebracht, welke gij gewoon zijt gezamenlijk te gebruiken, of welke zeldzamer in uwe kerkboeken voorkomen.*

De vrome Christen houdt zich zelden tevreden met het volbrengen der algemeene godsdienstplichten, hij streeft er naar, om edelmoediger blijken te geven van zijne liefde jegens God. Vandaar dat er bij hem onderscheidene oefeningen in gebruik zijn, die hij zich vrijwillig oplegt. De voornaamste daarvan zijn hier opgesomd en tevens zijn de voorwaarden vermeld, die men moet volbrengen, om deelachtig te worden aan de geestelijke voordeelen, welke de Kerk daaraan verbonden heeft.

Moge uwe Christelijke opvoeding, die ons boven alles ter harte gaat, ook door dezen geringen arbeid bevorderd, en daardoor het heilig liefdevuur der godsdienstigheid meer en meer in uwe jeugdige harten ontstoken worden, dan acht ik mij voor mijne moeite dubbel beloond.

A. HENRIET,
Directeur.

Katwijk aan den Rijn,
1878.

OVER HET OPSTAAN.

1. Zorg dat de eerste oogenblikken van den dag geheiligd worden, want alles behoort den Heer. Dat uwe eerste gedachten dus voor God zijn, maak terstond bij het ontwaken het teeken des H. Kruises, en wel, zoo mogelijk, met wijwater.

Voeg daarbij een of ander godvruchtig gebedje, als:

Mijn Heer en mijn God! U zij dank, lof en eer in eeuwigheid.

Alles tot Gods meerdere glorie.

Geloofd en gezegend zij de Allerheiligste Drievuldigheid, van nu af tot in eeuwigheid.

Eere zij den Vader, die mij geschapen heeft; eere zij den Zoon, die mij verlost heeft; eere zij den H. Geest, die mij geheiligd heeft.

Maria wees mij tot Moeder, ik wil Uw dienaar zijn.

2. Na gewekt te zijn, moet gij niet dralen u op te richten, en die kleederen aan te doen, welke de Christelijke eerbaarheid afvordert. Het is ook zeer raadzaam om onder het aankleeden, wasschen enz. eenige gebeden te spreken, als: Onze Vader, Wees gegroet, Ik geloof in God den Vader, de drie akten.

3. Is er in den nacht iets gebeurd, waarover het geweten ongerust is, verwek dan uit den grond des harten een berouw.

4. IJdele opsmuk is den Christen onwaardig, maar zindelijkheid en netheid is prijzenswaardig.

5. Hebt gij met moeielijkheden te kampen, verzuim niet daaromtrent goede voornemens te maken en de goddelijke genade in het bijzonder af te smeeken.

6. Maak het u in 't vervolg van uw leven tot gewoonte, om altijd op een bepaald uur op te staan.

(De gezondheid vordert meestal zeven uren slapens).

Woon, zoo gij kunt, dagelijks de H. Mis bij; een geestelijke lezing is allernuttigst.

MORGENGEBED.

In den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes.

ANTW. Amen;

Kom H. Geest! vervul de harten Uwer geloovigen, en ontsteek in hen het vuur Uwer liefde.

Zend Uwen H. Geest af en zij zullen herboren worden.

ANTW. En Gij zult het aanschijn der aarde vernieuwen.

Laten wij bidden.

O God! die de harten der geloovigen door de verlichting des H. Geestes onderwezen hebt, geef

ons dat wij, in dienzelfden Geest, de ware wijsheid erlangen, en ons altijd in zijne vertroosting verblijden, door Christus onzen Heer.

ANTW. Amen.

Geloofd zij de allerheiligste en onverdeelde Drievuldigheid.

ANTW. Nu, en altijd en in alle eeuwigheid.

Allerheiligste en allerhoogwaardigste Drievuldigheid, één God in drie personen, wij gelooven en belijden dat Gij hier waarachtig tegenwoordig zijt, wij aanbidden U, met de allerdiepste gevoelens van ootmoedigheid, en geven U, uit geheel ons hart, de eer, die wij aan Uwe Opperste Majesteit verschuldigd zijn.

Mijne ziel loof den Heer!

ANTW. En wil zijne menigvuldige weldaden nooit vergeten!

Mijn Heer en mijn God! wij bedanken U zeer ootmoedig voor al de genade, die Gij in Uwe overgroote barmhartigheid ons, tot heden toe, verleend hebt, en wel bijzonder dat Gij ons hier, van onze jeugd af, den weg aanwijst en alle noodige middelen ter hand stelt, om U, o goede God! ijverig te kunnen dienen. Is het niet even zoo een uitwerksel van Uwe goedheid, dat wij dezen dag mogen aanschouwen? Derhalve willen wij dien tot Uw heiligen dienst besteden, en dragen U alle

gedachten, woorden, werken en moeilijkheden er van op. Zegen ze, opdat er geene zij, die niet bezield worde door Uwe liefde en die niet strekke tot Uwe meerdere eer, door Christus onzen Heer.

ANTW. Amen.

Gewaardig U dan, o Heer! ons dezen dag voor alle zonden te bewaren.

ANTW. Ontferm U onzer, o Heer! ontferm U onzer.

Uwe barmhartigheid kome over ons.

ANTW. Gelijk wij op U gehoopt hebben.

Op U, o Heer! heb ik mijne hoop gevestigd.

ANTW. En in eeuwigheid zal ik niet beschaamd worden.

ONZE VADER. (1)

Pater noster, qui es in coelis; sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua sicut in coelo et in terra;

Onze Vader, die in de Hemelen zijt; geheiligd zij uw naam; laat ons toekomen uw rijk; uw wil geschiede op aarde als in den hemel;

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos demit-

ANTW. Geef ons heden ons dagelijksch brood; en vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven

(1) Dit *onze Vader enz.* kan dienen voor de dagelijksche gebeden van het Broederschap van het H. Hart van Jesus.

timus debitoribus nostris; et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos a malo. Amen.

onze schuldenaren; en leid ons niet in bekoring; maar verlos ons van den kwade. Amen.

WEES GEGROET.

Ave, Maria! gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Jesus.

Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc, et in hora mortis nostrae. Amen.

Wees gegroet, Maria! vol van genade, de Heer is met U, gezegend zijt Gij boven alle vrouwen, en gezegend is de vrucht uws lichaams, Jesus.

Antw. Heilige Maria, Moeder Gods, bid voor ons, zondaars, nu en in het uur onzes doods. Amen.

IK GELOOF IN GOD DEN VADER.

1. Credo in Deum, Patrem omnipotentem, creatorem coeli et terrae;

2. Et in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum;

3. Qui conceptus est de

1. Ik geloof in God, den Vader almachtig, Schepper van hemel en aarde;

2. En in Jezus Christus, zijn eenigen Zoon, onzen Heer;

3. Die ontvangen is van

Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine;

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus;

5. Descendit ad inferos; tertia die resurrexit a mortuis;

6. Ascendit ad coelos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis;

7. Inde venturus est judicare vivos et mortuos;

8. Credo in Spiritum Sanctum;

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem;

10. Remissionem peccatorum;

11. Carnis resurrectionem;

12. Vitam aeternam. Amen.

den Heiligen Geest, geboren uit de Maagd Maria;

4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruist, gestorven en begraven;

5. Hij is nedergedaald ter helle; ten derde dage verrezen van de dooden;

6. Hij is opgeklommen ten hemel, zit aan de rechterhand Gods, zijns Vaders almachtig;

7. Van daar zal Hij wederkomen oordeelen levenden en dooden;

ANTW. 8. Ik geloof in den Heiligen Geest;

9. De heilige Katholieke Kerk; gemeenschap der Heiligen;

10. Vergiffenis der zonden;

11. Verrijzenis des vleesches;

12. Het eeuwige leven. Amen.

v. O zoet Hart van Jezus,

Antw. Maak dat ik U altijd meer beminne.

v. Vermeerder o Heer! in ons het geloof en de hoop en de liefde, en geef dat, om te verwerven wat Gij belooft,

r. Wij steeds beminnen wat Gij gebiedt.

Laten wij uit geheel ons hart de akten van Geloof, Hoop en Liefde verwekken. 1)

Akte van Geloof. Mijn Heer en mijn God, ik geloof vastelijk alles, wat Gij geopenbaard hebt, en mij door de Heilige Kerk wordt voorgesteld te gelooven; omdat gij het geopenbaard hebt, die de eeuwige waarheid en wijsheid zijt, die niet kunt bedriegen of bedrogen worden. In en voor dit geloof wil ik leven en sterven.

Antw. Heer, vermeerder mijn geloof.

Akte van Hoop. Mijn Heer en Mijn God, ik hoop met een vast betrouwen, door de verdiensten van Jezus Christus, van U te zullen verkrijgen de eeuwige zaligheid en alles wat mij daartoe noodig is, omdat gij dit beloofd hebt, die oneindig machtig, goed en getrouw in Uwe beloften zijt. In deze hoop wil ik leven en sterven.

---

(1) Elken keer 7 j. en 7 q. aflaat, en aan hem, die dit dagelijks doet een volle aflaat elke maand. Ben. XIV. 28 Jan. 1756. (Prinzivalli. decr. 223).

ANTW. Heer, vermeerder mijne hoop.

AKTE VAN LIEFDE. Mijn Heer en mijn God, ik bemin U boven alles, en uit geheel mijn hart, omdat Gij boven alles goed en oneindig volmaakt zijt: ik bemin mijn evennaaste gelijk mij zelven, uit liefde tot U. In deze liefde wil ik leven en sterven.

ANTW. Heer, vermeerder mijne liefde.

V. De naam van Jezus zij gebenedijd.

ANTW. Nu en altijd en in eeuwigheid.

Litanie van den Zoeten Naam Jezus. (1)

Kyrie, eleison.	Heer, ontferm U onzer.
Christe, eleison.	ANTW. Christus ontferm U onzer.
Kyrie, eleison.	Heer, ontferm U onzer.
Jesu, audi nos.	Jezus, hoor ons.
Jesu, exaudi nos.	ANTW. Jezus verhoor ons.
Pater, de coelis Deus,	God, Hemelsche Vader,
Fili, Redemptor mundi Deus.	God, Zoon, Verlosser der wereld,
Spiritus Sancte Deus.	God Heilige Geest.
Sancta Trinitas, unus Deus,	Heilige Drievuldigheid, één God,
Jesu, Fili Dei Vivi,	Jezus, Zoon van den levenden God,
Jesu, splendor Patris,	Jezus, glans des Vaders,

(1) Litanie zooals zij is goedgekeurd 21 Aug. 1862. Elken keer 300 dagen aflaat (3 Mart. 1870 pro dioec. Harlem. Direct. 1871).

Jesu, candor lucis aeternae,
Jesu, Rex gloriae,
Jesu, Sol Justitiae,

Jesu, Fili Mariae Virginis,
Jesu, amabilis,
Jesu, admirabilis,
Jesu, Deus fortis,
Jesu, Pater futuri saeculi,
Jesu, magni concilii Angele,
Jesu, potentissime,
Jesu, patientissime,
Jesu, obedientissime,

Jesu, mitis et humilis corde,
Jesu, amator castitatis,
Jesu, amator noster,
Jesu, Deus pacis,
Jesu, auctor vitae,

Jesu, exemplar virtutum,
Jesu, zelator animarum,
Jesu, Deus noster,
Jesu, refugium nostrum,
Jesu, pater pauperum,
Jesu, thesaurus fidelium,

miserere nobis.

Jezus, klaarheid des eeuwigen lichts,
Jezus, Koning der glorie,
Jezus, zoon der gerechtigheid,
Jezus, zoon der Maagd Maria,
Beminnelijke Jezus,
Verwonderlijke Jezus.
Jezus, sterke God,
Jezus, Vader der toekomstige eeuw,
Jezus, Engel des hoogen Raads,
Allermachtigste Jezus,
Allergeduldigste Jezus,
Allergehoorzaamste Jezus,
Jezus, zachtmoedig en nedrig van harte,
Jezus, minnaar der zuiverheid,
Jezus, onze minnaar,
Jezus, God des vredes,
Jezus, oorsprong des levens,
Jesus, toonbeeld der deugden,
Jezus, ijveraar der zielen,
Jezus, onze God,
Jezus, onze toevlucht,
Jezus, vader der armen,
Jezus, schat der geloovigen,

ontferm U onzer.

Jesu, bone pastor,	Jezus, goede herder,
Jesu, lux vera,	Jezus, waarachtig licht,
Jesu, sapientia aeterna,	Jezus, eeuwige wijsheid,
Jesu, bonitas infinita,	Jezus, oneindige goedheid,
Jesu, via et vita nostra,	Jezus, onze weg en ons leven,
Jesu, gaudium Angelorum,	Jezus, vreugde der Engelen,
Jesu, Rex Patriarcharum,	Jezus, Koning der Patriarchen,
Jesu, Magister Apostolorum,	Jezus, Meester der Apostelen,
Jesu, Doctor Evangelistarum,	Jezus, Leeraar der Evangelisten,
Jesu, fortitudo Martyrum,	Jezus, sterkte der Martelaren,
Jesu, lumen Confessorum,	Jezus, licht der Belijders,
Jesu, puritas virginum,	Jezus, zuiverheid der Maagden,
Jesu, corona sanctorum omnium.	Jezus, Kroon van alle Heiligen.
Propitius esto, parce nobis, Jesu,	Wees genadig, spaar ons Jezus,
Propitius esto, exaudi nos, Jesu,	Wees genadig, verhoor ons Jezus,
Ab omni malo, libera nos, Jesu.	Van alle kwaad, verlos ons, Jezus.
Ab omni peccato,	Van alle zonde,
Ab ira tua,	Van uwen toorn,
Ab insidiis diaboli,	Van de lagen des duivels,
A spiritu fornicationis,	Van den geest der onzuiverheid,

miserere nobis.

onferm U onzer.

A morte perpetua,
A neglectu inspirationum tuarum,
Per mysterium sanctae incarnationis tuae,
Per nativitatem tuam,
Per infantiam tuam,
Per divinissimam vitam tuam,
Per labores tuos,
Per agoniam et passionem tuam,
Per crucem et derelictionem tuam,
Per languores tuos,
Per mortem et sepulturam tuam,
Per resurrectionem tuam,
Per ascensionem tuam,
Per gaudia tua,
Per gloriam tuam.
libera nos, Jesu.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; parce nobis Jesu,
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; exaudi nos, Jesu,
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; miserere nobis, Jesu,
Jesu, audi nos,
Jesu, exaudi nos.

Van den eeuwigen dood,
Van de verwaarloozing uwer ingevingen,
Door het geheim uwer heilige Menschwording,
Door uwe geboorte,
Door uwe kindschheid,
Door uw allergoddelijkst leven,
Door uwen arbeid,
Door uw doodstrijd en lijden,
Door uw kruis en verlatenheid,
Door uwe krankheden,
Door uw dood en begrafenis,
verlos ons Jezus.

Door uwe verrijzenis,
Door uwe hemelvaart,
Door uwe vreugden,
Door uwe glorie.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons Jezus.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons Jezus,
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer Jezus,
Jezus, hoor ons,
Antw. Jezus, verhoor ons.

Hart van Jezus, brandende van liefde voor ons.

ANTW. Ontvlam in ons hart eene brandende liefde tot U.

O beminnelijke Jezus! om U mijne dankbaarheid te betuigen en mijne ongetrouwheden te herstellen, geef ik U mijn hart, ik wijd mij geheel aan U toe, en neem mij voor, met den bijstand uwer genade in het vervolg niet meer te zondigen. (1)

ANTW. Amen.

V. Bidt voor ons alle Gods lieve Heiligen.

ANTW. Opdat wij waardig worden de beloften van Christus.

O Maria, onze Moeder en naast God onze eenige hoop, met het volste vertrouwen werpen wij ons in den schoot uwer moederlijke barmhartigheid. Zie met een mededoogend oog op deze kleine schaar, beveel die aan uwen aanbiddelijken Zoon, opdat er niemand van verloren ga, maar opdat wij allen, door uwe voorspraak, tot het eeuwig geluk mogen geraken, van u, o Moeder, en Jezus, uwen Zoon, in eeuwigheid te beminnen en te aanschouwen.

ANTW. Amen.

Engel des Heeren, mijne liefderijke leidsman,

(1) Voor dit gebed, elken dag ééns, 100 dagen afl. Zoo dit een maand lang wordt gedaan, een volle afl. Pius VII. 26 Sept. 1817. (Pallard. Recueil. p. 188.)

verwerf mij zoodanig aan uwe ingevingen te gehoorzamen, dat ik nergens in afdwale op den weg der geboden van mijnen God. (1)

ANTW. Amen.

Groote Heiligen, wier naam wij het geluk hebben te voeren, beschermt ons, bidt voor ons, opdat wij God, gelijk gij, mogen dienen, en met u, Hem eeuwig in den hemel mogen verheerlijken.

ANTW. Amen.

Voor den bloei van het geloof in ons vaderland.

O God, die den H. Willibrordus hebt gelieven te verkiezen, om den heidenen Uwen Naam te verkondigen, opdat zij hierdoor tot eene volkomene aanneming onder de kinderen Gods zouden geraken, geef ons, bidden wij U, dat wij, die onder de bijzondere bescherming van dien grooten Heilige staan, door zijne voorspraak in uwe dienst mogen volharden, en hierdoor in onze dagen, zij, die U

---

(1) Voor dit gebed: 1o. 100 dagen afl. zoo dikwijls als men het bidt, 2o. een volle afl. zoo men het dagelijks, gedurende een maand, heeft gebeden, 3o. een volle afl. op het feest der Engelen. Bew. (2 Oct.), zoo men het tweemaal daags bidt, en 4o. een volle afl. in de ure des doods, indien men het dikwerf in het leven heeft gebeden. Pius VI. 2 Oct. 1795. etc. (Maurel. p. 166).

toebehooren, in getal en verdiensten toenemen; door Christus onzen Heer. (1)

ANTW. Amen.

Bij de Bedeklok, 's morgens, 's middags en 's avonds buiten den Paaschtijd.

V. De Engel des Heeren heeft Maria geboodschapt.

ANTW. En zij heeft ontvangen van den H. Geest.

Wees gegroet, enz.

ANTW. H. Maria, enz.

V. Zie de dienstmaagd des Heeren.

ANTW. Mij geschiede naar uw Woord.

Wees gegroet, enz.

ANTW. H. Maria, enz.

V. En het Woord is vleesch geworden.

ANTW. En het heeft onder ons gewoond.

Wees gegroet, enz.

ANTW. H. Maria, enz.

V. Bid voor ons H. Moeder Gods.

ANTW. Opdat wij waardig worden de beloften van Christus.

---

(1) Hun, die dagelijks bidden voor de bekeering van Nederland, heeft Pius IX, den 11 Jun. 1854 verleend telkens 200 dagen aflaat en een vollen aflaat, elke maand op een dag naar verkiezen.

Laten wij bidden.

Stort Heer Uwe genade in onze harten, opdat wij, die door de boodschap des Engels de menschwording van Christus uwen Zoon hebben leeren kennen, door zijn lijden en kruis, tot de heerlijkheid zijner verrijzenis mogen geraken, door Jezus Christus onzen Heer.

ANTW. Amen.

Geloofd zij onze Heer Jezus Christus.

ANTW. Nu en in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

In den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes. Amen.

In den Paaschtijd (van Zaturdag voor Paschen tot en met Zaturdag-middag voor het feest der Allerheiligste Drievuldigheid.)

V. Koningin des Hemels, verheug U, Alleluja.

ANTW. Want Hij, dien gij verdient hebt te dragen. Alleluja.

V. Is verrezen, gelijk Hij gezegd heeft, Alleluja.

ANTW. Bid God voor ons, Alleluja.

V. Verheug en verblijd U, o Maagd Maria, Alleluja.

ANTW. Omdat de Heer waarlijk verrezen is, Alleluja.

Laten wij bidden.

O God, die U gewaardigd hebt, door de verrijzenis van Uwen Zoon, onzen Heer Jezus Christus, de wereld te verblijden, geef, bidden wij U, dat wij door zijne Moeder, de H. Maagd Maria, de vreugde van het eeuwig leven mogen erlangen. Door denzelfden Jezus Christus onzen Heer.

ANTW. Amen.

NB. Voor het bidden van: « De Engel des Heeren» en « Koningin enz. »
1. Elken dag 100 dagen aflaat.
2. Elke maand een volle aflaat. Ben. XIII. 14 Sept, 1724.
3. Men moet het eerste geknield bidden, uitgenomen des Zaturdags 's avonds, en op de Zondagen.

GEBEDEN

VOOR BIJZONDERE DEVOTIËN.

De Congreganisten.

Regel VI schrijft hun voor te bidden driemaal het *Onze Vader* en het *Wees Gegroet*, ééns het *Symbolum* met *Salva Regina*.

Salve Regina.

Zijt gegroet o Koningin, Moeder der Barmhartigheid. Ons leven, onze wellust, onze hoop, zijt gegroet. Tot U roepen wij ballingen, Eva's kroost. Tot U verzuchten wij, treurende en weenende in

dit tranendal. Sla Gij dan, onze voorspraak, uwe zoo meedoogende oogen op ons neder, en toon ons, na deze ballingschap, Jezus, de gezegende vrucht van uwen schoot. O barmhartige, o liefdevolle, o minnelijke Maagd Maria.

Zoo men hierbij voegt:

Tot uwe bescherming nemen wij onze toevlucht, Heilige Moeder Gods, verstoot onze gebeden niet in onze noodwendigheden, maar bevrijd ons altijd van alle gevaren, Glorierijke en gezegende Maagd, onze Vrouwe, onze Middelares, onze Voorspraak, verzoen ons met uwen Zoon, beveel ons aan uwen Zoon, vertoon ons aan uwen Zoon.

V. Vergun mij, o Heilige Maagd uwen lof te verkondigen.

R. Geef mij kracht tegen uwe vijanden.

Geloofd zij God in zijne Heiligen!

Dan verdient men: 1o elken dag 100 d. afl. en op de Zondagen 7 j. en 7 q. — 2o tweemaal een vollen afl. elke maand, op twee Zondagen naar verkiezing. — 3o een v. a. op de voorname Feestdagen der H. Maagd en op Allerheiligen. — 4o item in de ure des doods. Pius VI. 1786. (Prinz. Decr. 389).

De Leden van het Broederschap van het Onb. Hart van Maria.

Voor de bekeering der zondaren: één *Wees gegroet.* — *Tot uwe bescherming* (zie hierboven) en *O Maria, toevlucht der zondaren, bid voor ons.*

Een volle aflaat op den dag, dat men gedoopt is. Greg. XVI.

De Leden van het Apostolaat des Gebeds.

Ter vereeniging van onze intentie met die van het H. Hart van Jesus.

OPDRACHT.

Goddelijk Hart van Jesus, ik offer U, door het Onbevlekt Hart van Maria, al mijne gebeden en werken, al mijn lijden van dezen dag op, in vereeniging met alle inzichten, waarmede Gij U zonder ophouden, op onze altaren opdraagt. Ik offer ze U bijzonder op voor de noodwendigheden, die gedurende deze maand in de gebeden der leden zijn aanbevolen.

Ter eere van het H. Hart.

Tot eerherstel en tot voldoening voor de versmade Liefde: *Onze Vader, Wees gegroet, ik geloof in God den Vader* en *Zoet Hart van Jesus, maak dat ik U altijd meer beminnen.*

Aan dit gebed is verleend, zoo men het dagelijks bidt: 1o een volle aflaat op den 1en Vrijdag of Zondag der maand, een tweede volle aflaat op een dag naar verkiezing. — 2o item op het feest van het H. Hart. — 3o in de ure des doods. — 4o 60 dagen voor eenig goed werk. Pius VII, 7 Mart. 1801 enz. Zie Pallard, Recueil. p. 181.

De Leden van het genootschap tot voortplanting van het Geloof.

Voor de bekeering der heidenen: *Onze Vader, Wees gegroet* en *H. Franciscus Xaverius bid voor ons.*

De Leden van het genootschap der H. Kindsheid.

Wees gegroet en *H. Maagd Maria bid voor ons en voor de arme kindertjes der Heidenen.*

De Leden van het Broederschap van het Scapulier.

De gebeden, welke opgeven zijn om deelachtig te worden aan het privilegium Sabbatinum, d. w z. aan het voorrecht om, op den eersten Zaturdag, na het afsterven, uit het Vagevuur verlost te worden.

V. Onze Lieve Vrouw van het H. Hart.
R. Bid voor ons.

(100 dagen afl. Pius. IX. 26 Juni. 1867).

OVER HET AVONDGEBED.

Gelijk des morgens zoo knielt ook des avonds de godvruchtige Christen voor zijn God neder, om Hem zijn dank te betuigen voor de menigvuldige weldaden, welke hij gedurende den dag van dien zoo milddadigen Vader ontvangen heeft. Hoezeer dit betaamt behoeft nauwelijks gezegd te worden, daar de dankbaarheid ons als aangeboren is. Met het avondgebed gaat gewoonlijk een kort geweten-onderzoek gepaard, waarin men een vluchtigen blik werpt op den afgeloopen dag en vooral nagaat, of er niets is, wat ons geweten grootelijks bezwaart. Van welk een gewicht deze loffelijke gewoonte is, zal een ieder terstond begrijpen, die overdenkt de onzekerheid van de ure des doods, en hoe verschrikkelijk het is, in staat van doodzonde, te ontwaken in de eeuwigheid. De nacht nu is de

tijd, dien de dood bij voorkeur schijnt te kiezen om zijne slachtoffers te maken. Door de zonde te gedenken, zal men er als van zelfs toe gebracht worden om daarover een oprecht leedwezen te hebben en die zoo veel mogelijk, door een volmaakt berouw, uit te wisschen. Daarenboven is zulk een onderzoek een krachtig middel om de zonden te voorkomen. Die alle dagen getrouw zich zelf rekenschap afvraagt van zijn gedrag, de omstandigheden nagaat, waarin hij verkeerd heeft, zal er op bedacht worden om kleinere zonden te vermijden, kwade geneigdheden tegen te gaan, en daardoor zal hij grooteren val verhoeden, de gevaren, die zijne deugd bedreigen, bij tijds ontwaren en, voordat zij geschaad hebben, weten af te wenden; de listen van den zielenvijand zal hij ontdekken en verijdelen, en zich opgewekt gevoelen, om met nieuwen ijver, de hulp der goddelijke genade in te roepen. — Eindelijk geeft het dagelijksch onderzoek van het geweten een groot gemak om zich tot de biecht voor te bereiden. Hoe weinig tijd gij ook moogt hebben, laat dit gewetensonderzoek nooit achterwege.

AVONDGEBED.

In den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes.

Antw. Amen.

Kom H. Geest! vervul de harten Uwer geloovigen, en ontsteek in hen het vuur Uwer liefde.

Antw. Amen.

Laten wij God bedanken voor Zijne weldaden.

Hemelsche Vader, welk een dank zullen wij U bewijzen voor al het goede, dat wij van U genoten hebben. Gij hebt ons geschapen, met het dierbaar bloed van Uwen eenigen Zoon verlost, en zelfs heden nog heeft Uwe goedheid ons naar lichaam en ziel zoo milddadig gespijzigd. Geef, o God, dat wij aan zoo veel weldaden met een dankbaar hart beantwoorden, U oprecht dienen en beminnen mogen, en nooit ophouden U te loven.

ANTW. Amen.

Onze Vader, enz.

ANTW. Geef ons heden, enz.

Wees gegroet, enz.

ANTW. H. Maria, enz.

1. Boven al bemin éénen God.
2. IJdelijk noch zweer noch spot.
3. Vier de heilige dagen des Heeren.
4. Vader en moeder zult gij eeren.
5. Met wil of werken sla niemand dood.
6. Doe geen overspel of onkuischheid snood.
7. Wacht u van stelen of onrechtvaardig leven.
8. Gij zult geen getuigenis der valschheid geven.
9. Begeer niemands bedgenoot.
10. Noch iemands goed, 't zij klein of groot.

ANTW. Amen.

1. De geboden heilige dagen zult gij vieren.

2. En dan ook Mis hooren met goede manieren.

3. Geen geboden vastendagen zult gij breken.

4. Gij zult uwen priester ten minste eens in 't jaar uwe biecht spreken.

5. En nutten omtrent Paschen het lichaam des Heeren.

ANTW. Amen.

Bidden wij God om de kennis onzer zonden.

H. Geest, licht der harten, maak ons tot onze groote droefheid het kwaad indachtig, dat wij heden bedreven en het goede, dat wij verzuimd hebben.

Kort gewetens-onderzoek.

I. Plichten jegens God. *Heb ik het ongeluk gehad van in doodzonde gevallen te zijn? — (Zoo neen; dank dan en vraag om volharding. — Zoo ja; treur enween).*

Hoe heb ik gebeden . . . . de H. Mis bijgewoond; mij in de kapel of kerk gedragen.

Heb ik den naam van God, — Jesus . . . . misbruikt; — mij ongodsdienstig aangesteld. . . . met ergernis van anderen?

II. Plichten jegens de overheden. *Is er in gedachten, woorden, handelingen iets geweest, strijdig met den eer-*

bied, de gehoorzaamheid enz. . .? Heb ik hen belogen, bedrogen, — anderen tegen hen opgezet, — het hun lastig gemaakt, met boos opzet?

III. Plichten jegens den evennaaste. *Heb ik mij schuldig gemaakt aan kwaadspreken, laster, bespotten, boos maken, beleedigen, benadeelen, mishandelen, valschelijk beschuldigen, onaangenaamheid berokkenen? — Heb ik anderen tot kwaad aangezet, overgehaald . . . ? Ben ik niet afgunstig geweest?*

IV. Plichten jegens zich zelven. *Studieplichten . . . Heb ik de regeltucht versmaad, met boos opzet verstoord? Heb ik de gevaren van zonde vermeden; — in bekoringen mijn hart tot God . . . verheven? —*

Heb ik mij schuldig gemaakt aan leugen — ijdelheid — verkeerde behaagzucht — hoovaardigheid — onmatigheid in spijs of drank, gramschap of driftigheid.

Ben ik, op mijn tijd en zoo als het behoort, te biechten en ter Communie gegaan?

Laten wij van ganscher harte een akte van berouw verwekken.

Mijn Heer en mijn God, het is ons leed uit den grond van ons hart, dat wij tegen U gezondigd hebben, omdat Gij het hoogste goed en boven al beminnelijk zijt, en Gij o God de zonde oneindig verfoeit. Wij bidden U ootmoedig om vergiffenis door de verdiensten van Jesus Christus, Uwen

Zoon, onzen Heer, en nemen ons vastelijk voor, met de hulp Uwer genade, boetvaardigheid te doen en U, o God, nooit meer te vergrammen.

ANTW. Geef daartoe, o goedertieren Jesus, Uwe alvermogende genade!

Laten wij God bidden voor levenden en dooden.

Stort Heer, Uwe genade uit in onze harten, en over onze ouders, weldoeners, vrienden en vijanden; bescherm al onze overheden, zoo geestelijke als wereldlijke; help de armen, de gevangenen, de bedroefden, de reizigers, de zieken en de stervenden; bekeer de zondaars en onze dwalende broeders en verlicht de ongeloovigen.

God van goedheid en barmhartigheid, heb ook medelijden met de zielen, die in het vagevuur lijden, maak een einde aan hunne pijnen en verleen aan alle de eeuwige rust.

ANTW. Amen.

Kyrie eleison.	Heer, ontferm U onzer (1)
Christe eleison.	ANTW. Christus, ontferm U onzer.
Kyrie eleison.	Heer, ontferm U onzer.

(1) Voor het bidden van deze Litanie: 1o telkens 300 dagen aflaat en 2o volle aflaat op de 5 voorn. feestdagen van O. L. Vr. (1) (Pius VII, 30 Sept. 1817. Prinz. Decr. 401.) Gewone voorw. met kerkbezoek. Pallard. p. 213.

Christe, audi nos.	Christus, hoor ons.
Christe, exaudi nos.	Antw. Christus, verhoor ons.
Pater de coelis Deus, miserere nobis.	God, Hemelsche Vader, ontferm U onzer.
Fili, Redemptor mundi Deus, miserere nobis.	God, Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U onzer
Spiritus Sancte Deus, miserere nobis.	God, H. Geest, ontferm U onzer.
Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nobis.	H. Drievuldigheid, één God, ontferm U onzer.
S. Maria,	H. Maria,
S. Dei Genitrix,	H. Moeder Gods,
S. Virgo virginum,	H. Maagd der Maagden,
Mater Christi,	Moeder van Christus,
Mater divinae gratiae,	Moeder der goddelijke genade,
Mater purissima,	Allerzuiverste Moeder,
Mater castissima,	Allerreinste Moeder,
Mater inviolata,	Onbevlekte Moeder,
Mater intemerata,	Ongeschonden Moeder,
Mater amabilis,	Minnelijke Moeder,
Mater admirabilis,	Wonderlijke Moeder,
Mater Creatoris,	Moeder des Scheppers,
Mater Salvatoris,	Moeder des Zaligmakers,
Virgo prudentissima,	Allervoorzichtigste Maagd,
Virgo veneranda,	Eerwaardige Maagd,
Virgo praedicanda,	Lofwaardige Maagd,
Virgo potens,	Machtige Maagd,
Virgo clemens,	Goedertieren Maagd,
Virgo fidelis,	Getrouwe Maagd,
Speculum justitiae,	Spiegel der rechtvaardigheid,
Sedes sapientiae,	Zetel der wijsheid,

ora pro nobis. — bid voor ons.

Causa nostrae laetitiae,
Vas spirituale,
Vas honorabile,
Vas insigne devotionis,

Rosa mystica,
Turris Davidica,
Turris eburnea,
Domus aurea,
Foederis arca,
Janua coeli,
Stella matutina,
Salus infirmorum,
Refugium peccatorum,
Consolatrix afflictorum
Auxilium Christianorum,
Regina Angelorum,
Regina Patriarcharum,

Regina Prophetarum,
Regina Apostolorum,

Regina Martyrum,

Regina Confessorum,
Regina Virginum,
Regina Sanctorum omnium,
Regina, sine labe concepta,
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce nobis, Domine.

ora pro nobis.

Oorzaak onzer blijdschap,
Geestelijk vat,
Verheven vat,
Uitstekend vat van godsvrucht,
Geheimzinnige roos,
Toren van David,
Ivoren toren,
Huis van goud,
Arke des Verbonds,
Deur der Hemels,
Morgenster,
Behoud der kranken,
Toevlucht der zondaren,
Troosteres der bedrukten,
Hulp der Christenen,
Koningin der Engelen,
Koningin der Oudvaders,
Koningin der Profeten,
Koningin der Apostelen,
Koningin der Martelaren,
Koningin der Belijders,
Koningin der Maagden,
Koningin van alle Heiligen,
Koningin zonder erfsmet ontvangen,
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons Heer.

bijd voor ons.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi nos, Domine.	Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons Heer.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.	Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.
Christe audi nos.	Christus, hoor ons.
Christe exaudi nos.	Antw. Christus, verhoor ons.

Tot uwe bescherming nemen wij onze toevlucht, o H. Moeder Gods, verstoot onze gebeden niet in onzen nood, maar verwerf ons de bevrijding van alle gevaren, o glorierijke en gezegende Maagd.

Wij bidden U, o Heer, bezoek deze woning en verdrijf verre van haar alle listen van den vijand: dat Uwe H. Engelen er in wonen en Uw zegen altijd bij ons blijve, door Christus onzen Heer.

Antw. Amen.

Bewaar ons Heer, terwijl wij waken, behoed ons terwijl wij slapen, opdat wij, met Christus gewaakt hebbende, in vrede mogen rusten.

Antw. Amen.

Bidt voor mij, o mijn Engelbewaarder en mijne heilige patronen, beschermt mij dezen nacht, gedurende heel mijn leven, en vooral in het uur mijns doods.

Antw. Amen.

In den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes.

ANTW. Amen.

V. O. L. V. van het H. Hart.

R. Bid voor ons. (100 d. afl.)

NB. De Congregaanisten bidden driemaal *Onze Vader* en *Wees gegroet* en eens *de Profundis* (Reg VI.)

Psalm 129. De Profundis. (1)

Deze Psalm wordt na het avondgebed gebeden op Allerzielendag en de zeven eerstvolgende dagen, alsook gedurende acht dagen, nadat de tijding ontvangen is van het afsterven van een nabestaande der bewoners van het Gymnasium.

De profundis clamavi ad te Domine: Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuae intendentes: in vocem deprecationis meae.

Si iniquitates observaveris Domine: Domine, quis sustinebit?

Quia apud te propitiatio est: et propter legem tuam, sustinui te Domine.

Uit de diepte riep ik tot U, o Heer! Heer verhoor mijne stem.

Wend goedgunstig Uwe ooren tot de stem mijner smeeking.

Zoo gij onze zonden wilt gedenken Heer, wie zal dan voor U bestaan?

Maar bij U is ontferming, en om Uwe beloften verlaat ik mij op U, o Heer.

(1) 100 dagen aflaat, Pius VI. 18 Maart. 1781. (Pallard. p. 406.)

Sustinuit anima mea, in verbo eius: speravit anima mea, in Domino.

A custodia matutina usque ad noctem: speret Israël in Domino.

Quia apud Dominum misericordia; et copiosa apud eum redemptio.

Et ipse redimet Israël: ex omnibus iniquitatibus eius.

Requiem aeternam dona eis, Domine.

Resp. Et lux perpetua luceat eis.

A porta inferi.

Resp. Erue, Domine, animas eorum.

Requiescant in pace.

Resp. Amen.

Domine, exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Mijne ziel verlaat zich op zijn woord, mijne ziel hoopt op den Heer.

Van den ochtendstond tot aan den nacht zal Israël op den Heer hopen.

Want bij den Heer is barmhartigheid en bij Hem is overvloedige verlossing.

En hij zal Israël verlossen van al zijne ongerechtigheden.

Verleen hun o Heer de eeuwige rust.

Antw. En het eeuwig licht verlichte hen.

Van de poorte der hel.

Antw. Verlos, o Heer, hunne zielen.

Dat zij rusten in vrede.

Antw. Amen.

Heer verhoor mijn gebed.

Antw. En mijn geroep kome tot U.

Voor een Priester.

Oremus.

Deus, qui inter Apostolicos sacerdotes famulum tuum N. sacerdotali fecisti

Laten wij bidden.

O God, Gij, die onder de Apostolische Priesters ook Uwen dienaar N.

dignitate vigere: praesta, quaesumus: ut eorum quoque perpetuo aggregetur consortio. Per Dominum Nostrum J. C. etc.

Resp. Amen.

(doopnaam) met de priesterlijke waardigheid hebt bekleed, geef, bidden wij U, dat hij ook deel in hun eeuwigdurend lotgenootschap moge hebben. Door onzen Heer J. C., enz.

Antw. Amen.

Voor een Leek.

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N. (vel famulae tuae N) quam hodie de hoc saeculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus inimici neque obliviscaris in finem, sed jubeas eam a sanctis Angelis suscipi et ad patriam paradisi perduci, et quia in te speravit et credidit, non poenas inferni sustineat, sed gaudia aeterna possideat. Per Christum Dominum Nostrum.

Resp. Amen.

O God, wien het eigen is, altijd genadig te zijn en te sparen, wij smeeken U ootmoedig voor de ziel van uwen dienaar (of van uwe dienaresse) N. die Gij heden bevolen hebt deze wereld te verlaten, dat Gij haar niet levert in 's vijands handen, noch in eeuwigheid haar ongedachtig zijt, maar beveelt dat zij van de heilige Engelen worde opgenomen en naar het hemelsch vaderland gevoerd, en, omdat zij in U geloofd en gehoopt heeft, niet de pijnen der hel onderga, maar in het bezit gerake van de eeuwige

vreugde. Door Christus onzen Heer.

ANTW. Amen.

Op Allerzielendag en gedurende het Octaaf.

Fidelium, Deus omnium Conditor et Redemptor, animabus famulorum famularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum, ut indulgentiam, quam semper optaverunt, piis supplicationibus consequantur. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum.

RESP. Amen.

O God, Schepper en Verlosser aller geloovigen, schenk de zielen Uwer dienaren en dienaressen vergiffenis van alle hunne zonden, opdat zij de genadige kwijtschelding, waarnaar zij altijd verlangd hebben, door onze vrome gebeden mogen verwerven. Gij die leeft en regeert, God van eeuwigheid tot eeuwigheid.

ANTW. Amen.

Voor Aanverwanten en Weldoeners.

Deus veniae largitor et humanae salutis amator, quaesumus clementiam tuam, ut nostrae congregationis fratres, propinquos et benefactores, qui ex hoc saeculo transierunt, Beata Maria semper virgine intercedente, cum omni-

O God, schenker der vergeving en minnaar van 's menschen heil, wij bidden Uwe goedheid, dat Gij de broeders, aanverwanten en weldoeners van onze vereeniging, die uit deze wereld zijn gescheiden, door de voorbede

bus Sanctis tuis, ad perpetuae beatitudinis consortium pervenire concedas. Per Christum Dominum Nostrum.

Resp. Amen.

Requiem aeternam dona eis Domine.

Resp. Et lux perpetua luceat eis.

Requiescant in pace.

Resp. Amen.

der Allerheiligste Maria, altijd Maagd, en van alle Heiligen, aan de gemeenschap der eeuwige zaligheid deelachtig gelievet te maken. Door Christus onzen Heer.

Antw. Amen.

Verleen hun o Heer de eeuwige rust.

Antw. En het eeuwige licht verlichte hen.

Dat zij rusten in vrede.

Antw. Amen.

OVER HET SLAPEN GAAN.

1. Neem altijd, bij het uitkleeden, de Christelijke eerbaarheid in acht, wetende dat God en zijn H. Engel altijd bij u zijn, en tracht u met goede gedachten bezig te houden.

2. Besproei u zelven en de legerstede met wijwater zeggende:

Reinig en zegen mij o Heer! bewaar mij voor alle kwaad en onheil.

3. Tracht, al biddende, zoo spoedig mogelijk in te slapen en zeg:

Jesus, Maria en Jozef, ik geef U mijn hart en mijne ziel.

Jezus, Maria en Jozef staat mij bij in de ure des doods.

Jezus, Maria en Jozef, in Uwe h. handen beveel ik mijnen geest, laat mij in deze met vrede sterven. (1)

Allerzoetste Jezus, wees mij niet tot rechter, maar tot Verlosser. (2)

H. Engelbewaarder, sta mij bij, bescherm mij tegen alle kwaad.

4. Wordt gij soms wakker, geen beter middel, om weer in te slapen, dan te bidden. Daarom hebben velen de gewoonte om, naar het voorbeeld van den Z. Berchmans, het rozenhoedje meê naar bed te nemen.

Gebed voor de Studie en voor de Lessen.

Veni, Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, et tui amoris in eis ignem accende.

V. Emitte spiritum tuum et creabuntur.

R. Et renovabis faciem terrae.

Kom, H. Geest, vervul de harten Uwer geloovigen, en ontsteek in hen het vuur Uwer liefde.

Zend uwen H. Geest af en zij zullen herboren worden.

ANTW. En Gij zult het aanschijn der aarde vernieuwen.

OREMUS.

Deus, qui corda fide-

LATEN WIJ BIDDEN.

O God, die de harten

(1) Voor elke aanroeping 100 dagen aflaat. Pius VII. 22 Apr. 1809 (Pallard. p. 72.)

(2) 50 dagen aflaat. Pius IX. 11 Aug. 1859. (Ibid. p. 73.)

lium sancti Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem spiritu recta sapere, et de ejus semper consolatione gaudere. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

der geloovigen, door de verlichting des H Geestes onderwezen hebt, geef ons dat wij in dienzelfden geest de ware wijsheid erlangen, en ons altijd in zijne vertroosting verblijden; door Christus onzen Heer.

ANTW. Amen.

In den naam des Vaders, enz.

Gebed na de studie en na de Lessen.

Sub tuum praesidium confugimus, sancta Dei Genetrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed a periculis cunctis libera nos semper, virgo gloriosa et benedicta.

R. Amen.

Tot uwe bescherming nemen wij onze toevlucht, o H. Moeder Gods, verstoot onze gebeden niet in onzen nood, maar verwerf ons de bevrijding van alle gevaren, o glorierijke en gezegende Maagd.

ANTW. Amen.

In den naam des Vaders, enz.

BEMERKING.

1. De studie is een uwer heilige beroepsplichten, leg er u dus met alle vlijt op toe, en uit plichtbesef; van het welslagen daarvan hangt veel af voor uw volgend leven, en denk dat de eenmaal vervlogen tijd nimmer wederkeert.

2. Wees in uwe studiën geregeld, gestadig, oplettend, beredeneerd, altijd bezield met een prijzenswaardige zucht om een knap man te worden. Vergenoeg u niet met halfbegrepene kennissen.

3. Door het gebed, voor en na de studiën enz., erkennen en huldigen wij God als den Heer der wetenschappen (1 Reg. 2: 5), dragen wij Hem onzen arbeid op en vragen wij daarover Zijnen zegen en de genade, om door Zijn licht geholpen, goede vorderingen te maken.

Gebed voor den Maaltijd.

In den naam des Vaders, enz.

Zegen ons, o Heer! en de giften, die wij van Uwe milde hand zullen genieten. Door Christus onzen Heer. ANTW. Amen.

Onze Vader (in stilte).

En leid ons niet in bekoring.

ANTW. Maar verlos ons van den kwade. Amen.

Wees gegroet Maria (in stilte).

In den naam des Vaders, enz.

Gebed na den Maaltijd.

In den naam des Vaders, enz.

Wij danken U, o Almachtige God, voor alle Uwe weldaden, die leeft en regeert in de eeuwen der eeuwen.

ANTW. Amen.

Onze Vader (in stilte).

En leid ons niet in bekoring.

ANTW. Maar verlos ons van den kwade.

Amen.

Wees gegroet Maria (in stilte).

In den naam des Vaders, enz.

Gewen u, van jongs af, de regels der christelijke matigheid en wellevendheid te onderhouden. Verlies ook de christelijke verstorvenheid niet uit het oog, en gedenk het woord des Apostels: Hetzij gij eet, hetzij gij drinkt, hetzij gij iets anders doet, doet alles tot verheerlijking Gods. 1 Cor. 10: 31.

GEBEDEN

vóór en na de H. Mis.

DAGELIJKS NA DE H. MIS. (1)

V. Oremus pro Pontifice nostro N.

R. Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum faciat eum in terra, et non tradat eum in animam inimicorium ejus.

V. Laat ons bidden voor onzen Paus N.

R. De Heere spare hem behoede hem in het leven, make hem gelukzalig op aarde en levere hem niet over aan den wil zijner vijanden.

(1) Volgens voorschrift van Z.D.H.W. den Bisschop, voor de drukkende omstandigheden der Kerk.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, miserere famulo tuo Pontifice nostro N; et dirige eum secundum clementiam tuam in viam salutis aeternae: ut te donante, tibi placita cupiat, et tota virtute perficiat. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

LAAT ONS BIDDEN.

Almachtige en eeuwige God, ontferm U over uwen dienaar onzen Paus N; en bestuur hem volgens uwe goedertierenheid op den weg des eeuwigen levens; opdat hij door uwe gunst begeere wat U behaagt en het met alle kracht volbrenge. Door Christus O. H. Amen.

De Litanie der H. Maagd, bladz. 26.

Tot uwe bescherming, bladz. 29.

V. Bid voor ons H. Moeder Gods.

R. Opdat wij waardig worden de beloften van Christus.

In den naam des Vaders enz.

Wordt de zegen gegeven met het Allerh. Sacrament.

Tantum ergo Sacramentum
Veneremur cernui;
Et antiquum documentum
Novo cedat ritui;

Knielt dan voor het glorierijke (1)
Sacrament aanbiddend neer;
Voor deez' Godsvereering wijke
De eeredienst der oude leer;

(1) Vertaling van T. Stokvis S. J. «Lofgezangen der Kerk» p 69.

Praestet fides supplementum
Sensuum defectui.

Genitori, Genitoque

Laus et Jubilatio,
Salus, honor, virtus quoque
Sit et benedictio;

Procedenti ab utroque

Compar sit laudatio. Am.

V. Panem de coelo praestitisti eis (Alleluja).
R. Omne delectamentum in se habentem. (Alleluja).

OREMUS.

Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili, passionis tuae memoriam reliquisti: tribue quaesumus, ita nos corporis et sanguinis tui sacra mysteria venerari; ut redemptionis tuae fructum in nobis jugiter sentia-

En waar 't zintuig ook bezwijke,
Steune 't vast geloof ons wêer.

Lof den Vader in den hoogen
Lof zijn eengeboren zoon;
Hun zij eer en alvermogen

Hun ons zeeg'nend lied gebôon;
En den Geest, aan 'shemels bogen
Één met hen, alle eerbetoon. Amen.

V. Hemelsch brood hebt Gij hun geschonken.
R. Een brood dat alle verkwikking in zich bevat.

LAAT WIJ BIDDEN.

God, die ons in het wonderbaar Altaar-Sacrament de gedachtenis van uw lijden hebt nagelaten, geef ons, smeeken wij U, de H. geheimen van uw lichaam en bloed zoo te vereeren; dat wij de vrucht uwer verlos-

mus; qui vivis, et regnas in saecula saeculorum. R. Amen. (1)

sing in ons voortdurend mogen ontwaren. Die leeft en heerscht in alle eeuwen der eeuwen. Am.

's ZONDAGS

NA DE HOOGMIS.

Voor den Koning. (2)

V. Heer, schenk onzen Koning Uw heil.

R. En verhoor ons ter ure dat wij Uwe hulp inroepen.

V. Heer, verhoor mijn gebed.

R. En mijne roepstem kome tot U.

De Heer zij met u.

En met uwen geest.

V. Domine salvum fac Regem nostrum.

R. Et exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

V. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

LATEN WIJ BIDDEN.

Uwe Barmhartigheid, o Heer, verleene gehoor

OREMUS.

Pateant aures misericordiae tuae, Domine,

(1) Voor deze gebeden heeft Pius VII 23 Aug. 1818 verleend: 1o. 100 dagen aflaat elken dag één; 2o. aan hen die ze ten minste 10 maal elke maand bidden, een vollen aflaat, te verdienen op H. Sacramentsdag, op Witten Donderdag en nog op een dag naar verkiezing. Gewone voorwaarde met kerkbezoek. Voor *Panga lingua* zijn 300 dagen verleend. (Prinziv. Decr. 409).

(2) Acta conv. prosyn. Harlem. 1862.

aan de gebeden van die U smeeken; en om de wenschen der biddenden te kunnen voldoen, geef dat zij steeds vragen wat U behaaglijk is. Door Christus onzen Heer.

ANTW. Amen.

precibus supplicantium: et ut petentibus desiderata concedas, fac eos quae tibi sunt placita postulare. Per Christum Dominum nostrum.

RESP. Amen.

OP DEN EERSTEN ZONDAG DER MAAND.

Gebed van den H. Franciscus Xaverius tot bekeering der zondaren en ongeloovigen.

O God, eeuwige oorsprong aller dingen! gedenk, dat de zielen der ongeloovigen, onkatholieken en zondaren door U voortgebracht en naar Uw beeld en gelijkenis geschapen zijn. Zie Heer! U ten hoon, wordt de hel daarmede vervuld! Gedenk dat Uw Zoon, onze Heer Jezus Christus, voor hare zaligheid den allerwreedsten dood heeft willen ondergaan. Gedoog, bid ik U, niet langer, dat Uw eenig geboren Zoon door ongeloovigen, onkatholieken en zondaren versmaad worde, maar verzoend door de gebeden der Heiligen en der Kerk, de allerheiligste bruid Uws Zoons, wees Uwer barmhartigheid indachtig en vergetende hunne afgoderij, wederspan-

nigheid en boosheid, geef dat zij ook nog eens mogen kennen, vreezen en beminnen onzen Heer Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt, die onze zaligheid, ons leven en onze opstanding is, door wien wij zalig gemaakt en verlost zijn, aan wien zij heerlijkheid door de eindelooze eeuwen der eeuwen.

Soms na de plechtige Hoogmis.

Laudate Dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus: et veritas Domine manet in aeternum.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio et nunc, et semper: et in saecula saeculorum. Amen.

's ZATERDAGS

BEMERKING.

's Zaterdags wordt de H. Mis opgedragen volgens den geest der broederschap van het Onbevlekte Hart van Maria, om door de voorspraak van de Moeder der Barmhartigheid voor de jongelui te verkrijgen, vooreerst bevrijding der zonde, voortgang in de deugd en vermeerdering der ware godsdienstigheid; vervolgens hemelsche hulp in hunne studiën en alles wat hun lichaamlijk welzijn betreft; zijn er bijzondere aangelegenheden waarvoor men gebeden verlangt, dan heeft men slechts den Directeur daarvan kennis te geven, en zal er na de Mis daarvoor afzonderlijk gebeden worden.

VÓÓR DE H. MIS.

Gebed tot de Allerheiligste Maagd.

MEMORARE. (1)

Gedenk, o goedertierenste Maagd! dat men nimmer gehoord heeft, dat iemand, die tot U zijne toevlucht nam, Uwen bijstand of Uwe voorspraak inriep, door U is verlaten geworden. Door zulk een betrouwen aangemoedigd, vlucht ik tot U, Maagd der Maagden! en werp mij, onder den last mijner zonden zuchtende, voor Uwe moederlijke voeten neder. O Moeder van het eeuwige Woord, versmaad mijne gebeden niet, neem die genadig aan en verhoor ze.

ANTW. Amen.

NA DE H. MIS.

Tot uwe bescherming nemen wij onzen toevlucht, H. Moeder Gods, verstoot onze gebeden niet in onze noodwendigheden, maar bevrijd ons altijd van alle gevaren, glorierijke en gezegende Maagd; onze Vrouwe, onze Middelares, onze Voorspreekster, verzoen ons met uwen Zoon, beveel ons aan uwen Zoon, vertoon ons aan uwen Zoon.

(1) 1o Voor elken keer 300 dagen aflaat. — 2o Voor hen, die het dagelijks, bidden elke maand ééns een volle aflaat, gewone voorwaarden en kerkbezoek. Pius IX. 11 Dec. 1846. (Prinz. Decr. 580.)

V. O Maria, toevlucht der zondaren.
R. Bid voor ons.
Wees gegroet Maria, enz.

Litanie van het Onb. Hart van Maria.

Heer, ontferm U onzer.
Christus. ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
God, Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U onzer.
God, Heilige Geest, ontferm U onzer.
Heilige Drievuldigheid, één God, ontferm U onzer.

Hart van Maria,
Zonder eenige smet ontvangen,
Vol van genade,
Waardig verbijf der aanbiddelijke Drievuldigheid,
Woonstede van het vleeschgeworden Woord,
Hart volgens het hart van God,
Luisterrijke troon van glorie,
Volmaakt brandoffer der liefde,
Afgrond van nederigheid,
Met Jezus aan het kruis geklonken,
Zetel der barmhartigheid,
Troost der bedrukten,
Toevlucht der zondaren,
bid voor ons.

Hart van Maria, Beschermplaats der rechtvaardigen,
Voorspraak der H. Kerk,
Moeder van alle geloovigen,
Na Jezus de zekerste hoop der stervenden,
Koningin der Engelen en van alle Heiligen, bid voor ons.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons Heer.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons Heer.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.

Christus hoor ons.

Christus verhoor ons.

O! allerheiligst en beminnelijkst Hart van Maria, Moeder van mijn God, bid voor ons,

R. Opdat onze harten ontbranden van de goddelijke liefde, die U bezielt.

LATEN WIJ BIDDEN.

God van goedheid, die het heilig en onbevlekte Hart van Maria vervuld hebt met dezelfde gevoelens van barmhartigheid en goedertierenheid voor ons, welke het Hart van Jezus, Uwen en haren Zoon, doorgloeiden, verleen aan allen, die dat maagdelijk Hart vereeren, dat zij tot den dood toe, in gevoelens en geneigdheid, eene volmaakte gelijkvormigheid behouden met het H. Hart van Jezus Christus, die met U en den H. Geest heerscht in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Gebed voor de bekeering van Nederland.

O Maria Beschermster van Nederland, wij roepen Uwe voorspraak in ten behoeve van onze afgedwaalde broeders. Hoe velen zijn er onder hen, die wel de begeerte, maar niet den moed hebben, om tot de eenheid der Katholieke Kerk terug te keeren. Wij smeeken U door de smarten, welke Uw onbevlekt moederhart onder het kruis van Uwen Zoon geleden heeft, verwerf hun de genade, dat zij toch aan de stem der genade gehoor geven, en de moeielijkheden en bezwaren te boven komen, die hunne bekeering in den weg staan. Maria, liefderijke Moeder, ach hoe velen, die thans geen rust vinden voor hunne ziel, zouden, opgenomen in den waren schaapstal, Uwen Zoon, Jezus Christus, die ook voor hunne zaligheid gestorven is, met een blij gemoed dienen en ook Uw vlekkeloos hart met vurigheid vereeren. Bid voor hen, o H. Maagd, opdat zij in de oprechtheid des harten de waarheid zoeken, en die, na ze gevonden te hebben, ook mogen volgen. Bid ook voor ons, Uwe dienaren, opdat wij, door een godvruchtigen en heiligen levenswandel, hun een christelijk voorbeeld geven, dat hen tot nadenken brenge en de belangen hunner ziel doe behartigen.

OP DEN EERSTEN VRIJDAG DER MAAND.

TER EERE VAN HET H. HART.

VÓÓR DE MIS.

Akte van eereboete.

O liefderijke Jezus, uw H. Hart is dat offer, dat altijd leeft en altijd stervende is, dat altijd opgedragen en altijd geofferd wordt voor het heil der wereld. Door dat goddelijk offer komen wij tot U, om U vergiffenis te vragen voor de heiligschennissen, verwenschingen en versmadingen, welke uw H. Hart worden aangedaan. Wees gij, o Jezus, onze vergiffenis, onze voldoening, onze rechtvaardiging en de bron van genade, welke wij op nieuw afsmeeken van dat Hart, dat de menschen zoo vurig bemint, maar dat door hen zoo weinig bemind wordt, en dat wij willen aanbidden en verheerlijken in den tijd en in de eeuwigheid.

R. Amen.

NA DE MIS.

Akte van toewijding aan het Allerheiligste Hart van Jezus.

O aanbiddelijk hart van mijn Jezus! het teederste, het beminnelijkste, en het edelmoedigste van alle harten, doordrongen van dankbaarheid bij de overdenking Uwer weldaden, kom ik mij geheel en voor altijd aan U toewijden. Ik wil al mijne krachten inspannen om Uwe vereering uit te breiden en om, zoo zulks mogelijk was, alle harten voor U te winnen. O Jezus, ontvang heden mijn hart, of liever neem Gij het zelf, verander het, zuiver het, om het Uwer meer en meer waardig te doen worden, en maak mijn hart gelijk aan het Uwe, ootmoedig, zachtzinnig, geduldig, vol van heilige, van edelmoedige liefde. Verberg mijn hart met al de harten, die U beminnen, in het Uwe, en laat nimmer toe dat ik het terugneme. Ja, ik wil veeleer sterven dan ooit Uw aanbiddelijk hart bedroeven. Hart van Jezus! het verlangen mijns harten is, U altijd te beminnen, U altijd te eeren, U altijd te dienen, U altijd toe te behooren, en in het leven, en in den dood, en in alle eeuwigheid.

ANTW. Amen.

OP DEN FEESTDAG VAN HET H. HART.

VÓÓR DE HOOGMIS.

Vernieuwing van de plechtige akte van toewijding aan het aanbiddelijk Hart van Jezus, gedaan door de gansche Christenheid op den 16 Juni des Jaars 1875.

O Jezus, mijn Verlosser en mijn God in weerwil van de groote liefde, welke Gij den menschen toedraagt, voor wier verlossing Gij al Uw kostbaar bloed vergoten hebt, wordt Gij zoo weinig door hen met wederliefde bemind, maar daarentegen grootelijks beleedigd en versmaad, vooral door godslasteringen en het ontheiligen der feestdagen. O was ik in staat, hiervoor aan Uw goddelijk Hart eenige voldoening te schenken: kon ik eene zoo groote ondankbaarheid en miskenning herstellen, welke Gij van het grootste gedeelte der menschen te verduren hebt! Ik wenschte, dat ik U toonen kon, hoe vurig ik verlang dat aanbiddelijk en van liefde blakend Hart, ten aanschouwen van alle menschen, met wederliefde te beminnen, te vereeren en daardoor Uwe glorie te vermeerderen! Ik wenschte in staat te zijn, de bekeering der zondaars te verkrijgen, en de onverschilligheid te doen ophouden van zooveel anderen, die, ofschoon zij het geluk hebben, tot Uwe Kerk te behooren, evenwel de belangen van Uwe eer en van de H. Kerk,

die Uwe Bruid is, niet ter harte nemen. Nog wenschte ik te kunnen verwerven, dat die Katholieken, welke niet ophouden zich als zoodanig door vele uitwendige werken van liefde te toonen, maar die, al te zeer aan eigen meeningen gehecht, zich aan de besluiten van den H. Stoel weigeren te onderwerpen, of gevoelens koesteren afwijkende van zijn leergezag, tot inkeer komen en zich overtuigen, dat hij, die niet in alles naar de Kerk luistert, ook niet luistert naar God, die met haar is.

Ten einde deze heilige doeleinden te bereiken, en om bovendien de zegenpraal en den duurzamen vrede van deze Uwe vlekkelooze Bruid, het welzijn en den voorspoed van Uwen Stedehouder op aarde te verkrijgen, en diens heilige intenties vervuld te zien: opdat tevens de geheele geestelijkheid zich meer en meer heilige en U welgevalliger worde en nog tot zooveel andere doeleinden, die Gij weet, o mijn Jezus, dat met Uwen goddelijken wil overeenstemmen, en die op eenige wijze de bekeering der zondaars en de heiligmaking der rechtvaardigen bevorderen: opdat wij allen eens de eeuwige zaligheid onzer zielen verwerven: eindelijk omdat ik weet, o mijn Jezus, aldus eene welgevallige zaak aan Uw allerzoetst Hart te verrichten: erken ik, neergeknield aan Uwe voeten, in de tegenwoordigheid der Allerheiligste Maagd Maria en van geheel

het Hemelsche Hof, op de plechtigste wijze, dat ik volgens alle titels van rechtvaardigheid en dankbaarheid, geheel en al, en uitsluitend, aan U toebehoor mijn Verlosser Jezus Christus, de eenige bron van alle goed voor mijne ziel en mijn lichaam: en mij vereenigende met de intentie van zijne Heiligheid, den Paus, wijd ik mij zelven en alles, wat ik heb en bezit, aan dat Allerheiligste Hart, dat ik enkel en alleen wil liefhebben en dienen uit geheel mijn hart, uit al mijne krachten, door Uwen wil tot den mijnen te maken en al mijne verlangens met de Uwen te vereenigen.

Eindelijk als openbaar bewijs van deze mijne toewijding, verklaar ik plechtig aan U zelven, o mijn God, dat ik voortaan, ter eere van dit Heilige Hart, de geboden feestdagen, volgens de wetten der H. Kerk, zal onderhouden en zorg dragen dat ze ook onderhouden worden door allen, op wie ik invloed of gezag bezit.

Door al deze heilige verlangens en voornemens, welke Uwe genade mij ingeeft, in Uw beminnelijk Hart te vereenigen, vertrouw ik aan datzelfde Hart eene vergoeding te kunnen schenken voor zoovele beleedigingen, die het van de ondankbare kinderen der menschen ontvangt, en voor mijn eigen ziel en voor de zielen van mijne naasten, mijn eigen en ook hun geluk in dit en in het volgende leven te vinden. Amen.

WIJZE OM DE H. MIS TE DIENEN.

De Dienaar gaat vooruit met samengevoegde handen voor de borst. Komt men, langs den Epistelkant, naar het altaar dan blijft hij, een weinig achterwaarts, op den Epistelhoek staan, laat den Priester voor zich heen gaan, neemt met de noodige eerbetuiging de biret aan, knielt met één knie op den grond, tenzij het H. Sacrament is uitgesteld, want dan brengt men de beide knieën op den grond en doet men eene hoofdbuiging.

Komt men, langs den Evangeliekant, binnen, dan gaat de Dienaar door, zonder voor het kruis te knielen, tot aan den Epistelhoek enz.

Na de biret op eene behoorlijke plaats gebracht te hebben, begeeft hij zich naar den Evangeliehoek, knielt daar op de eerste trede neder.

Zoodra de Priester aan den voet van het altaar komt, staat de Dienaar op en begeeft zich naast den Priester, knielt daar op den grond, zóó dat hij zich een weinig achterwaarts van den Priester bevindt.

Hij antwoorde duidelijk en goed verstaanbaar, zonder fouten te maken tegen het latijn; daarom is het raadzaam altijd den text voor zich te hebben.

Priester. † (1) In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Introibo ad altare Dei.

Dienaar. Ad Deum qui laetificat iuventutem meam.

NB. In eene Zielemis slaat de Priester het volgende over, en zegt aanstonds: *adjutorium nostrum*, bladz. 55.

P. Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me.

D. Quia tu es Deus fortitudo mea, quare me repulisti, et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus.

P. Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsae me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernacula tua.

D. Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui laetificat iuventutem meam.

P. Confitebor tibi in cithara Deus, Deus meus: quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?

D. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

Onder *gloria Patri*: hoofdbuiging.

P. Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

D. Sicut erat in principio, et nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.

P. Introibo ad altare Dei.

D. Ad Deum, qui laetificat iuventutem meam.

(1) † beteekent dat men het Kruisteeken moet maken.

NB. In eene zielemis wordt het vorige weggelaten.

P. † Adiutorium nostrum in nomine Domini.

D. Qui fecit coelum et terram.

P. Confiteor &c .... orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

D. Een weinig gebogen, zich wendende tot den Priester.

D. Misereatur tui omnipotens Deus et, dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam aeternam.

P. Amen.

D. Zich wendende naar het altaar en diep gebogen (1).

Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistae, Sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus sanctis et tibi, Pater, (2) quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa; ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes sanctos et te, Pater (2) orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

Hij blijft gebogen.

P. Misereatur vestri omnipotens Deus, et, dimissis peccatis vestris, perducat vos ad vitam aeternam.

D. Amen.

---

(1) Niet op de treden van het altaar liggen.

(2) Bij *tibi Pater* en *te Pater* wendt hij zich gebogen tot den priester.

Hij richt zich op.

P. † Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.

D. Amen.

Houdt zich verder een weinig gebogen.

P. Deus, tu conversus vivificabis nos.

D. Et plebs tua laetabitur in te.

P. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

D. Et salutare tuum da nobis.

P. Domine exaudi orationem meam.

D. Et clamor meus ad te veniat.

Hij houdt zich recht.

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

Zoodra de Priester gezegd heeft *Oremus*, staat hij op en knielt neder op de laatste of eerste trede van den altaartrap, en blijft daar tot na den *Epistel*.

P. Kyrie eleïson.

D. Kyrie eleïson.

P. Kyrie eleïson.

D. Christe eleïson.

P. Christe eleïson.

D. Christe eleïson.

P. Kyrie eleïson.

D. Kyrie eleïson.

P. Kyrie eleïson.

P. *Gewoonlijk* Gloria in excelsis Deo.

Zoo de Priester naar het boek gaat, zonder *Dominus vobiscum* te zeggen, zie dan hieronder (1).

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

P. Oremus &c. . . . Per omnia saecula saeculorum.

D. Amen.

Zoo er andere oraties opvolgen antwoordt men na *saecula saeculorum* andermaal *Amen.*

Na het *Epistel* antwoordt men:

D. Deo gratias.

Daarna staat hij op, *om het boek om te dragen*, doet een kniebuiging voor het kruis en plaatst zich naast den Priester, tot dat deze zich naar het midden van het altaar begeeft. Neemt dan het boek op, keert zich op zijne linkerzijde, gaat de treden af, knielt voor het kruis, klimt de treden op, plaatst het boek aan den Evangeliekant, een weinig schuins gekeerd naar den Priester, blijft bij den Priester op de 1e trede en antwoordt op het begin van het Evangelie:

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

P. Sequentia Sancti Evangelii secundum N.

---

(1) Zoo de priester zegt:

V. *Flectamus genua*, antwoordt de Dienaar R. *Levate.*

Na elke Les antwoordt hij, op zijne plaats blijvende, *Deo gratias.*

Op Goeden Vrijdag antwoordt men in het geheel niet op de Lessen.

Ook niet op de Profetieën van Paasch-Zaterdag.

NB. het boek wordt dan eerst omgedragen na het Epistel, dat volgt, nadat de Priester *Dominus vobiscum* heeft gezegd.

D. Gloria tibi Domine. (1)

Hij teekent zich met den duim op het voorhoofd, op den mond en op de borst, en gaat, een kniebuiging doende voor het kruis naar den Epistelkant en blijft daar staan.

Na het *Evangelie* zegt hij: LAUS TIBI CHRISTE en knielt op de laagste trede.

P. Soms *Credo.*

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

OFFERTORIUM.

Daarna wordt de wijn en het water den Priester toegereikt, op de volgende wijze:

Nadat de Priester gezegd heeft *Oremus*, begeeft hij zich onmiddellijk naar de ampullen, neemt den wijn in de rechter-, het water in de linkerhand, zoodat de oortjes vrij zijn en naar buiten gewend, keert zich op de linkerzijde om, en begeeft zich op de hoogste trede van het altaar. Als de Priester komt doet hij eene hoofdbuiging en biedt hem aan *eerst de wijn-ampul*, na deze eerst als aan de lippen te hebben gebracht; neemt intusschen de water-ampul in de rechterhand, ontvangt in de linker de wijn-ampul en biedt, met de voormelde reverentie, het water aan, wacht tot dat het overvloedige water is teruggegeven, maakt een buiging en gaat, zich rechts keerende, naar de credence, zet de wijn-ampul neer, neemt het vingerdoekje tusschen de vingers der linkerhand, legt het blaadje

(1) Wanneer de *Passie* gelezen wordt, laat hij *gloria tibi Domine* achter. Doch op het einde antwoordt hij wel *Laus tibi Christe*, uitgenomen op Goeden Vrijdag.

op dezelfde hand en neemt de water-ampul met het oortje in de rechterhand; begeeft zich andermaal naar het altaar als boven en giet een weinig water op de vingers des Priesters, biedt het vingerdoekje aan (vóór en na een hoofdbuiging doende), en begeeft zich, na het vingerdoekje terug ontvangen te hebben, naar de credence, om daar alles weer in orde te zetten, aan den rechter-, den wijn dien hij dekt, het water aan den linkerkant; hij begeeft zich naar zijn plaats, (de laagste trede aan den Epistelkant).

NB. 1. *Is er uitstelling van het H. Sacrament*, dan houdt men zich bij het altaar, met den rug naar het volk gekeerd, om daar 't water voor de *Lavabo* toe te dienen.

2. Dan brengt men de ampullen ook niet aan de lippen.

P. Orate Fratres.

Nadat de Priester zich weer omgekeerd heeft, antwoordt hij:

D. Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis, ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque ecclesiae suae sanctae.

PRAEFATIO.

P. Per omnia saecula saeculorum.

D. Amen.

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

P. Sursum corda.

D. Habemus ad Dominum.

P. Gratias agamus Domino Deo nostro.

D. Dignum et iustum est.

P. Vere dignum et justum est...

Sanctus, Sanctus, Sanctus.

SANCTUS.

Als de Priester *Sanctus* zegt: houdt de D. zich een weinig gebogen en geeft *drie tikken met de bel.*

Bij *Benedictus qui venit* maakt ook de D. een kruis.

CANON MISSAE.

D. Wanneer de Priester zijne beide handen over den kelk houdt, *belt hij* (naar gebruik) een weinig, om het teeken te geven dat de H. Consecratie nabij is, en plaats de bel naar het midden van het altaar.

CONSECRATIE.

D. Hij staat op om zich achter den Priester te begeven, doet een kniebuiging in het midden en knielt neer, op de bovenste trede, een weinig naar den Epistelkant, neemt met de linkerhand den boord van de kazuifel *een weinig* op, en in de rechterhand de bel; geeft daarmede *één tik*, zoodra de priester knielt, een *tweede tik*, wanneer de H. Hostie opgeheven is, en een *derde tik*, als deze is neergelegd. (Missale of ceremoniale.)

Hetzelfde herhaalt hij, bij de opheffing der kelk; zet de bel naar den Epistelkant; staat op, keert zich links, doet beneden een kniebuiging, en begeeft zich met samengehouden handen naar den Epistelkant op de laagste trede.

NA DE CONSECRATIE.

D. Zoodra de Priester zegt *Nobis quoque peccatoribus*, klopt hij op de borst en zoodra hij daarop de kelk ontdekt en met de H. Hostie daarop kruizen maakt, geeft hij *één tik met de bel.* (plaatselijk gebruik).

PATER NOSTER.

P. Per omnia saecula saeculorum.
D. Amen.
P. Oremus. Praeceptis salutaribus.....
Et ne nos inducas in tentationem.
D. Sed libera nos a malo.

PAX DOMINI.

P. Per omnia saecula saeculorum.
D. Amen.
P. Pax Domini sit semper vobiscum.
D. Et cum spiritu tuo.

AGNUS DEI.

D. Klopt met den Priester driemaal op de borst.

DOMINE NON SUM DIGNUS.

D. Volgens plaatselijk gebruik geeft hij, bij elke herhaling dezer woorden, *één tik met de bel*, zonder na te bellen.

COMMUNIE.

D. Hij buigt zich onder de nuttiging der H. Hostie en doet eene geestelijke Communie.

Moet *de H. Communie uitgereikt* worden, dan zorgt hij voor het Communiekleed en gaat, na de nuttiging des kelks op den zijkant van het altaar knielen. Zoodra de Priester den kelk genuttigd heeft, buigt hij zich diep neder en zegt *Confiteor Deo omnipotenti*: zie bladz. 57; antwoordt op *Misereatur* enz. *Amen*; als ook op *Indulgentiam* enz. *Amen*.

Hij blijft, terwijl de Priester, naar het volk gekeerd, de H. Hostie boven de ciborie houdt, diep gebogen, en dit zoo lang, totdat de Priester hem voorbij is. Bij de terugkomst van den Priester, op het oogenblik dat deze, met het H. Sacrament, hem weer voorbij komt, doet hij weer een diepe buiging.

Gaat de Misdienaar zelf ter Communie, dan ontvangt hij die vóór de anderen, en zorgt, in het midden der bovenste trede van het altaar, bijtijds met een Communiedoek over de handen, geknield te zijn.

PURIFICATIO ET ABLUTIO.

D. Wordt de Communie niet uitgedeeld, dan begeeft hij zich, zoodra de Priester den kelk ontdekt, naar de credence, neemt de ampullen, bij de oortjes, in de hand, den wijn in de rechter- en het water in de linkerhand; begeeft zich, als bij het offertorium, naar het altaar, doet, zoodra hij bij den Priester komt, eene kniebuiging, om de tegenwoordigheid van het H. Bloed, blijft, met het gezicht naar het altaar, naast hem staan, niet op dezelfde lijn, maar een weinig achterwaarts, en buigt zich diep, onder de nuttiging van den kelk.

Hij schenkt, na den buitenkant der ampul, ten blijke van eerbied, aan zijne lippen gebracht te hebben, zoodra de Priester den kelk toereikt, *eerst wijn*, zeer voorzichtig hierbij te werk gaande.

Daarna begeeft hij zich op de hoogste zij-trede van het altaar, en maakt, als de priester naar hem toekomt, een hoofdbuiging, schenkt voorzichtig, zonder kringvormige beweging, *eerst weder wijn*, op de vingeren des Priesters, *daarna water*, telkens zooveel, totdat de Priester, door

een kleine opwaartsche beweging der handen, te kennen geeft, dat het genoeg is; dan plaats hij weer de ampullen op de credence.

HET OMDRAGEN VAN HET BOEK.

Van de credence gaat hij naar het altaar terug, neemt het velum, gaat de treden af, knielt op den grond, in het midden, voor het kruis, gaat de treden op, legt het velum op het boek, neemt het boek op, gaat weer de treden af, doet de dezelfde kniebuiging voor het kruis, gaat de treden op, zet het boek op het altaar recht voor zich, en geeft het velum aan, met hoofdbuiging voor en na. Vervolgens, zich links omkeerende, gaat hij, na in het midden op den grond wederom een kniebuiging voor het kruis gedaan te hebben, naar den Evangelie-kant en zet zich daar, geknield op de eerste trede, neder.

POST-COMMUNIE.

Zoodra de Priester den kelk in orde heeft gebracht en de *Communio* heeft gelezen, zegt hij:

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

P. Oremus . . . .

Per omnia . . . saeculorum.

D. Amen.

NB. gewoonlijk volgen meer oratiën en antwoordt de D., na *saecula saeculorum*, andermaal Amen.

In de Vasten gebeurt het dat hij een derde maal moet antwoorden.

NB. Laat de Priester het boek open liggen, dan moet het omgedragen worden, behalve op Kerstdag.

ITE MISSA EST.

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

P. Ite, missa est; of, Benedicamus Domino.

D. Deo gratias.

In de plaats van *Ite missa est*, zegt de Priester op Paasch-Zaterdag en in het octaaf van Paschen: ITE, MISSA EST, ALLELUJA, ALLELUJA, en de dienaar antwoordt: DEO GRATIAS, ALLELUJA, ALLELUJA.

In eene Zielemis zegt de Priester: REQUIESCANT IN PACE. De dienaar antwoordt AMEN.

P. Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus.

D. Amen.

NB. De dienaar houdt zich onder dezen zegen diep gebogen, staat daarna op en antwoordt op het laatste Evangelie:

HET LAATSTE EVANGELIE.

P. Dominus vobiscum.

D. Et cum spiritu tuo.

P. Initium Sancti Evangelii secundum Joannem.

D. Gloria tibi Domine.

Hij haalt intusschen de biret van den Priester, doet een kniebuiging bij: *Et verbum caro factum est* en antwoordt op het einde, ook wanneer het Evangelie uit het Misboek is gelezen:

D. Deo gratias.

Bidt de Priester na de Mis eene litanie (1) of *de profundis* (2) enz., dan antwoordt hij geknield op de laagste trede van den Epistelkant.

Begeeft de Priester zich naar de Sacristie, dan doet hij op zijn plaats een kniebuiging op den grond, geeft de biret aan, met de noodige eerbetuiging, en gaat, met saamgevoegde handen, vooruit naar de sacristie, doet daar ook eene hoofdbuiging voor het kruis; helpt, zoo noodig, den Priester bij het uitkleeden; geeft hem de eerbetuiging en doet de kaarsen uit.

---

(1) Zie bladz. 38. (2) Zie bladz. 30.

GEZANGEN EN GEBEDEN ONDER HET LOF

OP ZON-, FEEST- EN WERKDAGEN.

A. GEWOON LOF.

(Volgens Synodus Harlemensis. Cap. XXI. pag. 80).

1. Een antiphoon of hymne ter eere van het Allerh. Sacrament, met de verzen en de oratie, bladz. 39.

2. Vervolgens de hymne, met al het overige van de Vespers, dien namiddag eigen, d. i. *Hymnus*, *Antiphona ad Magnificat*, *Magnificat*, herhaling der Antiphoon, *Dominus vobiscum* .... *Benedicamus* . . ., *Fidelium* . . ., Antiphoon der H. Maagd: *Alma Redemptoris*, of *Ave Regina*, of *Regina Coeli*, of *Salve Regina*; volgens den kerkelijken tijd, *Divinum Auxilium*.

Benedictie . . . bladz. 38.

N.B. Op de werkdagen kan men dezelfde orde volgen; of wel het lof op de volgende wijze regelen (ibidem p. 80):

---

(1) Thans 1875 is voorgeschreven: *Tu es pastor ovium* enz. Zie bladz. 71.

1. Antiphoon of Hymne met vers en oratie ter eere van het Allerheiligste Sacrament, bladz. 39.

2. Een der 4 Antiphonen der H. Maagd: *Alma* enz. of de Lauretaansche Litanie, blz. 26.

3. Daarbij kan men voegen den hymnus *de tempore*, of *de sancto*, of eenig ander Liturgiesch gezang, maar zonder oratie.

4. Eindelijk, zoo dit gebruikelijk is, *Ave Maria*.

5. Benedictie, bladz. 39.

De meest gebruikte gezangen vindt men in het Congregatieboek. Zie bladwijzer: *Gezangen*.

Ten dienste van den Priester.

ORATIO DE SANCTISSIMO.

Panem de coelo praestitisti eis.
Omne delectamentum in se habentem.

OREMUS.

Deus, qui nobis sub sacramento mirabili, Passionis tuae memoriam reliquisti: tribue quaesumus, ita nos Corporis et Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuae fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. R. Amen.

ORATIO DIEI. (zie brevier).

ORATIONES DE BEATA.

Na: *Alma Redemptoris.*

A. In adventu.

V. Angelus Domini nuntiavit Mariae.
R. Et concepit de Spiritu Sancto.

OREMUS.

Gratiam tuam, quaesumus Domine, mentibus nostris infunde: ut qui, Angelo nuntiante, Christi Filii tui incarnationem cognovimus, per passionem ejus et Crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. R. Amen.

V. Divinum auxilium maneat semper nobiscum.
R. Amen.

B. A primis Vesperis Nativitatis.

V. Post partum, Virgo, inviolata permansisti,
R. Dei Genitrix, intercede pro nobis.

OREMUS.

Deus, qui salutis aeternae, beatae Mariae virginitate foecunda, humano generi praemia praestitisti; tribue quaesumus; ut ipsam pro nobis intercedere sentiamus, per quam meruimus Auctorem vitae suscipere, Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. R. Amen.

V. Divinum auxilium, etc.

Na *Ave Regina coelorum.*

V. Dignare me laudare te, virgo sacrata,
R. Da mihi virtutem contra hostes tuos.

OREMUS.

Concede, misericors Deus, fragilitati nostrae praesidium: ut qui sanctae Dei Genitricis memoriam agimus, intercessionis ejus auxilio, a nostris iniquitatibus resurgamus. Per eundem Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Divinum auxilium etc.

Na *Regina coeli.*

V. Gaude et laetare, Virgo Maria, alleluia.

R. Quia surrexit Dominus vere, alleluia.

OREMUS.

Deus, qui per resurrectionem Filii tui Domini nostri Jesu Christi mundum laetificare dignatus es: praesta, quaesumus; ut per ejus Genitricem Virginem Mariam perpetuae capiamus gaudia vitae. Per eundem Christum Dominum nostrum. R. Amen.

V. Divinum auxilium etc.

Na *Salve Regina.*

V. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix.

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosae Virginis Matris Mariae corpus et animam, ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur, Spiritu Sancto

cooperante, praeparasti; da, ut cujus commemoratione laetamur, ejus pia intercessione; ab instantibus malis, et a morte perpetua liberemur. Per eundem Christum Dominum nostrum. R. Amen.

V. Divinum auxilium maneat semper nobiscum.

R. Amen.

ZONDAGSCH LOF.

(zoo lang het voorschrift duurt.)

1. Iets ter eere van het H. Sacrament.

V. Panem de coelo praestitisti eis.

R. Omne delectamentum in se habentem.

OREMUS.

Deus, qui nobis. *Zie bladz.* 40.

1. Litanie der H. Maagd. Bladz. 26.

3. Daarna de gebeden van het Rituaal, *pro quacumque necessitate.*

V. Deus refugium nostrum et virtus.

R. Adjutor in tribulationibus.

V. Salvos fac servos tuos, Domine.

R. Deus meus, sperantes in te

V. Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis.

R. Miserere nobis.

V. Adjuva nos, Deus salutaris noster.

R. Et propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos.

V. Domine exaudi orationem meam.
R. Et clamor meus ad te veniat.
V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Ne despicias, omnipotens Deus, populum tuum in afflictione clamantem: sed propter gloriam nominis tui, tribulatis succurre placatus.

Ineffabilem misericordiam tuam, Domine, nobis clementer ostende: ut simul nos et a peccatis omnibus exuas, et a poenis, quas pro his meremur, eripias.

Concede nos famulos tuos, quaesumus Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beatae Mariae semper Virginis intercessione, a praesenti liberari tristitia, et aeterna perfrui laetitia.

Tribulationem nostram, quaesumus Domine, propitius respice: et iram tuae indignationis, quam juste meremur averte.

Deus refugium nostrum et virtus: adesto piis Ecclesiae tuae precibus auctor ipse pietatis, et praesta; ut, quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. Per Dominum N. J. C. filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. R. Amen.

4. *Antiph.* Tu es pastor ovium, princeps Apo-

stolorum, tibi traditae sunt claves regni coelorum.

V. Tu es Petrus.

R. Et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam.

OREMUS.

Deus, qui beato Petro Apostolo tuo, collatis clavibus regni coelestis, ligandi atque solvendi Pontificium tradidisti: concede; ut intercessionis ejus auxilio, a peccatorum nostrorum nexibus liberemur. Qui vivis et regnas in saecula saeculorum. R. Amen.

5. *Ave Maria*, bladz. 7, of de Antiphoon der H. Maagd: zie bladz. 68, of 69.

6. V. Divinum auxilium enz.

7. Benedictie. Zie bladz. 39.

OP DEN EERSTEN ZONDAG DER MAAND.

KRUISWEG.

1. Vorm uwe intentie, bij u vaststellende, wat gij, met deze oefening, van God wenscht te verkrijgen. Bepaal de geloovigen, die gij wenscht aan de Aflaten deelachtig te maken.

2. Verlevendig uw vertrouwen; niets toch geeft aan ons gebed meer kracht, dan de overweging van het lijden onzes Heeren.

3. Den kruisweg verrichtende kan men alle aflaten verdienen, welke door de Pausen verleend zijn aan hen, die de heilige plaatsen te Jerusalem werkelijk bezoeken. Zij zijn

vele en toevoegbaar aan de geloovige zielen. Om ze te verdienen, wordt geen biecht, noch Communie vereischt; maar een hart, rein van doodzonde; van daar dat men begint met eene akte van volmaakt berouw.

4. Tot het verdienen der aflaten wordt vereischt, dat men, gedurende een oogenblik, het lijdensgeheim overdenke, waaraan ons iedere Statie herinnert. Is men niet in staat om zich van de eene statie naar de andere te begeven, dan kan men volstaan met, voor iedere Statie, op zijne plaats, eenige beweging te maken, bijvoorbeeld: opstaan en knielen.

1. Bij het binnenkomen des priesters zingt men:

1. Stabat mater dolorosa	1. Schreiende, in een naamloos lijden,
Juxta crucem lacrymosa,	Stond de Moedermaagd bezijden
Dum pendebat Filius.	't Kruishout, waar haar Zoon aan hing.
2. Cujus animam gementem,	2. En door 't droef en zuchtend harte,
Contristatam et dolentem,	Deelende in haar Jezus smarte,
Pertransivit gladius.	Ging het zwaard der marteling.

Acte van berouw.

O mijn Jezus, Goddelijke Verlosser en Zaligmaker! Ik heb gezondigd, veel en zwaar gezondigd, en Gij ondergaat de straf voor mijne over-

tredingen! Ach Jezus, laat uw lijden voor mij niet verloren gaan! Ik bid U, door uw kostbaar, voor mij vergoten, Bloed, en door uwe heilige wonden, door uwen bitteren dood en vooral door de laatste woorden, die Gij vóór uw sterven gesproken hebt: «het is volbracht», vergeef mij, armen zondaar! Het doet mij van ganscher harte leed, dat ik gezondigd heb; want ik heb U beleedigd, die mijn allerhoogst en allerbeminnenswaardigst goed zijt. O mijn Jezus! ik neem mij vastelijk voor van, in het vervolg, met uwe genade, mijn leven te zullen beteren. Ach! Heer! wees mij, ellendigen zondaar, genadig en laat mij, met de boetvaardige Magdalena, de troostrijke woorden hooren: «uwe zonden zijn u vergeven, omdat gij veel hebt liefgehad». Amen.

O Maria! verwerf voor mij de genade, dat ik de bloedige voetstappen mijns lijdenden Verlossers, met die teedere godsvrucht, moge vereeren, waarmede Gij ze zoo dikwerf, in uw sterfelijk leven, vereerd hebt.

O! Engel Gods! die mijn Behoeder zijt, aan wiens zorg ik, door de Opperste Goedheid, ben toevertrouwd, gewaardig U mij te verlichten, te bewaren en te besturen. Amen.

3. O quam tristis et afflicta,
Fuit illa benedicta,
Mater Unigeniti.

3. O wat was ze in wee en rouwe,
De gebenedijde Vrouwe,
Moeder van Gods een'gen Zoon.

1e STATIE.

Jezus wordt door Pilatus ter dood veroordeeld.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus, ik dank U voor de groote liefde, waarmede Gij het doodvonnis hebt aangenomen, en ik smeek U, neem het oordeel des eeuwigen doods, hetwelk ik voor mijne zonden heb verdiend, weg van mij, opdat ik waardig worde het eeuwige leven te bezitten.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer!
R. Ontferm U onzer.
ALLEN. O God, wees ons, zondaren, genadig.

4. Quae moerebat et dolebat,
Pia Mater, dum videbat,
Nati poenas inclyti.

4. Wat ze schreide, wat ze snikte,
Als zij op de doodstraf blikte,
Van haar kind zoo eind'loos schoon.

2e STATIE.

Jezus neemt het kruis op zijne schouders.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus, geef mij dat ik Uw kruis niet zwaarder make door mijne zonden; en dat ik mijn kruis, alle de beproevingen en moeielijkheden, die Gij mij zult overzenden, in den geest van oprechte boetvaardigheid, met liefde en moed, moge dragen.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer.
R. Onferm U onzer.
O God, wees ons, zondaren, genadig.

5. Quis est homo, qui non fleret.
Matrem Christi si videret
In tanto supplicio.

5. Wie is mensch, die onbewogen,
Christus Moeder, voor zijne oogen,
Zage in zulke foltering.

3e STATIE.

Jezus valt, de eerste maal, onder het kruis.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! mijne zonden zijn de oorzaak van uwen val. Verleen mij de genade, dat ik uwe smarten, door mijn hervallen in de zonde, niet vernieuwe.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer!
R. Ontferm U onzer.
O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

6. Quis non posset contristari,
Christi Matrem contemplari,
Dolentem cum Filio.

6. Wie kunne er niet mede rouwen
En die Moeder daar aanschouwen,
Lijdend met haar lieveling.

4e STATIE.

Jezus ontmoet zijne lieve Moeder.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jesus! verwek in mij, door de voorspraak van Maria, een levendig berouw over mijne zonden, opdat ik ze beweene, gedurende geheel mijn leven, en, in de ure des doods, genade bij U vinde.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.
V. Ontferm U onzer, Heer!
R. Onferm U onzer.
O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

7. Pro peccatis suae gentis,	7. Voor de zonden van de zijnen,
Vidit Jesum in tormentis,	Zag zij Jezus vol van pijnen,
Et flagellis subditum.	En Hem geeslen streng en straf.

5e STATIE.

Simon van Syrene wordt gedwongen Jezus kruis te dragen.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.

R. Omdat Gij, door Uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus, mij komt het kruis toe; omdat ik gezondigd heb. Maar dat ik ten minste U, op den kruisweg, moge vergezellen, en het kruis des tegenspoeds, uit liefde jegens U, gewillig drage.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer!

R. Ontferm U onzer!

O God, wees ons, zondaren, genadig!

---

8. Vidit suum dulcem Natum	8. Zag zij haren Liev'ling sterven,
Morientem, desolatum,	En Hem alles, alles derven,
Dum emisit spiritum.	Toen zijn mond den doodsnik gaf.

6e STATIE.

De H. Veronica reinigt Jezus gelaat met een zweetdoek.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.

R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! geef mij de genade, dat mijne ziel gereinigd worde van alle zonden; prent uw heilig lijden zoo diep in mijn geest en hart, dat ik het nimmermeer vergete.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer!

R. Ontferm U onzer!

O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

9. Eja, Mater, fons amoris!	9. Moeder, Moeder, bron van liefde.
Me sentire vim doloris,	Dat uw zwaard ook mij doorkliefde,
Fac ut tecum lugeam.	Dat ik treuren moge als Gij!

7e STATIE.

Jezus valt, ten tweedemale, onder het Kruis.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! schaamte bedekt mij, omdat ik, telkens op nieuw, heb gezondigd! Ach, geef mij de genade dat ik zoo uit mijne zonde moge opstaan, dat ik nimmer meer hervalle.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer. Heer.
R. Onferm U onzer.
O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

10. Fac, ut ardeat cor meum	10. Och, ontsteek mijn ziel en zinnen,
In amando Christum Deum,	Dat ook ik mijn God mag minnen,
Ut sibi complaceam.	En Hem welgevallig zijn.

8e STATIE.

Jezus ontmoet de weenende vrouwen.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus, geef mij tranen van oprecht berouw, opdat het medelijden, hetwelk ik gevoel met uwe smarten, mij ten voordeel verstrekke.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.
V. Ontferm U onzer, Heer.
R. Ontferm U onzer.
O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

11. Sancta Mater! istud agas,
Crucifixi fige plagas
Cordi meo valide.

11. Heil'ge Moeder, 'k bid U, hoor het:
't Lijden des Gekruisten, boor het
Krachtig wondend mij in 't hart.

9e STATIE.

Jezus valt, ten derdemale, onder het Kruis.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.

R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! nu heb ik vastelijk besloten om, voor altijd, een einde te maken aan mijne zonden, opdat ik U althans eenigen troost verschaffe in uw smartvol lijden. Bevestig mij in mijn voornemen, en maak het werkdadig door uwe genade.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer.

R. Ontferm U onzer.

O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

12. Tui Nati vulnerati	12. Met uw Zoon, die om mijn zonden,
Tam dignati pro me pati	Zich zoo gruwzaam liet doorwonden,
Poenas mecum divide.	Wil ik deelen in de smart.

10e STATIE.

Jezus wordt van zijne kleederen beroofd en met gal en azijn gelaafd.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.

R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! ik ben van ganscher harte bedroefd over de zondige vreugde, die ik mij veroorloofde en over de onmatigheid, waaraan ik mij overgaf. Ik maak het vaste besluit, om nimmer, met den bijstand uwer genade, den smaad, de smart, die Gij geleden hebt, te vernieuwen. Ik zal den ouden mensch, met zijne booze neigingen en begeerlijkheden, afleggen en mijn volgend leven, in zedigheid en matigheid, doorbrengen.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Onferm U onzer, Heer.

R. Ontferm U onzer.

O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

13. Fac me tecum pie flere,	13. Doe me in liefde met U klagen,
Crucifixo condolere	't Lijden des Gekruisten dragen,
Donec ego vixero.	Tot mijn stervensuur zal slaan.

11e STATIE.

Jezus wordt aan het Kruis gehecht.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.

R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! Gij lijdt dit alles voor mij! Zal ik dan niets voor U lijden? Ach klink mijn weêrspannigen wil zoo vast aan het kruis, dat ik U nimmermeer verlate. Ik neem mij voor van nooit meer te zondigen en, uit liefde jegens U, voortaan alles geduldig te verdragen.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer.

R. Ontferm U onzer.

O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

14. Juxta crucem tecum stare.
Et me tibi sociare.
In planctu desidero.

14. O! ik voel mijn ziel versmachten,
Om te deelen in uw klachten,
En, met U, bij 't kruis te staan.

12e STATIE.

Jezus sterft aan het kruis.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.

R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! nadat Gij uw leven voor mij ten koste hebt gegeven, is het billijk, dat ik mijn volgend leven geheel aan U toewijde! Dit is dan ook mijn onwrikbaar besluit. Ik smeek U, door de verdiensten van uwen allerkostbaarsten dood, geef mij de genade dat ik mijn voornemen volbrenge.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer.

R. Ontferm U onzer.

O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

12. Virgo Virginum praeclara,	15. Maagd der Maagden hoog verheven,
Mihi jam non sis amara,	Wil mijn bede niet weerstreven,
Fac me tecum plangere.	Laat me met U droevig zijn.

13e STATIE.

Jezus lichaam wordt van het kruis genomen.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Maria! welke smart moet uw teeder moederhart hebben verscheurd, toen gij het goddelijk lichaam van uwen hartelijk geliefden Zoon, in zulk een deerniswaardigen toestand, op uw maagdelijken schoot naamt en het, met de diepste deelneming, beschouwdet!

O moeder van smarten! mijne zonden waren het zwaard, dat uwe ziel doorboorde. Ach, konde ik ze wegnemen en ongedaan maken! Smeek, o barmhartige Maagd! bid voor mij lieve Moeder! opdat zij mij vergeven worden; en verwerf mij de genade dat ik mijnen goddelijken Verlosser, in het vervolg, niet meer op nieuw, door de zonde, kruisige; maar dat ik Hem, door oprechte boetvaardigheid, en door een waarachtig christelijken levenswandel, verheerlijke en verblijde!

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer.
R. Ontferm U onzer.
O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

16. Fac ut portem Christi mortem,
Passionis fac consortem,
Et plagas recolere.

16. Laat me dragen Christus plagen
Deelgenoot zijn zijner slagen.
Immer denken aan zijn pijn.

14e STATIE.

Jezus lichaam wordt in het graf gelegd.

V. Wij aanbidden U, o Jezus, en wij loven U.
R. Omdat Gij, door uw kruis, de wereld verlost hebt.

O Jezus! ik dank U voor alles, wat Gij geleden hebt, om mij te verlossen, en ik bid U, geef mij de genade, dat ik uw goddelijk Lichaam, hetwelk Gij voor mij in den dood hebt gegeven, altijd in de H. Communie waardig ontvange; en laat mij zoo leven, dat ik U eenmaal eeuwig bezitten en genieten moge in den Hemel.

Onze Vader. — Wees gegroet. — Eere zij den Vader.

V. Ontferm U onzer, Heer
R. Ontferm U onzer.
O God, wees ons, zondaren, genadig.

---

17. Fac me plagis vulnerari.
Fac me Cruce inebriari
Et cruore Filii.

17. 't Zij, met Hem, aan 't kruis geklonken,
Van de smart des kruizes dronken
En het Zoenbloed van uw Zoon.

—

18. Flammis ne urar succensus,
Per te Virgo, sim defensus
In die Judicii.

18. Wees, opdat geen hel me ooit dere,
Gij mijn voorspraak, bij den Heere,
Zeetlend op zijn Rechtertroon.

Slotgebed.

Ontferm U onzer, o Heer! ontferm U onzer. O God, die den standaard des kruizes, door het kostbaar Bloed uws eeniggeboren Zoons, hebt willen heiligen, wij bidden U, geef ons, dat wij allen, die ons verblijden over de verheerlijking van zijn H. Kruis, immer uwe machtige bescherming mogen ondervinden. Door Onzen Heer Jezus Christus, uwen

Zoon, die met U leeft en regeert, in de eenheid van den H. Geest God, in alle eeuwen der eeuwen. R. Amen.

Dat de zielen der geloovigen, door Gods barmhartigheid, rusten in vrede. R. Amen.

Vijfmaal het *Onze Vader* het *Wees gegroet* en *Eere zij den Vader*, ter eere der H. vijf wonden van Christus.

Nog één Onze Vader en Wees gegroet, volgens de meening van zijne Heiligheid, den Paus.

Daarna de twee laatste strophen van het *Stabat Mater*, terwijl het Allerh. wordt uitgesteld, tenzij de zegen gegeven wordt met de reliquie van het H. Kruis.

19. Christe, quum sit hinc exire,	19. Christus, als ik zal verscheiden,
Da per Matrem me venire,	Laat uw Moeder mij dan leiden
Ad palman victoriae.	Tot den palm der zegepraal.
20. Quando corpus morietur,	20. Als het lichaam weg zal sterven,
Fac ut animae donetur	Doe mijn ziele dan verwerven,
Paradisi gloria. Amen.	Dat zij van uw glorie straal'. Amen.

Tantum Ergo enz. bladz. 39, of wel: *Driemaal, op een telkens verhoogden toon:*

Defensor noster aspice,	O Gij, die ons beschermt, zie neer,
Insidiantes reprime,	Bedwing al wie ons heil belaagt,
Guberna tuos famulos.	Regeer, o Heer, uw dienaarsschaar,
Quos sanguine mercatus es.	Die gij gekocht hebt met uw bloed.

DE ZEGEN (*in stilte*).

Na den zegen.

Memento nostri, Domine,	Gedenk toch onzer, Heer en God,
In gravi isto corpore,	Gebannen in dit zondig vleesch,
Qui es defensor animae,	O Gij, die onze ziel behoedt,
Adesto nobis; Domine.	Sta immer ons op zij, o Heer!
Deo Patri sit gloria,	Aan God den Vader zij steeds eer,
Ejusque soli Filio,	En aan zijn eengeboren Zoon,

Cum Spiritu Paraclito,	Den Trooster ook, den H. Geest,
Et nunc et in perpetuum.	En nu en in der eeuwigheid.
Amen.	Amen.

Bij het uitgaan: de vereering van de Reliquie van het H. Kruis.

BEMERKING.

1. Men kan ook afzonderlijk den Kruisweg bidden; doch indien het mogelijk is, moet men daartoe staties gebruiken, welke, ten dien einde, kerkelijk gewijd zijn.

2. Om de aflaten te verdienen, moet men:

1°. in staat van genade zijn.

2°. Elk der 14 Statiën, in de gegevene volgorde achter elkander, dat is, zonder eenige andere daad daar tusschen te voegen, zoo als biechten enz. afzonderlijk bezoeken en, voor elke statie, eene behoorlijke lichaamsbeweging maken.

3°. Bij elke Statie kortelijk het geheim overwegen, dat voorgesteld is. Is men daartoe niet in staat, dan is het genoeg eenigermate het lijden van Christus indachtig te zijn.

4°. Ofschoon het niet tot de vereischten behoort, is het echter raadzaam, bij elke Statie, een *Onze Vader* en *Wees gegroet* te bidden.

NB. Aan allen, die belet zijn, om een openbaren Kruisweg te bezoeken, heeft Pius IX. 16 Sept. 1859. toegestaan, om met behulp van een kruisje, en zonder afbeeldingen der geheimen, deze heilige oefening te kunnen verrichten.

Daartoe wordt vereischt, dat men:

1°. Een kruisje in de hand houdt, hetwelk tot dat doel door een machthebbende, is gewijd.

2°. De 14 Statiën als boven, in den geest, doorloopt.

3°. Bij elke Statie, één *Onze Vader* en *Wees gegroet* bidt; op het einde echter, vijfmaal *Onze Vader* en *Wees gegroet*, met nog een Onze Vader en Wees gegroet, tot intentie van Z. H., den Paus.

VRIJDAGS LOF.

TER EERE VAN HET H. HART. (1)

1. **Hymne van het H. Hart.** (2)

Auctor beate saeculi,	O Christen, Schepper van den tijd,
Christe Redemptor omnium,	Gij, die ons aller Heiland zijt,
Lumen Patris de lumine	Gij 's Vaders licht en stralend beeld,
Deusque verus de Deo.	Waarachtig God uit God geteeld.
Amor coëgit te tuus,	Uw liefde die geen weerstand duldt,
Mortale corpus sumere,	Dwong U om, met ons vleesch omhuld,
Ut, novus Adam, redderes,	Als nieuwere Adam, al het leed

(1) Voorgeschreven om de tijdsomstandigheden.

(2) De vertaling is genomen uit « Lofgezangen der kerk ter eere van Jezus enz. T. STOKVIS S. J. »

Quod vetus ille abstulerat.

Te boeten, dat ons de eerste deed.

Ille amor almus artifex

Die liefde, godlijk groot en teer,

Terrae marisque et siderum,

Schiep aarde en zee en starrenheer,

Errata patrum miserans,

En brak, door Adams val geroerd,

Et nostra rumpens vincula.

De zware boei ons aangesnoerd.

Non corde discedat tuo

O dat zij uit uw Hart nooit wijk'

Vis illa amoris inclyti:

Die liefde, in liefdewondren rijk,

Hoc fonte gentes hauriant

Daar putte, wie gevallen is,

Remissionis gratiam.

Daar, in die bron, vergiffenis.

Percussum ad hoc est lancea

't Gaf daarom aan de lans zich bloot,

Passumque ad hoc est vulnera,

En liet zich wonden door haar stoot,

Ut nos lavares sordibus

Om ons te wasschen in zijn vloed,

Unda fluente, et sanguine.

Een stroom van water en van bloed.

Decus Parenti, et Filio,

Zij aan den Vader en den Zoon

Sanctoque sit Spiritui,

En aan den Geest alle eerbetoon,

Quibus potestas, gloria,

Regnumque in omne est saeculum. Amen.

V. Haurietis aquas in gaudio.
R. De fontibus Salvatoris.

OREMUS.

Concede, quaesumus omnipotens Deus; ut qui in sanctissimo dilecti Filii tui corde gloriantes, praecipua in nos charitatis ejus beneficia recolimus, eorum pariter et actu delectemur et fructu. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Amen.

Aan wie is macht en majesteit,
En heerschappij in eeuwigheid.

V. Gij zult wateren putten in vreugde.
R. Uit de bronnen des Verlossers.

LAAT ONS BIDDEN.

Almachtige God, wij bidden U, verleen ons, dat wij, die in het allerheiligste Hart uws geliefden Zoons al onzen roem stellen, en daarom de voornaamste weldaden zijner liefde dank weten, ook in de vruchten daarvan ons mogen verblijden. Door denzelfden Christus onzen Heer.
Amen.

2. Parce Domine.

Driemaal, telkens een toon hooger.

Parce, Domine, parce populo tuo, ne in aeternum irascaris nobis.

Spaar, o Heer, spaar Uw volk, en wees niet in eeuwigheid op ons vertoornd.

V. Converte nos Deus, salutaris noster.

R. Et averte iram tuam a nobis.

Bekeer ons, o God, onze zaligheid.

R. En wend Uwe gramschap van ons af.

OREMUS.

LATEN WIJ BIDDEN.

Deus misericors et clemens, exaudi preces, quas pro fratribus pereuntibus, gementes in conspectu tuo effundimus, ut, conversi ab errore viae suae, liberentur a morte; et ubi abundat delictum superabundet gratia.

Barmhartige en goedertierene God, verhoor de gebeden, welke wij voor onze broeders, die zich in het verderf storten, zuchtend voor Uw aanschijn brengen, opdat zij van hunnen dwaalweg teruggekeerd, van den eeuwigen dood bevrijd worden, en dat, waar de snoodheid menigvuldig is, de genade nog overvloediger zij.

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere, suscipe deprecationem nostram, ut nos, et omnes famulos tuos, quos delictorum catena constringit, miseratio tuae pietatis clementer absolvat. Per Dominum nostrum Jezum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus

O God, wien het eigen is altijd genadig te zijn en te sparen; ontvang ons gebed, opdat wij en al Uwe dienaren, die met de ketenen der zonden beladen zijn, door Uwe goedertierene barmhartigheid, genadiglijk mogen ontbonden worden. Door onzen Heer Jezus Christus Uwen Zoon, die

Sancti, Deus per omnia saecula saeculorum.
Amen.

met U leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes, God door alle eeuwen.
Amen.

3. **Ave Maria.** bladz. 7.

V. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix.

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Defende, quaesumus, Domine, Beata Maria semper Virgine intercedente, istam ab omni adversitate familiam, et toto corde tibi prostratam, ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum Dominum nostrum.
R. Amen.

Bescherm, bidden wij U, o Heer, door de voorspraak der allerzaligste Maagd Maria, deze schaar van allen tegenspoed, en terwijl zij zich, met het volste vertrouwen, voor U nederwerpt, wil haar goedertierenlijk tegen alle lagen des vijands beveiligen. Door C. O. H.
Amen.

v. Divinum auxilium maneat semper nobiscum.
R. Amen.

4. **Tantum ergo** bladz. 39.

V. Panem de caelo praestitisti eis. (alleluja).
R. Omne delectamentum in se habentem. (alleluja)

OREMUS.

Deus, qui nobis bladz. 40.

ZATERDAGSCH LOF.

1. Iets ter eere van het H. Sacrament.

V. Panem de caelo praestitisti eis. (alleluja).

R. Omne delectamentum in se habentem. (alleluja)

OREMUS.

Deus qui nobis, bladz. 40.

2. De Litanie der H. Maagd. Bladz. 26.

V. Ora pro nobis sancta Dei Genitrix.

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Concede nos famulos tuos, quaesumus Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosae beatae Mariae semper virginis intercessione a praesenti liberari tristitia, et aeterna perfrui laetitia. Per Christum Dominum Nostrum. R. Amen.

3. Het *roozenhoedje* met de Geheimen.

1. Ik geloof in God den Vader, bladz. 7.

ANTW. Ik geloof in den H. Geest.

2. V. Eer zij den Vader, den Zoon en den H. Geest.

R. Gelijk het was in den beginne, en nu, en altijd, en in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

3. Onze Vader.

4. Ik groet u, Dochter van God den Vader. *Wees Gegroet.*

Ik groet U, Moeder van God den Zoon. *Wees Gegroet.*

Ik groet U, Bruid van God den H. Geest. *Wees Gegroet.*

Eer zij den Vader.

5. *Vervolgens* 5 *tientjes, bestaande uit één* Onze Vader, *tienmaal* Wees Gegroet *en éénmaal* Eere zij den Vader.

Vóór elk tientje wordt, in overeenkomst met de verschillende tijden van het kerkelijk jaar, een der volgende geheimen vermeld, om de aandacht te vestigen en stof tot overweging te geven.

Ook kan men elk Wees gegroet *van eene vermelding van het geheim laten voorafgaan.* Zie bladz. 102.

I. DE BLIJDE GEHEIMEN.

Gedurende den H. Advent tot na het Octaaf van Drie-Koningen.

1. De Engel boodschapt Maria, dat zij tot Moeder Gods verkoren is, en het Woord is Vleesch geworden.

2. Maria bezoekt hare nicht Elisabeth, die met den H. Geest wordt vervuld.

3. Christus wordt in eenen stal geboren, en door zijne Moeder in eene kribbe gelegd.

4. Christus wordt door Maria in den tempel opgedragen, en door Simeon en Anna als den Verlosser begroet.

5. Maria en Joseph hebben, na drie dagen, Jezus in den tempel weêrgevonden, en hunne blijdschap was overgroot.

II. DE DROEVIGE GEHEIMEN.

In den H. Vastentijd.

Jezus wordt met bloedig zweet bedekt, en valt, in doodsangst, op de aarde neder.

2. Jezus wordt met geesels geslagen, en om onze zonde vreeslijk gewond.

3. Jezus wordt wreedaardig met doornen gekroond, en door de soldaten grievend bespot.

4. Jezus draagt, op verwonde schouders, zijn kruis, en heeft zijne diep bedroefde Moeder ontmoet.

5. Jesus hangt, drie uren, aan het smartvol kruis, geeft ons Maria tot Moeder, en sterft na gezegd te hebben: « het is volbracht ».

III. DE GLORIERIJKE GEHEIMEN.

Van Paschen tot H. Drievuldigheid-Zondag.

1. Jesus is zegevierend uit den dood verrezen, en heeft het eerst zijne Moeder verblijd.

2. Jezus is glorierijk ten hemel opgevaren, en heeft ons daar eene plaats bereid.

3. Jesus heeft ons den H. Geest als Vertrooster gezonden, en met heilig vuur de wereld vervuld.

4. Maria is, met ziel en lichaam, ten hemel opgenomen, en is nu, als onze voorspraak, eeuwig bij haren lieven Zoon.

5. Maria is tot koningin gekroond, en boven alle Engelen verheven geworden, gelijk het de Moeder des Heeren betaamt.

N.B. *Gedurende de overige gedeelten van het jaar, neemt men de geheimen beurtelings, naar hunne volgorde.*

Na het Rozenhoedje.

Tantum ergo, bladz. 39.

En daarna een Maria-lied.

BREEDVOERIGE VERMELDING DER GEHEIMEN.

De vijf blijde Geheimen.

I.

DE BOODSCHAP DES ENGELS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd. (1)

R. Van nu af, tot in eeuwigheid.

Onze Vader enz.

1. De H. Drievuldigheid heeft toegestemd in de menschwording van Christus. Wees gegroet enz.

2. Maria is tot Moeder van Christus uitverkoren. Wees gegroet enz.

3. De Engel Gabriël bracht Maria de blijde boodschap. Wees gegroet enz.

4. Maria verrichtte haar gebed in alle eenzaamheid. Wees gegroet enz.

5. De Engel zeide: « Wees gegroet vol van genade, de Heer is met U! » Wees gegroet enz.

6. Maria werd ontsteld, toen zij den Engel hoorde. Wees gegroet enz.

7. De Engel zeide: « Vrees niet, Maria, want

(1) 25 dagen aflaat telken reize. (Ben. XII. 12 Jan. 1728).

Gij zult ontvangen van den H. Geest.» Wees gegroet enz.

8. Maria zeide: «Zie de dienstmaagd des Heeren: mij geschiede naar uw woord.» Wees gegroet enz.

9. Maria is van den H. Geest overschaduwd geworden. Wees gegroet enz.

10. En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond. Wees gegroet enz.

Eer zij den Vader enz.

R. Gelijk het was enz.

II.

HET BEZOEK VAN MARIA AAN HARE NICHT ELISABETH.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af, tot in eeuwigheid.

Onze Vader enz.

1. Maria gaat, uit ootmoedigheid, hare nicht Elisabeth bezoeken. Wees gegroet enz.

2. Maria wordt door den H. Geest bestierd. Wees gegroet enz.

3. Maria, in haast opstaande, gaat over 't gebergte. Wees gegroet enz.

4. Maria werd, met veel liefde, van hare nicht Elisabeth ontvangen. Wees gegroet enz.

5. De H. Johannes is gezuiverd, en van blijdschap opgesprongen in den schoot zijner moeder. Wees gegroet enz.

6. Elisabeth zeide: « Gezegend is de vrucht Uws lichaams! » Wees gegroet enz.

7. Maria riep uit: « Mijne ziel verheft den Heer! » Wees gegroet enz.

8. Elisabeth zeide: « Welk een geluk geschiedt mij, dat de Moeder des Heeren tot mij komt! » Wees gegroet enz.

9. Het huis van Zacharias is, door de komst van Jezus en Maria, gezegend. Wees gegroet enz.

10. Maria heeft hare nicht, drie maanden, met veel liefde gediend. Wees gegroet enz.

Eer zij den Vader enz.

R. Gelijk het was enz.

III.

DE GEBOORTE VAN CHRISTUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader enz.

1. Maria heeft gebaard, en zij is Maagd gebleven. Wees gegroet enz.

2. Maria heeft Jezus in een stal gebaard, en in doeken gewonden. Wees gegroet enz.

3. Maria heeft Jezus, met veel liefde en verwondering, aanschouwd. Wees gegroet enz.

4. Maria heeft Jezus omhelsd en aan haar hart gedrukt. Wees gegroet enz.

5. Maria heeft, als moeder, haar kind gevoed. Wees gegroet enz.

6. Maria heeft Jezus in eene krib gelegd, door Joseph daartoe bereid. Wees gegroet enz.

7. Jezus lag op hooi en stroo, tusschen os en ezel. Wees gegroet enz.

8. De Engelen hebben gezongen: «Eere zij God in den allerhoogste, en vrede op aarde den menschen, die van goeden wil zijn. Wees gegroet enz.

9. De herders zijn het goddelijk Kind komen bezoeken. Wees gegroet enz.

10. De drie Wijzen zijn het Kind komen aanbidden, en hebben hunne giften geofferd. Wees gegroet enz.

Eere zij den Vader enz.

R. Gelijk het was enz.

IV.

DE OPDRACHT VAN CHRISTUS IN DEN TEMPEL.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader enz.

1. Maria gaat om haar kind op te dragen. Wees gegroet enz.

2. Jezus en Maria onderwerpen zich aan de wet. Wees gegroet enz.

3. Maria gaat, langs moeielijke wegen, naar Jerusalem. Wees gegroet enz.

4. Maria heeft Jezus op hare armen gedragen. Wees gegroet enz.

5. Maria vervolgt biddend haren weg. Wees gegroet enz.

6. Maria heeft Jezus in den tempel opgedragen. Wees gegroet enz.

7. Maria heeft aan de wet voldaan met de offergift der armen. Wees gegroet enz.

8. Anna was verheugd, dat hare voorzegging volbracht werd. Wees gegroet enz.

9. De oude Simeon heeft Jezus omhelsd en op zijne armen gedragen. Wees gegroet enz.

10. Simeon zeide: «Heer! laat nu, volgens Uw woord, Uw dienaar in vrede gaan!» Wees gegroet enz.

Eer zij den Vader enz.

R. Gelijk het was enz.

V.

DE VINDING VAN HET VERLOREN KIND JEZUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader enz.

1. Maria heeft haar lief Kind verloren. Wees gegroet enz.

2. Maria heeft haren schat gemist. Wees gegroet enz.

3. Maria heeft hem met veel droefheid gezocht. Wees gegroet enz.

4. Maria heeft Jezus, langs alle wegen en straten, gezocht. Wees gegroet enz.

5. Maria heeft Jezus, na drie dagen, gevonden. Wees gegroet enz.

6. Maria vindt Jezus in den tempel. Wees gegroet enz.

7. Jezus, twaalf jaren oud zijnde, ondervraagt en verbaast de leeraren. Wees gegroet enz.

8. Maria zeide: «Zoon! waarom hebt gij ons bedroefd!» Wees gegroet enz.

9. Jezus is met hen gegaan, en was hun onderdanig. Wees gegroet enz.

10. Maria bewaarde al de woorden in haar hart, welke Jezus tot haar sprak. Wees gegroet enz.

Eer zij den Vader enz.

R. Gelijk het was enz.

GEBED.

O Maria, allergoedertierenste Moeder! verkrijg voor mijn hart eene ware droefheid, en voor mijne oogen tranen van berouw, om te beweenen, dat ik Jezus, zoo dikwerf door de zonde, verloren heb; verwerf mij de genade dat ik Hem wedervinde en altijd behouden moge. Amen.

De vijf droevige Geheimen.

I.

DE BENAUWDHEID VAN CHRISTUS IN DEN HOF DER OLIJVEN.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader enz.

1. Jezus gaat naar den hof der Olijven. Wees gegroet enz.

2. Jezus valt plat ter aarde neder. Wees gegroet enz.

3. Jezus volhardt in het gebed. Wees gegroet enz.

4. Jezus is bedroefd tot den dood. Wees gegroet enz.

5. Jezus zweet water en bloed. Wees gegroet enz.

6. Jezus stelt zijn wil in dien van zijn hemelschen Vader. Wees gegroet enz.

7. Jezus vermaant zijne leerlingen om te waken en te bidden. Wees gegroet enz.

8. Jezus wordt van zijn Apostel Judas, door een kus, geleverd. Wees gegroet enz.

9. Jezus wordt, van zijn bemind volk, gevangen. Wees gegroet enz.

10. Jezus wordt, op eene wreede wijze, gebonden, en van den eenen rechter tot den anderen gesleurd. Wees gegroet enz.

Zoo lief heeft God den mensch gehad, dat Hij Zijn eenigen Zoon niet heeft gespaard, maar Hem heeft overgeleverd tot den dood.

R. Ja, tot den dood des kruises.

II.

DE GEESELING VAN CHRISTUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader enz.

1. Jezus werd van de Joden aan de Heidenen overgeleverd. Wees gegroet enz.

2. Jezus werd bij Pilatus valsch beschuldigd. Wees gegroet enz.

3. Jezus werd, door zijn volk, achter Barabas gesteld. Wees gegroet enz.

4. Jezus, hoewel onschuldig verklaard, werd geleverd om gegeeseld te worden. Wees gegroet enz.

5. Jezus werd van zijne kleederen beroofd. Wees gegroet enz.

6. Jezus stond daar geheel ontbloot. Wees gegroet enz.

7. Jezus werd aan eene kolom gebonden. Wees gegroet enz.

8. Jezus werd wreedelijk gegeeseld. Wees gegroet enz.

9. Jezus bloed vloeide langs de aarde. Wees gegroet, enz.

10. Jezus is gewond om onze zonden. Wees gegroet, enz.

Zoo lief heeft God den mensch gehad, dat Hij Zijn eenigen Zoon niet heeft gespaard, maar Hem heeft overgeleverd tot den dood.

R. Ja, tot den dood des kruises.

III.

DE KROONING VAN CHRISTUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. De soldaten hebben voor Jezus een doornenkroon gemaakt. Wees gegroet, enz.

2. Zij hebben de doornenkroon in Jezus hoofd gedrukt. Wees gegroet, enz.

3. Jezus hoofd werd van alle kanten doorwond. Wees gegroet enz.

4. Jezus voorhoofd werd met bloed bedekt. Wees gegroet, enz.

5. Jezus, in een purperen mantel gehuld, werd bespot. Wees gegroet, enz.

6. Zij hebben Jezus een riet, voor schepter, in de hand gegeven. Wees gegroet, enz.

7. Zij hebben met dat riet op het gekroonde hoofd van Jezus geslagen. Wees gegroet, enz.

8. Zij hebben in het heilig aangezicht van Jezus gespogen. Wees gegroet, enz.

9. Jezus werd met smaad verzadigd. Wees gegroet enz

10. Pilatus heeft Jezus aan het volk vertoond, zeggende: «Ziet den mensch!» Wees gegroet, enz.

Zoo lief heeft God den mensch gehad, dat Hij Zijn eenigen Zoon niet heeft gespaard, maar Hem heeft overgeleverd tot den dood.

R. Ja, tot den dood des kruises.

IV.

DE KRUISDRAGING VAN CHRISTUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. Jezus werd veroordeeld om gekruist te worden. Wees gegroet, enz.

2. Jezus heeft zijn kruis, met liefde, omhelsd. Wees gegroet, enz.

3. Jezus heeft zijn kruis, op zijne doorwonde schouders, gedragen. Wees gegroet, enz.

4. Jezus werd, tusschen twee moordenaars, heengeleid. Wees gegroet, enz.

5. Jezus bezweek, onder het kruis, om onze zonden. Wees gegroet, enz.

6. Jezus, met het kruis beladen, ontmoette zijne diep bedroefde Moeder. Wees gegroet, enz.

7. Jezus werd beweend door de godvruchtige vrouwen van Jeruzalem. Wees gegroet, enz.

8. Jezus zeide: Handelt men dus met het groene hout, wat zal dan met het dorre geschieden.» Wees gegroet, enz.

9. Niemand wilde Jezus zijn kruis helpen dragen. Wees gegroet, enz.

10. Jezus beklom, voor ons, den Kalvarieberg. Wees gegroet, enz.

Zoo lief heeft God den mensch gehad, dat Hij Zijn eenigen Zoon niet heeft gespaard, maar Hem heeft overgeleverd tot den dood.

R. Ja, tot den dood des kruises.

V.

DE KRUISIGING VAN CHRISTUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. Jezus werd wreedelijk over 't kruis uitgerekt. Wees gegroet, enz.

2. Jezus handen en voeten werden doornageld. Wees gegroet, enz.

3. Jezus werd, aan 't kruis, opgericht, en 't bloed vloeide uit zijne wonden. Wees gegroet, enz.

4. Jezus bad voor zijne vijanden. Wees gegr., enz.

5. Jezus beloofde den moordenaar het paradijs. Wees gegroet, enz.

6. Jezus beval den H. Joannes aan zijne Moeder. Wees gegroet, enz

7. Jezus dorst hebbende, werd met gal en azijn gelaafd. Wees gegroet, enz.

8. Jezus heeft uitgeroepen: «Mijn God, mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten!» Wees gegroet, enz.

9. Jezus zeide: «Het is volbracht!» Wees gegroet, enz.

10. Jezus heeft den geest gegeven en zijn hart voor ons laten openen. Wees gegroet, enz.

Zoo lief heeft God den mensch gehad, dat Hij Zijn eenigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem geleverd tot den dood.

R. Ja, tot den dood des kruises.

GEBED.

O Jezus! ik bid U, door al Uwe smarten en door Uw bitteren dood, door Uwe doornagelde handen en voeten, doorboorde zijde en door al Uw gezegende wonden, ontferm U mijner! en druk Uw heilig lijden zoo diep in mijn hart, dat ik in niets

behagen scheppe, dan in U, mijn dierbaren Jezus, die voor mij den kruisdood hebt ondergaan. Amen.

De vijf glorierijke Geheimen.

I.

DE VERRIJZENIS VAN CHRISTUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. Jezus is, ten derde dage, heerlijk verrezen. Wees gegroet, enz.

2. Jezus heeft den dood en de hel overwonnen. Wees gegroet, enz.

3. Jezus heeft de Oudvaders getroost en verlost. Wees gegroet, enz.

4. Jezus heeft zijne Moeder verblijd. Wees gegroet, enz.

5. Jezus is, als een hovenier, aan Maria Magdalena verschenen. Wees gegroet, enz.

6. Jezus heeft zich aan Petrus vertoond. Wees gegroet, enz.

7. De leerlingen van Emaüs zeiden: «Waren onze harten niet van liefde brandende, toen Hij tot ons sprak?» Wees gegroet, enz.

8. Jezus stond in 't midden zijner leerlingen en wenschte hun allen den vrede. Wees gegroet, enz.

9. Jezus toonde zijne wonden aan den H. Thomas. Wees gegroet, enz.

10. Thomas riep uit: «Mijn Heer en mijn God!» Wees gegroet, enz.

Geloofd en gezegend zij ten allen tijde. (1)

R. Het Allerheiligste en Goddelijk Altaarsacrament.

II.

DE HEMELVAART VAN CHRISTUS.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. Jezus is glorierijk ten Hemel gevaren. Wees gegroet, enz.

2. Jezus klom op door zijn eigen macht. Wees gegroet, enz.

3. Jezus scheidde van zijne lieve vrienden. Wees gegroet, enz.

4. Jezus beloofde met hen te zullen blijven, tot het einde der wereld. Wees gegroet, enz.

5. Jezus beloofde hun den H. Geest. Wees gegroet, enz.

6. De leerlingen hebben Jezus aanschouwd en Hij heeft hen allen gezegend. Wees gegroet, enz.

---

(1) 100 dagen Aflaat eens elken dag (Pius VII. 7 Dec. 1819).

7. Jezus heeft voor ons den Hemel geopend. Wees gegroet, enz.

8. Jezus zit aan de rechterhand zijns Vaders. Wees gegroet, enz.

9. Jezus toont zijne heilige wonden voor ons aan den hemelschen Vader. Wees gegroet, enz.

10. Jezus is onze Middelaar in den Hemel. Wees gegroet, enz.

Geloofd en gezegend zij ten allen tijde.

R. Het Allerheiligste en Goddelijk Altaarsacrament.

III.

DE ZENDING VAN DEN H. GEEST.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. Jezus heeft den H. Geest gezonden. Wees gegroet, enz.

2. Jezus heeft den vertrooster gezonden. Wees gegroet, enz.

3. Jezus heeft een heilig vuur over de wereld gezonden. Wees gegroet, enz.

4. De H. Geest heeft de harten in liefde ontstoken. Wees gegroet, enz.

5. De H. Geest heeft de verstanden verlicht. Wees gegroet, enz.

6. De H. Geest heeft de harten versterkt. Wees gegroet, enz.

7. De H. Geest heeft verscheidene talen doen spreken. Wees gegroet, enz.

8. De H. Geest heeft Zijne gaven uitgedeeld. Wees gegroet, enz.

9. Kom, H. Geest, bezoek de harten Uwer geloovigen! Wees gegroet, enz.

10. Kom H. Geest, ontsteek in ons het vuur Uwer liefde! Wees gegroet, enz.

Geloofd en gezegend zij ten allen tijde.

R. Het Allerheiligste en Goddelijk Altaarsacrament.

IV.

DE HEMELVAART VAN MARIA.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. Maria wordt opgenomen ten Hemel. Wees gegroet, enz.

2. De Hemelsche Vader ontvangt Zijne beminde Dochter. Wees gegroet, enz.

3. Jezus begroet Zijne lieve Moeder. Wees gegroet, enz.

4. De H. Geest omhelst Zijne beminde Bruid. Wees gegroet, enz.

5. De Serafijnen groeten Maria. Wees gegroet, enz.

6. De Engelen dienen Maria. Wees gegroet, enz.

7. Geheel de Hemel is door Maria verblijd. Wees gegroet, enz.

8. Maria zit bij haren dierbaren Zoon. Wees gegroet, enz.

9. Maria is onze voorspraak in den Hemel. Wees gegroet, enz.

10. Maria is onze Moeder bij haren lieven Zoon. Wees gegroet, enz.

Geloofd en gezegend zij ten allen tijde.

R. Het Allerheiligste en Goddelijk Altaarsacrament.

V.

DE KROONING VAN MARIA.

De namen van Jezus en Maria zijn gebenedijd.

R. Van nu af tot in eeuwigheid.

Onze Vader, enz.

1. Maria is, met heerlijkheid, in den Hemel gekroond. Wees gegroet, enz.

2. Maria is gekroond, om hare hemelsche liefde. Wees gegroet, enz.

3. Maria is gekroond, om hare engelachtige zuiverheid. Wees gegroet, enz.

4. Maria is gekroond om hare uitstekende ootmoedigheid. Wees gegroet, enz.

5. Maria is gekroond, om hare volmaakte gehoorzaamheid. Wees gegroet, enz.

6. Maria is gekroond, om hare heilige voorzichtigheid. Wees gegroet, enz.

7. Maria is gekroond, om haar overgroot geduld. Wees gegroet, enz.

8. Maria is gekroond, om hare ijverige dankbaarheid. Wees gegroet, enz.

9. Maria is gekroond, om hare volharding in alle deugden. Wees gegroet enz.

10. Maria is gekroond, boven alle Engelen en Heiligen in den Hemel, gelijk de Moeder van God toekomt. Wees gegroet, enz.

Geloofd en gezegend zij ten allen tijde.

R. Het Allerheiligste en Goddelijk Altaarsacrament.

GEBED.

Ik offer U, allerzuiverste en roemwaardigste Moeder Gods Maria, in vereeniging met al Uwe deugden, verdiensten en volmaaktheden, deze geestelijke kroon van gebeden en begroetingen. Gewaardig U haar te ontvangen, met al de lofliederen, die op aarde en in den hemel, U ter eere, worden aangeheven. Verwerf mij en allen, voor wie ik verplicht ben te bidden, van uwen teedergeliefden Zoon de genade om godvruchtig te leven en zalig te sterven. Amen.

OVER HET

WIJDEN DER ROZENKRANSEN, MEDAILLES, KRUISBEELDEN, ENZ.

EN DE

Aflaten daaraan verbonden.

Om de afwisseling en het bepaalde getal van Onze-Vaders en van Wees-gegroeten, die in het Rozenkrans-gebed zijn voorgeschreven, gemakkelijker te kunnen onderhouden, is men op het denkbeeld gekomen, om, in eene daartoe geschikte orde, koralen van verschillenden vorm, tot een snoer te rijgen. De groote koralen duiden de *Onze-Vaders*, de kleine de *Wees-gegroeten* aan. Zulk een koralensnoer wordt Rozenkrans, Rozenhoedje, ook wel Pater-Noster genoemd. Ten gevolge van een algemeen gebruik in de Kerk om zaken, die tot een godsdienstig doel gebruikt worden, te zegenen en daartoe te heiligen, worden ook Rozenkransen gewijd. Indien de Rozenkrans breekt, blijft hij gewijd, mits hij nagenoeg dezelfde mag heeten. Blijven er nog 55 koralen over, dan kan er dus geen twijfel zijn. De zegening, die over den Rozen-

krans wordt uitgesproken, hecht daaraan voor den gebruiker, ter gelegenheid van het verrichten van goede werken, soms vele aflaten.

Wij zullen hier de voornaamste aflaten vermelden, met de voorwaarden, die, om ze te verdienen, vervuld moeten worden.

Aflaten aan den Pauselijken Rozenkrans.

PIUS IX. 11 MEI. 1853.

1° Voor elk Rozenhoedje: ten minste 100 dagen.

2° Op verscheidene feestdagen: een volle aflaat (zie Calendarium), en een aflaat van 7 jaren en 7 quadragenen op al de overige feesten van Onzen Heer J. C. en O. L. V., en 5 jaren en 5 quadragenen op elken Zon- en feestdag van het jaar, mits men bidde tot de gewone meening.

3°. In de ure des doods volle aflaat, mits men den Zoeten Naam, met den mond, of des noods, met het hart, aanroept.

4° Voor den Angelus en voor verscheidene andere gebeden of goede werken, die hierachter, onder de voorwaarden, worden opgesomd, ten minste 100 dagen Aflaat.

Zie Congregatieboek bl. 26 in Prinz. appendix n°. 47.

VOORWAARDEN.

1° Men moet een Rozenkrans, of ten minste een kruisje of medaille hebben (S. C. 11 April 1840), door Z. H. den Paus zelven, of door een daartoe gemachtigd priester gezegend.

2° Men moet dien Rozenkrans, onder het goede werk, dat vereischt wordt, bij zich dragen.

3° Eens in de week moet men een Rozenhoedje bidden. In plaats van het Rozenhoedje, kan men bidden: de daggetijden der Kerk; de getijden van O. L. Vrouw; die der overledenen; de 7 boetpsalmen; of de psalmi graduales. Ook kan men volstaan met, eens in de week, anderen de Christelijke leer te onderwijzen; met een der zeven werken van lichamelijke barmhartigheid te verrichten, of met de H. Missen te hooren, of te lezen.

Aflaten aan den Birgittijnschen Rozenkrans. (1)

BEN. XIV. 9 FEB. 1743.

1° Honderd dagen voor ieder *Ik Geloof*, voor ieder *Onze Vader* en voor ieder *Wees gegroet*.

(1) Deze Rozenkrans bestaat uit zes tientjes; vóór elk *Onze Vader* wordt een *Ik geloof in* enz. gebeden en, op het einde der zes tientjes, voegt men er eenmaal *Onze Vader* en driemaal *Wees gegroet* bij, ter herinnering aan de 63 levensjaren, en de zeven smarten en blijdschappen der H. Maagd.

2° Daarenboven: 7 jaren en 7 quadragenen voor een geheelen Rozenkrans van 15 tientjes.

3° Zoo iemand aan zulk een Rozenkrans voorbidt, verdienen al de overigen, die antwoorden, vermelde aflaten.

4° Volle aflaat, op een dag naar goedvinden, voor hen, die, gedurende een geheel jaar, aan een Rozenkrans van Birgitta, dagelijks ten minste vijf tientjes bidden.

5° Volle aflaat, op een dag naar verkiezing, voor hen, die, gedurende een maand, dagelijks vijf tientjes bidden. Gewone voorwaarden en kerkbezoek.

6° Volle aflaat, op den feestdag der H. Birgitta, (8 October) voor allen, die, ten minste eenmaal in de week, een Rozenhoedje van vijf tientjes bidden, en, op dien dag, een kerk bezoeken.

7° Volle aflaat, in de ure des doods, voor hen, die, met ootmoed, hunne ziel aan God bevelen en biechten, en communiceeren, als het mogelijk is: of anders een oprecht berouw, met den mond, verwekken; of, met het hart, den Zoeten Naam aanroepen, indien zij de gewoonte hadden, elke week, een Rozenhoedje te bidden.

8° Honderd dagen aflaat voor wie dien Rozenkrans bij zich draagt, terwijl hij de H. Mis of de preek bijwoont; of het H. Sacrament naar een zieken begeleidt; of een verdwaalden, op den weg

der zaligheid, terug brengt, mits hij telkens bidt driemaal *Onze Vader* en *Wees gegoet.* — Andere gedeeltelijke aflaten, aan bepaalde gebeden gehecht, gaan wij voorbij. (Prinz. appendix n°. IV.)

VOORWAARDEN.

Om die aflaten te verdienen moet:

1° de Rozenkrans gewijd zijn, door een priester der Orde van den H. Verlosser, ook wel Orde der H. Birgitta genaamd; of door een priester, die daartoe de macht heeft. (1)

2° De persoon, waarvoor de Rozekrans gewijd wordt, moet bepaald zijn. Geen ander dan deze kan daarmede de aflaten verdienen. De Rozenkrans verliest echter de aflaten niet, zoo men dien aan een ander slechts leent. (2)

3° De kralen moeten worden aangeraakt. (3)

4° De aflaten zijn toepasselijk op de geloovige zielen.

---

(1) Om Rozenkransen van vijf tientjes te begunstigen met de aflaten van den Brigittijnschen Rozenkrans, moet men een bijzonder indult van Z. H. den Paus hebben. (2 Oct. 1840 Prinz. n. 505). Zoodanig indult luidt gewoonlijk: ac etiam applicandi Indulgentias Sanctae Brigittae nuncupatas. (28 Jan. 1842. Prinz. n. 528).

(2) Hetzelfde geldt van alle gewijde rozenkransen.

(3) Het schijnt geen vereischte te zijn, dat de Geheimen overwogen worden. (Zie Maurel p. 333). Het is echter zeer raadzaam en volgens S. C. 28 Jan. 1842. zou het noodzakelijk zijn, zoo niet de S. C. 1 Juli 1839 en 2 Oct. 1840 het tegendeel beslist had. Cf. Prinz. nos 484, 491, 505 en 528.

Aflaten aan den Dominicaner Rozenkrans.

PIUS V. 1569.

1° Honderd dagen voor elk *Wees gegroet.*

2° Volle aflaat eens in het jaar voor hen, die dagelijks, ten minste vijf tientjes, bidden.

3° Verscheidene andere aflaten kunnen zij verdienen, die in het Broederschap van den H. Rozenkrans ingeschreven zijn; als: op den dag der inschrijving; in de ure des doods, en op de feestdagen in het Calendarium vermeld.

VOORWAARDEN.

1° De Rozenkrans moet, door een Predikheer, gewijd zijn, of door een priester, die daartoe de macht heeft.

2° De geheimen moeten, bij het bidden van den Rozenkrans, overwogen worden. (12 Aug. 1727).

3° Om den vollen aflaat, op verscheidene feesten, te verdienen, wordt daarenboven gevorderd: *a.* communiceeren in de kapel, of kerk van den H. Rozenkrans, en daar eenigen tijd, met de gewone bedoeling, bidden; *b.* de processie godvruchtig bijwonen, als zij, op dien dag, plaats heeft, en men zulks kan doen.

VEREENIGING

VAN DEN

LEVENDEN OF VOORTDURENDEN ROZENKRANS.

1. Met leedwezen zag de Kerk het aloude gebruik van den Rozenkrans, in vele streken, verkwijnen. Om deze schoone oefening, op eene eenvoudige en gemakkelijke wijze, te doen herleven en tevens om den geest van broederlijke vereeniging aan te kweeken, is, met goedkeuring van den H. Stoel, de instelling van den Levenden of Voortdurenden Rozenkrans ingevoerd.

2. De Levende Rozenkrans bestaat hierin, dat vijftien onderling vereenigde personen, iedere maand, de vijftien geheimen van den Rozenkrans, onder elkander, verdeelen, en een ieder dagelijks een tientje van den Rozenkrans bidt, dat is: eens het *Onze Vader* en tienmaal het *Wees gegroet*, met overweging van dat geheim, hetwelk hem, voor die maand, is te beurt gevallen. Door dit zoo gemakkelijk en eenvoudig middel, wordt door deze vijftien personen, iederen dag, een geheele Rozenkrans gebeden, zonder dat dit, aan elk in het bijzonder, veel tijd of moeite kost. Op deze wijze duurt het

gebed van den Rozenkrans altijd voort. Welk eene verhevene vereering wordt, door de overweging der geheimen Onzes Heeren, en de herhaling der schoonste gebeden, niet aan God, aan Jezus en Maria toegebracht!

3. Met de grootste gunsten heeft Z. H. Gregorius XVI, bij Breve van 27 Januarij 1832, deze oefening begunstigd. Hij heeft vollen aflaat verleend, op den dag der inschrijving, op elken derden Zondag van de maand en op verscheidene feestdagen, zoo als in het Calendarium is aangeteekend. Vervolgens alle aflaten, door de vorige Pausen, aan den Rozenkrans verleend; een aflaat van 100 dagen op de werkdagen, en van 7 quadragenen op de Zondagen, als ook op de feestdagen, waarop een volle aflaat, door de vereeniging, te verdienen is.

4. Zij, die gewoon zijn een Rozenhoedje te bidden, behoeven slechts een tientje daarvan, met de overweging van het, hun te beurt gevallen, geheim, te bidden, om aan alle die gunsten deelachtig te worden.

5. Wanneer men, één of meer dagen, verzuimt zijn tientje te bidden, verdient men toch nog de gedeeltelijke aflaten, voor iederen keer, dat men het gebeden heeft. Maar indien het verzuim vrijwillig geschied is, kan men aan den vollen aflaat van

de maand niet deelachtig worden. Is eenig gewichtig beletsel de oorzaak van het niet bidden, dan kan men den vollen aflaat nog verdienen.

6. Wanneer men, eens of meermalen, zijn tientje verzuimt, of zich, in het bidden van 't geheim, vergist, dan belet dit niet, dat de andere leden van 't vijftien-tal aan de aflaten deelachtig worden. Dus kan de nalatigheid van eenen de voordeelen der anderen niet ontrooven.

7. Indien het vijftien-tal, hetzij door den dood, of door welk geval ook, mocht ophouden voltallig te zijn, zoo kunnen de overige leden aan de aflaten deelachtig blijven, voor dat het getal nog aangevuld is; mits de wederaanvulling, binnen een maand, geschied zij, te rekenen van het oogenblik, dat de hoofdman er kennis van draagt.

8. Het is niet noodzakelijk dat de geheimen, iedere maand, verwisseld worden.

9. Andere verorderingen vindt men in *De H. Rozenkrans* door H. J. G. VAN NOUHUYS.

OVER HET ZINGEN DER VESPERS.

I. Soorten van Vespers.

1. De vespers zijn, volgens de meerdere of mindere feestelijkheid, waarmede zij gevierd worden, *plechtig* of *gewoon*. Gewoon zijn hier de vespers der H. Maagd, onder de retraite; plechtig op de andere dagen.

2. Zij zijn *in ritu duplici*, of *in ritu semiduplici*; in het *eerste geval*, zingt men de Antiphonen vóór en na de Psalmen voluit; in het *tweede geval*, worden de Antiphonen vóór de Psalmen slechts aangeheven en, op het einde alleen, voluit gezongen.

De vespers onder de retraite zijn in ritu semiduplici; de overige in ritu duplici.

II. Het Psalmodiëeren.

ALGEMEENE REGELS.

1. De eerste regel is dat men, bij het zingen, even als bij het spreken, de prosodie d. i. lengte of kortheid en klemtoon der lettergrepen in acht neemt: „*Cantabis syllabas sicut pronuntiaveris* (Vesperale bl. XVI).

2. De overige regels worden, door den H. Bernardus, in de volgende woorden, samen gevat: „De Psalmen moeten, met heldere en levendige stem, en niet al te langzaam gezongen worden; de verzen moeten gelijkelijk aangeheven, gelijkelijk gesloten, en tusschen de verzen moet eene duidelijke rust gehouden worden; niemand moet vóór de anderen beginnen, of jagen, of na de anderen den toon anhouden.

Allen moeten gelijk zingen, gelijk ophouden en altoos naar elkander luisteren (1).

Met deze voorschriften is in strijd: dat blijven hangen op de eerste lettergreep, dat slepen, rekken, dat overluid schreeuwen enz. Men zinge met gevoel, zonder gemaaktheid, in overeenkomst met den zin der woorden en den aard der plechtigheid.

III. Tonen (*Toni*).

1. Er zijn acht verschillende Tonen (*Toni, Modi*), waarin de Psalmen gezongen worden, en deze zijn *festivi* of *feriales*. (Zie Vesper. bl. 3* en bl. 6*). Zij worden in de zangboeken aangeduid door Ton. I, II, III enz. De Psalm *In exitu* heeft soms een eigene modulatie. (Zie Vesper. bl. 9*).

2. Elke zangwijs heeft haar eigen *aanhef*, *tenor* (*dominante*), *midden-cadans* en *slot-cadans*.

IV. De Aanhef (*Intonatio*).

1. De *aanhef* (*intonatio, inchoatio*) heeft plaats, bij den aanvang van elken Psalm, zoo deze, in Tono festivo, wordt gezongen; de volgende verzen begint men op de dominante (de meest doorloopende noot).

2. De *Toni feriales* hebben in het geheel geen aanhef. Deze regel vindt zijne toepassing in de getijden der overledenen.

3. *Magnificat* en *Benedictus* hebben immer den *aanhef* en deze wordt, bij elk vers, herhaald. Het *eerste vers* van

(1) Bij M. I. A. Lans. Handboekje enz. bl. 32.

Magnificat heeft een *eigen* aanhef; al de overige hebben dien der *Psalmen* (Vesp. bl. 9*).

4. De intonatie geschiedt op de twee eerste lettergrepen, en moet iets plechtiger en langzamer gezongen worden (1).

V. De Tenor (*Dominante*).

De tenor is de noot, waarop eigenlijk gezongen wordt, en heet ook *dominante*, overheerschende noot. Voor elken voorkomenden Psalm wordt later de tenor (dom.) opgegeven.

VI. Midden-Cadans (*Mediatio*).

1. Elk vers van den Psalm wordt beschouwd als in tweeën (*hemistichia*, *halfverzen*) gedeeld; het eerste gedeelte heet *vóór-halfvers*, waarvan het einde, door een * *asteriscus*, aangeduid, eenige rust vordert; het tweede gedeelte heet *na-halfvers*.

2. Deze *midden-rust* wordt voorafgegaan van eene korte melodie: *medium*, *mediatio*, *pausa*, *midden-Cadans* geheeten. Zij is tweeërlei: *gewoon* en *verkort* (*mediatio abbreviata*, *pausa correpta* . . .).

3. De *pausa correpta* wordt niet, in al de Tonen, gebezigd; zij is slechts eigen aan den II, IV, V, VI en VIII Toon; niet aan den I, III en VII.

4. Deze *verkorte mediatie* wordt gevormd van de *gewone Cadans*, door de laatste noot weg te laten (Vesper. p. 11*). Zoo eindigt het vóór-halfvers in den II Toon op *fa sol*; de IV op *sol*, *la*, *si*; de V op *ut*, *re*; de VI op *la*, *sol*, *la*; de VIII op *ut*, *re*.

---

(1) Haberl. Mag. Chor. bl. 118.

5. Zij heeft plaats, wanneer het vóór-halfvers eindigt:
1° Op een *Hebreeuwsch woord*, dat onverbogen wordt gebruikt.
2° Op een eenlettergrepig woord (*monosyllabum*) (1).

Tot de eerste soort behooren: *David*, *Israël*, *Jacob*, *Cedar*, *Sion*, *Jerusalem*, *Basan*, *Edom* . . . Niet *Judae*.

Tot de tweede: *tu*, *me*, *nos*, *vos*, *sum*, *es*, *sunt*, *fac*, *rex* . . ., *usquequo*, eigenlijk *usque-quò*.

De reden van dezen regel moet gezocht worden in het accent van die woorden, dat in de *gewone* mediatie niet gevoegelijk behouden zou blijven.

6. De *gewone mediatie* vordert minstens, 2, 3, 4 of 5 lettergrepen; *twee* lettergrepen vordert de II, de V en de VIII Toon; *drie* de VI; *vier* de III, IV en VII; *vijf* de I in Tono festivo; doch in Tono feriali slechts *vier*.

Welke de noten zijn, waaruit de mediatie, voor elken Toon, is samengesteld, vindt men in het Vesperale bl. 3* en zal later, bij elken Psalm, afzonderlijk worden opgegeven.

7. Bij de *mediatie* nu vooral, is het dat men moet zorgen de prosodie der woorden en tevens de melodie der Cadans te bewaren; van daar dat sommige toonlooze lettergrepen, en somtijds een monosyllabum, bij het bepalen van het gevorderde getal, niet gerekend worden.

Daaruit vloeit eene groote zwarigheid voort, om gezamen-

---

(1) Anderen voegen hierbij 3o Elk *onverbuigbaar woord* (*a*). Doch het Directorium Chori (Pustet 1873 pag. 30) en het Vesperale (Pustet 1875. pag. 11*) zeggen: Mediatio abbreviatur, *omissa nota ultima*, in tono II etc., quotiescumque ultimum verbum primae partis versus sit hebraicum (sine inflexione. *Dir. Ch.*; ex. gr. *David* . . . sed non *Judae*), vel monosyllabum (ex. gr. *sum*, *tu*, *usquequo*).

(*a*) Ein unbeugbares *oder* hebräisches wort: zegt Haberl. Mag. Chor. bl. 108.

lijk en terzelfder tijd, de mediatie te beginnen, en dezelfde lettergrepen, op dezelfde noten, te zingen.

Om in deze moeielijkheid eenigermate te voorzien, heeft de nieuwere uitgaaf der zangboeken de Psalmen, met kleine cijfers, geteekend 1. 3. 7. . . . . 8, welke de lettergrepen aanwijzen, waarop de mediatie moet begonnen worden. (Zie Vesp. bl. 11*) (1). De lettergreep, waarop 1 staat, is het begin der mediatie, wanneer de Psalm, in den 1 Toon, wordt gezongen enz.

Deze getallen dienen ook voor de Toni feriales, uitgenomen den 1 Toon, die, als ferialis, slechts *vier* lettergrepen heeft, en bijgevolg, op de volgende lettergreep, met 3 geteekend, begint.

De verwaarloosde lettergrepen voegt men bij de voorgaande, of bij de volgende tellende lettergreep, naarmate het, met de prosodie van het woord en den rythmus van de mediatie, beter overeenkomt.

S. Om u, zoo veel mogelijk, in al die moeielijkheden te gemoet te komen, hebben wij de lettergrepen, waarop de mediatie geschiedt, in andere letters en gescheiden van elkander laten drukken; die, waarop twee noten gezongen worden, met twee accenten (′′) geteekend, en de verwaarloosde lettergrepen vereenigd met de tellende lettergreep, waarbij zij moet gevoegd worden, of dat, met twee haakjes ( ), aangeduid.

---

(1) Al zou men het, met de aanwijzing der lettergrepen, niet eens zijn, moet men toch, om der gelijkheid wille, zich daaraan houden.

De regel: de mediatie, noch de conclusie mag nooit, op de laatste lettergreep van een woord, doch moet altijd op de lettergreep, die den klemtoon heeft, worden aangevangen, wordt door anderen beperkt tot die Melodieën, welke met een toonverheffing beginnen; zoo als de mediatie van den III, VII en I ferialis; de conclusie van den V en VII Toon.

9. Wijl het eerste vers van den Magnificat zoo kort is, wordt de mediatie er in weggelaten.

10. De *fouten*, waarop bijzonder moet gelet worden, zijn:

1o. *Vier* lettergrepen bezigen, waar er slechts *twee* gevorderd worden; zoo als, hier te lande, dikwijls geschiedt in den III, V en VIII Toon.

2o. In den I Toon wordt dikwijls de eerste en tweede noot: *sol, la*, weggelaten en verheft men de stem onmiddelijk in *sa*, dat alleen aan den Tonus ferialis eigen is; de Tonus festivus is *sol, la, sa*.

3o. Iets dergelijks heeft in den VII Toon plaats, waar men, op de eerste lettergreep, *re* weglaat en onmiddelijk *fa* zingt, dat slechts, in den Tonus ferialis, moet geschieden; in den Tonus festivus is de eerste lettergreep *re-fa*.

4o. Men wachte zich te vervallen in de melodieën der oude boeken, die met de nieuwere aanmerkelijk verschillen; vooral in den II en VI Toon, als ook in de mediaties van den Magnificat en den Benedictus, wier mediaties dezelfde zijn, als die der Psalmen.

VII. Slot-Cadans (*Finalis*).

1. De *Slot-Cadans* is de melodie, waarmede het *na-half vers* eindigt.

2. Is de *mediatie* van elken Toon voor alle Psalmen en Lofzangen dezelfde, de *conclusie* is soms verschillend. Een uitzondering daarop maken de II, de V en VI Toon, die immer dezelfde conclusie behouden. De conclusies van den I, III, IV, VII en VIII hebben verschillende modulaties (*Finalis, Differentia, Terminatio*). (Zie Vesper. bl. 3*).

3. De *Finalis*, welke gebruikt moet worden, is in de zangboeken aangegeven: of wel door *Fin.*1 *Fin.*2 enz., of

wel door het eerste vers geheel op noten te zetten, of slechts door de noten van de *Finalis* alleen, met het onderschrift: *e u o u a e*, de klinkers van: *seculorum amen.*

4. Ook hier, gelijk in de *mediatie*, loopt de modulatie over een zeker aantal lettergrepen, in welker berekening eveneens soms de toonlooze en de monosyllaba niet medegeteld moeten worden.

De I Toon vordert voor zijne 5 finalen *vier* lettergrepen; de II *drie*; de III, voor de 1e en 2e finaal, *drie;* voor de 3e en 4e *vier*; de IV, voor de 1e en 2e finaal, *vijf;* voor de 3e *één*; de V *vier*; de VI, voor zijne 5 finalen, *vier*; de VIII, voor zijne 2 finalen, ook *vier.*

5. Om het gelijk zingen te bevorderen, heeft men ook, met cijfertjes, de lettergreep aangeduid, waarop men de Finalis moet beginnen: 4, 1, 5—8 enz. (Zie Vesper. bl. 11*).

Doch, men moet, voor de 3e en 4e finaal van den III Toon beginnen op de lettergreep, die 3 onmiddelijk voorafgaat; wijl zij één lettergreep meer bevatten, dan de 1e en 2e finaal. In den IV Toon 3e fin. geschiedt de sluiting op de *laatste* lettergreep.

6. Ook hier doen zich moeielijkheden voor in het rangschikken der lettergrepen over de noten; daarin is in de Psalmen, die hier achter worden opgegeven, door teekens voorzien (1).

7. Tot de *fouten*, die in de conclusies het meest voorkomen, behoort: 1o. het weglaten en tusschenvoegen van noten, 2o. het invoegen van de diésis bij de *ut* in den II; de *sol* in den III en IV; de b mol in den V.

8. Van het zingen der Finalis zegt Haberl. „die Finalis

(1) Zie bladz. 133, n. 8.

soll einen mit kräftigerem Tone belegten Accent erhalten." (Mag. chor. bl. 183).

N. B. Men late zich door de moeielijkheden, welke bij het psalmodiëeren voorkomen, niet afschrikken; deze toch worden, met eenige oefening en wat oplettendheid, gemakkelijk overwonnen.

VIII. Ingelaschte Rustpunten.

1. Wanneer het halfvers te lang is, om in éénen adem gezongen te worden, verdeelt men het in twee, of drie (wat toch zeldzaam is) deelen, waarachter men even ademhaalt.

2. Men kiest daarvoor, bij voorkeur, een *comma* enz. In alle geval moeten woorden, die zonder zinstoring, niet kunnen gescheiden worden, bij elkander blijven.

3. Die rustpunten worden, met kleine streepjes, aangegeven, of op een of andere wijze, door den Koor-Directeur, aangeduid.

IX. Verdeeling der koren.

1. Wanneer al de jongelui in de kapel meêzingen, worden de gezamenlijke zangers, in drie koren, verdeeld.

1e. Het *Priesterkoor*: De Celebrans (*Hebdomadarius*) (I), twee Assistentes (2) (*Presbyteri parati*), twee of meer

(1) Indutus *pluviali* super cotta (superpelliceo) [Caer. Episc. L. 2. Cap. III. Et Vesper. p. X], diebus Dominicis et festivis, quae a populo observantur.

In duplicibus autem minoribus, semiduplicibus, simplicibus, et feriis, non oportet. Celebrantem, seu Hebdomadarium esse paratum, nec fieri thurificationes (ibid. n. 16 et 17. Vesper. p. XIV). Tunc solo superpellicio induitur *sine stola*, nisi exponendum sit SS. Sacramentum.

Stola vero conceditur in officio Defunctorum (Caer. Ep. l. 2. c. X. n. 10 et S. R. C. 12 Aug. 1854).

(2) Pluvialibus parati (ibid.). In *gewone* Vespers vervallen deze.

Cantores (1), één Caeremoniarius, twee Ceroferarii, en een Thuriferarius (2).

2e. Het gewone *Zangerskoor* (Chorus Musicorum) met zijne voorzangers (musici deputati) en eigen verdeeling.

3e. Het *Groote Koor*: De Jongelui in *twee* koren verdeeld; waarvan het 1e *Koor* degenen uitmaken, die zich aan den Epistelkant (tevens den kant van den Celebrans) en het 2e *Koor*, die zich aan den Evangeliekant bevinden.

N. B. *Wat*, *wanneer* en *op welke wijze* de leden der *twee eerste koren*, of *deze twee* afzonderlijk zingen moeten; alsook welk der twee deelen van het *Groote Koor* zich, onder het gezamenlijk zingen, voegt bij één dezer *twee eerste koren*, zal, in de volgende Hoofdstukken, worden opgegeven.

X. Wat een ieder bij de Vespers te verrichten heeft.

§ 1. DE CELEBRANS.

1. Hij leidt de vespers in.
2. Zingt (*ad sedem*): *Deus in adjutorium.*
3. Intoneert de 1e *Antiphoon* (3).
4. Zingt het *Capitulum* (modus, in Vesperali-Pustet. p. 34*).
5. Intoneert, bij plechtige vespers, den *Hymnus* (4).
6. Intoneert de Antiphoon vóór den Magnificat (3).

---

(1) In superpelliceo.

(2) Meer dan twee Assistentes worden alleen toegelaten in Vespers, die een Bisschop doet, of waarbij hij assisteert.

(3) Si est Dominica aut dies solemnis, Cantor porrigit ei primam Antiphonam; alioquin ipse Hebdomadarius ipse per se intonat (Direct. Chori p. V).

(4) Si est Dominica vel dies solemnis, Cantor ei praecinit initium Hymni, quod ipse repetit. Si vero non est Dominica, nec dies solemnis, intonat chorus musicorum (ibid. p. VI). NB. sub 1a. stropha *Veni Creator* et *Ave Maris Stella* genuflectendum est.

7. Bewierookt, bij plechtige vespers, het altaar (1).

8. Zingt *Dominus vobiscum* met de oratie, in Tono festivo (2), *Dominus vobiscum* vóór *Benedicamus*.

9. *Fidelium animae* (3).

10. Wordt de Antiphoon der H. Maagd, bijv. *Salve Regina*, enz. er bijgevoegd, dan zingt hij, na *Pater noster* (secreto) gebeden te hebben, *mediocri voce* (3) (Caer-Ep.): *Dominus det nobis suam pacem*, en heft aan de Antiphoon der H. Maagd [incipit Antiphonam B. Mariae, stans ibidem ad sedem, aut genuflectens ..... pro ratione temporis ..... et in fine dicit, voce item submissa (3), *versiculum*, (zie Vesper. p. 35*. 4.), *Orationem* (in Tono feriali 2°. Direct. Chori p. 54 *) (4) et *Divinum auxilium*].

---

(1) In duplicibus minoribus etc. non oportet fieri thurificationes. Zie bladz. 136 (1).

(2) Orationes dicuntur in Tono festivo, quando Officium est duplex, vel semiduplex, vel de Dominica, in Matutinis (et Laudibus), Missis et Vesperis. His exceptis dicuntur in Tono feriali (Direct. Chori p. 51*). N. B. De Tonus ferialis echter is *tweeërlei*. (Zie ibid. en (4)).

De oratie kan ook, ad gradus altaris, gezongen worden (Schneider Man. Sacerd. en Man. ecclesiastico n. 568).

(3) V. *Dominus Vobiscum*, *Fidelium animae*, *Dominus det nobis suam pacem* canuntur sine ulla variatione vocis, cum hoc solo discrimine, quod primus (versus) clara, et reliqui duo, nonnisi submissa voce, canantur. Versus *divinum auxilium* sicut *Fidelium* submisse cantatur, sine vocis variatione. Item notandum, non attendendam consuetudinem preces feriales, ad vesperas et ad Laudes, in diebus Jejuniorum, per depressionem vocis a *fa* ad *re*: sed utendum tono ac voce uniformi per simplicem *fa* (S. R. C. 9 Maii 1739). Het Vesperale (Pustet) moet dus p. 6, 43 en 38* in dezen zin verbeterd worden, zoo als dan ook in de *corrigenda* wordt aangegeven.

(4) De *Tonus ferialis* hier bedoeld is die, welke op de laatste lettergreep van de laatste oratie én van hare conclusio brevis* den val heeft van *fa* naar *re* (Direct. Chori. p. 54). De andere Tonus ferialis, ook *Tonus*

§ 2. DE ASSISTENTES.

De 1e *Assistens*

1. Licht den rechterzij-boord der Koorkap van den Celebrans op, zoo dikwijls, deze de rechterhand gebruikt, als: bij *Deus in adjutorium* enz. (1).

2. Subintoneert den Celebrans de 1e Antiphoon (2).

3. Intoneert zelf de 2e Antiphoon (3); en zijn er geen Cantores ook de 4e.

4. Subintoneert den Celebrans: den Hymnus, als ook de Antiphoon vóór den Magnificat (4).

---

simplex ferialis geheeten, heeft nergens een toonval; dicitur in voce aequali (ibid. p. 52*).

* Quando oratio habet Clausulam Majorem semper utendum est Tono simplici feriali (ibid. p. 53*).

(1) Elevatur ei pars dextera pluvialis aliquantulum per Caeremoniarium, vel per 1um. Assistentem paratum. (Caer. Ep.-Vesp. p. XI).

(2) Tunc unus ex dictis Presbyteris paratis, facta Altari reverentia, ac ducente Caeremoniario, accedit ad ipsum . . . . Celebrantem et illi se profunde inclinat; et expleto per chorum versiculo *sicut erat* et *Allelúja*, vel *Laus tibi Domine*, ipse stans praeintonat illi Antiphonam primi Psalmi, qua per . . . . Celebrantem repetita, ipse, iterum facta reverentia ante illum et altare, ut prius, recedit, cum Caeremoniario, ad sedilia, in plano chori, disposita hinc inde contra altare, et ornata panno viridi aut tapetibus; ubi sedet cum aliis Presbyteris paratis (ibid).

(3) Ook hem wordt de Antiphoon geintoneerd. Cantores duo . . . . vel ultimus ex dictis Presbyteris, pluvialibus paratis, si *sint plures quam duo*, praeintonant ceteras Antiphonas (ibid. p. XII).

(4) Finitis Psalmis, duo Acolythi, simul deferentes candelabra cum candelis accensis, cum praedictis Presbyteris paratis, accedunt ad . . . . Celebrantem, eique faciunt reverentiam, et hinc inde ad ejus latus assistunt in plano Chori: ipse vero (Celebrans), finita Antiphona, vel sono organi, surgit et, capite detecto junctisque manibus, cantat Capitulum, et, eo finito, *primus* ex dictis Presbyteris paratis, accedens propius ante ejus faciem, intonat illi Hymnum; quo per eum repetito, praedicti

5. Bij het wierooken neemt hij de functies van den Diaken waar; de bewierooking geschiedt, op dezelfde wijze, als onder de H. Mis (1).

De 2e *Assistens*

1. Intoneert de 3e Antiphoon; en zijn er geen Cantores, ook de 5e.

2. Bij de bewierooking fungeert hij als subdiaken; doch hij laat zich, door den Thuriferarius, bewierooken onmiddellijk na den 1en Assistens; zijn er meer dan twee Assistentes dan wordt onderhouden wat (1) gezegd is.

Beiden te zamen

1. Zingen, in medio chori, ad Altare versi (facta genuflexione ante et post) voce altiore: 1° het *vers* na den Hymnus en 2° *Benedicamus Domino*, volgens een der wijzen van het Vesperale, p. 34* en p. 36* (2).

2. Zijn er geen Cantores, dan zingen zij ook het *eerste vers* van elken Psalm. Het eerste vers echter van den *Magnificat* wordt altijd, door het Zangerskoor, gezongen.

N. B. 1°. Hij, die iets voorzingt, doet dit immer staande

Acolythi ac Presbyteri parati, facta Celebranti reverentia, accedunt ad loca sua, ubi parati stant, manibus junctis, donec perficiatur **Hymnus** (Vesper. p. XII). . . . cum debita reverentia praeintonat illi **Antiphonam** ad **Magnificat** (ibid.).

(1) Celebrans, stans in loco suo, ... incensatur a primo ex dictis Presbyteris paratis *triplici ductu* thuribuli, cum profunda capitis inclinatione ante et post incensationem (ibid. p. XIII). Daarna geeft hij het wierookvat aan den Thuriferarius en wordt door dezen bewierookt, of zijn er meer, dan twee Assistentes, door den laatsten Assistens (ibid.).

(2) Hymno expleto, duo ultimi ex eisdem (presbyteris) paratis, accedentes ad medium chori ante Altare, cum debita reverentia, aequaliter ibi stantes, cantant simul *Versum*, voce altiori; quibus chorus respondet. Primus vero ex ipsis, rediens ante Celebrantem, cum debita reverentia, praeintonat illi Antiphonam ad *Magnificat* (Vesper. p. XII).

en wanneer er één van het Presbyterium zich opricht, moeten allen, die van gelijken of minderen rang zijn, opstaan.

2°. Kunnen de Assistentes al het voorgaande, wat den zang betreft, niet gevoegelijk waarnemen, dan kan dit, door Cantores, geschieden.

§ 3. DE CANTORES.

1. Twee hunner zingen het *eerste vers* van elken Psalm; maar niet het eerste vers van den *Magnificat* (1).

2. Op Zon- en Feestdagen subintoneeren zij de Antiphonen die, door het Presbyterium, worden aangeheven (2) en, indien er geen Assistentes zijn, ook de Antiphonen, die door den Celebrans geintoneerd worden, als ook den Hymnus.

3. Zijn er slechts twee Assistentes, dan intoneert één hunner de 4e en 5e Antiphoon.

4. Bij afwezigheid van Assistentes zingen ook zij, in *plechtige vespers*, het *vers* na den Hymnus (3) [zie bladz. 140 (2)], *Benedicamus* (4) en de *versiculi* van de Commemorationes,

---

(1) Expleta per chorum Antiphona, duo Cantores, cottis induti, intonant Psalmos, in medio chori (Vesper. p. XI. et Direct. chori p. VI).

In vigiliis autem, quatuor temporibus, Feriis Adventus et Quadragesimae, *unus* tantum Cantor intonat (ibid. p. IV).

Canticum *Magnificat* intonant duo ex musicis (ibid. p. VII).

Doch van den *Benedictus* in de Lauden wordt gezegd:

Deinde Cantores, vel Cantor, ut supra, intonant *Benedictus* (ibid. p. VI).

(2) Si est Dominica enz. Zie bladz. 137 (3).

Cantor prosequitur reliquas Antiphonas, canonicis vel aliis ministris adsistentibus, intonare (Direct. Chori p. VI).

(3) In Dominica et diebus solemnibus, dicuntur *Versiculi* a *binis* vel *pluribus* Cantoribus. In feriis autem et diebus non solemnibus dicuntur a *duobis musicis* deputatis (voorzangers); praeterquam in vigiliis etc. [vide (1)] dicuntur ab *uno tantum* ex musicis (Direct. Chori. p. V).

(4) Voor den *Benedicamus* gelden dezelfde voorschriften, hier (3) voor de *Versiculi* gegeven (ibid. p. VII).

indien deze gehouden worden. Deze echter moeten nooit, door meer dan *twee* (1) Cantores, gezongen worden.

In *niet plechtige* vespers laten zij al het genoemde, door het Zangerskoor, zingen.

5. Het Vesperale zegt verder p. XV: „Ubi desit sufficiens „Ministrorum numerus, aut sacra deficiant indumenta, „quemadmodum solet in Ecclesiis minoribus usuvenire, loco „Assistentium cum pluviali, queunt duo Clerici adhiberi „superpelliceo amicti, qui Celebranti adstent, ac suo tempore „ministrent eo modo, quo supra, de Assistentibus, dictum est."

§ 4. DE CAEREMONIARIUS.

1. Hij heeft te zorgen, dat alles geregeld en op zijn tijd gebeurt; op zijn wenk, stelt men zich in beweging, knielt men, richt men zich op, gaat men zitten enz.

Daarom moet hij dan ook, met den loop en de voorschriften der vespers, goed vertrouwd te zijn.

2. Hij moet iedereen van het Presbyterium, ook de Acolythi (Ceroferarii, Thuriferarius) bijtijds waarschuwen, om zich voor hunne functie gereed te maken, of om deze te verrichten. De waarschuwing geschiedt, door zich vóór hen te plaatsen, en eene buiging te maken, in overeenkomst met de waardigheid van den persoon.

3. Moet de functie, op eene andere plaats, bijv. in medio Chori, of bij den Celebrans, enz. waargenomen worden, dan begeleidt hij den Officiant derwaart, blijft daar bij hem staan totdat de functie volbracht is en brengt hem dan weder, naar zijne plaats terug, met eene buiging daarna, wanneer de Officiant van een hoogeren rang is, dan de Acolythi.

(1) Ook deze versiculi volgen de regels van (3) (ibid. p. VI).

4. Hij draagt zorg voor de biret en het boek van den Celebrans.

5. Moet er onder het Psalmodiëeren een buiging met het hoofd gemaakt worden, dan staat hij op om den Celebrans daaraan te herinneren.

6. Ook wijst hij de personen van hoogeren rang aan, die bewierookt moeten worden.

7. Indien er geen Assistentes zijn, vervult hij het officie van den 1en Assistens.

§ 5. DE CEROFERARII.

1. Bij het binnenkomen in de kapel, gaan zij vooruit (1) en houden geen van beiden den kandelaar, met aangestoken kaars, in hun midden; maar aan den tegenovergestelden kant (2).

2. In de kapel gekomen, gaan zij zoo staan, dat de *eerste* Ceroferarius komt aan de rechter-, de *tweede* aan de linkerzijde van de Officianten, die, op hunne beurt, vóór het altaar gekomen, eene rechte lijn moeten uitmaken (3). Zij knielen te gelijk met de overigen (3), plaatsen de kandelaars op de

(1) Praecedunt duo Acolythi deferentes candelabra cum candelis accensis (Vesper. p. X).

(2) De Ceroferarius, die aan de *rechterzijde* van den anderen staat, houdt, met de *rechterhand*, den knop; en, met de *linkerhand*, den voet van den kandelaar; terwijl die andere, welke aan zijne *linkerzijde* staat, met de *linkerhand*, den knop; en, met de *rechterhand*, den voet houdt. Terwijl de hand den knop houdt, rust de elleboog in de zijde; daardoor wordt tevens de hoogte aangegeven, waarop de kandelaar moet gehouden worden.

(3) Tot dat einde zorgt de 1e Ceroferarius (d. i. hij, die zich aan de linkerzijde van den 2en bevindt) dat hij, aan den Epistelhoek van het altaar gekomen, zich een weinig achteruit plaatst, om den 2en Ceroferarius, den Thuriferarius enz. vóór zich heen te laten gaan.

hoeken der laagste trede van het altaar, doen de kaarsen uit (1) en begeven zich naar hunne plaats (2).

3. Op het einde van den 5en Psalm, begeven zij zich te zamen naar het midden van het Presbyterium, doen eene kniebuiging vóór het altaar, gaan naar hunne kandelaars, steken de kaarsen aan, en wachten daar staande, totdat de Caeremoniarius hen waarschuwt, of dat de laatste Antiphoon herhaald is; nemen dan de kandelaars op, komen vóór het midden van het Altaar te zamen, knielen, begeven zich, den Caeremoniarius in hun midden hebbende, naar den Celebrans, doen vóór hem eene buiging met het hoofd en plaatsen zich, met het aangezicht tegenover elkaar, de *eerste* Ceroferarius ter rechter-, de *tweede* ter linkerzijde van den Celebrans, die alsdan het Capitulum zingt (Vesper. p. XII).

Zij blijven bij den Celebrans staan, tot dat hij den Hymnus geintoneerd heeft. Wordt *Veni Creator* of *Ave Maris Stella* gezongen, dan blijven zij staan tot het einde der 1e strophe.

Intoneert de Celebrans den Hymnus niet (zoo als in de gewone vespers), dan gaan zij, onmiddelijk, bij het einde van het Capitulum, na eerst een buiging met het hoofd vóór den Celebrans en een kniebuiging vóór het Altaar gedaan te

---

De 2e Ceroferarius gaat derhalve door, naar den Evangeliekant, *zonder kniebuiging* vóór het Tabernakel; daar hij deze weldra, te gelijk met al de overigen, zal doen.

« Cum perveniunt ante Altare stabunt omnes linea recta; Ceroferarii erunt omnium postremi hinc inde a lateribus. » (Vesper. p. X).

(1) « ibique Acolythi candelabra *cum cereis extinctis* super gradus, vel plano inferiori deponunt. » (Ibid).

N.B. *Is* of *wordt* het H. Sacrament uitgesteld, dan moeten de kaarsen aanblijven.

(2) Hunne plaats is dezelfde, als onder de Mis; tenzij hunne hulp noodig is bij de Officianten.

hebben, naar hunne plaats; tenzij het hier volgende eerst door hen moet verricht worden, t. w.:

4. Het *Caeremoniale Episcoporum* veronderstelt dat het Altaar-blad met een kleed overdekt is, en schrijft voor, dat de Ceroferarii dit, onder den Hymnus vóór den Magnificat, opvouwen (1): nl. van weerskanten van het Altaar staande, slaan zij eerst het van voren afhangende gedeelte van het kleed over de breedte van het Altaar-blad om; vervolgens van de beide uiteinden beginnende, vouwen zij het op, tot aan het midden van het blad, alwaar zij het laten liggen.

Nadat het Altaar bewierookt is, brengen zij het weder tot zijn vorige plooien en val terug.

5. Zij mogen onder den Magnificat de kandelaars op hun plaats laten staan.

6. Wordt er echter meer dan één Altaar bewierookt, dan volgen zij, ieder met zijn kandelaar, den Thuriferarius, en plaatsen zich aan weerskanten, elk aan den hoek van het te bewierooken Altaar.

Terwijl de Antiphoon na den Magnificat wordt gezongen, maken zij zich gereed om, op het teeken van den Caeremoniarius, met de kandelaars naar den Celebrans te gaan, zooals hier boven (n⁰. 3) beschreven is. Zij blijven daar staan, totdat ten tweede male *Dominus vobiscum* gezongen is; waarna zij zich naar het midden van het Presbyterium begeven, daar wachtende totdat de Celebrans vóór het Altaar komt. Dan knielen zij te gelijk met hem, en gaan naar de Sacristie, op dezelfde wijze, als zij er uit zijn gekomen.

8. Wordt er echter *Salve Regina* gezongen, dan zetten

(1) « Interim duo Acolythi praecedunt ad Altare, elevantes hinc inde anteriorem partem superioris toboleae seu veli super Altare positi, illamque conduplicant usque ad medium. » (Vesper., p. VII).

zij, na het tweede *Dominus vobiscum* hier boven bedoeld, hunne kandelaars op de trede van het Altaar en begeven zich naar hunne plaats. Zij nemen de kandelaars op bij het *Divinum auxilium*, enz.

9. Het is voor de Ceroferarii, Thuriferarii, Acolythi enz. een algemeene regel een kniebuiging te doen, zoo dikwerf zij het midden van het Altaar voorbijgaan, of het Altaar verlaten, of daar weer terugkomen, of het Presbyterium uitgaan. In dit laatste geval moeten zij, wanneer het Allerh. Sacrament is uitgesteld, de beide knieën buigen.

Bij elk dienstbetoon, doen zij, vóór en na, eene buiging met het hoofd voor den persoon, wien zij den dienst bewijzen.

Zij richten zich op, zoo dikwerf iemand van het Presbyterium opstaat, en blijven zoolang staan, totdat hij weer gaat zitten.

§ 6. DE ACOLYTHI.

1. Zijn er, behalve de Ceroferarii, twee andere Acolythi, dan nemen deze plaats, achter de Assistentes, om hun, wanneer zij gaan zitten of opstaan, behulpzaam te zijn.

2. Ook zij dragen zorg voor biretten en boeken der Assistentes.

§ 7. DE THURIFERARIUS.

1. Zijne plaats is bij de Ceroferarii.

2. Zijn er geen Acolythi, dan neemt hij waar, wat hierboven den Acolythi is voorgeschreven.

3. Onder den Hymnus zorgt hij, dat het wierookvat met het scheepje gereed is voor den Magnificat.

4. Hij wacht *staande*, in het midden van het Presbyterium, totdat de Celebrans naar het Altaar komt, om het te bewierooken; knielt te gelijk met hem, gaat op het Altaar naar hem toe, geeft het scheepje aan den 1en Assistens, houdt *staande* het wierookvat, op de vereischte hoogte, vóór den Celebrans en wel zoolang, totdat deze er den zegen over heeft gegeven; waarna hij het voorzichtig dicht doet en, vermijdende den rug naar den Celebrans te keeren, plaatst hij zich, aan den Epistelkant, op de hoogste trede van het Altaar.

Zoodra de 1e Assistens, zich ook dáár bevindt, overhandigt hij hem behoorlijk (1) het wierookvat.

Onder de bewierooking zorgt hij, dat alles wordt weggenomen, wat den Celebrans zou kunnen hinderen.

Hij zorgt, bij het einde der bewierooking, aan de Epistelzijde van het Altaar te zijn om, met de vereischte eerbetuigingen, het wierookvat uit de handen van den Celebrans, of van den Assistens over te nemen.

Daarna begeeft hij zich naar het midden van het Presbyterium en wacht er, totdat de Celebrans op zijne plaats terug is; dan plaatst hij zich aan de rechterzijde van den 1en Assistens, reikt hem het wierookvat over [2e geval (1)],

---

(1) Bij het overhandigen van het wierookvat moet hij twee verschillende gevallen onderscheiden:

1e geval. Wanneer de persoon aan wien hij het overhandigt niet zelf de bewierooking doet, maar het wierookvat ontvangt om het aan een ander over te reiken, dan geeft de Thuriferarius het *boveneind* der ketenen in de *rechterhand* en het *beneden*eind in de *linkerhand* van dien persoon (1en Assistens of Diaken).

2e geval. Wanneer hij het overhandigt aan iemand, die zelf de bewierooking doet, dan geeft hij het *boveneind* in de *linkerhand*, en het *beneden*eind in de *rechterhand*.

en staat hem bij, in de bewierooking van den Celebrans, door den rechterzij-boord van zijn koorkap op te lichten, indien de Assistens er eene aan heeft, en hij verzuime niet te gelijk met dezen, door een diepe buiging met het hoofd, vóór en na de bewierooking, aan den Celebrans de gevorderde eerbetuiging te doen.

Hij ontvangt daarna het wierookvat van den Assistens en begint zelf de overige personen van het Priesterkoor te bewierooken (1):

1°. Den eersten Assistens: twee ophalen.

2°. Den tweeden Assistens: ook twee ophalen.

3°. De Cantores, zoo er zijn: één ophaal.

4°. Den Caeremoniarius: één ophaal.

(Telkens, *vóór* en *na*, met een buiging van het hoofd vóór ieder van hen.)

5°. De Ceroferarii, de Acolythi, de Scheepjesdrager: één ophaal; alleen voor den eerste van hen allen, maakt hij slechts een buiging met het hoofd, *voordat* hij hem bewierookt; vervolgens alleen nog een zelfde buiging voor den laatste, *nadat* hij dezen heeft bewierookt.

5. Ten laatste bewierookt hij de geloovigen: hij maakt eene kniebuiging voor het Altaar, plaatst zich buiten het Presbyterium vóór het midden der Communiebank, met het gezicht naar het volk, doet, na een hoofdbuiging, *een* ophaal recht vóór zich uit, een *tweeden* naar zijne linker-, een *derden* naar zijne rechterzijde, maakt eene buiging en gaat, na het wierookvat weggezet te hebben, naar zijn plaats.

(1) Thuriferarius, vel ultimus ex Assistentibus paratis, quatenus sint sex, vel quatuor, accepto de manu ejusdem Presbyteri Thuribulo, thurificat omnes Canonicos, ordine suo, cum reverentiis ante et post, duplici ductu; deinde caeteros de choro unico ductu, primo tantum in ordine capite inclinato (Vesper. p. XIII).

Indien, onder de bewierooking, *Gloria Patri* gezongen wordt, houdt hij op en blijft, onder het geheele vers, met gebogen hoofd staan; zoodra de priester *Dominus vobiscum* zingt, gaat hij, met de bewierooking, niet verder door.

6. In geval er geen Assistentes, Cantores en Caeremoniarius zijn, strekt zijne bediening zich veel wijder uit. [Zie Vesperale, p. XV] (1).

7. Hij onderhoude wat § 5 n. 9 voorgeschreven is. Bij het bewierooken vooral van personen, moet hij de ophalen doen, niet zijdelings, maar recht vóór zich uit.

Wanneer de wierook in het wierookvat is gedaan, moet hij dit niet heen en weêr zwaaien, maar naast zich neerzetten, totdat het gebruikt moet worden. Het zwaaien is alleen geoorloofd om het vuur weer aan te maken, hetgeen met goede doofkolen zelden noodig is.

8. Om het H. Sacrament onder de Benedictie te bewierooken, is de volgende manier voorgeschreven: 1° hij plaatst zich aan den Epistelkant op zijne knieën; 2° wacht met het wierookvat in beweging te brengen, totdat de Acolythus de drie gewone tikken geeft met de bel, maakt even te voren eene diepe buiging en heft dan *driemaal* het wierookvat op, zoo veel mogelijk, telkens op hetzelfde oogenblik, dat de groote bel het teeken geeft, en herhaalt daarna zijne diepe buiging. De groote bel geeft het teeken:

(1) « Quod si non adsint nisi Thuriferarius et Ceroferarii, tunc Thuri-« ferarius assistit et ministrat, duas Antiphonas et Hymnum praecintonat. ac « oram dextram pluvialis elevatam tenet cum Altare adoletur thure; « exinde thus defert Celebranti, et alia perficit, quorum supra mentio « facta est. »

Is er slechts één Assistens, dan houdt hij onder de bewierooking van het Altaar den linkerboord van de koorkap, terwijl de Assistens den rechterboord ophoudt.

1°. Wanneer de Priester het H. Sacrament omhoog heft:
2°. Wanneer hij het van de borst naar de linkerzijde en
3°. Wanneer hij het van de borst naar de rechterzijde wendt.

9. Hetzelfde moet onderhouden worden bij de *elevatie* der H. Hostie en van den kelk onder de Mis (1):

De 1e beweging van het wierookvat geschiedt, wanneer de Priester, na de woorden der consecratie, knielt; de 2e, wanneer hij de H. Hostie opgeheven houdt; de 3e, wanneer hij deze op het Altaar heeft neergelegd. Eveneens bij de opheffing van den kelk: 1° wanneer de priester knielt, na de woorden der Consecretatie over den kelk te hebben uitgesproken, 2° wanneer hij den kelk opgeheven houdt en 3° wanneer hij dien weer op het Altaar heeft neergezet.

§ 8. HET ZANGERSKOOR.

I. *De leden van het Zangerskoor zingen in alle vespers:*

1. *Domine ad adjuvandum* tot het einde toe met *Alleluja.* of *Laus tibi Domine, Rex aeternae gloriae*, goed de rustpunten onderhoudende, zoo als in het Vesperale, bladz. 1*, wordt aangegeven.

2. Zij vervolgen de geintoneerde Antiphonen en herhalen ze, na elken Psalm (2).

---

(1) Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolae ter incensat Hostiam, cum elevatur, et similiter Calicem, posito incenso in thuribulum absque benedictione (Missale, *Ritus celebrandi Missam* VIII. 8).

(2) Poterit Antiphona per organum repeti, dum tamen per aliquos Mansionarios, aut ad id deputatos eadem Antiphona clara voce repetatur. *Vesper.* p. V.

3. In twee afdeelingen gesplitst, leiden en steunen zij de twee deelen van het Groote Koor, zoo dit meêzingt. Vormt dit slechts één koor, dan nemen zij de plaats in van het weggevallen deel; hetgeen immer plaats heeft, wanneer zij de Psalmen zingen in meerstemmige melodieën. Zingt het Groote Koor in het geheel niet meê, dan verdeelt de Directeur het Zangerskoor, naar de wenken, hem door Haberl gegegeven in zijn Magister Choralis § 43. 5 (1).

4. Twee of meer voorzangers zingen altijd het 1e vers van den *Magnificat* (*Direct. Chori* p. VII).

5. *Zijn er geen Cantores*, dan intoneert de 1e *Voorzanger* de 4e Antiphoon en de 2e *Voorzanger* de 5e. Als er *geen Assistentes noch Cantores* zijn, worden ook de 2e en 3e Antiphoon door één hunner aangeheven, en zingen twee of één hunner ook het *eerste* vers van elken Psalm. (*Één* in Vigiliis enz. Direct. Chori p. IV).

II. *Buiten de Zon- en Feestdagen*:

1°. Heffen zij ook den *Hymnus* aan [Direct. Chori p. VI] (2).

2°. Zingen twee voorzangers het *vers* na den Hymnus en *Benedicamus*. [Is het Vigilie, dan worden die slechts door éénen gezongen (Direct. Chori, p. V)] (3).

---

(1) Die Abtheilung des Chores in Halbchor, Knaben- und Männerobere (Sopran, Tenor) oder untere (Alt, Bass) Stimmen, und der Wechsel zwischen diesen, sowie die Vereinigung aller oder einzelner von Zeit zu Zeit, bringt ein reges, reiches Leben in den Choralgesang und löst viele Schwierigkeiten, die beim Steten Gesangen des ganzen Chores unvermeidlich wären.

(2) Zie bladz. 137 (4).

(3) Zie bladz. 141 (3).

§ 9. HET GROOTE KOOR (De geloovigen).

1. Zij zingen, met het Zangerskoor, *Domine ad adjurandum* tot en met *Alleluja*, goed acht gevende op de rustpunten en op de lettergreep, waarop eene toonverandering plaats heeft.

2. Vervolgens zingen zij, in twee koren verdeeld, (1e koor aan den Epistelkant; 2e koor aan den Evangeliekant) beurtelings de Psalmen mede, beginnende met het *tweede* vers. Het eerste vers wordt immer door twee Cantores gezongen; opdat de *mediatie* en de *finaal* duidelijk zouden worden aangegeven. Een ieder moet daarop bijzonder acht geven om, zoo veel mogelijk, de modulatie daarvan te vatten en te onthouden, en deze nauwkeurig, in de volgende verzen, weer te geven.

3. Zij vooral moeten er zich op toeleggen om gelijk te zingen, naar hetgeen hierboven bladz. 129 n^{0}. II, gezegd is, en daarom moeten zij goed luisteren naar het Zangerskoor, dat de leiding geeft; ofschoon zij daarin zich zelven moeten helpen, met acht te geven op de bijzondere teekens, waarmede de lettergrepen, op welke de modulaties geschieden, gekenmerkt zijn; zooals hierboven, bladz. 131 n^{0}. VI, 8 en bladz. 134 n^{0}. VII, beschreven is.

4. Zij antwoorden *Deo gratias* na het Capitulum, enz., zooals later, door de letters *AA.* d. i. Allen, aangeduid wordt.

5. Hij echter, die geen gehoor heeft en valsch zingt, of de zangwijzen niet meester is, moet zich van het zingen onthouden, om geen stoornis te veroorzaken en den zang niet van zijne schoonheid te berooven. Hij houde zich intusschen godvruchtig bezig, met God te loven door zijn gebed.

Men herinnere zich, dat de vespers zijn een Lofzang Gode ter eer, eene flaauwe nabootsing van de gezangen, waarmede de Engelen en Zaligen nacht en dag den Heer, onzen God, loven en prijzen in den Hemel. In denzelfden Geest als zij, moeten ook wij deze godsdienstoefening bijwonen en verrichten, tevens alles bijdragende, wat in ons vermogen is, om daaraan den meesten luister te geven.

§ 10. VOORSCHRIFTEN, DIE ALLEN BETREFFEN.

1. Men heeft de *biret op*, wanneer men zit; tenzij het H. Sacrament is uitgesteld; men *zet die af*, zoodra men opstaat, eene eerbetuiging doet, of weergeeft; en hij, die *staande* iets verricht, doet dit altijd ongedekt.

2. Voor het zitten, opstaan, knielen, enz. regelt het Priesterkoor zich altijd naar den Celebrans.

3. *Deze zit* a) van het eerste vers van den 1en Psalm af, tot aan het Capitulum, b) onder de voortzettting en de herhaling van de Antiphoon vóór den *Magnificat*.

4. Overigens *staat* hij, ook onder den *Hymnus*, het vers en het Responsorium (1). Wordt echter de Hymnus *Veni Creator* of *Ave Maris stella* gezongen, dan *knielen* allen, reeds bij den aanhef er van, terwijl de Celebrans *staande* dien Hymnus intoneert, en daarna zelf nederknielt en wel zoolang totdat de *eerste strophe* gezongen is (2).

5. Onder de vier Antiphonen der H. Maagd *Salve Regina* enz., die soms ter sluiting der Vespers gezongen worden,

(1) Stat, quousque perficiatur Hymnus cum Versiculo et Responsori (Vesper. p. VI).

(2) Ibid.

staat men (1): 1°. Gedurende den Paaschtijd en 2°. Op de Zondagen d. i. van de eerste Vespers af (des Zaterdags 's avonds), tot en met de tweede Vespers. Zijn echter de Vespers, welke des Zondags, 's namiddags, gezongen worden, niet van den zondag zelven; maar van den volgenden dag, dan *staat* men, terwijl die Antiphonen worden gezongen, wanneer de zon nog niet is ondergegaan; na zonsondergang echter, volgt men den algemeenen regel en blijft men *geknield* (S. R. C. 22 Aug. 1818; 12 Nov. 1831 en 16 Apr. 1853).

N.B. Bij de *oratie*, die er op volgt, *staat* alleen de Celebrans; het koor blijft *geknield*.

6. Hij, die voorzingt, doet dit immer *staande*.

7. Wanneer een der Officianten opstaat, staan allen op, die van denzelfden of minderen rang zijn (2).

8. Ongedekt maakt men eene *buiging* met het hoofd, onder *Gloria Patri*, bij de woorden: *Sanctum et terribile nomen ejus*, *Sit nomen Domini benedictum* en dergelijke; ook wanneer de Hymnus begint met eene aanroeping van God, of van Jezus Christus; als: *Jesu Redemptor omnium* en soortgelijke (1); bij de Heilige namen van *Jesus* en *Maria* en *Trinitas* (7 Sept. 1816); bij het slot van den

(1) Dicuntur autem flexis genibus (praeterquam in diebus Dominicis, a primis Vesperis Sabbati, et toto tempore Paschali), Hebdomadario tamen ad orationem surgente (Rubr. gen. Brev. XXXVI. 3).

(2) Ibid. en p. XII.

(1) Cum dicitur Versiculus *Gloria Patri* in fine cujuslibet Psalmi, omnes caput detegunt, illudque sedentes profunde inclinant, sic permanentes usque ad versiculum *sicut erat* (Vesper. p. VI).

Ex laudabili consuetudine ab omnibus pariter caput inclinatur ad verba: *Sanctum et terribile nomen ejus*, *Sit nomen Domini benedictum*, aliaque hujusmodi. Item quando principium Hymni continet invocationem Dei, vel Jesu Christi, ut: *Jesu Redemptor omnium*, et similes (S. R. C. 7 Sept. 1850. ibid.)

Hymnus, wanneer de Personen der H. Drievuldigheid althans uitdrukkelijk vermeld worden, als: *Deo Patri sit gloria.*

Ook ontdekt men het hoofd vóór en na een dienstbetoon aan een der Officianten.

9. *De kniebuigingen* zijn onder de bijzondere voorschriften genoegzaam opgegeven.

10. Komt men de kapel binnen *wanneer het Allerheiligste Sacrament reeds uitgesteld is:*

1°. Dan ontdekt men het hoofd, zoodra men in de tegenwoordigheid van het H. Sacrament komt (1).

2°. De eerste eerbewijzing, bij het komen in het Presbyterium, geschiedt met de beide knieën op den grond (in plano) te buigen, en dan een diepe buiging met het hoofd te doen.

3°. Dezelfde eerbewijzing herhaalt men, zoo dikwijls men ook, onder de vespers met Expositie, het Presbyterium verlaat (2). De overige kniebuigingen geschieden op de gewone wijze: met ééne knie, d. i. met de *rechter*knie, rakelings naast den hiel van den linkervoet, *op den grond* te zetten.

4°. Zoo ook, onmiddelijk voordat men heengaat, bij de laatste eerbetuiging aan het Altaar, wanneer het Allerheiligste, na de vespers, blijft uitgesteld.

5°. Onder de vespers met Expositie blijft men ongedekt.

6°. De eerbetuigingen aan de voorwerpen, die men den Celebrans overgeeft, of van hem ontvangt, worden alsdan niet gedaan.

---

(1) D. i. zoodra men het H. Sacrament ziet of zien *kan*.

(2) Eenigen willen deze eerbetuiging herhaald hebben, voordat de de Celebrans, met de Assistentes, van het Altaar naar de zitplaatsen gaat, of van deze aan het Altaar is gekomen; zoo als: na *Aperi* gebeden te hebben; ook vóór en na de bewierooking van het Altaar.

XI. Verkortingen en teekens, die in de opgave der Vespergezangen voorkomen.

P. Priester, Celebrans.

A. Assistentes; 1e *A.* eerste Assistens, enz.

C. Cantores; 1e *C.* eerste Cantor, enz.

Z. K. Zangerskoor.

V. Z. Voorzangers van het Zangerskoor.

1e *K.* De Jongelui aan den Epistelkant (rechterzijde).

2e *K.* De Jongelui aan den Evangeliekant.

AA. Allen.

De **dikkere letters** van een woord in de Psalmen, duiden de lettergreep aan, waarop de *mediatie*, of de *finalis* moet plaats hebben.

•• *Twee punten*, op zoodanige lettergreep, geeft te kennen, dat op die lettergreep *twee noten* staan.

' *Eén accent* geeft den *klemtoon* aan van het woord, zoodat de volgende lettergreep *kort* moet worden uitgesproken.

(•) *Voor-* of *achter* een *noot*, beduidt de, op die plaats, *niet tellende lettergreep*, ook op *die noot* te zingen.

( ) *Twee lettergrepen* tusschen *haakjes* beteekent dat die *beide lettergrepen*, waarvan er één *kort* en *niet tellend* is, op *dezelfde noot* worden gezongen.

Met een enkel woord, zoo als: *Ceroferarii*, enz. worden de verschillende Ministri en Officiantes, aan hunne functie, herinnerd.

XII. Begin der Vespers.

1. Ziehier de orde, waarin het Priesterkoor zich, naar het Altaar, begeeft: 1°. Ceroferarii, 2°. Acolythi, 3°. Thu-

riferarius (zonder wierookvat, tenzij het Allerheiligste wordt uitgesteld) met Scheepjesdrager, 4°. Caeremoniarius, 5°. Cantores, 6°. Assistentes, 7°. Celebrans, en deze, zoo er ruimte genoeg is, *tusschen* de twee Assistentes.

2. Vóór het Altaar scharen zij zich (1) op ééne rij (een rechte lijn uitmakende) en doen allen, te gelijk met den Celebrans (2) de kniebuigingen op den grond (in plano) vóór het Altaar. Is het Allerheiligste uitgesteld, zie § 10, n. 10. Zij dus, die in den stoet de rechterzijde innemen, gaan door naar den Evangeliekant, zonder kniebuiging voor het kruis op 't Altaar, (2e Ceroferarius, 2e Acolythus, scheepjesdrager enz.); en zij, die de linkerzijde uitmaken, blijven bij den Epistelkant staan, zoover achteruit, dat de eersten hen gemakkelijk kunnen voorbijgaan.

3. Nadat de eerbetuiging voor het Altaar heeft plaats gehad, zetten de Ceroferarii hunne kandelaars op de laagste trede enz. (§ 5, 2) en allen begeven zich naar hunne plaats, en blijven staan (3), terwijl de Celebrans met de Assistentes, op de laagste trede neergekniell, *Aperi Domine* bidt.

4. Op het teeken van den Ceremoniarius staat hij, met de Assistentes, op; doet eene kniebuiging op den grond (in plano) en begeeft zich met hen naar de zitplaatsen (4),

---

(1) Zie bladz. 143.

(2) De Celebrans onderhoude zijne eigene rubrieken en maakt, wanneer het Allerheiligste niet in het Tabernakel is, eene diepe buiging. Al de overigen echter doen, ook in dit geval, een kniebuiging; uitgezonderd nochtans de Assistentes *pluviali parati*, deze volgen, in dit geval, den Celebrans. *Revue des sciences Eccl.* 1870. *T.* 21, *p.* 540.

(3) Het Caeremoniale veronderstelt dat men dien tusschentijd gezeten is; doch dit schijnt alleen de Canonici te betreffen.

(4) In qua sede ponitur pulvinum, et alterum cum tapete super alio scamno seu *genuflexorio* ante se posito; super quo etiam ponitur liber,

bidt in stilte *Pater* en *Ave*, zingt daarna, het kruisteeken makende, terwijl de 1e Assistens den rechterboord der koorkap oplicht, *Deus in adjutorium* naar een der wijzen van het Vesperale, p. 1* aangegeven, en houdt, onder *Gloria Patri*, het hoofd gebogen naar het Altaar.

5. De Celebrans intoneert de 1e Antiphoon volgens § 1, 3, (1) en blijft staan totdat men het eerste vers van den Psalm begint te zingen (2).

---

serico ejusdem coloris caeterorum paramentorum tectus; et (ubi non adest tale scamnum) in aliquo legili, quod ponitur ante Celebrantem, et removetur prout opus est, quo casu tapete sternitur ante ipsum Celebrantem (Vesp. p. XI).

(1) Sedit ibi paululum (Vesperale, p. XI). Dit, in de veronderstelling dat het Presbyterium nog in orde moet worden gebracht; want er volgt: Presbyteri vero parati (Assistentes) stant ante eum in plano, et cum per Caeremoniarium fit signum inchoandi, *ipse Celebrans* surgit, surgentibus omnibus . . . ., qui secreto dicit *Pater et Ave* . . . .

(2) «Et incoeuto primo versu Psalmi, omnes sedeat; et sic remanent «sedentes usque ad Capitulum, nisi quatenus pro intonatione Antipho«narum surgent (Vesper. p. XI).

ONDER DE RETRAITE.

Vespers der H. Maagd.

Vesperale bl. [55].

1. Deze Vespers worden gezongen *in ritu semiduplici et minus solemni*, bladz. 129, door den Celebrans in *superpelliceo sine stola* en twee Ceroferarii, die plaats nemen tegenover den Celebrans.

2. De Celebrans 1° zingt *Deus in adjutorium meum intende*, 2° intoneert de 1e Antiphoon, 3° zingt het Capitulum, 4° intoneert de Antiphoon vóór den *Magnificat*; doch bewierookt niet onder dezen lofzang het altaar, bl. 136 (1) en laat den Hymnus door het Zangerskoor intoneeren.

3. Wat voor de Cantores wordt aangegeven, wordt door de Voorzangers van het Zangkoor gezongen.

Deus in adjutorium (Vesper. bl. 1*).

Allen staan. De Ceroferarii doen hunne kaarsen uit.

P. ℣. † Déus, in adjut**ó**rium méum | int**ë**nde (1).

AA. ℟. Dómine, | ad adjuvándum me fest**í**na. || Glória Patri, et Fílio, || et Spiritui **Sánc**to; || sicut érat in princípio, | et núnc, et sémper | et in sáecula saeculórum | ámén. || Al**le**lújá.

---

(1) | beteekent korte rust; || langere rust; ** dat er twee noten op die lettergreep staan; ' beteekent dat de lettergreep eene lange noot heeft. Zie bladz. 156.

Van Zonday Septuagesima tot Witten Donderdag zingt men in plaats van Alleluja:

Laús tibi Dómine, | Rex aetérnae glóriae.

(*alles op de Dominante*).

1e ANTIPHOON.

P. Dum esset Rex.

1e *Psalm* 109. Dixit Dominus III T. 1e Fin.

Dom. **Ut** { *Med.* 4 *lettergr.* **re**[1] - (·) **ut**[2] - **si**[3] **la** - **ut**[4] (1)
Fin. 3 *letterg.* **la**[1] - **ut**[2] (·) - **si**[3] **la.**

Twee Cantores. Dixit Dominus **Do - mino më - o**: * sede a dex**tris me - is** (2).

Allen gaan zitten.

1e *K.* Donec ponam ini**mi - cos tü - os**: * scabellum pedum **tu - o - rüm.**

2e *K.* Virgam virtutis tuae | emittet **Dominus ex Si - on**: * dominare in medio inimicorum **tu - o - rüm.**

---

(1) ⌣ beteekent dat op de noot *la* een korte lettergreep kan vallen; zoodat alsdan de *Mediatie* vijf lettergrepen heeft.

(2) Bij de verdeeling der lettergrepen is soms meer op de uitspraak; dan op de regels der spelling gelet.

1e *K.* Tecum principium in die virtutis tuae, | in splendóri**bus sanc - tö - rum**: * ex utero ante lucíferum **ge - nui të.**

2e *K.* Juravit Dominus et non poeni**te - bit ë - um**: * Tu es sacerdos in aeternum | secundum ordinem **Mel - chise - dëch.**

1e *K.* Dominus a **dex - tris tü - is**: * confregit in die irae su**ae re - gës.**

2e *K.* Judicabit in nationibus, | im**ple - bit ru - ï - nas**: * conquassabit capita in terra **mul - to - rüm.**

1e *K.* De torrente in **vi - a bï - bet**: * propterea exalta**bit ca - püt.**

2e *K.* Gloria **Pa - (tri et) Fïli - o**, * et Spiritu**i sanc - tö.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | et **nunc, et sëm - per,** * et in saecula saeculo**rum. A-mën.**

Ant. Z.K. Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavitatis.

2e ANTIPHOON.

1e *C.* Laeva ejus.

2e *Psalm* 112. Laudate pueri. IV T. 1e Fin.

Dom. **la** { *Med.* 4 *lettergr.* **sol - la - si (.) - la.** / *Fin.* 5 *lettergr.* **sol - la - si - sol(.) - mi.**

2 *CC.* Laudate pu**e - ri Domi - num**: * laud**ate no - men Domi - ni.**

2e *K.* (1) Sit nomen Domini **be - ne - dic - tum**, * ex hoc nunc et **us - que in saecu - lum.**

1e *K.* A solis ortu usque **ad oc - ca - sum**, * laudabi**le no - men Domi - ni.**

2e *K.* Excelsus super omnes **Gen - tes Domi - nus**, * et super coelos **glo - ri - a e - jus.**

1e *K.* Quis sicut Dominus Deus noster, | qui in **al - tis hábi - tat**, * et humilia respicit in coe**lo et in ter - ra.**

2e *K.* Suscitans a **ter - ra ino - pem**, * et de stercore **e - ri - gens páupe - rem.**

1e *K.* Ut cóllocet eum **cum prin-cipi-bus**, * cum principibus **po - pu - li su - i.**

2e *K.* Qui habitare facit steri**lem in do - mo**, * matrem fili**ó - rum lae - tan - tem.**

1e *K.* Gloria Pa**tri et Fili - o**, * et Spi**ri - tu-i Sanc - to.**

2e *K.* Sicut erat in principio, | et **nunc, et sem - per**, * et in saecula saec**u - lo - rum. A - men.**

Ant. Z. K. Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

---

(1) Buiging met het hoofd.

3e ANTIPHOON.

2e *C.* Nigra sum, sed formosa.

3e *Psalm* 121. Laetatus sum. III T. 1e Fin.

Dom. **Ut** { *Med.* 4 *lettergr.* **re - (.)ut - si la - ut.** / *Fin.* 3 *lettergr.* **la - ut(.) - si la.**

2 *CC.* Laetatus sum in his, | quae **dic - (ta súnt) mï - hi**: * in domo Domi**ni íbi - müs.**

1e *K.* Stantes erant **pe - des nös - tri** * in atriis tuis **Je - rúsa - lëm.**

2e *K.* Jerusalem, quae aedifi**cá - (tur út) cívi - tas**: * cujus participatio ejus in **id ip - sům.**

1e *K.* Illuc enim ascenderunt tribus, **tri - bus Dómi - ni**: * testimonium Israël | ad confitendum nomi**ni Domi - nï.**

2e *K.* Quia illuc sederunt sedes **in ju - dící - o**: * sedes super do**mum Da - vïd.**

1e *K.* Rogate quae ad pacem **sunt Je - rúsa - lem**: * et abundantia diligen**ti - bus të.**

2e *K.* Fiat pax in vir**tu - te tü - a** * et abundantia in turri**bus tu - ïs.**

1e *K.* Propter fratres meos, et **pro - ximos më - os**: * loquebar pa**cem de të.**

2e *K.* Propter domum Domini **De - i nös - tri**, * quaesivi bo**na tï - bï.**

1e *K.* Gloria **Pa - (tri, et) Fili - o**, * et Spiritu**i sanc - tö.**

2e *K.* Sicut erat in principio, | et **nunc et sëm - per**, * et in saecula saeculo**rum. A - mën.**

Ant. Z. K. Nigra sum, sed formosa, filiae Jerusalem: ideo dilexit me Rex, et introduxit me in cubiculum suum.

4e ANTIPHOON.

3e *C.* Jam hiems transiit.

4e *Psalm* 126. Nisi Dominus VIII T. 1e Fin.

Dom. **ut** { *Med.* 2 *Lettergr.* **re**^{1}(.) - **ut**^{2}. / *Fin.* 4 *lettergr.* **si**^{1}(.) - **ut**^{2} - **la**^{3}(.) - **sol**^{4}.

2. *CC.* Nisi Dominus | aedificaverit **do - mum**: * in vanum laboraverunt, | qui ae**dífi - cant e - am.**

1e *K.* Nisi Dominus custodierit civi**ta - tem**: * frustra vígilat qui cus**tó - dit e - am.**

2e *K.* Vanum est vobis | ante lucem **surge - re**: surgite postquam sederitis, | qui manducatis **pánem do - lo - ris.**

1e *K.* Cum dederit dilectis suis **som - num**: * ecce haereditas Domini, filii; | merces **fruc - tus ven - tris.**

2e *K.* Sicut sagittae in manu po**ten - tis**: * ita filii **ex - cus - so - rum.**

1e *K.* Beatus vir, | qui implevit desiderium suum ex **ip - sis**: * non confundétur, | cum loquétur inimicis **súis in por - ta.**

2e *K.* Gloria Patri et **Fili - o**, * et Spi**ritu - i sanc - to.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | et nunc, et **sem - per**, * et in saecula saecu**lo - rum. A - men.**

Ant. Z. K. Jam hiems transiit imber abiit et recessit: surge amica mea, et veni.

5e ANTIPHOON.

4e *C.* Speciosa facta es.

5e *Psalm* 147. Lauda Jerusalem. IV T. 1e Fin.

Dom. **la**

Med. 4 *lettergr.* **sol - la(.) - si(.) - la.**

Med. abbr. 3 *lettergr.* **sol - la - si.**

Fin. 5 *lettergr.* **sol - la - si - sol(.) - mi.**

2. *CC.* Lauda, Jeru**sa - lem Dómi - num**: * lauda De**um tu - um Si - on.**

2e *K.* Quoniam confortavit seras por**ta - (rum tu) - a - rum**: * benedixit fili**is tu - is in te.**

1e *K.* Qui posuit fines **tu - os pa - cem**: * et adipe **fru - men - ti (satiat) te.**

2e *K.* Qui emittit eloquium **su - um ter - rae**: * velociter cur**rit ser - mo e - jus.**

1e *K.* Qui dat nivem **si - cut la - nam**: * nebulam sicut **ci - ne - rem spar - git** (1).

2e *K.* Mittit crystallum suam si**cut buc - cel - las**: * ante faciem frigoris ejus, **quis sus - ti - ne - bit.**

1e *K.* Emittet verbum suum, et liquefa**ci - et e - a**: * flabit spiritus ejus, **et flu - ent a - quae.**

2e *K.* Qui annuntiat verbum su**um Ja - cob** (2): * justitias et judici**a su - a Isra - el.**

1e *K.* Non fecit táliter omni **na - ti - o - ni**: et judicia sua non mani**fes - ta - vit e - is.**

2e *K.* Gloria Pa**tri, et Fili - o**, * et Spi**ri - tu - i sanc - to.**

1e *en* 2e *K.* Sicut erat in principio, et **nunc, et sem - per**, * et in saecula saec**u - lo - rum. A - men.**

Ant. Z. K. Speciosa facta es, et suavis in deliciis tuis, sancta Dei Genitrix.

Allen richten zich met den Celebrans op, na het hoofd ontdekt te hebben. De Ceroferarii komen met hunne kandelaars bij den Celebrans (*bladz.* 144 *n.* 3).

---

(1) Ceroferarii steken hunne kaarsen aan, bl. 144 n. 3.

(2) Mediatio correpta. Bl. 131.

CAPITULUM (1).

P. Ab initio, et ante saecula creata sum, et usque ad futurum saeculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso minis**tra - vi.** (*Dom.* **ut** *zijnde:* **la - sol la.**)

AA. ℟. Deo **gráti - ás.** (*Dom.* **ut** *zijnde:* **la la - sol la,**)

De Ceroferarii zetten de kandelaars weg en begeven zich naar hunne plaats.

Het Z. K. heft den Hymnus aan.

Onder de eerste strophe hier knielen, onder de overige staan (*bl.* 153).

HYMNUS (2).

Ave, Maris Stella.

Ave, maris stella:	Wees gegroet, o ster der zee,
Dei Mater alma,	Eedle Moeder van mijn God,
Atque semper Virgo,	Altijd Maagd en lelierein,
Felix coeli porta	Ons een zaalge hemeldeur.

(1) De zangwijze van het Capitulum. Zie Vesper. bl. 34*.

(2) Indien men den Hymnus niet op noten heeft, moet men dien niet medezingen, tenzij men de wijs goed meester is. De noten, waarop in het Congregatieboek de Hymnen staan, zijn niet volkomen dezelfde als die, welke het nieuwe Vesperale opgeeft. Hetzelfde geldt van de Versiculi.

2e *K.* Qui emittit eloquium **su - um ter - rae**: * velociter cur**rit ser - mo e - jus.**

1e *K.* Qui dat nivem **si - cut la - nam**: * nebulam sicut **ci - ne - rem spar - git** (1).

2e *K.* Mittit crystallum suam si**cut buc - cel - las**: * ante faciem frigoris ejus, **quis sus - ti - ne - bit.**

1e *K.* Emittet verbum suum, et liquefa**ci - et e - a**: * flabit spiritus ejus, **et flu - ent a - quae.**

2e *K.* Qui annuntiat verbum su**um Ja - cob** (2): * justitias et judici**a su - a Isra - el.**

1e *K.* Non fecit táliter omni **na - ti - o - ni**: et judicia sua non mani**fes - ta - vit e - is.**

2e *K.* Gloria Pa**tri, et Fili - o**, * et Spi**ri - tu - i sanc - to.**

1e *en* 2e *K.* Sicut erat in principio, et **nunc, et sem - per**, * et in saecula sae**cu - lo - rum. A - men.**

Ant. Z. K. Speciosa facta es, et suavis in deliciis tuis, sancta Dei Genitrix.

Allen richten zich met den Celebrans op, na het hoofd ontdekt te hebben. De Ceroferarii komen met hunne kandelaars bij den Celebrans (*bladz.* 144 *n.* 3).

---

(1) Ceroferarii steken hunne kaarsen aan, bl. 144 n. 3

(2) Mediatio correpta. Bl. 131.

CAPITULUM (1).

P. Ab initio, et ante saecula creata sum, et usque ad futurum saeculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso minis**tra - vi.** (*Dom.* **ut** *zijnde:* **la - sol la.**)

AA. ℟. Deo **gráti - äs.** (*Dom.* **ut** *zijnde:* **la la - sol la,**)

De Ceroferarii zetten de kandelaars weg en begeven zich naar hunne plaats.

Het Z. K. heft den Hymnus aan.

Onder de eerste strophe hier knielen, onder de overige staan (*bl.* 153).

HYMNUS (2).

Ave, Maris Stella.

Ave, maris stella:	Wees gegroet, o ster der zee,
Dei Mater alma,	Eedle Moeder van mijn God,
Atque semper Virgo,	Altijd Maagd en lelierein,
Felix coeli porta	Ons een zaalge hemeldeur.

(1) De zangwijze van het Capitulum. Zie Vesper. bl. 34*.

(2) Indien men den Hymnus niet op noten heeft, moet men dien niet medezingen, tenzij men de wijs goed meester is. De noten, waarop in het Congregatieboek de Hymnen staan, zijn niet volkomen dezelfde als die, welke het nieuwe Vesperale opgeeft. Hetzelfde geldt van de Versiculi.

Sumens illud Ave	Neem den groet genadig aan,
Gabriëlis ore;	U door Gabriël gebracht;
Funda nos in pace,	Vestig ons in hemelvreê,
Mutans Evae nomen.	En verander Eva's naam.
Solve vincla reis,	Maak der zonde kluisters los,
Profer lumen caecis,	Geef den blinden het gezicht,
Mala nostra pelle,	O wend onze rampen af,
Bona cuncta posce.	En verwerf ons alle goed.
Monstra te esse Matrem;	Toon dat Ge onze Moeder zijt;
Sumat per te preces	Maak dat Hij ons smeeken hoort,
Qui pro nobis natus,	Die voor ons geboren werd
Tulit esse tuus.	En Uw Zoon heeft willen zijn.
Virgo singularis,	Wondervolle Moedermaagd,
Inter omnes mitis,	Boven allen liefdevol,
Nos culpis solutos,	O slaak onzer schulden boei,
Mites fac et castos	Maak zachtmoedig ons en rein.

Vitam praesta puram,	Geef een reinen levensloop,
Iter para tutum,	Leid ons veilig hemelwaarts,
Ut videntes Jesum	Maak dat wij in Jesus' glans
Semper collaetemur.	Ons verblijden immer meer.
Sit laus Deo Patri,	U zij lof, o Vader, God,
Summo Christo decus,	Eer zij Christus op zijn troon,
Spiritui Sancto	Eer zij ook den Heil'gen Geest,
Tribus honor unus. Am.	Allen Drie zij eene lof. Amen.

VERSICULI.

Volgens de tweede zangwijze. Vesper. bl. 35*.

2 *CC.* ℣. Dignare me laudare te, | Virgo sacrata | — — — — — — |

AA. ℟. Da mihi virtutem | contra hostes tuos | | — — — — — — |

ANTIPHOON VÓÓR DEN MAGNIFICAT. IIe Vesp. bl. [61].

P. Beatam me dicent.

MAGNIFICAT. VIII T. 1e Fin.

Dom. **ut**
- *Inton. 2e vers enz.:* **sol - la - ut (1).**
- *Med.* 2 *lettergr.:* **re**^{1}(.) - **ut**^{2}. *Med. abbr.* **ut - re.**
- *Fin.* 4 *lettergr.:* **si**^{1}(.) - **ut**^{2} - **la**^{3}(.) - **sol**^{4}.

2 *VZ.* Mä - gnï - ficat anima **me - a Domi - num.**

1e *K.* Et exultavit spiritus **me - us**: * in Deo salu**ta - ri me - o.**

2e *K.* Quia respexit | humilitatem ancillae **su - ae**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent | omnes gene**ra - ti - o - nes.**

1e *K.* Quia fecit mihi magna | qui potens **est**: * et sanctum **no - men e - jus.**

2e *K.* Et misericordia ejus | a progenie in pro**geni - es**: * ti**menti - bus e - um.**

1e *K.* Fecit potentiam | in brachio **su - o**: * dispersit supérbos | mente **cor - dis su - i.**

2e *K.* Deposuit | potentes de **se - de**: * et exal**ta - vit humi - les.**

1e *K.* Esurientes | implevit **bo - nis**: * et divites | di**misit in - a - nes.**

(1) In den *Magnificat* verschilt de intonatie van het *eerste vers*, van die der volgende, bl. 130.

2e *K.* Suscepit Israël | puerum **su - um**, * recordatus | miseri**cordi - ae su - ae.**

1e *K.* Sicut locutus est | ad patres **nos - tros**, | Abraham, | et semini **éjus in saecu - la.**

2e *K.* Gloria | Patri, et **Fili - o**, * et Spi**ritu - i San - cto.**

1e *en* 2e *K.* Sicut erat in principio, | et nunc, et **sem - per**, * et in saecula | saecu**lo - rum A - men.**

Ant. Z. K. Beatam me dicent omnes generationes, quia ancillam humilem respexit Deus.

De Ceroferarii met de kandelaars bij den Celebrans.

P. ℣. Dóminus vobíscum.

AA. ℟. Et cum spíritu | túo.

OREMUS.

Concede nos famulos tuos, | quaesumus Domine Deus, | perpetua mentis et corporis sanita**te gaudere**: | et gloriosa beatae Mariae semper virginis intercessio**ne**, | a praesenti liberari tristitia, | et aeterna perfrui laetitia. Per Dominum nostrum Jesum Christum, | Filium tu**um**: | qui tecum vivit et regnat | in unitate spiritus **Sanc - ti** Deus, | per omnia saecula | saeculorum. ℟. Amen.

P. ℣. Dóminus vobíscum (*De Ceroferarii naar het Presbyterium*).

AA. ℟. Et cum spíritu | tuo.

BENEDICAMUS.

2 *CC.* volgens Vesperale bl. 36* nº. 2.

AA. De - - - - - - o | gra - - - - - - - tiäs.

P. (*Mediocri voce*) Fidelium animae | per misericordiam Dei requiescant in pace (1). ℟. Amen.

Ad altare secreto: Pater noster.

ANTIPHOON DER H. MAAGD.

Wordt deze ter sluiting gezongen, dan zingt de Celebrans (*mediocri voce, sine inflexione*):

P. ℣. Dominus det nobis suam pacem.

AA. ℟. Et vitam aeternam. Amen.

P. Intoneert Salve Regina of Ave Regina enz., *volgens den kerkelijken tijd, stans vel genuflectens. Zie bl.* 153 n. 5.

Z. K. Na den aanhef vervolgt het Zangerskoor.

P. ℣. Ora pro nobis, | Sancta Dei ge - **nitrix** (2).

AA. ℟. Ut digni efficiamur promissionibus Chris - **ti.**

Of wel een ander vers volgens bl. 68.

P. OREMUS.

Een der oraties bl. 68, *welke tot sluiting hebben den val* fa - re bl. 138 (4).

P. (*Mediocri voce et sine inflexione*) ℣. Divinum auxilium | maneat semper nobiscum. ℟. Amen.

---

(1) Vesperale pag. 6, 43 et 38* corrigendum, ponendo pro nota *re* notam *fa*. Item Direct. Chori pag. 70 et 60*. (Zie hierboven bl. 138).

(2) Zie Vesperale bl. 35*.

1e Vespers van den H. Willibrordus.

(Zie Holl. Antiph. 7 Nov.).

Deus in adjutorium bl. 159.

De Ceroferarii doen hunne kaarsen uit.

1e ANTIPHOON.

1us *Assist. subintonat.*

P. Sicut luna plena | *Z. K.* in medio infidelitatis nebulae, B. Willibrordus coelestis gratiae fax illuxit.

1e *Psalm* 109. Dixit Dominus. I T. 1e Fin. (1).

Dom. **la**
- *Med.* 5 *lettergr.:* **sol - la za - (•)la - la sol - (•)sol la.**
- *Fin.* 4 *lettergr.:* **sol (•) - fa - sol la - (•)sol fa.**

2 *CC.* Dixit Dominus **Dö - mino më - ö**: * sede a **dex - tris më - ïs.**

1e *K.* Donec ponam ini **- mï - cos tü - ös**, * scabellum pe**dum tu - ö - rüm.**

2e *K.* Virgam virtutis tuae | emittet Do**mi - nüs**

(1) De wijze en finalen zijn volgens de nieuwere boeken opgegeven.

ex Sï - ön : * dominare in medio inimicor**um tu - ö - rüm.**

1e *K.* Tecum principium in die virtútis tuae, | in splendo**ri - büs sanc - tö - rüm** : * ex utero ante lucife**rum ge - nü - (i të.)**

2e *K.* Juravit Dominus et non poe**ni - të - bit ë - üm** : * Tu es sacerdos in aeternum | secundum ordi**nem Mel - chï - sedëch.**

1e *K.* Dominus **a dëx - tris tü - ïs** : * confregit in die irae **su - ae rë - gës.**

2e *K.* Judicábit in nationibus, | im**ple - bït ru - ï - näs** : * conquassabit capita in ter**ra mul - tö - rüm.**

1e *K.* De torrente **in vï - a bï - bët** : * propterea exal**ta - bit cä - püt.**

2e *K.* Gloria **Pa - trï et Fï - liö**, * et Spi**ri - tui Sänc - tö.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | **et nünc et sëm - për** : * et in saecula saecu**lo - rum. Ämën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon: Sicut luna enz.

2e ANTIPHOON.

1e *Assist.* Annos natus triginta tres | *Z. K.* charitate actus apostolica, ad conversionem gentium accingitur.

2de *Psalm* 110. Confitebor. II T.

Dom. **fa** | *Med.* 2 *lettergr.* **sol**^{1} (·) **fa**^{2}.
| *Fin.* 3 *lettergr.* **mi**^{1} - (·) **ut**^{2} (·) - **re**^{3}.

2 *CC.* Confitebor tibi Domine | in toto corde **m - o** * in consilio justorum | et congrega**ti - o - ne**.

2^e *K.* Magna opera **Domi - ne**: * exquisita in omnes voluntat**es e - jus**.

1^e *K.* Confessio et magnificentia opus **e - jus**: * et justitia ejus manet in saeculum **saecu - li**.

2^e *K.* Memoriam fecit mirabilium suorum, | misericors et miserator **Domi - nus**: * escam dedit ti**menti - bus se**.

1^e *K.* Memor erit in saeculum testamenti **su - i**: * virtutem operum suorum annuntiabit popu**lo su - o**.

2^e *K.* Ut det illis haereditatem **genti - um**: * opera manuum ejus | veritas et **ju - dici - um**.

1^e *K.* Fidelia omnia mandata ejus: | confirmata in saeculum **saecu - li**, * facta in veritate et ae**qui - ta - te**.

2^e *K.* Redemptionem misit populo **su - o**: * mandavit in aeternum testamen**tum su - um**.

AA. Sanctum et terribile nomen **e - jus**: * initium sapientiae ti**mor Domi - ni**.

1^e *K.* Intellectus bonus | omnibus facientibus **e - um**: * laudatio ejus | manet in saecu**lum s aecu-li**.

2e *K.* Gloria Patri, et **Fili - o**, * et Spiritui **Sanc - to.**

1e *K.* Sicut erat in principio, et nunc et **sem - per**, * et in saecula saeculo**rum. A - men.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon: Annos triginta tres enz.

3e ANTIPHOON.

2e *Assist.* Cum undecim mentis unius sociis *Z. K.* Ultrajecti appulit: a Duce Pepino benigne exceptus; a Sergio Papa Archiepiscopus consecratus est.

3e *Psalm* 111. Beatus vir. III T. 3e Fin.

Dom. **ut** { *Med.* 4 *lettergr.* **re - (•) ut - si la - ut.** / *Fin.* 4 *lettergr.* **ut si - la si - la - sol la** (1)

2 *CC.* Beatus vir | qui **ti - met Dómi - num**: * in mandatis ejus **vö - lët ni - mïs.**

2e *K.* Potens in terra erit **se - men ë - jus**: * generatio rectorum be**në - dï - ce - tür.**

1e *K.* Gloria et divitiae in **do - mo ë - jus**: * et justitia ejus manet in **säecu - lüm saécu - lï.**

2e *K.* Exortum est in tenebris **lu - men rëc - tis**: * misericors et misera**tör ët jus - tüs.**

---

(1) In de geteekende Psalmen, editie Pustet, moet men voor deze finaal niet No. 3 nemen, maar No. 1, volgens bl. 135.

1e *K.* Jucundus homo, qui miserétur et cómmodat, | dispónet sermones suos **in ju - dící - o**, * quia in aeternum non **cöm - mö - vébi - tür.**

2e *K.* In memoria aeterna **e - rit jüs - tus**; * ab auditione mala **nön tï - me - bït.**

1e *K.* Paratum cor ejus sperare in Domino, | confirmatum **est cor ë - jus**, * non commovebitur donec despiciat ini**mï - cös su - ös.**

2e *K.* Dispersit, dedit pauperibus: | justitia ejus manet in **saé - culum sáecu - li**, * cornu ejus exaltabi**tür ïn glori - ä.**

1e *K.* Peccator videbit, et irascetur, | dentibus suis fremet **et ta - bës - cet**, | desiderium peccato**rüm për - i - bït.**

2e *K.* Gloria **Pa - tri et Fíli - o**, * et Spi**rï - túi Sanc - tö.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | et **nunc et sëm - per**, * et in saecula saecu**lö - rüm. A - mën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon: Cum undecim enz.

4e ANTIPHOON.

1e *C.* Genti Frisonum a Deo destinatus Apostolus; *Z. K.* omnes illius regionis populos Christo aggregavit, allelúja.

4e *Psalm* 112. Laudate pueri. IV T. 1e Fin.

Zie bl. 161 2e *K. het* 2e *vers.*

Z. K. herhaalt de Antiphoon: Cum undecim enz.

5e ANTIPHOON.

2e *C.* Post multiplices militiae caelestis agones, *Z. K.* ad supernae remunerationis praemia, quae tota mente spectabat, assumitur.

5e *Psalm* 112. Laudate Dominum. V T.

Dom. **ut** { *Med.* 2 *lettergr.* **re**(•) - **ut.** / *Fin.* 3 *lettergr.* **ré - si**(1) - **ut**(•) - **la.**

De Ceroferarii steken hunne kaarsen aan.

2 *CC.* Laudate Dominum omnes **gen - tes**: * laudate eum **om - nes popu - li.**

1e *K.* Quoniam confirmata est super nos misericordia **e - jus**: * et veritas Domini manet **in ae - ter - num.**

2e *K.* Gloria Patri, et **Fili - o**, * et Spi**ri - tui Sanc - to.**

AA. Sicut erat in principio, | et nunc et **sem - per**, * et in saecula saecu**lo - rum. Amen.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon: Post multiplices.

De Ceroferarii bij den Celebrans tot na de intonatie van den Hymnus.

(1) *si* gewoon zonder b-mol.

CAPITULUM.

Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est justus: et in tempore iracundiae factus est reconcili**ati - ö**.

AA. ℟. Deo **grati - äs.**

HYMNUS.

1^is *Assist. subintonat.*

P. Iste Confessor.

1^e *K.* . . . . . Domini colentes enz.

2^e *K.* Qui pius prudens enz. . . .

De Thuriferarius zorgt voor het wierookvat.

ISTE CONFESSOR.

Iste confessor Domini colentes,
Quem pie laudant populi per orbem:
Hac die laetus meruit 1) beatas
Scandere sedes.
(of)
Hac die laetus meruit supremos
Laudis honores.

Viert, o Christ'nen, 't feest van dees' Belijder,
Alle volken zingen zijn verdiensten:
Heden steeg hij blij ten glorieczetel
In der heemlen zaal.
(of)
Heden mocht hij lof bij lof ontvangen
Blijde in 's hemels woon.

(1) Op den dag van het afsterven.

Qui pius, prudens, humilis, pudicus,
Sobriam duxit sine labe vitam,
Donec humanos animavit aurae
Spiritus artus.

Vroom en vol beleid, ootmoedig, vlekloos,
Leidde hij een leven, rijk aan deugden,
Zoolang de luchtstroom in zijn aadren
Hem bezielen mocht.

Cujus ob praestans meritum, frequenter
Aegra quae passim jacuere membra,
Viribus morbi domitis, saluti
Restituuntur.

Door de wonderkracht van zijne bede
Werd zoo vaak in de afgematte leden
Ziekte en kwaal getemd, en de gezondheid
Weder ingestort.

Noster hinc illi chorus obsequentem
Concinit laudem, celebresque palmas;
Ut piis eius precibus juvemur
Omne per aevum.

Daarom zinge ons koor te zijner eere
Juublend lof- en dank- en zegeliederen
Dat zijn voorspraak immer ons versterke
Op dees' pelgrimstocht.

Sit salus illi, decus atque virtus,
Qui super coeli solio coruscans,

Heil zij Hem, en eer en kracht en glorie,
Die op 'sHemels eeuw'gen lichttroon zetelt,

Totius mundi seriem gubernat. En des werelds loop zoo wijs verordent,
Trinus et unus Amen. Hem, Drieëenig God. Amen.

VERSICULI.

Volgens de eerste zangwijze. Vesper. blz. 34.
Duo Cantores in medio chori:
℣. Ora pro nobis. | Sancte Willibrorde.
℟. Ut digni efficiamur | promissionibus Christi.

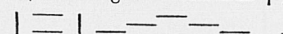

Antiphoon vóór den Magnificat.

1us *Assist. subintonat,*

P. O Doctor et Pontifex et virtutum opifex!

Z. K. O lampas charitatis! qui erranti ac sitienti populo viam fontemque monstrasti: adesto pater, meritis: oves, pastor, dirige, et fide illibatos fac Christo praesentari.

MAGNIFICAT. II T.

Dom. **fa**
Inton. 2e *vers enz.*: **ut - re - fa.**
Med. 2 *lettergr.*: **sol - fa.** *Med. abr.*: **fa - sol.**
Fin. 3 *lettergr.*: **mi**[1] **- ut**[2] **- re**[3].

2 *V. Z.* Magnificat | * anima mea **Dominum.**

1e *K.* Et exultavit spiritus **me - us**: * in Deo salutar**i me - o.**

2e *K.* Quia respexit | humilitatem ancillae **su - ae**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent | omnes genera**ti - o - nes.**

1e *K.* Quia fecit mihi magna | qui potens **est**: * et sanctum no**men e - jus.**

2e *K* Et misericordia ejus | a progenie in pro**geni - es** timenti**bus e - um.**

1e *K.* Fecit potentiam | in brachio **su - o**: * dispersit superbos | mente cor**dis su - i.**

2e *K.* Deposuit | potentes de **se - de** * et exalta**vit humi - les.**

1e *K.* Esurientes | implevit **bo - nis** * et divites dimisit **in - a - nes.**

2e *K.* Suscepit Israël | puerum **su - um**, * recordatus | misericordi**ae su - ae.**

1e *K.* Sicut locutus est | ad patres **nos - tros** Abraham | et semini ejus **in saecu - la.**

2e *K.* Gloria | Patri, et **Fili - o**, * et Spiritu**i sancto.**

AA. Sicut erat in principio, | et nunc et **sem - per** * et in saecula saeculo**rum. A - men.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon: O Doctor.

De Ceroferarii bij den Celebrans, onder de oratie.

P. ℣. Dominus vobiscum.

AA. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus, qui beatum Wilibrordum Pontificem, ad praedicandum gentibus gloriam tuam, destinare dignatus es, ut perfectam filiorum Dei adoptio**nem re**ciperent: da nobis, quaesumus, ejus intercessione perseverantem in tua voluntate famula**tum**; ut in diebus nostris merito et numero populus tibi serviens augeatur. Per Dominum nostrum. A. Amen.

R. ℣. Dominus vobiscum. (*De Ceroferarii gaan heen bl.* 145).

AA. ℟. Et cum Spiritu | tuo.

2 *Assist.* ℣. Benedicamus Domino (Vesp. blz. 36 * n°. 1).

AA. ℟. De - - - - | o - - | o - - - - | ó - - - - - - - | o - - - - | gra - - - - - tiäs.

P. (*mediocri voce*) ℣. Fidelium animae | per misericordiam Dei | requiescant in pace.

AA. ℟. Amen.

1e Vespers op Kerstmis.

℣. Deus in adjutorium bl. 159 *Ceroferarii doen hunne kaarsen uit.*

1us *Assistens subintonat.*

P. Rex pacificus — *Z. K.* magnificatus est, cujus vultum desiderat universa terra.

1e *Psalm* 109. Dixit Dominus. VIII T. 1e Fin.

Dom. **ut** { *Med.* 2 *lettergr.* **re - ut.** *Med. abbr.* **ut - re.** / *Fin.* 4 *lettergr.* **si** (•) **ut - la** (•) **- sol.**

2 *CC.* Dixit Dominus Domino **me - o**: * sede a **dex - tris me - is.**

1e *K.* Donec ponam inimicos **tu - os**, * scabellum **pédum tu - o - rum.**

2e *K.* Virgam virtútis tuae | emittet Dominus ex Si - **on**: * dominare in medio inimi**corum tu - o - rum.**

1e *K.* Tecum principium in die virtutis tuae, | in splendoribus san**cto - rum**: * ex útero ante lu**cife - rum genui te.**

2e *K.* Juravit Dominus et non poenitebit **e - um**: * tu es sacerdos in aeternum | secundum ordi**nem Mel - chíse - dech.**

1e *K.* Dominus a dextris **tu - is**: * confregit in die irae **su - ae re - ges.**

2e *K.* Judicabit in nationibus, implebit ru**i - nas**: * conquassabit capita in **terra mul - to - rum.**

1e *K.* De torrente in via **bi - bet**: propterea exal**ta - bit ca - put.**

2e *K* Gloria Patri, et **Fili - o**; * et Spi**ritu - i san - cto.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | et nunc, et **sem - per**, * et in saecula saecu**lo - rum. A - men.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

2e ANTIPHOON.

1e *Assist.* Magnificatus est

Z. K. Rex pacificus super omnes reges universae terrae.

2e *Psalm* 110. Confitebor. VII T. 3e Fin.

Dom. **re** { *Med.* 4 *lettergr.* **re**[1] **fa** - (•) **mi**[2] - **re**[3] (•) - **re**[4] **mi.**
Fin. 4 *lettergr.* **mi**[1](•) - **re**[2] - **ut**[2](•) - **si**[4] **la.**

2 *CC.* Confitebor tibi Domine | in toto **cör - de me - ö**: * in concilio justorum, | et congre**ga - ti - o - në.**

2e *K.* Magna **ö - pera Domi - nï**: * exquisita in omnes volun**ta - tes e - jüs.**

1e *K.* Confessio et magnificentia **ö - pus e - jüs**: * et justitia ejus manet in **saecu - lum saecu - lï.**

2e *K.* Memoriam fecit mirabilium suorum, | misericors et mise**rä - tor Domi - nüs**: * escam **dedit ti - menti - bus se.**

1e *K.* Memor erit in saeculum testa**mën - ti su - ï**: * virtutem operum suorum annuntiabit **popu - lo su - ö.**

2e *K.* Ut det illis haeredi**tä - tem Genti - üm**: * opera manuum ejus veritas **et ju - dici - üm.**

1e *K.* Fidelia omnia mandata ejus: | confirmata

in **säe - culum saecu - lï**, * facta in veritate et **ae - qui - ta - të.**

2e *K.* Redemptionem misit **pö - pulo su - ö**: * mandavit in aeternum testa**men - tum su - üm.**

1e *K.* (1)Sanctum et terribile **nö - men e - jüs**: * initium sapientiae **ti - mor Dómi - nï.**

2e *K.* Intellectus bonus omnibus faci**ën - tibus e - üm**: * laudatio ejus manet in **saécu - lum saécu - lï.**

1e *K.* Gloria **Pä - (tri et) Fili - ö**, * et Spi**ritu - i san - ctö.**

2e *K.* Sicut erat in principio, | et **nünc et sempër**, * et in saecula saecu**lo - rum. A - mën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

3e ANTIPHOON.

2e *Assist.* Completi sunt

Z. K. dies Mariae, ut pareret filium suum primogenitum.

3e *Psalm* 111. Beatus vir. VIII T. 1e Fin.

Dom. **ut** { *Med.* 2 *lettergr.* **re** (•) **- ut.** / *Fin.* 4 *lettergr.* **si**(•) **- ut -** (•)**la - sol.**

2 *CC.* Beatus vir, | qui timet **Domi - num**: * in mandatis ejus **vo - let ni - mis.**

(1) Capitis inclinatio.

1e *K.* Potens in terra erit semen **e - jus**: * generatio rectorum **béne - di - ce - tur.**

2e *K.* Gloria, et divitiae in domo **e - jus**: * et justitia ejus manet in **saécu - lum saécu - li.**

1e *K.* Exortum est in tenebris lumen **rec - tis**: * misericors et mise**rátor et jus - tus.**

2e *K.* Jucundus homo, qui miseretur et commodat, | disponet sermones suos in ju**dici - o**: * quia in aeternum non **com - mo - vébi - tur.**

1e *K.* In memoria aeterna erit **jus - tus**: * ab auditione mala **non ti - me - bit.**

2e *K.* Paratum cor ejus sperare in Domino, | confirmatum est cor **e - jus**: * non commovebitur donec despiciat ini**mi - cos su - os.**

1e *K.* Dispersit, dedit pauperibus: | justitia ejus manet in saeculum **saécu - li**, * cornu ejus exaltabi**tur in glori - a.**

2e *K.* Peccator videbit, et irascetur, | dentibus suis fremet et ta**bes - cet**: * desiderium peccato**rum per - i - bit.**

1e *K.* Gloria Patri, et **Fili-o**, * et Spi**ritu - i sanc-to.**

2e *K.* Sicut erat in principio, | et nunc, et **semper**, * et in saecula saecu**lo - rum. A - men.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

4e ANTIPHOON.

1e *C.* Scitote,

Z. K. quia prope est regnum Dei, amen dico vobis, quia non tardabit.

4e *Psalm* 112. LAUDATE PUERI. VIII T. 1e Fin.

Dom. **ut** { *Med.* 2 *lettergr.*: **re** (.) - **ut**. / *Fin.* 4 *lettergr.*: **si** (.) - **ut** - (.) **la** - **sol**.

2 *CC.* Laudate pueri **Domi** - **num**: * laudate **no** - **men Domi** - **ni**.

1e *K.* (†) Sit nomen Domini bene**dic** - **tum**, * ex hoc nunc, et **usque in sáecu** - **lum**.

2e *K.* A solis ortu usque ad oc**ca** - **sum**, * laudabile **no** - **men Domi** - **ni**.

1e *K.* Excelsus super omnes gentes **Domi** - **nus**,* et super coelos **glori** - **a e** - **jus**.

2e *K.* Quis sicut Dominus Deus noster, | qui in altis **habi** - **tat**: * et humilia respicit in coelo **et in ter** - **ra**?

1e *K.* Suscitans a terra **ino** - **pem**, * et de stercore **eri** - **gens paupe** - **rem**.

2e *K.* Ut cóllocet eum cum prin**cipi** - **bus**, * cum principibus **popu** - **li su** - **i**

1e *K.* Qui habitare facit sterilem in **do** - **mo**, * matrem fili**orum lae** - **tan** - **tem**.

2e *K.* Gloria Patri, et **Fili - o**, * et Spi**ritu - i san - cto.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | et nunc et **sem - per**, * et in saecula saecu**lo - rum. A - men.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

5e ANTIPHOON.

2e *C.* Levate capita vestra:

KK. écce appropinquat redemptio vestra.

5e *Psalm* 116. LAUDATE DOMINUM. II T.

Dom. **fa** { *Med.* 2 *lettergr.*: **sol** (.) **- fa.** / *Fin.* 3 *lettergr.*: **mi - ut** (.) **- re.**

De Ceroferarii steken hunne kaarsen aan.

2 *CC.* Laudate Dominum omnes **gen - tes**, * laudate eum om**nes pópu - li.**

2e *K.* Quoniam confirmata est super nos | misericordia **e - jus**: * et veritas Domini, manet in **ae - ter - num.**

1e *K.* Gloria Patri, et **Fili - o**, * et Spiritu**i San - cto.**

AA. Sicut erat in principio, | et nunc, et **sem - per**, * et in saecula saeculo**rum. Amen.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon — de Ceroferarii komen bij den Celebrans enz.

CAPITULUM.

P. Apparuit benignitas, et humanitas Salvatoris nostri Dei: non ex operibus justitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos **fe - cit**. *AA.* Deo **grati - äs**.

HYMNUS.

1us *Assistens subintonat.*

P. Jesu Redemptor omnium.

1e *K. vervolgt enz.*

De Thuriferarius zorgt voor het wierookvat.

JESU REDEMPTOR.

Jesu, Redemptor omnium,	Ons aller Redder, Jesus, Heer,
Quem lucis ante originem	Voor nog het licht ontglommen was.
Parem paternae gloriae	Had U, in glorie zich gelijk
Pater supremus edidit.	Reeds de eeuw'ge Vader voortgebracht.
Tu lumen et splendor Patris,	Gij 'sVaders glans en heerlijkheid
Tu spes perennis omnium,	Gij immer aller troost en hoop

Intende, quas fundunt preces
Tui per orbem servuli.

Leen aan de beden gunsig 't oor,
Hier door uw dienaars uitgestort.

Memento, rerum Conditor
Nostri quod olim corporis
Sacrata ab alvo Virginis
Nascendo, formam sumpseris.

Gedenk, o Schepper van 't heelal,
Hoe gij ons eens tot Broeders werdt
Toen ge in den reinen maagdenschoot
U met ons lichaam hebt bekleed.

Testatur hoc praesens dies,
Currens per anni circulum
Quod solus e sinu Patris
Mundi salus adveneris.

Getuig' hiervan het huidig feest
Dat elken jaarkring wederkeert,
Waarop gij uit des Vaders schoot
Voor 's werelds heil zijt neergedaald.

Hunc astra, tellus, aequora,
Hunc omne, quod coelo subest,

Dien dag groet hemel, aarde en zee
En alles wat op aarde leeft

Salutis auctorem novae	Daar Hij ons nieuwe redding bracht;
Novo salutat cantico.	Hem groeten zij met nieuw gezang
Et nos, beata quos sacri	Ook wij, die door Uw kostbaar bloed
Rigavit unda Sanguinis,	In 't heilig bad gezuiverd zijn,
Natalis ad diem tui	Wij brengen U, deez' dag ter eer
Hymni tributum solvimus.	Den tol van onze dankbaarheid.
Jesu, tibi sit gloria,	U, Jesus! zij dan lof en eer
Qui natus es de Virgine	Die uit de Maagd geboren zijt,
Cum Patre, et almo Spiritu,	Den Vader ook en Heil'gen Geest,
In sempiterna saecula. Amen.	Door alle eenwen eind'loos heen. Amen.

VERSICULI.

Volgens de eerste zangwijze. Vesper. bl. 34.*
Duo Cantores in medio Presbyterii:

℣. Crastina die | delebitur iniquitas terrae..
AA. ℟. Et regnabit super nos | Salvator mundi.

ANTIPHOON VÓÓR DEN MAGNIFICAT.

1us *Assistens subintonat.*

P. Cum ortus fuerit sol in coelo.

Z. K. Videbitis Regem regum procedentem a Patre, tamquam sponsum de thalamo suo.

MAGNIFICAT. VIII T. 1e Fin. bl. 170.

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

De Ceroferarii komen bij den Celebrans.

P. ℣. Dominus vobiscum.

AA. ℟. Et cum spiritu | tuo.

OREMUS.

Concede, | quaesumus, | Omni**po - tens** Deus: ut nos Unigeniti tui | nova per carnem nativitas libe**ret**; quos sub peccati jugo | vetusta servitus tenet. Per eumdem Dominum nostrum J. C. Filium tu**um**, | qui tecum vivit et regnat | in unitate spiritus **San - cti** Deus: | per omnia saecula saeculorum. ℟. Amen.

℣. Dominus vobiscum.

(*De Ceroferarii naar het midden enz.*).

℟. Et cum spiritu | tuo.

2 *CC.* Benedicamus Domino (Vesp. 36 * nº. 1).

AA. De - - - - o - - | o - - - - | ó - - - - - - - | o - - - - | gra - - - - - tiäs.

P. (*mediocri voce*) Fidelium animae | per misericordiam Dei | requiescant in pace. ℟. Amen.

1e Vespers van den H. Aloysius.

Deus in adjutorium bl. 159.

De Ceroferarii doen hunne kaarsen uit.

1e ANTIPHOON.

P. Domine quinque talenta
Z. K. tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum.

1e *Psalm* 109. Dixit Dominus. I T. 2e Fin.

Dom. **la** { *Med.* 5 *lettergr.*: **sol - la za - (•)la - la sol - sol la.** / *Fin.* 4 *lettergr.*: **sol - fa - sol la -(•)sol.**

2 *CC.* Dixit Dominus **Dö - mino më - ö**: * sede a **dex - tris më - is.**

1c *K.* Donec ponam ini **- mï - cos tü - ös**, * scabellum pedum **tu - ö - rum.**

2e *K.* Virgam virtutis tuae | emittet Domi **- nüs ex Sï - ön**: * dominare in medio inimicorum **tu - ö - rum.**

1e *K.* Tecum principium in die virtútis tuae, | in splendori **- büs sanc - tö - rüm**: * ex utero ante lucifer**um ge - nü - (i te).**

2e *K.* Juravit Dominus et non poe**ni - të - bit ë - tùm**: * Tu es sacerdos in aeternum | secundum ordi**nem Mel - chï - sedech.**

1e *K.* Dominus **a dëx - tris tü - ïs**: * confregit in die irae **su - ae rë - ges.**

2e *K.* Judicábit in nationibus, | im**ple - bït ru - ï - näs**: * conquassabit capita in ter**ra mul - tö - rum.**

1e *K.* De torrente **in vï - a bï - bët**: * propterea exal**ta - bit cä - put.**

2e *K.* Gloria **Pa - trï et Fï - liö**, * et Spi**ri - tui Sänc - to.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | **et nünc et sëm - për**: * et in saecula saecu**lo - rum. Ämen.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

2e ANTIPHOON.

1e *Assist.* Euge serve bone

Z. K. in modico fidelis, intra in gaudium Domini tui.

2e *Psalm* 110. Confitebor. I T. 1e Fin.

Dom. **la** *Med.* 5 *lettergr.* ^{1}**sol - la** ^{2}**sa - (·)** ^{3}**la - la** ^{4}**sol (.) - sol** ^{5}**la.**

Fin. 4 *lettergr.* ^{1}**sol(·) - fa - sol** ^{2} ^{3}**la - (.)** ^{4}**sol fa.**

2 *CC.* Confitebor tibi Domine | in to**to cör - de më - ö**: * in concilio justorum, | et congre**ga - ti - ö - në.**

2e *K.* Mag**na ö - pera Dömi - nï**: * exquisita in omnes volun**ta - tes ë - jüs.**

1e *K.* Confessio et magnificenti**a ö - pus ë - jüs**: * et justitia ejus manet in **saecu - lum säecu - lï.**

2e *K.* Memoriam fecit mirabilium suorum, | misericors et mi**serä - tor Dömi - nüs**: * escam **dedit ti - mën - tibus se.**

1e *K.* Memor erit in saeculum tes**tamën - ti sü - ï**: * virtutem operum suorum annuntiabit **popu - lo sü - ö.**

2e *K.* Ut det illis haere**di-tä-tem gënti-üm**: * opera manuum ejus veritas **et ju - dï - ciüm.**

1e *K.* Fidelia omnia mandata ejus: | confirmata **in säe - culum säecu - lï**: * facta in veritate et **ae - qui - tä - të.**

2e *K.* Redemptionem mi**sit pö - pulo sü - ö**: * mandavit in aeternum testa**men - tum sü - üm.**

1e *K.* (1) Sanctum et terribi**le nö - men ë-jüs**: * initium sapientiae **ti - mor Dömi - nï.**

2e *K.* Intellectus bonus omnibus fa**ci - ën - tibus ë - üm**: * laudatio ejus manet in **saécu - lum saëcu - lï.**

---

(1) Capitis inclinatio.

1e *K.* Gloria **Pa - (trï et) Fïli - ö**, * et Spi**ritu - i sän - ctö.**

2e *K.* Sicut erat in principio, | **et nünc et sëmpër**: * et in saecula saecu**lo - rum. Ä - mën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

3e ANTIPHOON.

2e *Assist.* Fidelis servus et prudens,

Z. K. Quem constituit Dominus super familiam suam.

3e *Psalm* 111. Beatus vir. III T. 1e Fin.

Dom. **ut** *Med.* 4 *lettergr.* **re** - (·) **ut** - **si la** - **ut.**
Fin. 3 *lettergr.* **la** - **ut** (.) - **si la.**

2 *CC.* Beatus vir | qui **ti - met Dómi - num**: * in mandatis ejus vo**let ni - mïs.**

1e *K.* Potens in terra erit **se - men ë - jus**: * generatio rectorum bene**di - ce - tür.**

2e *K.* Gloria et divitiae in **do - mo ëjus**: * et justitia ejus manet in saecu**lum saecu - lï.**

1e *K.* Exortum est in tenebris **lu-men rëct-is**.* misericors et miserator, **et jus - tüs.**

2e *K.* Jucundus homo, qui miserétur et cómmodat, | disponet sermones suos **in ju - dici - o**: * quia in aeternum non com**mo - vebi - tür.**

1e *K.* In memoria aeterna **e - rit jüs - tus**: * ab auditione mala non **ti - me - bït.**

2e *K.* Paratum cor ejus sperare in Domino, | confirmatum **est cor ë - jus**: * non commovebitur donec despiciat inimi**cos su - ös.**

1e *K.* Dispersit, dedit pauperibus: | justitia ejus manet in **sae - culum sǽcu - li**: * cornu ejus exaltabitur **in glori - ä.**

2e *K.* Peccator videbit, et irascetur, | dentibus suis fremet **et ta - bës - cet**: * desiderium peccatorum **per - i - bït.**

1e *K.* Gloria **Pa - tri et Fíli - o**, * et Spiritui **Sanc - tö.**

2e *K.* Sicut erat in principio, | et **nunc et sëm - per**: * et in saecula saeculo**rum. A - mën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

4e ANTIPHOON.

1e *C.* Beatus ille servus,
Z. K. quem, cum venerit Dominus ejus, et pulsaverit januam, invenerit vigilantem.

4e *Psalm* 112. Laudate pueri. VII T. 3e Fin.

Dom. **re** { *Med.* 4 *lettergr.* **re**[1] **fa** - (.) **mi**[2] - **re**[3] (.) - **re**[4] **mi.**
Fin. 4 *lettergr.* **mi**[1] (.) - **re**[2] - **ut**[3] (.) - **si**[4] **la.**

2 *CC.* Laudate pü - **eri Domi - nüm**: * laudate **no - men Domi - nï.**

1e *K.* (1) Sit nomen Domini **bë - ne - dic - tüm**: * ex hoc nunc et **us - que in saecu - lüm.**

2e *K.* A solis ortu usque **äd oc - ca - süm**: * laudabile **no - men Domi - nï.**

1e *K.* Excelsus super omnes **gën - tes Domi - nüs**: * et super coelos **glori - a e - jüs.**

2e *K.* Quis sicut Dominus Deus noster, | qui in **äl - tis hábi - tät**: * et humilia respicit in coelo **et in ter - rä.**

1e *K.* Suscitans a **tër - ra ino - pëm**: * et de stercore **eri - gens paupe - rëm.**

2e *K.* Ut cóllocet eum **cüm prin-cipi-büs**: * cum principibus **popu - li su - ï.**

---

(1) Capitis inclinatio.

1e *K.* In memoria aeterna **e - rit jüs - tus**: * ab auditione mala non **ti - me - bït.**

2e *K.* Paratum cor ejus sperare in Domino, | confirmatum **est cor ë - jus**: * non commovebitur donec despiciat inimi**cos su - ös.**

1e *K.* Dispersit, dedit pauperibus: | justitia ejus manet in **sae - culum sæcu - li**: * cornu ejus exaltabitur **in glori - ä.**

2e *K.* Peccator videbit, et irascetur, | dentibus suis fremet **et ta - bës - cet**: * desiderium peccatorum **per - i - bït.**

1e *K.* Gloria **Pa - tri et Fïli - o**, * et Spiritui **Sanc - tö.**

2e *K.* Sicut erat in principio, | et **nunc et sëm - per**: * et in saecula saeculo**rum. A - mën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

4e ANTIPHOON.

1e *C.* Beatus ille servus,
Z. K. quem, cum venerit Dominus ejus, et pulsaverit januam, invenerit vigilantem.

4e *Psalm* 112. Laudate pueri. VII T. 3e Fin.

Dom. **re** { *Med.* 4 *lettergr.* **re**[1] **fa** - (.) **mi**[2] - **re**[3] (.) - **re**[4] **mi.**
Fin. 4 *lettergr.* **mi**[1] (.) - **re**[2] - **ut**[3] (.) - **si**[4] **la.**

2 *CC.* Laudate **pü - eri Domi - nüm**: * laudate **no - men Domi - nï.**

1e *K.* (1) Sit nomen Domini **bë - ne - dic - tüm**: * ex hoc nunc et **us - que in saecu - lüm.**

2e *K.* A solis ortu usque **äd oc - ca - süm**: * laudabile **no - men Domi - nï.**

1e *K.* Excelsus super omnes **gën - tes Domi - nüs**: * et super coelos **glori - a e - jüs.**

2e *K.* Quis sicut Dominus Deus noster, | qui in **äl - tis habi - tät**: * et humilia respicit in coelo **et in ter - rä.**

1e *K.* Suscitans a **tër - ra ino - pëm**: * et de stercore **eri - gens paupe - rëm.**

2e *K.* Ut cóllocet eum **cüm prin-cipi-büs**: * cum principibus **popu - li su - ï.**

---

(1) Capitis inclinatio.

1e *K.* Qui habitare facit steril**ëm in do - mö**: * matrem fili**órum lae - tan - tëm.**

2e *K.* Gloria **Pä - tri et Fili - ö**, * et Spi**ri - tu - i ſanc - tö.**

1e *K.* Sicut erat in principio, | et **nünc, et sem - për**: * et in saecula saecu**lo - rum. A - mën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

5e ANTIPHOON.

2e *CC.* Serve bone,
Z. K. et fidelis, intra in gaudium Domini tui.

5e *Psalm* 116. Laudate Dominum. VII T. 1e Fin.

Dom. **re** { *Med.* 4 *lettergr.* **re fa - (.) mi - re - re mi.** / *Fin.* 4 *lettergr.* **mi - re - ut (.) - si ut.**

De Ceroferarii steken hunne kaarsen aan.

2 *CC.* Laudate Dominum **öm - nes gen - tës**: * laudate eum **óm - nes pópu - lï.**

2e *K.* Quoniam confirmata est super nos miseri**cör - dia e - jüs**: * et veritas Domini manet **in ae - ter - nüm.**

1e *K.* Gloria **Pä-(tri et) Fili-o**, * et Spi**ri-tu-i ſanc - tö.**

AA. Sicut erat in principio, | et **nünc et sem - për**: * et in saecula saeculo - **rum. Amën.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon:

De Ceroferarii bij den Celebrans, tot na de intonatie van den Hymnus.

CAPITULUM.

P. Beatus vir, qui inventus est sine macula: et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et laudabi**mus** eum? fecit enim mirabilia in vita **su - ä.** ℟ Deo **grati-äs.**

HYMNUS.

1us *Assist. subintonat.*

P. Iste Confessor bl. 179.

1e *Z. K.* Domini colentes enz.

2e *Z. K.* Qui pius prudens enz. . . .

De Thuriferarius zorgt voor het wierookvat.

VERSICULI.

Volgens de eerste zangwijze. Vesper. blz. 34.

Duo Cantores in medio chori:

℣. Ora pro nobis. | Sancte Willibrorde.

℟. Ut digni efficiamur | promissionibus Christi.

℣ Amavit eum Dominus | et ornavit eum.

℟. Stolam gloriae | induit eum

| — | — — — — — — |

Antiphona ad Magnificat.

1us *Assist. subintonat,*

P. Similabo eum

Z. K. viro sapienti, qui aedificavit domum suam super petram.

MAGNIFICAT. II T. bl. 181.

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

De Ceroferarii bij den Celebrans, onder de oratie.

P. ℣. Dominus vobiscum.

AA. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Coelestium donorum distributor Deus, qui in angelico juvene Aloysio miram vitae innocentiam pari cum poenitentia **so - ci**asti; ejus meritis et precibus conce**de**; ut, innocentem non secuti, poenitentem imitemur. Per Dominum nostrum J. C.

℟. Amen.

R. ℣. Dominus vobiscum. (*De Ceroferarii gaan heen bl.* 145).

AA. ℟. Et cum Spiritu | tuo.

2 *Assist.* (*in medio chori*) ℣. Benedicamus Domino (Vesp. blz. 36* nº. 1).

AA. ℟. De - - - - | o - - | o - - - - | ó - - - - - - - | o - - - - | gra - - - - - tiäs.

P. (*mediocri voce*) ℣. Fidelium animae | per misericordiam Dei | requiescant in pace.

AA. ℟. Amen.

De Magnificat volgens de VIII Tonen.

MAGNIFICAT I T.

Dom. **la.**

Inton. 2e vers **fa - sol la.**

Med. 5 *lettergr.* **sol - la sa - (.) la - la sol.) - sol la.**

1e *Fin.* **sol (.) - fa - sol la - (.) sol fa.**

2e *Fin.* *id.* - *id.* - *id.* - (.) **sol.**

3e *Fin.* *id.* - *id.* - *id.* - **sol fa mi re.**

4e *Fin.* *id.* - *id.* - **sol (.) - sol la.**

5e *Fin.* *id.* - *id.* - *id.* - **fa mi re.**

NB. De Finalen 1. 2. 3. kunnen op dezelfde indeeling van lettergrepen gezongen worden, daar zij alleen verschillen in het getal noten (2. 1. 4), dat op de laatste lettergreep staat. De wijziging, welke door de 4e en 5e Finaal gevorderd wordt, staat tusschen twee haakjes ( ).

1. Magnificat anima **me - a Dö - minum** (Domi - num).

2. Et exulta**vit spï - ritus më - ûs**: * in Deo salu**ta - ri më - o** (mé - o).

3. Quiä respexit | humilitatem **an - cïl - lae sú - aë**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent gene**ra - ti - ö nes** (ó - nes).

4. Quiä fecit mihi magna | **qüi** (1) **po - tëns ëst**: * et sanctum **no - men ë - jus** (é - jus).

5. Et misericordia ejus | a progenie **ïn progënies**: * **timenti - bus ë - um** (é - um).

6. Fecit potentiam | **in brä - chio - sú ö**: * dispersit superbos | mente **cor - dis sú - i** (sú - i).

7. Depösuit | **po - tën - (tes de) së - dë**: * et exal**ta - vit - hü - mi les** (húmi - les).

8. Esurientes | **im - plë - vit bö - nïs**: * et divites | di**misit in - ä - nes** (à - nes).

9. Suscëpit Isra**el** | **pü - erum sú - üm**: * recordatus | miseri**cordi - ae sü - ae** (su - ae).

10. Sicüt locutus est | **ad pä - tres nos - trös** *

(1) En in de Psalmi Vesperarum . . . numeris notati bl. 16, en in het Vesperale bl. 33 * staat het begin der meditatie op *qui* geteekend, zoodat deze hier slechts vier lettergrepen in plaats van vijf bevat.

Abraham, | et semini **ejus in säe - cula** (saecu - la).

11. Glória **Pä - tri et - Fïli - ö,** * et Spíritu - **i sän - cto** (sán - cto).

12. Sicüt erat, in principio, | **et nünc et sëm - per**: et in saecula | saeculo - **rum. Ä - men** (A - men).

MAGNIFICAT II T.

Zie bl. 181.

MAGNIFICAT III T.

NB. Daar de 3e en 4e Finaal van dezen Toon één lettergreep meer vordert dan de 1e en 2e, worden voor den III Toon twee afzonderlijke indeelingen gegeven: de eerste (A) voor de 1e en 2e Finaal, de tweede (B) voor de 3e en 4e Finaal.

MAGNIFICAT. III T.

A. 1e en 2e Finaal.

Dom. **ut.**

Inton. 2e *vers enz.:* **sol - la ut.**

Med. 4 *lettergr.:* **re - (.) ut - si la (.) - ut.**

1e *Fin.* 3 *lettergr.:* **la**^{1}-**ut**^{2}(.)-**si**^{3} **la**.

2e *Fin.* *id.* *id.*^{1}-**ut**^{2} **si la**(.)-**sol**^{3}.

1. Magnïficat anima mea **Domi-nö** (Dômi-no).

2. Ét éxúltavit **spi-ritus më-us**: * in Deo salutari **me-ö** (mê-o) (1).

3. Qúiá réspexit | humilitatem ancil**-lae sü-ae**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent | omnes generati**-o-nës** (ô-nes).

4. Qúiá fécit mihi magna | **qui po-tëns est**: * et sanctum nomen **e-jüs** (ê-jus).

5. Ét míséricordia ejus | a progenie **in pro-gëni-es**: * timentibus **e-üm** (ê-um).

6. Fécit pótentiam | in **bra-chio sŭi-o**: * dispersit superbos | mente cordis **su-ï** (sû-i).

7. Dépósúit ⌈ poten**-(tes de) së-de**, * et exaltavit **humi-lës** (hûmi-les).

8. Ésúríentes | imple**-vit bö-nis**: * et divites | dimisit **in-a-nës** (â-nes).

9. Súscépít Israël | **pu-erum sü-um**: * recordatus | misericordiae **su-äe** (sû-ae).

10. Sícút lócutus est | ad **pa-tres nös-tros**, * Abraham | et semini ejus **in saecu-lä** (sâecu-la).

11. Glóríá | **Pa-(tri et) Fïli-o**, * et Spiritui **san-ctö** (sân-cto).

12. Sícút érat in principio, | et **nunc et sëm-**

(1) A beteekent drie noten.

per, * et in saecula | saeculo**rum**. **A - mën** (â - men).

III Toon.

B. 3e en 4e Finaal.

Dom. **ut.**

Inton. 2e *vers:* **sol - la - si.**

Med. 4 *lettergr.:* **re**[1] **-** (.) **ut**[2] **- si**[3] **la - ut**[4].

3e *Fin.* 4 *lettergr.:* **ut**[1] **si - la**[2] **si - la** (.) **- sol**[3] **la.**

4e *Fin.* *id.* *id.* - *id.* - *id.* **- sol.**

1. Mágnïficat anima me**ä Domi - nüm** (núm).

2. Ét éxúltavit **spi - ritus më - us**: * in Deo salu**tä - rï me - ö** (ó).

3. Qúiá réspexit | humilitatem an**cil - lae sü - ae**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent | gene**rä - tï - o - nës** (nés).

4. Qúiá fécit mihi magna | **qui po - tëns est**: * et sanctum **nö - mën e - jüs** (jús).

5. Ét míséricordia ejus | a progenie **in pro - gëni - es**, * ti**mënti - büs e - üm** (úm).

6. Fécít pótentiam | in **bra - chio sü - o**: * dispersit superbos | mente **cör - dïs su - ï** (í).

7. Dépósúit | po**ten - (tes de) së - de**, * et exal**tä - vït humi - lës** (lés).

3. Ésúríentes | im**ple - vit bö - nis**: * et divites di**mísit ïn - a - nës** (nés).

9. Súscépít Israël | **pu - erum sü - um**, * recordatus | miseri**córdi - aë su - aë** (àe).

10. Sícút lócutus est | ad **pa - tres nös - tros**, * Abraham, | et semini **ejús in saecu - lä** (lá).

11. Glóriá | **Pa - (tri et) Fïli - o**, * et Spi**ritu - ï san - ctö** (ctó).

12. Sícút érat in principio, | et **nunc et sëm - per**, * et in saecula saecu**lö - rüm. A - mën** (mén).

MAGNIFICAT. IV T.

Dom. **la.**

Inton. 2e *vers:* **la - sol la.**

Med. 4 *lettergr.* **sol - la(.) - si(.) - la.**

Med. abbrev. **sol - la - si** (*in het* 4e *vers*).

1e *Fin.* 5 *lettergr.* **sol - la - si - sol(.) - mi.**

2e *Fin.* *id.* *id.* - *id.* - *id.* - *id.* **- sol la.**

3e *Fin. een lettergr. nl. de laatste op* **sol.**

1. Mägnïficat ani**ma me-a Domi-num** (nüm).

2. Ét ëxultavit spi**ri - tus me - us**: * in Deo sa**lu - ta - ri me - o** (ö).

3. Quïä respexit | humilitatem an**cil - lae su - ae**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent omnes ge**ne - ra - ti - o - nes** (nës).

4. Qúiä fecit mihi magna | qui **po - tens est**: * et san**ctum no - men e - jus** (jüs).

5. Ét mïsericordia ejus | a progenie **in pro-geni-es** * ti**men-ti-bus e-um** (üm).

6. Fécït potentiam | in bra**chi-o su-o**: * dispersit superbos | men**te cor-dis su-i** (ï).

7. Dépösuit | poten**tes de se-de**, * et ex**al-ta-vit humi-les** (lës).

8. Ésürientes | im**ple-vit bo-nis**: * et divites di**mi-sit in-a-nes** (nës).

9. Súscëpit Israël | pu**e-rum su-um**, * recordatus | miseri**cor-di-ae su-ae** (aë).

10. Sícüt locutus est ad **Pa-tres nos-tros**,* Abraham, | et semini **e-jus in saecu-la** (lä).

11. Glória | Pa**tri et Fili-o**, * et Spi**ri-tu-i san-cto** (ctö).

12. Sícüt erat in principio, et **nunc et sem-per**, * et in saecula sae**cu-lo-rum. A-men** (mën).

MAGNIFICAT. V T.

Dom. **ut.**

Inton. **fa-la-ut.**

Med. ^{1}**re** (.) - ^{2}**ut.**

Med. abbrev. **ut-re.**

Fin. 4 *lettergr.* ^{1}**re** (.) - ^{2}**si** - ^{3}**ut** (.) - ^{4}**la.**

De indeeling is dezelfde, als die voor den VIII Toon (bl. 170).

MAGNIFICAT. VI T.

Dom. **la.**

Intón. **fa - sol la.**

Med. 3 *lettergr.* ^{1}**sol** - ^{2}**la** (.) - ^{3}**fa.**

Med. abbrev. **sol - la.**

Fin. 4 *lettergr.* ^{1}**fa** - (.) ^{2}**sol la** - ^{3}**sol** (.) - ^{4}**fa.**

1. Mágnï**ficat** anima **me - ä - Domi - no.**

2. Et ëxultavit Spiri**tus me - us**: * in Deo salu**ta - rï me - o.**

3. Qu'iä respexit | humilitatem ancil**lae su-ae**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent omnes gene**ra - tï - o - nes.**

4. Qu'iä fecit mihi magna | qui po**tens est**: * et sanctum **no - mën - e - jus.**

5. 'Et mïsericordia ejus | a progenie in **pro - geni - es** * ti**men - tibüs e - um.**

6. Fécït potentiam | in brachi**o su - o**: * dispersit superbos | mente **cor - dïs su - i.**

7. Dépösuit | potentes **de se - de,** * et exal**ta - vït humi - les.**

8. 'Esürientes | imple**vit bo - nis**: * et divites | di**mi - (sit ïn) - a - nes.**

9. Súscëpit Israël | pue**rum su - um,** * recordatus miseri**cor - diaë su - ae.**

10. Sicüt locutus est ad pa**tres nos - tros**, * Abraham, | et semini **e - jus ïn saecu - la.**

11. Glória | Patri, **et Fili - o**, * et Spi**ri - tuï san - cto.**

12. Sícüt erat in principio, | et nunc, **et sem - per** et in saecula saecu**lo - rüm. Amen.**

MAGNIFICAT VII T.

Dom. **re.**

Inten. 2e *vers.* **ut**[1] **si - ut**[2] **re.**

Dom. 4 *lettergr.* **re**[1] **fa** - (•) **mi**[2] - **re**[3] (•) - **re**[4] **mi.**

De vijf Finalen verschillen alleen in de noten, die op de laatste lettergreep staan; de indeeling der lettergrepen blijft dus voor alle Finalen dezelfde. De 5e Finaal heeft één, de overige hebben twee noten op de eindlettergreep.

1 2 3 (4) 1e *Fin.* 2e *Fin.* 3e *Fin.*
mi (•) - **re** - **ut** (•) - **si ut**; - **ut re**; **si la**;
4e *Fin.* 5e *Fin.*
re ut; **si.**

1. Mâgnïficat anima **mea Domi - nüm** (num).

2. "Et ëxultavit **spï - ritus me - üs**: * in Deo salu**ta - ri - me - ö** (ó).

3. Qüiä respexit humilitatem an**cïl - lae su - äe**: * ecce enim ex hoc | beatam me dicent omnes gene**ra - ti - o - nës** (nés).

4. Qüiä fecit mihi magna | **qüi po-tens ëst**: * et sanctum **no-men e-jüs** (jús).

5. "Et mïsericordia ejus | a progenie **ïn pro-geni-ës** * ti**menti-bus e-üm** (úm).

6. Fëcït potentiam | in **brä-chio su-ö**: * dispersit superbos | mente **cor-dis su-ï** (í).

7. Dëpösuit poten**tës de se-dë**, * et exal**ta-vit humi-lës** (lés).

8. "Esürientes | im**plë-vit bo-nïs**: * et divites di**misit in-a-nës** (nés).

9. Süscëpit Israël | **pü-erum su-üm**, * recordatus | miseri**cordi-ae su-äe** (áe).

10. Sïcüt locutus est | ad **pä-tres nos-trös**, * Abraham, | et semini **ejus in saecu-lä** (lá).

11. Glöriа | **Pä-(tri, et) Fili-ö**, * et Spi**ritu-i san-ctö** (ctó).

12. Sïcüt erat in principio, | et **nünc et sem-për**, * et in saecula saecu**lo-rum. A-mën** (mén).

MAGNIFICAT. VIII T.

Deze Toon met de 1e *Finaal is reeds opgegeven bl.* 170; *de* 2e *Finaal*: **la (.) - ut - re (.) - ut** *wordt over dezelfde indeeling der lettergrepen gezongen, als de eerste Finaal.*

OVER DEN TONUS FERIALIS DER PSALMEN.

1. De *Tonus Ferialis* onderscheidt zich van den Tonus Festivus daardoor, dat hij geen *aanhef* heeft, en wat vlugger wordt gezongen.

2. De Finalen zijn dezelfde, als ook, op twee uitzonderingen na, de *Mediaties*.

3. De mediatie van den Tonus Ferialis heeft in den I T. *één* lettergreep en *drie* noten minder; in den VII T. heeft hij alleen *twee noten* minder.

De Med. I T. Festiv. is: **sol**[1] **- la** **sa**[2] **- (.)** **la**[3] **- la** **sol**[4] **-**
sol[5] **la.**

„ „ Ferial. „ **sa**[1] **- (.)** **la**[2] **- sol**[3] **- la**[4]**.**

De Med. VII T. Festiv. is: **re**[1] **fa - (.)** **mi**[2] **- re**[3] **- re** **mi**[4]**.**

„ „ Ferial. „ **fa - (.) mi - re - mi.**

4. De Tonus Ferialis wordt gebruikt in de getijden der overledenen; in Festis semiduplicibus et in Feriis. Verder voor de kleine uren Prime, Terce, Sexte, None en de Completen in Festis duplicibus minoribus, Dominicis et festis semiduplicibus. Als ook in Processies en Loven, die ten doel hebben het afweren van rampen enz. Zie Rituale Romanum: De Processione ad petendam pluviam etc.

5. De *Magnificat* en *Benedictus* worden immer in Tono Festivo gezongen, tenzij eene bestaande gewoonte den Tonus Ferialis gebruikt. S. R. C. 9 Maii 1857.

Vespers der Overledenen

OP ALLERZIELENDAG EN BIJ UITVAARTEN.

1. De Celebrans „paratus pluviali nigro . . . supra cottam (super pelliceum) aut saltem stola nigra". (Caerem. Episc. l. II. c. X. n. 10).

Twee Cantores cum cottis (ibid. n. 2).

Twee Ceroferarii met aangestoken rouwkaarsen (flavei coloris; of „ex cera communi". Ibid. c. XI. n. 1). Ook de kaarsen van het altaar moeten van gele was zijn (ibid.).

2. De *Ceroferarii* doen, als naar gewoonte, bij het begin der Vespers hunne kaarsen uit, steken die voor den *Magnificat* weer aan, en komen eerst na den *Magnificat* bij den Celebrans (bl. 144), bij wien zij blijven STAAN tot na *Requiescant in pace*; dan zetten zij de kandelaars weer op de trede van het altaar, en nemen ze, bij het heengaan, niet mede. Zie verder bl. 144.

3. Het altaar wordt niet bewierookt, er is dus geen Thuriferarius noodig.

4. Er heeft geen *subintonatie* plaats, de Antiphonen worden beurtelings, door de Cantores, aangeheven en door het Zangerskoor vervolgd. De Psalmen beginnen onmiddelijk op de Dominante.

6. Wat het begin dezer Vespers betreft, volge men de voorschriften op bl. 159 gegeven. *Deus in adjutorium* wordt weggelaten, men maakt het kruisteeken bij het eerste vers van den eersten psalm, en zet zich dan neder.

1e ANTIPHOON.

P. Placebo Domino
Z. K. in regione vivorum.

1e *Psalm* 114. Dilexi II. T.

Dom. **fa** { *Med.* 2 *lettergr.* **sol** (.) **fa.** / *Fin.* 3 *lettergr.* **sol - ut - re.**

2 *CC.* Dilexi, | quoniam exaudiet **Domi - nus** * vocem oratio**nis me - ae.**

1e *K.* Quia inclinavit aurem suam **mi - hi**: * et in diebus meis in**vo - ca - bo.**

2e *K.* Circumdederunt me dolores **mor - tis**: * et pericula inferni inve**ne - runt me.**

1e *K.* Tribulationem et dolorem in**ve - ni**: * et nomen Domini in**vo - ca - vi.**

2e *K.* O Domine, | libera animam **me - am**: * misericors Dominus et justus; | et Deus noster mi**se - re - tur.**

1e *K.* Costodiens parvulos **Domi - nus**: * humiliatus sum | et libe**ra - vit me.**

2e *K.* Convertere, anima mea, | in requiem **tu - am**: * quia Dominus benefe**cit ti - bi.**

1e *K.* Quia eripuit animam meam de **mor - te**, * oculos meos a lacrymis, | pedes meos **a lap-su.**

2e *K.* Placebo **Domi - no** * in regione **vi - vo - rum.**

1e *K.* Requiem æter - nam * dona eis, Domi - ne.

2e *K.* Et lux perpetu - a * luceat e - is.

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

2e ANTIPHOON.

1e *C.* Heu mihi Domine,

Z. K. quia incolatus meus prolongatus est.

2e *Psalm* 119. Ad Dominum. II. T.

2 *CC.* Ad Dominum, | cum tribularer clama - vi: * et exaudi - vit me.

1e *K.* Domine, | libera animam meam a labiis ini - quis * et a lingua do - lo - sa.

2e *K.* Quid detur tibi | aut quid apponatur ti - bi * ad linguam do - lo - sam?

1e *K.* Sagittæ potentis acu - tæ, * cum carbonibus desola - tori - is.

2e *K.* Heu mihi! | quia incolatus meus prolongatus est: | habitavi cum habitantibus Cedar; * multum incola fuit anima me - a.

1e *K.* Cum his qui oderunt pacem, | eram pacifi - cus: * cum loquebar illis | impugnabant me gra - tis.

2e *K.* Requiem aeter - nam * dona eis Domi - ne.

1e *K.* Et lux perpetu - a * luceat e - is.

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

3e ANTHIPHOON.

2e *C.* Dominus

Z. K. Custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus.

3e *Psalm* 120. Levavi II. T.

2 *CC.* Levavi oculos meos in **mon-tes,** * unde veniet auxili**um mi-hi.**

2e *K.* Auxilium meum a **Domi-no,** * qui fecit coelum **et ter-ram.**

1e *K.* Non det in commotionem pedem **tu-um;** * neque dormitet qui cus**to-dit te.**

2e *K.* Ecce non dormitabit, | negue **dormi-et,** * qui costo**dit Isra-ël.**

1e *K.* Dominus custodit te, | Dominus protectio **tu-a,** * super manum dexte**ram tu-am.**

2e *K.* Per diem sol non uret **te,** * neque luna **per noc-tem.**

1e *K.* Dominus custodit te ab omni **ma-lo,** * custodiat animam tu**am Domi-nus.**

2e *K.* Dominus custodiat introïtum tuum | et exitum **tu-um,** * ex hoc, | nunc, | et usque **in sæcu-lum.**

1e *K.* Requiem ae**ter-nam** * dona e**is Domi-ne.**

2e *K.* Et lux per**petu-a** * luce**at-e-is.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

4e ANTIPHOON.

1e *C.* Si iniquitates

Z. K. Observaveris Domine: Domine, quis sustinebit?

4e *Psalm* 129. De profundis. VII T. 1e. Fin.

Dom. **re** { *Med.* 4 *lettergr.* **fa**[1] - (.) **mi**[2] - **re**[3] (.) - **mi.**[4] (1) / *Fin.* 4 *lettergr.* **mi**[1] (.) - **re**[2] - **ut**[3] (.) - **si**[4] **ut.**

2 *CC.* De profundis clamavi **ad te Domi - ne,** * Domine, | exaudi **vo - cem me - äm.**

1e *K.* Fiant aures tuæ **in - ten - den - tes** * in vocem deprecati**o - nis me - aë.**

2e *K.* Si iniquitates obser**va-veris, Domi-ne**; * Domine, quis **sus - ti - ne - bït**?

1e *K.* Quia apud te propiti**a - ti - o est**; * et propter legem tuam | sustinu**i te Domi - në.**

2e *K.* Sustinuit anima mea in **ver-bo e - ius,** * speravit anima **mea in Domi-nö.**

1e *K.* A custodia matutina, | **us-que ad noc - tem,** * speret Isra**el in Domi - nö.**

2e *K.* Quia apud Dominum mi**se - ri cordi - a,** * et copiosa apud **eum re dempti - ö.**

(1) De Tonus Feriaiis van de 7e wijs verschilt een weinig van den Tonus Festivus, bl. 213.

1e *K.* Et ipse **re - dimet Isra - el** * ex omnibus iniqui**tati - bus e - iüs.**

2e *K.* Requi**em ae - ter - nam** * dona **e - is Domi - në.**

1e *K.* Et **lux per - petu - a** * **luce - at e - is.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

5e ANTIPHOON.

2e *C.* Opera

Z. K. Manuum tuarum, Domine, ne despicias.

5e *Psalm.* 137. Confitebor. II T.

2 *CC.* Confitebor tibi, Domine, | in toto corde **me - o,** * quoniam audisti verba o**ris me - i.**

2e *K.* In conspectu Angelorum psallam **ti - bi;** * adorabo ad templum sanctum tuum, | et confitebor nomi**ni tu - o.**

1e *K.* Super misericordia tua et veritate **tu - a;** * quoniam magnificasti super omne, | nomen sanc**tum tu - um.**

2e *K.* In quacumque die invocavero te, | exaudi **me;** * multiplicabis in anima mea **vir - tu - tem.**

1e *K.* Confiteantur tibi, Domine, | omnes reges **ter - ræ;** * quia audierunt omnia verba o**ris tu - i.**

2e *K.* Et cantent in viis **Domi - ni:** * quoniam magna est glori**a Domi - ni.**

1e *K.* Quoniam excelsus Dominus | et humilia **respi - cit;** * et alta a longe **cog - nos - cit.**

2e *K.* Si ambulavero in medio tribulationis, | vivificabis **me**; * et super iram inimicorum meorum | extendisti manum tuam, | et salvum me fecit dexte**ra tu - a.**

1e *K.* Dominus retribuet pro **me**; * Domine, misericordia tua in sæculum: | opera manuum tuarum ne **de - spici - as.**

2e *K.* Requiem ae**ter - nam** * dona e**is Domi - ne.**

A. A. Et lux per**petu - a** * luce**at e - is.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

VERSICULI (Vesp. bl. 71).

2 *CC.* ℣ Audivi vocem de coelo | dicen**tem mihï.**

AA. ℟. Beáti mórtui, | qui in Dómino **mo**riúntür.

De Ceroferarii steken hunne kaarsen aan.

ANTIPHOON VOOR MAGNIFICAT.

P. Omne,

Z. K. quod dat mihi Pater, ad me veniet, et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.

MAGNIFICAT. VII T. 1e Fin. (1)

2 *V. Z.* Mâgnïficat . . . zie bl. 211.

(1) De Benedictus en de Magnificat worden immer, ook in Officio Feriali, vel Defunctorum, in Tono solemni gezongen. Di.ect. Chori bl. 37 *.

1e *K.* Requi**em ae-ter-näm** * dona **e-is Domi-në.**

AA. **Et lux per-petuä * luce-at e-ïs.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

De Ceroferarii komen met de kandelaars bij den Celebrans.

PRECES.

P. Pater noster. *Allen knielen, behalve de Ceroferarii.*

P. ℣. Et ne nos inducas in tentationem.

AA. ℟. Sed libera nos a mal**o** (1).

℣. A porta in**feri.**

℟. Erue, Domine, animas eo**rum,** *of:* Erue, Domine, animam e**jus** (2).

℣. Requiescantin pa**ce**, *of:* Requiescat in pa**ce** (3).

℟. Amen.

℣. Domine, exaudi orationem me**am.**

℟. Et clamor meus ad te ve**niat.**

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

---

(1) Wanneer deze vespers niet gezongen worden op Allerzielendag, noch voor een overledene, wiens lijk nog boven aarde staat, noch bij een begrafenis; dan wordt, na dit vers, de Psalm *Lauda anima mea*, die hierachter volgt, gepsalmodiëerd d. w. z. op een en dezelfde noot gezongen, zóó nochtans, dat de rustteekens onderhouden worden. (In de Lauden is het de Ps. De Profundis) (Vesp. pag. [72]).

(2) *Ejus* wanneer de vespers zijn voor één overledene.

(3) *Requiescat* in hetzelfde geval.

In die omnium Fidelium.:

OREMUS (1) (*de Priester alleen staat op*).

Fidelium Deus omnium Conditor et Redemptor, animabus famulorum, famularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum: ut indulgentiam, quam semper optaverunt, piis supplicationibus consequantur (2). Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate spiritus sancti Deus, per per omnia saecula saeculorum. ℟. Amen.

PRO SACERDOTE etc., zie blz. 31, *overal echter de* conclusio brevis *gebruikende*.

P. ℣. Requiem aeternam dona eis, **Domine** (3)

AA. ℟. Et lux perpetua luceat **eis.**

2 *CC.* Requiëscant in päce.

AA. Amën (*fa - fa - sol*).

Ps. 145. LAUDA ANIMA.

Lauda, anima mea Dominum, laudabo Domi-

---

(1) In Tono Feriali simplici, i. e. sine vocis inflexione; quia oratio habet hic clausulam majorem, zie bl. 138 (4).

Orationes vero in Officio Defunctorum quae habent clausulam minorem, cantantur in Tono Feriali cum inflexione *fa re*. Direct. Chori. pag. 54 *

In Missis autem Defunctorem orationes dicuntur sine inflexione. Ibid. pag. 52 *.

(2) Haec clausula major dicitur solummodo in die Comm. OO. FF. DD.

(3) Deze versen blijven altijd in het meervoud omdat zij voor Alle Geloovige Zielen zijn.

num in vita mea; * psallam Deo meo quamdiu fuero.

Nolite confidere in principibus, * in filiis hominum, in quibus non est salus.

Exibit spiritus eius, et revertetur in terram suam; * et in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius; * qui fecit cœlum et terram, mare et omnia, quæ in eis sunt.

Qui custodit veritatem in sæculum, facit judicium injuriam patientibus; * dat escam esurientibus.

Dominus solvit compeditos; * Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit elisos; * Dominus diligit justos. Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet; * et vias peeccatorum disperdet.

Regnabit Dominus in sæcula, Deus tuus Sion, * in generationem et generationem.

Requiem, etc.

Lauden.

Bij de Lauden zijn dezelfde voorschriften te onderhouden, welke voor de Vespers gegeven zijn, bladz. 214.

1e ANTIPHOON.

P. Exultabunt Domino

Z. K. Ossa humiliata.

1e *Psalm.* 50. Miserere. I T. 1e Fin.

Dom. **la**
Med. 4 *lettergr.* **sa** - (.) **la** - **sol** (.) - **la.** (1)
Fin. 4 *lettergr.* **sol** (.) - **fa** - **sol** **la** - (.)
sol fa.

2 *CC.* Miserere **me - i De - us,** * secundum magnam mererie**cordi - am tü - äm.**

1e *K.* Et secundum multitudinem | miseratio**nem tu - a - rum,** * dele iniqui**ta - tem më - äm.**

2e *K.* Amplius lava me | ab iniqui**ta-te me-a,** * et a peccato **me - o mün - da më.**

1e *K.* Quoniam iniquitatem meam **e - (go cog) - nos - co;** * et peccatum meum | contra **me est sëm - për.**

2e *K.* Tibi soli peccavi, | et malum **co - ram te fe - ci:** * ut justificeris in sermonibus tuis, | et vincas cum **ju - di - cä rïs.**

1e. *K.* Ecce enim | in iniquitati**bus con-ceptus sum;** * et in peccatis concepit me **ma - ter më - ä.**

2e *K.* Ecce enim veritatem **di - lex - is - ti;** *

---

(1) De Tonus Ferialis van de 1e wijs heeft eene eenvoudiger mediatie dan de Tonus Festivus, die is:

sol - la sa - (.) la - la sol - sol la.

incerta et occulta sapientiæ tuæ | manifes**tas - ti mï - hï.**

1e *K.* Asperges me hyssopo, | **et mun - da - bor**; * lavabis me, | et super nivem **de - al - bä - bör.**

2e K. Auditui meo dabis gaudium **et læ - ti - ti - am**: * et exultabunt ossa **humi - li - ä - tä.**

1e *K.* Averte faciem tuam | a pec**ca - tis me - is**; * et omnes iniquitates **me - as dë - lë.**

2e *K.* Cor mundum crea **in me, De - us**; * et spiritum rectum innova | in vis**ceri - bus më - ïs.**

1e *K.* Ne projicias me a **fa - cie tu - a**; * et Spiritum Sanctum tuum | ne **aufe - ras ä më.**

2e *K.* Redde mihi lætitiam salu**ta - ris tu - i**, * et spiritu princi**pali con - fir - ma më.**

1e *K.* Docebo iniquos **vi - as tu - as**; * et impii ad te **con - ver - tën - tür.**

2e *K.* Libera me de sangui-nibus, Deus, | Deus sa**lu - tis me æ**; * et exultabit lingua mea | ju**stiti - am tü - äm.**

1e *K.* Domine, labia **mea a - peri - es**: * et os meum annuntiabit **lau - dem tü - äm.**

2e *K.* Quoniam si voluisses sacrificium, | de**dis - sem uti - que**; * holocaustis non **de - lec - tä - beris.**

1e *K.* Sacrificium Deo | spiritus con**tri - bu - la -**

tus; * cor contritum et humiliatum, | Deus, **non des - pï - ciës.**

2e *K.* Benigne fac Domine, | in bona voluntate **tu - a Si - on**; * ut ædificentur **muri Je - rü - salëm.**

1e *K.* Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, | oblationes et **ho - lo - cau - sta**: * tunc imponent | super altare **tu - um vï - tulös.**

2e *K.* Requiem **ae - ter - nam** * dona **e - is Dö - minë.**

1e *K.* Et **lux per - petu - a * luce - at ë - is.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

2e ANTIPHOON.

1e *C.* Exaudi, Domine,

Z. K. orationem meam, ad te omnis caro veniet.

2e *Psalm* 64. Te decet hymnus. VIII. T. 1e Fin.

Dom. **ut** { *Med.* 2 *lettergr.* **re**[1] **- ut**[2]; *Med. abbr.* **re** *Fin.* 4 *lettergr.* **sî (.) - ut - la (.) - sol.**

2 *CC.* Te decet hymnus, Deus, in **Sion**; * et tibi reddetur votum **in Je - rusa - lem.**

2e *K.* Exaudi orationem **me - am**; * ad te omnis **ca - ro veni - et.**

1e *K.* Verba iniquorum | prævaluerunt super **nos**; * et impietatibus nostris | tu **propi - ti - abe - ris.**

2e *K.* Beatus | quem elegisti et assumpsis - ti, * inhabitabit in atri - is tu - is.

1e *K.* Replebimur in bonis domus tu - æ: * sanctum est templum tuum, | mirabile in æ - qui - ta - te.

2e *K.* Exaudi nos, | Deus salutaris nos - ter; * spes omnium finium terræ, et in ma - ri lon - ge.

1e *K.* Præparans montes in virtute tua, | accinctus potenti - a: * qui conturbas profundum maris, | sonum fluctu - um e - ius.

2e *K.* Turbabuntur gentes, | et timebunt, qui habitant terminos | a signis tu - is; * exitus matutini, | et vespere de - lec - ta - bis.

1e *K.* Visitasti terram et inebriasti e - am; * multiplicasti locupleta - re e - am.

2e *K.* Flumen Dei repletum est aquis, | parasti cibum ille - rum; * quoniam ita est præparati - o e - jus

1e *K.* Rivos ejus inebria, | multiplica genimina e - jus; * in stillicidiis ejus | lætabi - tur (germi) - nans.

2e *K.* Benedices coronæ anni | benignitatis tu - æ, * et campi tui | replebuntur u - berta - te.

1e *K.* Pinguescent speciosa deser - ti; * et exultatione | colles ac - cin - gen - tur.

2e *K.* Induti sunt arietes ovium | et valles abun-

dabunt fru**men - to**; * clamabunt, | etenim **hym - num di - cent.**

1e *K.* Requiem **æter - nam** * dona **e - is Domi - ne.**

2e *K.* Et lux per**petu - a** * **luce - at e - is.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

3e ANTIPHOON.

2e *C.* Me suscepit

Z. K. dextera tua, Domine.

3e *Psalm* 62. Deus, Deus meus. VII T. 1e Fin.

Dom. **re** { *Med. 4 lettergr.* **fa** (1) - (.) **mi** (2) - **re** (3) - (.) **mi** (4). (1)
Fin. 4 lettergr. **mi** (1) (.) - **re** (2) - **ut** (3) (.) - **si ut** (4).

2 *CC.* Deus, **De - us me - us**, * ad te de **lu - ce vigi - lö.**

1e *K.* Sitivit in te **a - nima me - a**; * quam multipliciter tibi **ca - ro me - ä!**

2. *K.* In terra deserta, et invia, et inaquosa, | sic in sancto ap**pa - rui - ti - bi**, * ut viderem virtutem tuam | et **glori - am tu - äm.**

(1) Ook deze Mediatie verschilt van die in den *Tonus Solemnis*.

1e *K.* Quoniam melior est | miseri-cordia tua **su - per vi - tas** : * labia **mea - lau - dabunt të.**

2e *K.* Sic benedicam te in **vi - ta me - a**; * et in nomine tuo | levabo **ma - nus me - äs.**

1e *K.* Sicut adipe et pinguedine | repleatur **a - nima me - a**, * et labiis exultationis | lau**dabit os me - üm.**

2e *K.* Si memor fui tui super stratum meum, | in matutinis medi**ta - bor in te**; * quia fuisti ad**ju - tor me - üs.**

1e *K.* Et in velamento alarum tuarum exultabo; | adhæsit anima **me - a post te**; * me suscepit **dexte - ra tu - ä.**

2e *K.* Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, | introïbunt in inferi**o - ra ter - ræ**; * tradentur in manus gladii: | partes **vulpi - um e - rünt.**

1e *K.* Rex vero lætabitur in Deo, | laudabuntur omnes | qui **ju - (rant in) e - o**, * quia obstructum est os lo**quenti - um ini - quä.**

2e *K.* Ps. 66. Deus misereatur nostri, | et bene**di - cat no - bis**: * illuminet vultum suum super nos | et misere**a - tur nos - tri.**

1e *K.* Ut cognoscamus in terra **vi - am tu - am** : * in omnibus gentibus salu**ta - re tu - üm.**

2e *K.* Confiteantur tibi **po - puli, De - us**; * confiteantur tibi **popu - li om - nës.**

1e *K.* Lætentur et exul**t - tent gen - tes**: * quoniam judicas populos in æquitate, | et gentes in **ter - ra dixi - gïs.**

2e *K.* Confiteantur tibi populi, Deus, | confiteantur tibi **po - puli om - nes**; * terra dedit **fruc - tum su - üm.**

1e *K.* Benedicat nos Deus, Deus noster, | benedi - (cat nos) **De - us**: * et metuant eum omnes **fi - nes ter - ræ.**

2e *K.* Requi**em ae - ter - nam** * dona **e - is Domi - në.**

1e *K.* Et **lux per - petu - a * luce - at e - ïs.**

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

4e ANTIPHOON.

1e *C.* A porta inferi

Z. K. erue; Domine, animas eorum.

4e CANTICUM; Ego dixi, IIe T.

Dom. **fa** { *Med.* 2 *lettergr.* $\overset{1}{\textbf{sol}}$ **(.) -** $\overset{2}{\textbf{fa}}$ **;** *Med. abbr.* **sol.** / *Fin.* 3 *lettergr.* $\overset{1}{\textbf{mi}}$ **-** $\overset{3}{\textbf{(.)}}$ $\overset{3}{\textbf{ut}}$ **(.) -** $\overset{2}{\textbf{re}}$**.**

2 *CC.* Ego dixi: | In dimidio dierum me**o - rum**: * vadam ad por**tas infe - ri.**

2e *K.* Quæsivi residuum annorum me**o - rum**: * dixi: Non videbo Dominum Deum | in terra **vi - venti - um.**

1e *K.* Non aspiciam hominem **ul - tra**, * et habitatorem **qui - e - tis.**

2e *K.* Generatio mea ablata est, | et convoluta est a **me**: * quasi tabernaculum **pas - to - rum.**

1e *K.* Præcisa est velut a texente vita mea, | dum adhuc ordirer, succidit **me**: * de mane usque ad vesperam **fi - nies me.**

2e *K.* Sperabam usque ad **ma - ne**, * quasi leo, | sic contrivit omnia os**sa me - a.**

1e *K.* De mane usque ad vesperam finies **me**; * sicut pullus hirundinis sic clamabo, | meditabor ut **co - lum - ba.**

2e *K.* Attenuati sunt oculi **me - i**, suspicientes in **ex - cel - sum.**

1e *K.* Domine, vim patior, responde pro **me**; * quid dicam, | aut quid respondebit mihi, | cum ip**se fece - rit.**

2e *K.* Recogitabo tibi omnes annos **me - os** * in amaritudine ani**mæ me - æ.**

1e *K.* Domine si sic vivitur, | et in talibus vita spiritus mei, | corripies me, | et vivificabis **me**; * ecce in pace amaritudo mea | a**ma - rissi - ma.**

2e *K.* Tu autem eruisti animam meam | ut non

peri-**ret**, * projecisti post tergum tuum | omnia peccat**a me-a**.

1e *K.* Quia non infernus confitebitur tibi, | neque mors laudabit **te**; * non exspectabunt, | qui descendunt in lacum, | veritat**em tu-am**.

2e *K.* Vivens, | vivens ipse confitebitur tibi, | sicut et ego **hodi-e**, * pater filiis notam faciet | veritat**em tu-am**.

1e *K.* Domine, salvum me **fac**, * et psalmos nostros cantabimus | cunctis diebus vitæ nostræ | in do**mo Domi-ni**.

2e *K.* Requiem ae**ter-nam** * dona e**is Domi-ne**.

1e *K.* Et lux per**petu-a** * luce**at e-is**.

Z. K. Herhaalt de Antiphoon.

5e ANTIPHOON.

2e *C.* Omnis spiritus

Z. K. laudet Dominum.

5e *Psalm* 148. Laudate. VII T. 3e Fin.

Dom. **re** { *Med.* 4 *lettergr.* **fa**^{1}-(•)-**mi**^{2}-**re**-(•)-**mi**. / *Fin.* 4 *lettergr.* **mi**^{1}(•)-**re**^{2}-**ut**^{3}(•)-**si la**.

2 *CC.* Laudate Domi**num de cœ-lis**: * laudate eum **in ex-cel-sis**.

2e *K.* Laudate eum, omnes **An-geli e-jus**, * laudate eum, | omnes vir**tu-tes e-jus**.

1e *K.* Laudate eum, **sol et lu-na**: * laudate eum, | omnes **stel-(lae et) lu-mën**.

2e *K.* Laudate eum, **cœ-(li cœ)-lo-rum**: * et aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, | laudent **no-men Domi-ni**.

1e *K.* Quia ipse **di-(xit et) facta sunt**, * ipse mandavit **et cre-ata sunt**.

2e *K.* Statuit ea in æternum, | et in **sæ-culum sæcu-li**; * præceptum posuit, | et non **præ-ter-i-bit**.

1e *K.* Laudate Dominum **de ter-ra**, * dracones et **omnes a-bys-si**.

2e *K.* Ignis, grando, nix, glacies, | spiritus **pro-cel-la-rum**, * quæ faciunt **ver-bum e-jus**.

1e *K.* Montes et **om-nes col-les**, * ligna fructifera, et **om-nes ce-dri**.

2e *K.* Bestiæ et uni**ver-sa péco-ra**, * serpentes, et volu**cres pen-na-tæ**.

1e *K.* Reges terræ, et **om-nes popu-li**; * principes, et omnes **judi-ces ter-ræ**.

2e *K.* Juvenes et virgines, | senes cum junioribus, | laudent **no-men Domi-ni**: * quia exáltatum est nomen **ejus so-li-us**.

1e *K.* Confessio ejus super **coe - (lum et) ter - ram**; et exaltavit cornu **pópu - li su - ï.**

2e *K.* Hymnus omnibus **San - ctis e - jus**, * filiis Israél, | populo appropin**quan - ti si - bi.**

1e *K.* Ps. 144. Cantate Domino | **can - ticum no - vum**: * laus ejus | in Ecclesia **San - cto - rüm.**

2e *K.* Lætetur Israël in eo | qui **fe - cit e - um**, * et filii Sion | exultent in **re - ge su - ö.**

1e *K.* Laudent nomen **ej (us in) cho - ro**; * in tympano et psalterio | **psal - lant e - ï.**

2e *K.* Quia beneplacitum est Domino | in **po - pulo su - o**, * et exaltabit mansuetos **in sa - lu - tëm.**

1e *K.* Exultabunt **san (cti in) glori - a**: * lætabuntur in cu**bili - bus su - ïs.**

2e *K.* Exaltationes Dei | in gutt**ure e - o - rum**, * et gladii ancipites | in mani**bus e - o - rüm.**

1e *K.* Ad faciendam vindictam | in **na - ti - óni - bus**: * increpati**ónes in pópu - lïs.**

2e *K.* Ad alligandos reges eorum | **in com - pedi - bus**: * et nobiles eorum | in **máni - cis ferre - ïs.**

1e *K.* Ut faciant in eis judici**um con - scrip - tum**: * gloria hæc | est omnibus **san - ctis e - jüs.**

2e *K.* Ps. 150. Laudate Dominum in **san - ctis e - jus**: * laudate eum | in firmamento vir**tu - tis e - jüs.**

1e *K.* Laudate eum in vir**tu - tibus e - jus**; * laudate eum | secundum multitudinem | magni**tudi - nis e - jüs.**

2e *K.* Laudate eum in **so - no tu - bæ**; * laudate eum | in psalterio, **et citha - rä.**

1e *K.* Laudate eum in tympano **et cho - ro**: * laudate eum | in **chordis et orga - nö.**

2e *K.* Laudate eum in cymbalis bene sonantibus; | laudate eum in cymbalis jubi**la - ti - o - nis**: * omnis spriritus **lau - det Domi - nüm.**

1e *K.* Requi**em ae - ter - nam** * dona **e - is Domi - në.**

AA. Et **lux per - petu - a** * **luce - at e - ïs.**

Z. K. *herhaalt de Antiphoon.*

VERSICULI.

2 *CC.* ℣. Andivi vocem de caelo dicen**tem mihï.**

℟. Beati mortui, qui in Domino mo**riuntür.**

De Ceroferarii steken hunne kaarsen aan.

ANTIPHONA AD BENEDICTUS.

P. Ego sum

Z. K. resurrectio, et vita: qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet et omnis qui vivit, et credit in me, non morietur in aeternum.

Dom. **fa** { *Aanh.* 1e *vers.* **ut**[1] **re - ut**[2] **fa**; 2e *vers. enz.* **ut**[1] **- re**[2] **- fa**[3] (1).
Med. 2e *lettergr.* **sol**[1] **- fa**[2]; *Med. abbr.* **sol.**
Fin. 3e *lettergr.* **mi**[1] **-** (.) **ut**[2] (.) **- re.**

Allen staan.

2 *CC.* Bënëdictus | Dominus Deus Israël, * quia visitavit | et fecit redemptionem ple**bis su - ae.**

1e *K.* Ét éréxit cornu salutis **no - bis**, * in domo David pue**ri su - i.**

2e *K.* Sícút lócutus est per os sanc**to - rum**, * qui a saeculo sunt, | Prophe**tarum e - jus.**

1e *K.* Sálútém ex inimicis **nos - tris**, * et de manu omnium | qui **o - derunt nos.**

2e *K.* A'd fácíendam misericordiam | cum patribus **nos - tris**, * et memorari | testamenti su - **i sanc - ti.**

1e *K.* Júsjúrándum quod juravit | ad Abraham, patrem **nos - trum**, * daturum **se no - bis.**

2e *K.* U't síné timore, | de manu inimicorum nostrorum libe**ra - ti**, * servia**mus il - li.**

1e *K.* I'n sánctítate et justitia | coram **ip - so**, * omnibus die**bus nos - tris.**

(1) Deze lettergrepen worden met streepjes / aangeduid.

2e *K.* Ét tú, púer, | Propheta Altissimi voc**abe-ris**; * praecibis enim | ante faciem Domini | parare vi**as e-jus**.

1e *K.* A'd dándám scientiam salutis | plebi **e-jus**, * in remissionem peccatorum **e-o-rum**.

2e *K.* Pér víscéra misericordiae Dei **nos-tri**, * in quibus visitavit nos | oriens **ex al-to.**

1e *K.* I'llúmínare his, qui in tenebris | et in umbra mortis **se-dent**; * ad dirigendos pedes nostros | in vi**am pa-cis**.

2e *K.* Requiem ae**ter-nam** * dona e**is Do-mi-ne.**

AA. Et lux per**petu-a** * luce**at e-is.**

Z. K. herhaalt de Antiphoon.

De Ceroferarii komen, met de kandelaars, bij den Celebrans.

Preces.

P. Pater noster. *Allen knielen* (1).

Zie verder bl. 122 bij de Vespers, tenzij de Lauden gezongen worden, onmiddellijk voor een uitvaartdienst, welke de begrafenis voorafgaat. In dit geval zie bl. 246.

Wordt bij de Preces *De profundis* gepsalmodiëerd, zie dan bl. 118.

---

(1) Worden ter gelegenheid eener begrafenis, de Lauden vóór de Mis gezongen, dan zingt men ook de gebeden, die daarvoor hierna worden aangewezen.

PLECHTIGHEDEN BIJ EEN BEGRAFENIS.

I. HET AFHALEN VAN HET LIJK.

1. De Celebrans (*in pluviali nigro*) begeeft zich met de Ministri enz. naar de plaats, waar het lijk zich bevindt. Allen gaan gedekt, twee en twee, in de volgende orde:

1e. De leden eener Congregatie of Broederschap.

2e. De Zangers, zoo zij geen koorkleed dragen.

3e. De Acolythi met wijwatersvat en kwast.

4e. De Kruisdrager tusschen twee Ceroferarii.

5e. De Cantores (*in cottis*, zoo deze er zijn).

6e. De Geestelijkheid, de waardigste in ambt of jaren achteraan.

7e. De Celebrans tusschen den Diaken en den Subdiaken.

2. *Bij het lijk*, worden brandende kaarsen uitgedeeld (1). De Kruisdrager plaatst zich aan het *hoofdeinde*, de Celebrans aan het *voeteneinde* der kist en besproeit deze met wijwater en zegt: *Ant. Si iniquitates*, *Ps. De profundis* enz. bl. 218. welken Psalm hij beurtelings met de omstanders bidt, en sluit met:

℣. Requiem aeternam dona *ei* Domine.

℟. Et lux perpetua *luceat ei*.

P. Ant. Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit.

---

(1) Cum autem antiquissimi ritus ecclesiatici sit, cereos accensos in exsequiis et funeribus deferre, caveant, ne ejusmodi ritus ommittatur. Rit. Rom.

3. Daarna wordt het lijk opgenomen en met het *voeten-eind* naar voren kerkwaarts gedragen, terwijl men de volgende gebeden psalmodiëeert of zingt: (devote, distincte, gravique voce recitari debent (1)).

P. Ant. Exsultabunt Domino.

Cantores. Ps. Miserere, (bl. 225) *beurtelings met de Geestelijkheid.*

Is de Psalm *Miserere* reeds afgezongen, voordat men de Kerk heeft bereikt, dan voegt men daarbij andere Psalmen, uit die, welke Gradualen genoemd worden, of ook uit de Getijden der Overledenen.

Elke Psalm echter wordt gesloten met:

℣. Requiem aeternam * dona *ei* Domine.

℟. Et lux perpetua * luceat *ei*.

Ook onder dezen optocht gaan allen gedekt en in deze volgorde:

1e. De Congregatiën of Broederschappen.
2e. De Zangers, zoo zij geen koorkleed dragen.
3e. De Acolythi met wijwatersvat en kwast.
4e. De Kruisdrager met de Ceroferari.
5e. De Cantores in cottis.
6e. De Geestelijkheid.
7e. De Celebrans met Diaken en Subdiaken.
8e. De lijkkist omgeven door sleep- en fakkeldragers.
9e. De familie en de overige geloovigen.

4. Bij de kerk gekomen herhaalt men de Antiphoon:

Ant. Exultabunt Domino ossa humiliata.

5. De Kerk intredende zingt men het volgende Responsorium: *Subvenite.*

(1) De 2e Toon en 6e Toon zijn hier zeer geschikt.

SUBVENITE SANCTI DEI.

Een Cantor. Subvenite sancti Dei;

Occurite Angeli Domini:

Clerus. Suscipientes animam ejus: offerentes eam in conspectu Altissimi.

C. ℣. Suscipiat te Cristus, qui vocavit te: et in sinum Abrahae Angeli deducant te.

Cler. ℟. Suscipientes enz. als boven.

C. ℣. Requiem aeternam, dona ei Domine. Et lux perpetua luceat ei.

Cler. ℟. Offerentes eam in conspectu Altissimi.

Komt ter hulp, Heiligen Gods;

Snelt te gemoet Engelen des Heeren,

Opnemende zijne ziel en haar brengende voor het aanschijn van den Allerhoogste.

℣. Word opgenomen door Christus, die u geroepen heeft en dat de Engelen u brengen in Abrahams schoot.

℟. Opnemende enz.

℣. Geef haar, o Heer, de eeuwige rust. En het eeuwig licht beschijne haar.

℟. Haar brengende voor het aanschijn des Allerhoogsten.

6. Men plaatst de kist met het *voeteneind* naar het altaar zoo de overledene geen Priester is; is hij Priester, dan moet het *hoofdeinde* naar het altaar gericht zijn. Rubr. Rit. Rom.

II. VÓÓR DE MIS.

1. Volgens het Rituale Romanum worden vóór de Uitvaart-Mis de Getijden der Overledenen (de *drie Nocturnen* met de *Lauden*) gebeden. Laat de tijd zulks niet toe, dan zal men ten minste den 1*en Nocturn* met of zonder de *Lauden* bidden (Rit. Rom. Exequiarum ordo).

2. De Getijden der Overledenen staan in het Congregatieboek, bl. 119.

3. Worden de Getijden niet gebeden, dan zingt men onmiddelijk na *Subvenite*, wanneer het lijk op de baar is geplaatst, de volgende

PRECES (1).

1e K. Kyrie eleison (2).	Heer ontferm U.
2e K. Christe eleison.	Christus ontferm U.
AA. Kyrie eleison.	Heer ontferm U.
P. Pater noster (*allen knielen*).	Onze Vader . . .
℣. Et ne nos inducas in tentationem.	℣. En leid ons niet in bekoring,
℟. Sed libera nos a malo.	℟. Maar verlos ons van den kwade.

(1) Quando officium defunctorum differtur ad aliam horam, post Responsorium *Subvenite* addi possunt: *Kyrie eleison* etc. *Pater noster* et oratio *Absolve* cum aspersione (S. R. C. 7 Sept. 1850).

(2) De noten voor dit *Kyrie eleison* staan in het Rituale Romanum achter *Libera me*. Wanneer echter een *Nocturn* van het officie gebeden is, wordt *Kyrie* weggelaten en beginnen de Preces met *Pater noster*

℣. A porta inferi.
℟. Erue, Domine, animam ejus.
P. ℣. Requiescat in pace.
℟. Amen.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Van de poort der hel.
℟. Verlos, o Heer, zijne ziel.
℣. Dat hij ruste in vrede.
℟. Amen.
℣. Heer, verhoor mijn gebed.
℟. En mijn geroep kome tot U.
℣. De Heer zij met u.
℟. En met uwen geest.

OREMUS.

Absolve, quaesumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum: ut in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuos resuscitatus respiret. (1) Per Christum Dominum nostrum. (1)
℟. Amen.

LAAT ONS BIDDEN.

Ontbind, smeeken wij, Heer, de ziel van uwen dienaar van alle banden der zonden; opdat hij, bij de verheerlijking der verrijzenis, onder de Heiligen en onder uwe uitverkoren verrezen zijnde, tot rust kome. Door Christus onzen Heer. Amen.

De Celebrans besproeit de kist.

(1) In tono simplici cum inflexione *fa re*.

WIJZE OM DE METTEN TE ZINGEN OF TE PSALMODIËEREN (1).

INVITATORIUM.

Allen staan.

Twee CC. beginnen *Regem cui . . . . adoremus.*

AA. herhalen *Regem . . . .*

Twee CC. Ps. *Venite, exultemus . . . .*

AA. *Regem cui.*

En zoo verder om en om.

NB. Bij de woorden van den Psalm: *venite, adoremus et procidamus* knielen allen op *beide* knieën, doch staan op bij *ploremus coram Domino.*

1e NOCTURN.

1e Antiph. *Dirige* door den Celebrans, het Z. K. vervolgt (2).

1e Ps. 1e vers. *Verba mea* door twee Cantores, de overige verzen door twee koren om en om, zoo als bij de Vespers. Na het eerste vers gaat men zitten.

Z. K. Herhaalt de Antiphoon na elken Psalm.

2e Antiph. *Convertere* door den 1en Cant.; het Z. K. vervolgt.

2e Ps. 1e vers. *Domine* door twee CC.

2e vers. 1e Koor.

3e Antiph. *Nequando* door den 2en C.

3e Ps. 1e vers. *Domine* door twee CC.

2e vers. 2e Koor.

---

(1) De text is te vinden in het Congregatieboek bl. 199; worden de Metten echter *gezongen*, zie dan Rituale Rom.

(2) Dit in de veronderstelling dat het officie duplex is.

VERSICULI. (Wijze, zie Vesper. bl. [71]).

Door twee Cantores, in het midden van het Presbyterium:

℣. A porta inferi.

℟. Erue, Domine animas eorum.

Hierna wordt, geheel in stilte, *Pater noster* gebeden.

LECTIONES.

1o. De wijze om eene Lectio te zingen vindt men in het Directorium Chori bl. 65* (1).

Hij, die de Lectio zingt, *staat* in het midden van het Presbyterium, indien hij het koorkleed aan heeft; de overige blijven *zitten*.

Het *punt* wordt aangeduid door een val op de laatste lettergreep in *fa*, terwijl *ut* dominant is; tenzij het woord vóór het punt, van ééne lettergreep is, zoo als: super *nos*, in *te* of met een scherpen klank eindigt, zoo als Moyses, Israël enz.; want dan is de val: *ut*, *la*, *ut*; zoodat de voorlaatste op *la* en de laatste lettergreep op *ut* gezongen wordt.

Een *vraagpunt* wordt aangeduid door de voorlaatste betoonde lettergreep op *si*, de laatste op *si*, *ut* te brengen. Is ook hier het laatste woord een éénlettergrepig woord, dan geschiedt de toonverandering op dat woord alleen *si*, *ut*.

Bij een *komma* enz. houdt men een kleine rust (ademhaling).

Het *einde* of *slot* geschiedt altijd, zonder toonverandering, op de Dominant, terwijl men de laatste lettergrepen wat langer aanhoudt (2).

---

(1) Tribus ultimis diebus Hebdomadae Sanctae et in Officio Defunctorum *Lectiones* cantantur eodem modo quo Prophetiae (ibid. bl. 46*).

(2) In andere officies als de hier (1) aangegevene sluit de lectio met den val van het punt; of met den val van het vraagpunt, indien daarmede de lectio eindigt.

2°. Van hen, die met het zingen der Lectiones belast zijn, zingt de *laagste* in rang de 1e Lectio; die hooger staat de 2e en zoo verder. De *laatste* les wordt door den Celebrans gezongen, ofschoon in deze getijden dit door een ander kan geschieden (In festis solemnibus et in Dominicis privilegiatis Hedomadarius dicit nonam lectionem. Direct. Chori p. V).

RESPONSORIUM.

Twee Cantores, in het midden van het Presbyterium staande, zetten in, het Koor vervolgt tot aan het vers (℣.), dat weer door de twee Cantores gezongen wordt, waarop het Koor weder de herhalingen van het Responsorium, te beginnen van het sterretje *, zingt.

Na de drie lessen en de drie Responsoria, begint op gelijke wijze de 2e Nocturn en na dezen de 3e.

NB. Het 9e Responsorium, dat voor een officie met *drie nocturnen* dient, zie Congregatieboek bl. 228, moet verbeterd worden op de volgende wijze:

Twee CC. Libera me, Domine . . . . tremenda.
Z. K. Quando coeli . . . . per ignem.

Twee CC. ℣. Tremens factus sum . . . , ira.
Z. K. Quando coeli . . . . et terra (niet verder).

Twee CC. ℣. Dies illa . . . . amara valde.
Z. K. Dum veneris . . . . per ignem.

Twee CC. ℣. Requiem . . . . luceat eis.
Z. K. Libera . . . . per ignem.

1. Zij worden gepsalmodiëerd, of gezongen, zooals op bl. 223 is aangegeven, tot aan de *Preces*. Deze zijn dezelfde als die hier boven na het Responsorium *Subvenite* zijn opgegeven, met dit onderscheid, dat *Kyrie eleison* wordt weggelaten, zoodat men na de Antiphoon van den *Benedictus* herhaald te hebben, zingt:

P. Pater noster.

℣. Et ne nos inducas in tentationem enz.

Zie verder bl. 241.

2. Deze Preces worden ook dan gezongen wanneer de Lauden worden weggelaten (1).

III. DE MIS.

Bijzonderheden, welke daarbij, door de Misdienaren, moeten in acht genomen worden.

1. Bij het overhandigen der voorwerpen laat men de eerbetuigingen weg. (De Diaken echter onderhoudt die, welke bij het Offertorium voor het overreiken van de pateen en den kelk, en op het einde van *Pater noster*, voor het overreiken der pateen, zijn vastgesteld).

2. Onder de Oraties der Mis (2) blijven zij geknield; als ook onder *Sanctus* tot *Pax Domini*, en de Post-communio.

---

(1) Quod si etiam ea fuerit temporis angustia, vel alia urgens necessitas ut unum Nocturnum cum Laudibus dici non possit, aliae praedictae Preces (post Officium et Missam) et suffragia numquam omittantur (Rubr. Rit. Rom. Exequiarum ordo, in fine).

(2) Orationes in missis Defunctorum dicuntur in tono feriali simplici sine ulla inflexione.

3. Bij den Introitus wordt het Altaar niet bewierookt, doch wel bij het Offertorium.

4. De Subdiaken na den Epistel, noch de Diaken vóór het Evangelie gaan naar den Celebrans om de benedictie te ontvangen. Het boek wordt als naar gewoonte omgedragen na den Epistel.

5. De Priester leest het Evangelie, of wel onmiddellijk na den Epistel (1), of wel op het einde van *Dies irae*.

6. Onder *Dies irae* gaat men zitten, en bij *Pie Jesu* buigt men het hoofd.

7. Bij het Evangelie worden wierook, noch kandelaars gebruikt. De Ceroferarii echter assisteeren daarbij als naar gewoonte, doch met de handen (de eene palm tegen de andere) op de borst. — Het Evangelieboek wordt den Celebrans niet ter eerbetuiging aangeboden.

NB. Zij die het lijk met kaarsen begeleiden, kunnen deze aanhouden onder het Evangelie, en van de Elevatie af tot na de Communie, als ook onder de Absolutio (Rubr. Celebr. Missam. XIII. 3).

8. Nadat de Celebrans *Oremus* voor het Offertorium gezongen heeft, wordt de kelk (met *de beurs* er op) door den Subdiaken (*zonder velum*) gehaald, en zorgen de Acolythi voor de ampullen.

9. Onder het *Offertorium* wordt, als naar gewoonte, het Altaar *bewierookt;* maar men biedt het scheepje enz. aan zonder eerbetuiging; ofschoon de Celebrans over den wierook den zegen uitspreekt. Nadat het Altaar bewierookt is, wordt niemand anders bewierookt dan de Celebrans.

---

(1) S. R. C. 16 Mart. 1591.

10. Een weinig voor de Elevatie zorgt de Thuriferarius dat er door den Ceremoniarius wierook in het wierookvat gedaan wordt, hetwelk hij vervolgens den Subdiaken overreikt. Deze behoort in de Missen van Requiem het Allerheiligste te bewierooken (Rubr. Celebr. Miss. XIII. 2).

De Acolythi scharen zich met fakkels om het Altaar en blijven daar geknield tot na de Communie (Caerem. Episc. l. 2. c. XI. n. 7). Ook anderen houden gedurende dien tijd brandende kaarsen in de hand volgens n. 7 en Rubr. Celebr. Missam. XIII. 2.

Een der Acolythi echter zorgt dat hij bijtijds de ampullen aanbiedt.

11. Wordt er eene toespraak gehouden, dan moet deze na de Mis vóór de Absolutie geschieden; en wel vestibus nigris sine cotta (et sine stola) [Caerem. Episc. l. 2. X. 1. n. 9. en Rubr. Celebr. Missam. XIII. 3].

IV. NA DE MIS.

DE ABSOLUTIO BIJ DE LIJKBAAR.

1. De plechtigheid kan ook gehouden worden bij eene *looze lijkbaar*, die het lijk als vertegenwoordigt. Deze echter moet altijd, met het *voeteneind*, naar het Altaar gericht zijn, al werd de H. Dienst ook voor een Priester gehouden. (S. R. C. 3 Sept. 1746 bij Levasseur en Rubr. Miss. p. II. tit. XIII. n. 4).

2. De Manipels worden afgelegd, de Celebrans hangt de koorkap om, de Subdiaken neemt het kruis, aan weerskanten van hem plaatsen zich de Ceroferarii, de Thuriferarius houdt het wierookvat en den kwast.

De Celebrans en de Diaken alleen zetten de biret op.

Allen, die kaarsen hebben steken ze aan.

3. Na te gelijk de eerbetuiging aan het Altaar gedaan te hebben, begeeft men zich naar de lijkbaar in de volgende orde (In dien tusschentijd moet er niets gezongen worden. S. R. C. 28 Jul. 1832):

1e De Thuriferarius met den scheepjesdrager.

2e De Acolythi met wijwatersvat en kwast.

Deze vier blijven bij het *voeteneinde*, achter den Celebrans.

3e De Subdiaken, met het kruis, tusschen de twee Ceroferarii; deze gaan langs den Evangeliekant en plaatsen zich aan het *hoofdeneinde*, zóó echter dat de Celebrans vóór hen heen kan gaan (1).

4. De Geestelijken, met brandende kaarsen, die zich, zoo er plaats is, om de lijkbaar scharen (Rit. Rom.).

5. De Celebrans tusschen den Diaken en den Ceremoniarius, die voor het Rituëelboek zorgt. Zij plaatsen zich aan het *voeteneinde* (2). Staan zij met den rug naar het Altaar, dan keeren zij zich een weinig ter zijde naar den Epistelkant (Rubr. Miss.).

De Diaken plaatst zich aan de *linker*hand van den Celebrans, de Ceremoniarius aan de *rechter*hand.

6. De Celebrans ontdekt het hoofd, en is het lijk aanwezig, dan zingt hij, in tono feriali cum inflexione *fa, re*, zonder iets daarin te veranderen, al is het ook dat de overledene tot het vrouwelijk geslacht behoort, of dat de H. Dienst voor meerdere Overledenen geschiedt.

---

(1) Is het lijk van een Priester aanwezig, dan is het *hoofdeinde* gericht naar het Altaar; in alle andere gevallen naar de kerkdeur.

(2) Dat is, bij het lijk van een Priester tusschen het Altaar en de lijkbaar; in alle andere gevallen, ook al zou de lijkbaar verkeerd staan, tusschen de kerkdeur en de lijkbaar met het gezicht naar het Altaar gekeerd (S. R. C. 21 Jul. 1855).

Is het lijk niet aanwezig, dan wordt de volgende Oratie overgeslagen:

NON INTRES.

Non intres in judicium cum servo tuo, Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quaesumus, tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio fidei christianae commendat: sed gratia tua illi succurrente, mereatur evadere judicium ultionis, qui dum viveret, insignitus est signaculo Sanctae Trinitatis: qui vivis et regnas in saecula saeculorum. ℟. Amen.

Treed niet in het gericht met uwen dienaar, o Heer, want geen mensch zal bij u gerechtvaardigd worden, zoo hem niet door u de vergiffenis van alle zonden geschonken wordt. Dat hem dus, wij smeeken het u, uwe gerechtelijke uitspraak niet drukke: dien de oprechte smeeking der christelijke geloovigheid u aanbeveelt: maar dat hij, door de tusschenkomst uwer genade geholpen, het straf-vonnis uwer wrake moge ontgaan, daar hij tijdens zijn leven gemerkt is met het teeken der H. Drieëenheid: die leeft en heerscht in alle eeuwen der eeuwen Amen.

Vervolgens begint een Cantor het volgend Responsorium, terwijl de geestelijkheid of het Zangerskoor met hem afwisselt.

LIBERA ME (Graduale bl. 73*).

C. Libera me Domine, de morte aeterna, in die illa tremenda.

Cler. Quando coeli movendi sunt et terra: dum veneris judicare saeculum per ignem.

C. ℣. Tremens factus sum ego, et timeo, dum discussio venerit, atque ventura ira.

Cler. Quando coeli movendi sunt et terra.

C. ℣. Dies illa, dies irae, calamitatis et miseriae, dies magna et amara valde.

Cler. Dum veneris judi-

Verlos mij, o Heer, van den eeuwigen dood, op dien vreeselijken dag.

Wanneer de hemelen en de aarde zullen bewogen worden, terwijl gij komen zult om de wereld te oordeelen door het vuur.

Schrik heeft mij bevangen en ik sidder bij het naderen des gerichts en der toekomstige gramschap.

Wanneer de hemelen en de aarde zullen bewogen worden.

Die dag zal wezen een dag van toorn, van ramp en ellende, een groote dag vol van bitterheid.

Terwijl gij komen zult

care saeculum per ignem.	om de wereld te oordeelen door het vuur.
C. ℣. Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis.	Geef hun, o Heer, de eeuwige rust, en het eeuwige licht beschijne hen.
AA. Libera *tot aan* ℣. Tremens.	Verlos mij enz., *als boven.*

7. Op het einde van het Responsorium doet de Celebrans wierook in het wierookvat en *zegent* het.

1e *Z. K.* Kyrie eleison; 2e *Z. K.* Christe eleison; *AA.* Kyrie eleison.

P. Pater noster.

De Celebrans besproeit met wijwater de lijkbaar en maakt vooraf:

1e Een buiging met het hoofd voor het kruis, dat de Subdiaken houdt.

2e Eene eerbetuiging aan het Altaar. Is het H. Sacrament in het tabernakel dan knielt hij; zoo niet, dan maakt hij eene diepe buiging. De Diaken, die den rechterboord der koorkap moet oplichten, maakt in elk geval een kniebuiging.

3e Hij besproeit, om de lijkbaar heengaande, 1° driemaal den kant, welke aan zijne rechter zijde is; maakt, voor het kruis van den Subdiaken gekomen zijnde, eene diepe buiging (de Diaken knielt) en 2° driemaal den anderen kant.

4e Hij neemt daarna het wierookvat, doet de eerbetuiging aan het Altaar en vervolgens hetzelfde met den wierook als met het wijwater.

5e Op zijne plaats teruggekomen herhaalt hij de eerbetuiging voor het Altaar en voor het kruis van den Subdiaken en zingt, met de handen (de eene palm tegen de andere) op de borst, terwijl een der Dienaren het boek voor hem open houdt (Rit. Rom.):

P. ℣. Et ne nos inducas in tentationem.

AA. ℟. Sed libera nos a malo.

P. ℣. A porta inferi.

AA. ℟. Erue, Domine, animam ejus (animas eorum).

P. ℣. Requiescat in pace (requiescant in pace).

AA. ℟. Amen. (fa, fa).

P. ℣. Domine, exaudi orationem meam.

AA. ℟. Et clamor meus ad te veniat.

P. ℣. Dominus vobiscum.

AA. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.	LAAT ONS BIDDEN.
Deus, cui proprium est misereri semper, et parcere: te supplices exoramus pro anima famuli tui N. (famuli tui N. sacerdotis) (famulae tuae N.) quam hodie de hoc saeculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus	God, wien het eigen is altijd genadig te zijn en te sparen: wij bidden u ootmoedig voor de ziel van uwen dienaar N. die gij heden bevolen hebt uit deze wereld te scheiden, dat gij haar niet levert in de handen van

inimici, neque obliviscaris in finem, sed jubeas eam a sanctis Angelis suscipi et ad patriam paradisi perduci et quia in te speravit, et credidit, non poenas inferni sustineat, sed gaudia aeterna possideat (*fa, re*). Per Christum Dominum nostrum (*fa, re*). ℟. Amen.

den vijand, noch haar ongedachtig blijft, maar dat gij de heilige Engelen beveelt haar op te nemen en in het hemelsch vaderland te brengen; opdat zij, die in U heeft betrouwd en geloofd, niet de straffen der hel onderga, maar in het bezit gerake der eeuwige vreugde. Door Christus onzen Heer. Amen.

8. Wordt hierna het Lijk naar het kerkhof gevoerd dan zingt men, terwijl het de kerk wordt uitgedragen, *In Paradisum*. Wordt de begrafenis uitgesteld, dan laat men *In Paradisum* met de daarop volgende oratie *Deus cujus miseratione* achter (1), en zingt men bij de lijkbaar Ant. *Ego sum* en *Benedictus* (zie bl. 236) met de versen en de Oratie *Fac quaesumus*, zie bl. 258.

IN PARADISUM.

In paradisum deducant te Angeli, in tuo adventu suscipiant te Martyres, et

Dat de Engelen u voeren naar het Paradijs, dat de Martelaren u brengen

(1) Si usus invaluit ut, hoc non obstante, cantetur hoc Responsorium, consuetudo haec servari potest (S. R. C. 28 Jul. 1832)

perducant te in civitatem sanctam Jerusalem. Chorus Angelorum te suscipiat et cum Lazaro quondam paupere aeternam habeas requiem.

naar de heilige Stad Jerusalem. Dat het koor der Engelen u opneme en gij met den weleer armen Lazarus de eeuwige rust moogt bezitten.

V. DE BEGRAFENIS.

1°. DE OPTOCHT NAAR HET KERKHOF.

1. Allen hebben witte handschoenen aan, dragen (de eene op den rechter-, de andere op den linkerarm) een rouwstrik, en plaatsen zich zóó, dat deze van weerskanten aan de buitenzijden der rij zichtbaar is.

2. De laagste klassen, en de jongsten (of kleinsten) van elke klas, gaan voorop. Is de Overledene een leerling dan gaan de klasgenooten; is het een Professor, de leerlingen der hoofdklas onmiddelijk voor het lijk; en zij, die als sleepdragers zijn aangewezen, naast den lijkwagen.

3. Achter de Jongelui komen de Secondanten, de Eerw. Heeren Professoren, voor zooverre zij niet bij de Jongelui zijn, dan volgt de lijkwagen (de kist moet daarop met het *voeteneinde* naar den stoet gekeerd zijn).

4. Vervolgens komt de koets: 1e der naaste familie, 2e van den Celebrans enz.

5. De koster zorge dat kruis, kandelaars, wijwatersvat, kwast, wierookvat met vuur, scheepje; alsook de noodige kerkkleederen: koorkap, dalmatieken, op het kerkhof zijn, wanneer de stoet daar aankomt.

2° OP HET KERKHOF.

1. Men brengt het lijk bij het graf en plaatst het, zoo de Overledene een Priester is, met het *hoofdeinde* naar het Altaar der kapel, of naar het Oosten; is de Overledene geen Priester dan plaatst men de kist met het *voeteneinde* naar het Altaar of naar het Oosten (1).

2. De Celebrans en de Bedienaren kleeden zich en komen in de volgorde, hierboven bl. 249 opgegeven, bij het graf. De Subdiaken met het kruis en de Ceroferarii aan het *hoofdeind*, en de Celebrans met de zijnen aan het *voeteneind*.

3. De Celebrans doet wierook in het wierookvat en zegent het graf, (2) zeggende:

OREMUS.	LAAT ONS BIDDEN.
Deus, cujus miseratione animae fidelium requiescunt, hunc tumulum benedicere dignare, eique Angelum tuum sanctum députa custodem: et quorum quarumque corpora hic sepeliuntur, animas	God, door wiens ontferming de zielen der gelovigen de rust erlangen, gewaardig u dit graf te zegenen, en daarover uw Heiligen Engel als bewaarder aan te stellen: en ontbind de zielen van hen,

(1) Corpora defunctorum in Ecclesia ponenda sunt pedibus versus Altare majus; item in Oratoriis: quod etiam pro situ et loco fiat in sepulcro. Presbyteri vero habeant caput versus Altare (Rit. Rom.).

(2) Sommigen willen dat, zoo het graf op een gewijd kerkhof is, deze zegen worde weggelaten, anderen beperken deze weglating tot het geval dat meerdere lijken in dezelfde groeve gelegd worden.

eorum ab omnibus absolve vinculis delictorum, ut in te semper cum Sanctis tuis sine fine laetentur. Per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

die hier begraven worden van alle zondenbanden, opdat zij immer met uwe Heiligen zich in u zonder einde verblijden. Door Christus onzen Heer.

℟. Amen.

4. Na dit gebed, besproeit hij eerst met wijwater het lijk, en bewierookt het; daarna eveneens het graf.

5. Hij intoneert de Antiphoon: *Ego sum*, en twee Cantores heffen *Benedictus* aan (II Toon, zie bl. 236); na dezen wordt de geheele Antiphoon *Ego sum* herhaald.

6. Daarna zegt de Celebrans *Kyrie eleison*, R. *Christe eleison*, P. *Kyrie eleison*, *Pater noster*, en terwijl hij in stilte het Pater noster voortbidt, besproeit hij nogmaals het lijk met wijwater.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.
℟. Sed libera nos a malo.
℣. A porta inferi.
℟. Erue Dominum animam ejus.
℣. Requiescat in pace.
℟. Amen.
℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Fac, quaesumus Domine, hanc cum servo tuo defuncto (vel famula tua defuncta) misericordiam, ut factorum in poenis non recipiat vicem, qui (quae) tuam in votis tenuit voluntatem: et sicut hic eum (eam) vera fides junxit fidelium turmis; ita illic eum (eam) tua miseratio societ angelicis choris. Per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

LAAT ONS BIDDEN.

Wij smeeken U, Heer, doe met uwen dienaar deze barmhartigheid, dat hij niet in straffen het loon ontvange zijner daden, daar hij in zijne verlangens uwen wil eerbiedigde: opdat hij, die hier door het ware geloof met de menigte der geloovigen vereenigd was, ook daar, door uwe ontferming, onder de koren der Engelen moge opgenomen worden. Door Christus onzen Heer.

℟. Amen.

℣. Requiem aeternam dona ei Domine.

℟. Et lux perpetua luceat ei.

℣. Requiescat in pace.

℟. Amen.

℣. Anima ejus, et animae omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace.

℟. Amen.

7. Bij het heengaan psalmodiëert men:

P. Ant. Si iniquitates.

P. Ps. De profundis enz. blz. 218.

Ant. Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit?

NB. Wordt iemand uit nood buiten de gewijde aarde begraven, dan plaatst men immer aan het *hoofd*einde een kruis, ten teeken dat hij in Christus rust. Rit. Rom.

DE ABSOLUTIO,

wanneer er geene begrafenis volgt.

Volgens Ritus Celebr. Missam XIII. 4.

1. Men plaatst een Katafalk met het *voeten*einde **naar** het Altaar of spreidt na de Mis een zwart laken vóór de treden van het Altaar.

2. Zoodra de Celebrans met zijne Bedienaren, (zie bl. 248) de Katafalk is genaderd, begint de Cantor: *Libera me*, bl. 251.

3. Op het einde daarvan doet de Celebrans wierook in het wierookvat, zingt *Pater noster* en doet dezelfde ceremonies als bl. 252 zijn opgegeven.

4. Na de Katafalk met wijwater besproeid en vervolgens bewierookt te hebben, zingt hij (Diacono tenente libro. — Rubr Miss.):

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. A porta inferi.

℟. Erue, Domine, animam ejus (animas eorum).

℣. Requiescat in pace (*fa*, *re*) (requiescant in pace).

℟. Amen (*fa*, *fa*).

℣. Domine exaudi orationem meam.
℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS (1).

Absolve, quaesumus, Domine, animam famuli tui N. ab omni vinculo delictorum: ut in resurrectionis gloria, inter Sanctos et electos tuos resuscitatus respiret (*fa, re*). Per Christum Dominum nostrum. (*fa, re*).

℟. Amen. (*fa, fa*).

LATEN WIJ BIDDEN.

Ontbind, smeeken wij, Heer, de ziel van uwen dienaar N. van alle zondenbanden: opdat hij, bij de verheerlijking der verrijzenis, onder de heiligen en uwe uitverkorenen verrezen zijnde, tot rust kome. Door Christus onzen Heer.

℟. Amen.

Onder de volgende woorden maakt de Celebrans met de hand een kruisteeken over de Katafalk.

P. ℣. Requiem aeternam dona ei Domine.

AA. ℟. Et lux perpetua luceat ei.

Twee Cant. ℣. Requiescat in pace. (*op de wijze van de Mis*).

AA. ℟. Amen.

4. Hierna keert men, met het kruis voorop, naar de Sacristie terug.

(1) Si Officium fit pro pluribus Defunctis, omnia dicantur in numero plurali (Missale: rit. Celebr. Miss. XIII. 4).

Ps. DE PROFUNDIS

bij sommige lijkplechtigheden.

VI T.

Dom. **la** { *Med.* 3 *lett.* **sol**[1] - **la**[2](.) - **fa**[3]. *Med. abbr.* **sol**[1] - **la**[2]. *Fin.* 4 *lett.* **fa**[1] - (.) **sol**[2] **la**[3] - **sol**(.) **fa**[4].

1. De profundis clamavi ad **te Domi - ne**, * Domine, exaudi **vo - cëm me - am**.

2. Fiant aures tuae in**ten - den - tes** * in vocem deprecatio**nïs me - ae**.

3. Si iniquitates observave**ris Domi - ne**: * Domine, quis **sus - tï - ne - bit**.

4. Quia apud Dominum propitiatio *sol* *la* **est**; * et propter legem tuam | sustinui **të Domi - ne**.

5. Sustinuit anima mea in verbo **e - jus**; * speravit anima mea **in Domi - no**.

6. A custodia matutina, | usque **ad noc - tem**, * speret Isräel **in Domi - no**.

7. Quia apud Dominum miseri**cordi - a**; * et copiosa apud e**um rë - dempti - o**.

8. Et ipse redimet Isra**el** *sol* *la* * ex omnibus iniquita**tibüs e - jus**.

9. Requiem **ae - ter - nam** * dona **e - ïs Domi - ne**.

10. Et lux **per - pétu - a** * luce**-ät e - is**.

Ps. 45. DEUS NOSTER, REFUGIUM.

I T. Ferialis (1).

1. Deus noster, refú(gi)**um et vir-tus**: * adjútor in tribulationibus, quae inve**nérunt nos nï-mis**.

2. Propterea non timébimus, dum (tur)**bá-bitur ter-ra**: * et transferéntur montes **in cor mä-ris**.

3. Sonuérunt, et turbátae (sunt) **a-(quae e)-o-rum**: * conturbáti sunt montes | in fortitú**dine ë-jus**.

4. Flúminis ímpetus | laetíficat ci(vi)**tá-tem De-i**: * sanctificávit tabernáculum su**um Al-tïs-simus**.

5. Deus in medio ejus, (non) **com-mo-vébitur**: adjuvábit eam Deus | **mane di-lü-culo**.

6. Conturbátae sunt gentes, et in(cli)**ná-(ta sunt) reg-na**: * dedit vocem suam, **mota est tër-ra**.

7. Dominus (vir)**tu-(tum no)-bis-cum**: * susceptor noster **De-us Jä-cob**.

8. Veníte, et vidéte ópera Domini, | quae posuit

---

(1) In den Tonus festivus begint de mediant doorgaans één lettergreep vroeger, welke hier door twee haakjes ( ) is aangeduid, en hebben de 2e, 4e en 5e lettergreep *twee* noten (zie bl. 230); terwijl de Tonus ferialis voor elke lettergreep slechts *één* noot heeft. Zie bl. 224.

De noten der Finalen: bl. 203.

prodigi(a) **su - per ter - ram**: * aúferens bella usque ad **fi - nem tër - rae**.

9. Arcum cónteret, et (con)**frin - get ar - ma**: * et scuta com**bú - ret ïg - ni**.

10. Vácate, et vidéte, quoni(am)**e - (go sum) De - us**: * exaltábor in gentibus, et exaltá**bor in tër - ra**.

11. Dominus (vir)**tú - (tum no) - bis - cum**: * suscéptor noster **De - us Jä - cob**.

12. Gloria **Pa - (tri et) Fili - o**: * et Spi**ritu - i Sänc - to.**

13. Sicut erat in principio, (et) **nunc et sem - per**: * et in saecula saecu**lo - rum. Ä - men.**

II T.

De Noten voor de mediatie en de Finaal: bl. 181.

1. Deus noster, refúgium, et **vir - tus**: * adjútor in tribulationibus, quae invenérunt **nos ni - mis.**

2. Propterea non timébimus, dum turbábitur **ter-ra**: * et transferéntur montes in **cor ma - ris.**

3. Sonuérunt, et turbátae sunt aquae e**o - rum**: * conturbáti sunt montes | in fortitúdi**ne e - jus.**

4. Flúminis ímpetus | laetíficat civitátem **De - i**: * sanctificávit tabernáculum suum **Al - tissi - mus.**

5. Deus in medio ejus, non commo**vèbi - tur**: * adjuvábit eam Deus mane **di - lúcu - lo.**

6. Conturbátae sunt gentes, et inclináta sunt **reg-na**; * dedit vocem suam, mota **est ter-ra.**

7. Dominus virtútum no**bis-cum**: * susceptor noster De**us Ja-cob.**

8. Veníte, et vidéte ópera Domini, | quae posuit prodígia super **ter-ram**: * aúferens bella usque ad **finem ter-rae.**

9. Arcum cónteret, et confringet **ar-ma**: * et scuta cumbú**ret ig-ni.**

10. Vacáte, et vidéte, quoniam ego sum **De-us**: * exaltábor in gentibus, et exaltábor **in ter-ra.**

11. Dominus virtútum no**bis-cum**: * susceptor noster De**us Ja-cob.**

12. Gloria Patri et **Fili-o**: *et Spiritu**i Sanc-to.**

13. Sicut erat in principio, et nunc, et **sem-per**: * et in saecula saeculo**rum. A-men.**

III T.

NB. De lettergreep tusschen twee haakjes duidt het begin aan der 3e en 4e finaal.

De noten voor de Mediatie: bl. 205; voor de 1e en 2e Finaal: bl. 206; voor de 3e en 4e Finaal: bl. 207.

1. Deus noster, refúgi**um et vir-tus**: * adjutor in tribulationibus, quae invené(runt) **nos ni-mis.**

2. Propterea non timébimus, dum tur**bá-bitur tër-ra**: * et transferéntur montes (in) **cor ma-ris.**

3. Sonuérunt, et turbátae sunt **a-(quae e)-ö-rum**: * conturbáti sunt montes | in forti(tú)-**dine e-jus.**

4. Flúminis ímpetus | laetíficat civitá-**tem Dë-i**: * sanctificávit tabernáculum su(um) **Al-tissi-mus.**

5. Deus in medio ejus, non **com-mo-vëbi-tur**: * adjuvábit eam Deus ma(ne) **di-lúcu-lo.**

6. Conturbátae sunt gentes, et inclinà-(**ta sunt**) **rëg-na**: * dedit vocem suam, mo(ta) **est ter-ra.**

7. Dominus virtú-(**tum no**)-**bís-cum**: * susceptor noster (De)**us Ja-cob.**

8. Veníte, et vidéte ópera Domini, | quae posuit prodigia **su-per tër-ram**; aúferens bella usque ad (fi)**nem ter-rae.**

9. Arcum cónteret, et con**frin-get är-ma**: * et scuta com(bú)**ret ig-ni.**

10. Vacáte, et vidéte, quoniam **e-(go sum) Dë-us**: * exaltabor in gentibus, et exaltá(bor) **in ter-ra.**

11. Dominus virtú-(**tum no**)-**bïs-cum**: * suscéptor noster (De)**us Ja-cob.**

12 Gloria **Pa-(tri et) Fi-lio**: et Spi(ri)**tui Sancto.-**

13. Sicut erat in principio, et **nunc et sëmper**: * et in saecula saecu(lo)**rum. A-men**

IV T.

De noten voor mediatie en finaal: bl. 208.

1. Deus noster, refúgi**um et vir-tus**: * adjútor in tribulationibus, quae inve**né-runt nos ni-mis.**

2. Propterea non timébimus, dum turbá**bi-tur ter-ra**: * et transferéntur mon**tes in cor ma-ris.**

3. Sonuérunt, et turbátae sunt aq**uae e-o-rum**: * conturbáti sunt montes | in forti**tú-di-ne e-jus.**

4. Flúminis ímpetus | laetíficat civi**tá-tem De-i**: * sanctificávit tabernáculum **su-um Al-tissi-mus.**

5. Deus in medio ejus, non **com-mo-vébi-tur**: * adjuvábit eam Deus **ma-ne di-lúcu-lo.**

6. Conturbátae sunt gentes, et inclináta **sunt reg-na**: * dedit vocem suam, **mo-ta est ter-ra.**

7. Dominus virtú**tum no-bis-cum**: * susceptor nos**ter De-us Ja-cob.**

8. Vénite, et vídete ópera Domini, quae pósuit prodígia **su-per ter-ram**: * aúferens bella usque **ad fi-nem ter-rae.**

9. Arcum cónteret. et con**frin-get ar-ma**: * et scuta **com-bú-ret ig-ni.**

10. Vacáte, et vidéte, quoniam **ego sum De-us**: * exaltábor in gentibus, et exal**tà-bor in ter-ra.**

11. Dominus virtú**tum no-bis-cum**: * susceptor nos**ter De-us Ja-cob.**

12. Gloria Pa**tri et Fili-o**: * et Spi**ri-tu-i Sanc-to.**

13. Sicut erat in princípio, et **nunc et sem-per**: et in saecula saec**u-lo-rum. A-men.**

V T. en VIII T.

Noten voor mediatie en finaal V T. bl. 209; VIII T. 1e fin. bl. 170; 2e fin. bl. 212.

1. Deus noster, refúgium, et **vir-tus**: * adjútor in tribulationibus, quae inve**nérunt nos ni-mis.**

2. Propterea non timébimus, dum turbábitur **ter-ra**: * et transferéntur montes **in cor ma-ris.**

3. Sonuérunt, et turbátae sunt aquae e**o-rum**: * conturbáti sunt montes | in forti**tudi-ne e-jus.**

4. Flúminis ímpetus laetíficat civitátem **De-i**: * sanctificávit tabernáculum **suum Al-tissi-mus.**

5. Deus in medio ejus, non commo**vébi-tur**: * adjuvábit eam Deus, **mane di-lúcu-lo.**

6. Conturbátae sunt gentes, et inclináta sunt **reg-na**: dedit vocem suam, **mota est ter-ra.**

7. Dominus virtútum no**bis - cum**: * susceptor noster **De - us Ja - cob.**

8. Vénite, et vidéte ópera Domini, quae posuit prodigia super **ter - ram**: * aúferens bella usque ad **fi - nem ter - rae.**

9. Arcum cónteret, et confringet **ar - ma**: * et scuta com**bú - ret ig - ni.**

10. Vacáte, et vidéte, quoniam ego sum **De - us**: * exaltábor in gentibus, et exal**tábor in ter - ra.**

11. Dominus virtútum no**bis - cum**: * susceptor noster **De - us Ja - cob.**

12. Gloria Patri, et **Fili - o**: * et Spi**ritu - i Sanc - to.**

13. Sicut erat in principio, et nunc, et **sem - per**: * et in saecula saecu**lo - rum. A - men.**

VI T.

De noten voor de mediatie en de finaal: bl. 210.

1. Deus noster, refúgium **et vir - tus**: * adjútor in tribulationibus, quae invené**runt nös ni - mis.**

2. Propterea non timébimus, dum turbábi**tur ter - ra**: * et transferéntur montes **in cör ma - ris.**

3. Sonuérunt, et conturbátae sunt aquae **e - o - rum**; * conturbáti sunt montes | in fortitú - **dinë e - jus.**

4. Flúminis ímpetus laetíficat civitatem **De-i**: * sanctificávit tabernaculum suum **Äl-tissi-mus**.

5. Deus in medio ejus, non commo-vébitur: * adjuvábit eam Deus mane dï-lúcu-lo.

6. Conturbàtae sunt gentes, et inclináta sunt reg-na: * dedit vocem suam, mota ëst ter-ra.

7. Dominus virtütum no-bis-cum: * susceptor noster **Dë-us Ja-cob**.

8. Veníte, et vidéte opera Domini, quae posuit prodigia super ter-ram: * aúferens bella usque ad fi-nëm ter-rae.

9. Arcum cónteret, et confringet ar-ma: * et scuta combú-rët ig-ni.

10. Vacáte, et vidéte, quoniam ego sum **De-us**: * exaltábor in gentibus, et exaltábor in ter-ra.

11. Dominus virtútum no-bis-cum: * susceptor noster **Dë-us Ja-cob**.

12. Gloria Patri et Fili-o: et Spiritu-ï Sanc-to.

13. Sicut erat in principio, et nunc et sem-per: * et in saecula saeculo-rüm. **A-men**.

VII T.

De noten voor de mediatie in Tono *feriali*: bl. 213; in Tono *festivo*: bl. 211. De finalen: bl. 211.

1. Deus noster, refúgi**um, et vir-tus**; * adjútor in tribulátionibus, quae invené-**(runt nos) ni-mis.**

2. Propterea non timébimus, dum tur**bá-bitur ter-ra**: * et transferéntur montes **in cor ma-ris.**

3. Sonuérunt, et turbátae sunt **a-(quae e)-o-rum**: * conturbáti sunt montes | in forti**tudine e-jus.**

4. Flúminis impétus laetíficat civi**tá-tem De-i**: * sanctificávit tabernáculum **su-(um Al)-tissimus.**

5. Deus in medio ejus, non **com-mo-vébitur**: adjuvábit eam Deus **mane di-lúcu-lo.**

6. Conturbátae sunt gentes, et incli**ná-(ta sunt) reg-na**: * dedit vocem suam **mota est ter-ra.**

7. Dominus vir**tútum no-bis-cum**: * susceptor noster **De-us Ja-cob.**

8. Veníte, et vidéte ópera Domini, quae posuit prodigia **su-per ter-ram**: * aúferens bella usque ad **fi-nem ter-rae.**

9. Arcum cónteret, et con**frin-get ar-ma**: * et scuta com**bú-ret ig-ni.**

10. Vacáte et vidéte, quoniam **ego sum De-**

us: * exaltábor in gentibus, et exal**tá** (**bor in**) **ter - ra.**

11. Dominus vir**tútum no - bis - cum**: * susceptor noster **De - us Ja - cob.**

12. Gloria **Patri et Fili - o**; * et Spi**ri - tui Sanc - to.**

13. Sicut erat in principio, et **nunc et sem - per**: * et in saecula saecu**lo - rum. A - men.**

VIII T.

Zie V T. bl. 168.

ZONDAG VOOR SEPTUAGESIMA.

Instellingsfeest van het Broederschap van het Onbevlekte Hart van Maria.

Lof.

1. Een lofzang ter eere van het H. Sacrament.

℣. Panem de coelo praestitisti eis.

℟. Omne delectamentum in se habentem.

OREMUS.	LATEN WIJ BIDDEN.
Vide, Domine, infirmitatem ovium tuarum, et quod olim ad corporum sanitatem, prodeunte	Aanschouw, o Heer, de zwakheid Uwer kudde, en wat Gij eertijds door de kracht, die van Uwe

ex vestimentis virtute, efficere dignatus es, nunc ad animarum salutem per haec sacramenta clementer operare, qui vivis et regnas Deus, in saecula saeculorum. Amen.

kleederen uitging, tot het heil van het lichaam U gewaardigdet te doen, gelief datzelfde nu tot het heil der zielen door dit aanbiddelijk Sacrament genadig te bewerken. Die leeft en heerscht, God in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

2. Litanie der H. Maagd: bladz. 26.

℣. Ora pro nobis sancta Dei Genitrix.

℟. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

Defende, quaesumus, Domine, beata Maria semper Virgine intercedente, istam ab omni adversitate familiam, et toto corde tibi postratam, ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

LATEN WIJ BIDDEN.

Wend, bidden wij U, oHeer, door de voorspraak der allerzaligste maagd Maria, van deze schaar allen tegenspoed af en terwijl zij zich met het volste vertrouwen voor U nederwerpt, wil haar goedertierenlijk tegen alle lagen des vijands beveiligen. Door Christus, onzen Heer. Amen.

3. Toespraak en Akte van toewijding. Zie hierachter.

4. *Parce, Domine.*

Parce, Domine, parce populo tuo, ne in aeternum irascaris nobis.

℣. Converte nos Deus, salutaris noster.

℟. Et averte iram tuam a nobis.

Spaar, o Heer, spaar Uw volk, en wees niet in eeuwigheid op ons vertoornd.

℣. Bekeer ons, o God, onze zaligheid.

℟. En wend Uwe gramschap van ons af.

OREMUS.

Deus misericors et clemens, exaudi preces, quas pro fratibus pereuntibus, gementes in conspectu tuo effundimus, ut, conversi ab errore viae suae, liberentur a morte; et ubi abundat delictum superabundet gratia.

LATEN WIJ BIDDEN.

Barmhartige en goedertierene God, verhoor de gebeden, die wij voor onze diep ongelukkig wordende broeders, zuchtend voor Uw aanschijn uitstorten, opdat zij van hunnen dwaalweg teruggekeerd, van den eeuwigen dood bevrijd worden, en waar de misdaad overvloedig is, de genade nog overvloediger zij.

Deus, cui proprium est misereri semper et par-

God, wien het eigen is altijd genadig te zijn en

cere, suscipe deprecationem nostram, ut nos, et omnes famulos tuos, quos delictorum catena constringit, miseratio tuae pietatis clementer absolvat. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

te sparen, neem onze smeekbede aan; opdat wij en alle Uwe dienaren, door de keten der misdaden samengebonden, goedertierenlijk, door Uwe liefderijke barmhartigheid, ontslagen worden. Door onzen Heer Jezus Christus die met U leeft en heerscht in de eenheid des H. Geestes, God door alle eeuwen. Amen.

5. Antiphoon ter eere van den H. Willibrordus, patroon van het Gymnasium, uit de 2e Vespers.

Sancte pater Willibrorde, gregem tuum dirige: respice de coelo fluctuantes in hoc mari turbido; tuisque precibus ac meritis gloriosis libera nos de naufragio.

Heilige Vader Willibrordus, bestuur uwe kudde: zie uit den hemel op ons neer, die op deze woeste zee dobberen; en beveilig ons door uwe gebeden en glorierijke verdiensten van den ondergang.

℣. Ora pro nobis sancte Willibrorde.

℣. Bid voor ons heilige Willibrordus.

℣. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

℣. Opdat wij waardig worden de beloften van Christus.

OREMUS.

LATEN WIJ BIDDEN.

Deus, qui beatum Willibrordum Pontificem, ad praedicandum gentibus gloriam tuam, destinare dignatus es, ut perfectam filiorum Dei adoptionem reciperent: da nobis, quaesumus, ejus intercessione perseverantem in tua voluntate famulatum ut in diebus nostris merito et numero populus tibi serviens augeatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

O God, die U gewaardigd hebt den H. Willibrordus te bestemmen om den heidenen uwe glorie te verkondigen, opdat zij als kinderen Gods volkomen zouden worden aangenomen, geef ons, bidden wij U, door zijne voorspraak, volharding in het volbrengen van uwen wil; opdat in onze dagen het U dienend volk in verdienste en getal toeneme. Door Christus onzen Heer. Amen.

Akte van toewijding
aan het Onbevlekt Hart van Maria.

O Heilig hart van Maria, altijd maagd en zonder erfsmet ontvangen, na het goddelijk hart van Jesus, het heiligste, het zuiverste, het edelste hart, dat de Almachtige geschapen heeft; onuitputtelijke bron van goedertierenheid en zachtmoedigheid, van genade en liefde; toonbeeld aller deugden; volmaakt afschijnsel van het aanbiddelijk hart van Jezus; — Hart van Maria, dat steeds van de zuiverste liefde brandet, dat alleen God meer hebt bemind dan alle Engelen en Heiligen te zamen; — Hart van de Moeder onzes Verlossers, dat zoo levendig onze ellende hebt gevoeld, dat zoo veel voor ons heil hebt onderstaan, dat mij met zooveel teederheid bemint en dat onzen eerbied, liefde, erkentelijkheid, zoo honderdvoudig verdient; nooit volprezen, nooit genoeg bemind hart, neem deze nietige eerbewijzing aan. Aan U, o heilig Hart van mijne Moeder, die ook tevens de Moeder der barmhartigheid zijt, aan U breng ik, hier ootmoedig neergeknield, met den diepsten eerbied mijne hulde. Ik dank U voor die gevoelens van meêdoogendheid en van liefde, die Gij voor mij, ondanks mijne

ellende, gehad hebt. Ik dank U voor alle de gunsten, die ik van Uwe moederlijke weldadigheid genoten heb. Ik vereenig mij met alle de reine zielen, die hun troost en vreugde vinden in U te vereeren, in U te prijzen, in U te beminnen. Allerminnelijkst Hart, Gij zult voortaan, na het hart van mijn goddelijken Verlosser Jezus, het voornaamste voorwerp zijn van mijne vereering, van mijne liefde, van mijne teederste godsvrucht. Door U zal ik tot mijnen Jezus naderen, door U Hem smeeken, Hem aanbidden, Hem danken, Hem beminnen. Ach kom mijne zwakheid immer ter hulpe. Zoo Gij mij begeleidt, zal ik, bij de bron gebracht van alle genade, barmhartigheid en vergeving putten. Gij zult mijn toevluchtsoord wezen in wederwaardigheden, Gij mijn troost in droefenis, Gij mijne hulp in gevaar, Gij mijn schild in den strijd, Gij zult mij het toonbeeld zijn, waarnaar ik ook mijn hart zal vormen; van U zal ik leeren zuiver te leven, ootmoedig, gehoorzaam en zachtzinnig te zijn; bij U zal ik mijn hart van liefde ontsteken jegens Uwen geliefden Zoon Jezus, onzen Heer, onzen Verlosser, die de weg, de waarheid en het leven is. Amen.

BIJZONDERE PLECHTIGHEDEN.

Mis van den H. Geest.

Deze plechtigheid heeft ten doel, om bij het begin van het schooljaar, over het huis en over onze werkzaamheden, Gods heiligen zegen af te smeeken. Zonder de genadige tusschenkomst toch van den H. Geest zijn wij tot niets goeds in staat; „maar *onze bekwaamheid is uit God*" (2 Cor. 3: 5). Hoe veel te meer is dit waar, wanneer het de bekwaamheid geldt om de christelijke jeugd tot godsdienst, deugd en wetenschap te vormen. Wat door deze plechtigheid openlijk en gezamenlijk geschiedt, moet door een ieder in het bijzonder dikwerf worden herhaald. Ja, geen dag moet men voorbij laten gaan, zonder dat men, tot datzelfde doeleinde, een of ander gebed ten hemel zendt.

Z. H. Pius IX heeft ons toegestaan, om op dezen dag de votief-mis van den H. Geest te zingen (met *Gloria* en *Credo*) „*dummodo non sit dies festivus de praecepto, et in eo non occurrat aliquod officium* 1ae *classis.*"

VENI CREATOR.

Veni Creator spiritus,	Kom Schepper, kom o Heil'ge Geest,
Mentes tuorum visita,	Bezoek der Uwen hart en ziel,

Imple superna gratia	Vervul met bovenaardsche kracht
Quae tu creasti pectora.	De zielen, door U voortgebracht.
Qui diceris Paraclitus,	Kom, Gij dien elk zijn Trooster noemt,
Altissimi donum Dei,	Een gaaf des allerhoogsten Gods,
Fons vivus, ignis, charitas	Een levend water, liefdevuur
Et spiritalis unctio.	En ware zalving van den geest.
Tu septiformis munere,	Gij in Uw gaven zevenvoud,
Digitus paternae dexterae,	Gij zijt de vinger van Gods hand.
Tu rite promissum Patris	Gij, 's Vaders lang beloofd geschenk,
Sermone ditans guttura.	Geef aan de tong der talen gaaf.
Accende lumen sensibus,	Onsteek in onze borst Uw licht,
Infunde amorem cordibus,	En stort Uw liefde in onze ziel,
Infirma nostri corporis	Versterk de zwakte van ons vleesch

Virtute firmans perpeti. Met hemelkracht, die nimmer faalt.

Hostem repellas longius, Verdrijf den vijand verre weg,

Pacemque dones protinus, En geef voortaan ons zoeten vreê,

Ductore sic te praevio O, dat wij, aan Uw leiding trouw

Vitemus omne noxium. Vermijden al, wat schaden kan.

Per te sciamus, da, Patrem, Maak Gij den Vader ons bekend,

Noscamus atque Filium, Schenk ook de kennis van den Zoon,

Teque utriusque Spiritum En dat wij U als beider Geest

Credamus omni tempore. Belijden mogen zonder eind.

Deo Patri sit gloria, Aan God den Vader zij steeds de eer,

Et Filio qui a mortuis En aan den Zoon, die uit den dood

Surrexit, ac Paraclito Is opgestaan, den Trooster ook

In saeculorum saecula. Amen. In aller eeuwen eeuwigheid. Amen.

℣. Emitte Spiritum tuum et creabuntur.

℟. Et renovabis faciem terrae.

OREMUS.

Deus, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem Spiritu recta sapere; et de ejus semper consolatione gaudere: per Christum Dominum nostrum.

℟. Amen.

℣. Zend Uwen Geest uit en zij zullen geschapen worden.

℟. EnGij zult het aanschijn der aarde vernieuwen.

LATEN WIJ BIDDEN.

O God, die de harten der geloovigen, door de verlichting des H. Geestes onderwezen hebt, geef ons, dat wij in dienzelfden Geest de ware wijsheid erlangen, en ons gedurig over zijne vertroosting verblijden; door Christus onzen Heer.

℟. Amen.

Allerzielendag.

Het is eene heilige en heilzame gedachte, voor de afgestorvenen te bidden, opdat zij van hunne zonden ontslagen worden. 2 Mach. 12: 46.

Vernieuw uwen ijver voor de geloovige zielen.

Gedenk vooral hen, die met u in nauwe betrekking staan: ouders, broeders, ... vrienden.

Op den vóóravond worden de Vespers, bladz. 215, gezongen; op den dag zelven 's avonds de Lauden, bladz. 223.

Feestdag van den H. Willibrordus.

PATROON VAN HET GYMNASIUM.

De H. Willibrordus is een van de eerste verkondigers van het geloof in ons vaderland, en heeft dus bij elken Nederlander aanspraak op een bijzondere vereering. Voorzeker wij, die den grond bewonen, waarop hij, uit Engeland komende, het eerst aan wal stapte, die leven in een gesticht, dat onder zijne bijzondere bescherming staat, wij mogen niet ten achter blijven. Trouwens, wien zullen wij beter aanroepen om den kostelijken schat van het ware geloof in ons midden en in onze harten te bewaren? wiens voorbede eerder afsmeeken, om de verliezen, die de ware Kerk in deze oorden geleden heeft, te herstellen? Het is hier de plaats eene gunst in het geheugen te roepen, welke Z. H. Pius IX den 11 Junij 1852 aan allen verleend heeft, die dagelijks eenig gebed zullen storten voor de bekeering van Nederland. Telkens dat men tot dat einde bidt, verdient men 200 dagen aflaat, en zij, die dit eene geheele maand gedaan hebben, kunnen daarenboven nog een vollen aflaat winnen, op een dag naar verkiezing.

Litanie van den H. Willibrordus.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, Vader in den Hemel, ontferm U onzer.

God, Zoon, Verlosser de wereld, ontferm U onzer.
God, H. Geest, ontferm U onzer.
H. Drievuldigheid, één God, ontferm U onzer.
H. Maria, bid voor ons.
H. Willibrordus,
Apostel van Nederland,
Die aan het bevel des Heeren: « gaat en onderwijst alle volken » hebt beantwoord,
Die ons geleerd hebt Gods geboden te onderhouden,
Die aan onze voorouders het Woord der Zaligheid hebt verkondigd,
Die de door Christus beloofde hulp, in uwe Apostolische bediening, hebt ondervonden,
Die door het licht des geloofs de dwalingen hebt verdreven,
Die het Kruis, als het teeken onzer verlossing, op de puinhoopen des heidendoms hebt geplant,
Door wiens prediking de God van Israël ook onder de Heidenen is bekend geworden,
Die de Zuivere Offerande, volgens den profeet Malachias, ook in ons vaderland hebt opgedragen;
Aan wien wij dus, naast God, het ware geloof te danken hebben,
Bijzondere Beschermheilige van dit Gymnasium,
Wees genadig, spaar ons, Heer.

bid voor ons.

Van de listige lagen des duivels, verlos ons, Heer,
Van den geest der verleiding,
Van eene valsche verlichting,
Van eigenzin en vermetelheid,
Van ongehoorzaamheid aan de bevelen Uwer Kerk,
Van hardnekkigheid en scheuring,
Van ongeloof en dwaling,
Van onchristelijke zeden,
Van den eeuwigen dood,
In den dag des oordeels,
Wij zondaars, wij bidden U, verhoor ons.

verlos ons, Heer.

Dat Gij ons tot eene ware boetvaardigheid wilt geleiden,
Dat Gij ons waren ootmoed en versmading der wereld wilt leeren,
Dat Gij, te midden der dwalingen, ons geloof wilt vermeerderen,
Dat Gij, in weerwil onzer zwakheden, onze hoop op Uwe beloften wilt versterken,
Dat Gij, bij de toenemende onverschilligheid, onze liefde tot U wilt aanvuren,
Dat Gij allen geloovigen één hart één ziel wilt schenken,
Dat Gij ons in de getrouwheid aan het Katholiek geloof wilt bevestigen,
Dat Gij ons voor lauwheid en onverschilligheid in onzen heiligen godsdienst wilt bewaren,

wij bidden U, verhoor ons.

Dat Gij de wijsheid eener trotsche wereld, door de eenvoudige voorstelling der waarheid, wilt beschamen,

Dat Gij aan ons vaderland ijverige en ootmoedige herders wilt geven,

Dat Gij Uw Goddelijke Waarheid in deze gewesten wilt doen zegevieren,

Dat Gij allen, die dwalen, tot de echte belijdenis van Uwen Naam wilt terug brengen,

Dat Gij alle pogingen, die daartoe worden aangewend, wilt zegenen,

Dat Gij ons waardige kinderen wilt doen zijn van den H. Willibrordus,

Dat Gij ons door de voorspraak van dien Heilige wilt verhooren,

wij bidden U, verhoor ons.

Zoon Gods,

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons, Heer.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons, Heer.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.

Christus, hoor ons.

Christus, verhoor ons.

Bid voor ons, Heilige Willibrordus!

Opdat wij waardig worden de beloften van Christus.

verlos ons, Heer.

wij bidden U, verhoor ons.

LATEN WIJ BIDDEN.

Almachtige en barmhartige God! die door de prediking van den H. Willibrordus onze heidensche voorouders verlicht, en hen van slaven hunner driften tot vrije menschen in Christus hebt hervormd, geef ons, door de voorspraak van dienzelfden Heilige, in dat weldadig licht voortdurend te mogen wandelen en de verkregene vrijheid zoo te mogen gebruiken, dat wij Uwen wil steeds betrachten. Verleen aan Neêrlands Kerk waardige Herders, die den Apostolischen man in ijver en bekwaamheid volgen, opdat het geloovig volk, zoowel in deugden als in getal, gestadig aanwas krijge; door Jezus Christus, Uwen Zoon, onzen Heer en Verlosser. Amen.

ANDER GEBED.

Heilige Apostel der Nederlanden! die ruim elf eeuwen geleden, betrekkingen, vaderland en eene U dierbare afzondering verlaten hebt, om met Gods genade en bijstand, onder onze woeste voorouders het Evangelie te prediken; wij herinneren ons na elf honderd jaren nog met dankbaar gevoel aan al, wat Gij met onverschrokken ijver voor het godsdienstig welzijn van ons vaderland hebt gedaan. Niets was U te veel of te moeielijk, om zielen voor Jezus Christus te winnen en den wijngaard

des Heeren hier uit te breiden en te doen bloeien.

Bid voor ons bij God, opdat wij deelachtig worden aan de rijke genaden, welke ons zoo overvloedig worden aangeboden; dat wij ons die ten nutte maken, om onze zielen van alle smetten te zuiveren en onze voornemens te hernieuwen, om onverschrokken dat Heilig Geloof te belijden, hetwelk Gij, te midden van zoo vele gevaren en bekommernissen, aan onze voorouders gedurende vijftig jaren gepredikt hebt. Bid God, dat wij Uwe deugden, Uwe nederigheid, Uwen ijver voor den godsdienst, Uwe belangloosheid, Uwe zucht voor al, wat de eer van God kan vermeerderen, Uwe liefde voor den evenmensch, van welke gij zoo treffende blijken gegeven hebt, mogen navolgen. Smeek Jezus, dat Zijne Kerk zich hier te lande dagelijks uitbreide en voortgang make; dat zij, die Hem niet kennen of Zijne waarheid en leer verwerpen, tot inkeer komen en de onschatbare gave des geloofs mogen ontvangen. Verwerf ons geschikte en ijverige Herders, met Uwen Apostolischen geest bezield, die het door den Heer begonnen werk helpen voltooien en ons den rechten weg, die ter zaligheid leidt, aanwijzen; die moedig de waarheden der leer verkondigen, welke Gij het eerst hier gepredikt hebt. Bid, dat wij aan hunne vermaningen het oor leenen en ons gedrag zoo

inrichten, dat wij dagelijks in deugd en heiligheid toenemende, gelukkig genoeg mogen zijn, om eenmaal met U, God in alle eeuwigheid te loven. Amen.

Onbevlekte Ontvangenis van Maria.

NEGENDAAGSCHE OEFENING OM ZICH TOT HET FEEST DER ONBEVLEKTE ONTVANGENIS VOOR TE BEREIDEN (1).

Eerste Dag.

Kom, heilige Geest, vervul de harten Uwer geloovigen, en ontsteek in hen het vuur Uwer liefde.

Zend Uwen Geest af en zij zullen geschapen worden.

En Gij zult het aanschijn der aarde vernieuwen.

GEBED.

O God, die de harten der geloovigen door de verlichting des H. Geestes hebt onderwezen, geef ons dat wij in dienzelfden Geest de ware wijsheid erlangen, en ons gedurig over zijne vertroosting verblijden. Door Christus, onzen Heer. Amen.

---

(1) Pius VII heeft aan deze Novene de volgende aflaten vergund:

1. Een aflaat van 300 dagen voor elken dag der Novene.

2. Op den feestdag der Onbevlekte Ontvangenis zelven, of op een dag onder het octaaf, vollen aflaat onder de gewone voorwaarden.

NB. Deze aflaten zijn ook toepasselijk op de geloovige zielen,

O allerzuiverste Maagd, zonder erfsmet ontvangen, en, van het eerste oogenblik Uwer ontvangenis af, geheel schoon en onbevlekt, glorierijke Maria, vol van genade en Moeder van mijnen God, Koningin van Engelen en menschen, U vereer ik in den diepsten ootmoed als de Moeder mijns Verlossers. Hij zelf, Hij, mijn God, heeft mij geleerd, door zijne onderdanigheid aan U, welke eerbewijzigingen, welke hulde ik U schuldig ben. Wil dan, ik bid er U om, deze Novene met welgevallen aannemen; Gij zijt de zekere wijkplaats der boetvaardige zondaars, het is dus niet zonder reden, dat ik tot U mijne toevlucht neem; Gij zijt de Moeder der barmhartigheid, en moet dus onze ellende diep gevoelen; Gij zijt, na Jezus Christus, mijne eenige hoop; onmogelijk dan, dat het levendig vertrouwen, wat ik in U stel, Uw hart voor mij niet winne. Verkrijg dan, smeek ik U, o H. Maagd, dat ik mij waardig make Uw kind genoemd te worden, om met volle recht te kunnen zeggen: toon dat Gij mijne Moeder zijt.

Zie mij hier, o allerheiligste en nooit bevlekte Maagd, aan Uwe voeten: ik kan mij niet genoeg met U verheugen, dat Gij van eeuwigheid af zijt uitgekozen, om de Moeder van het vleeschgeworden Woord te zijn, en dat Gij, uit kracht dezer keuze van de erfsmet zijt bevrijd gebleven. Ik dank en

zegen de Allerheiligste Drievuldigheid, welke U in Uwe Ontvangenis met dit glorievol voorrecht heeft verrijkt. Ik smeek U nederig, voor mij de genade te verwerven, dat ik de droevige gevolgen der erfzonde in mij met voordeel bestrijde. O geef, dat ik de zege behale en nooit ophoude mijnen God te beminnen.

Bid negenmaal de *groete des Engels*, en eens *Eere zij den Vader*. Voeg hierbij de *Litanie van Lorrette* (zie bl. 26), of wel den volgenden Hymnus:

Gij zijt geheel schoon, o Maria.
Gij zijt geheel schoon,
En de vlek der erfzonde is niet in U.
Gij zijt de eer van Jerusalem,
En Israëls vreugde.
Gij zijt de heerlijkheid van ons volk,
Gij zijt de Voorspreekster der zondaren.
O Maria,
O Maria,
O allervoorzichtigste Maagd,
O Maagd vol van mededoogen,
Bid voor ons,
Smeek voor ons bij onzen Heer Jezus Christus.

Na dezen Hymnus, of na de Litanie, bidt men het volgende:

℣. In Uwe Ontvangenis, o H. Maagd, waart Gij onbevlekt.

℣. Bid voor ons den Vader, wiens Zoon Gij aan de wereld geschonken hebt.

LATEN WIJ BIDDEN.

O God, die door het geheim van de Onbevlekte Ontvangenis der H. Maagd, in haar Uwen Zoon eene waardige woonplaats hebt bereid, wil ons bidden verhooren, en gelijk Gij haar, in het vooruitzicht van den dood, dien Uw Zoon eens zou sterven, voor alle vlek hebt bewaard, verleen zoo ook aan de gebeden, die zij U voor ons opdraagt, de vergeving onzer fouten en de genade van tot U te komen.

O God, Opperherder aller geloovigen, sla een genadigen blik op Uwen Dienaar N., dien gij aan Uwe Kerk tot Herder en Opperhoofd gegeven hebt; verleen hem de genade van door woorden te onderwijzen en door voorbeelden te stichten hen, aan wier hoofd hij staat, opdat hij eens met de hem toevertrouwde kudde tot het eeuwig leven gerake.

O God, Gij, onze toeverlaat en sterkte, verhoor Gij, bron aller oprechte vroomheid, het aandachtig gebed Uwer Kerk, en geef dat wij in werkelijkheid ontvangen, waarom wij geloovig gebeden hebben. Door onzen Heer Jezus Christus. Amen.

Bid de overige dagen der Novene, dezelfde gebeden, behalve het gebed: *zie mij hier, o Allerheiligste, enz.;* vervang dat, ieder dag, door een der volgende:

Tweede Dag.

O Maria, onbevlekte lelie van zuiverheid, ik verheug mij met U, dat Gij, van het eerste oogenblik Uwer Ontvangenis af, met de volheid der genade verrijkt waart en, van den eigen stond, begaafd met het volmaakt gebruik der rede. Ik bedank en aanbid de Allerheiligste Drievuldigheid, die U zoo verheven gaven schonk; ik verneder en vernietig mij geheel voor U, bij het zien mijner geestelijke armoede. Ach, geef aan mijne ziel een klein deel van Uwen rijkdom, en laat mij eenigermate uit de schatten Uwer Onbevlekte Ontvangenis putten.

Derde Dag.

O Maria, geheimzinnige roos van zuiverheid, ik verheug mij met U, dat Gij in Uwe Onbevlekte Ontvangenis een zoo roemrijken zegepraal op de helle-slang hebt behaald, en dat Gij zonder vlek van erfzonde ontvangen zijt. Ik bedank en loof uit ganscher harte de H. Drievuldigheid, die U een zoo schoon voorrecht verleende, en smeek U tevens voor mij de zoo noodige sterkte te erlangen, om al de strikken van mijnen doodvijand te ontkomen,

en nooit mijne ziel door eene enkele doodzonde te bezoedelen. Ach, help mij altijd, bid ik U, en maak dat ik, onder Uwe bescherming, steeds zegeviere over de vijanden van mijn eeuwig heil.

Vierde Dag.

O Maagd Maria, spiegel van zuiverheid, nooit door eene vlek geschonden, mijn hart verheugt zich bij de beschouwing dat, zelfs van Uwe Ontvangenis af, de verhevenste en volmaakste deugden, te gelijk met al de gaven van den H. Geest, in Uwe ziel zijn uitgestort. Ik bedank en loof de H. Drievuldigheid, die U door eene gunst zonder weerga, met deze glorievolle onderscheiding bevoorrechtte. Ik smeek U, o Moeder vol barmhartigheid, verkrijg mij, te gelijk met de deugden, die mij ontbreken, de genaden en de gaven van den H. Geest.

Vijfde Dag.

O Maria, heldere maan van zuiverheid, ik verheug mij met U, omdat het geheim Uwer Onbevlekte Ontvangenis voor geheel het menschdom de aanvang des heils was, en voor de gansche aarde eene oorzaak van blijdschap. Ik bedank en zegen de Allerheiligste Drievuldigheid, die U eene zoo weergalooze eer bewees. Ik smeek U mij de genade

te verwerven, om de vruchten van het lijden en den dood Uws Zoons Jezus, tot mijn voordeel te doen strekken, opdat het bloed, dat Hij voor mij aan het kruis vergoot, voor mij niet verloren zij; maar dat ik door een heilig leven mijn eeuwig geluk verzekere.

Zesde Dag.

O vlekkelooze Maria, schitterende ster van zuiverheid, ik verheug mij met U, daar Uwe Onbevlekte Ontvangenis, voor alle Engelen des hemels, de oorzaak eener onuitsprekelijke blijdschap was. Ik bedank en zegen de Allerheiligste Drievuldigheid, die U met zulk een schoon voorrecht verrijkte. O moge ik, door Uwe voorspraak, eens in die vreugde deelen, moge ik, in het gezelschap der Engelen, U door alle eeuwen heen loven en prijzen!

Zevende Dag.

O onbevlekte Maria, kriekende dageraad van zuiverheid, ik verheug mij met U en ben van bewondering opgetogen, omdat Gij, van het oogenblik Uwer Ontvangenis af, in de genade bevestigd zijt. Ik bedank en zegen duizendwerf de Allerheiligste Drievuldigheid, die U onder alle schepselen heeft uitgekozen, om U met dit buitengewoon voorrecht te versieren. O H. Maagd, verwerf mij de

genade om, zonder voorbehoud en voor eeuwig, de zonde meer dan eenig kwaad te verafschuwen, en liever den dood te sterven, dan er ooit eene te bedrijven.

Achtste Dag.

O H. Maagd, zon zonder vlek, ik wensch U geluk en verheug mij met U, omdat Gij van God, reeds in Uwe Ontvangenis, zoo overvloedige en schitterende genade gekregen hebt, dat Gij toen bereids al de heiligheid, welke ooit de Engelen en Heiligen te zamen bezaten, verre te boven gingt.

Ik bedank en bewonder de onuitsprekelijke mildheid van de Allerheiligste Drievuldigheid, welke U dit onwaardeerbaar voorrecht schonk. O geef dat ik aan Gods genade beantwoorde en er nimmer misbruik van make; verander mijn hart, en verkrijg voor mij dat ik, van dit uur af, een geheel nieuw leven begin te leiden.

Negende Dag.

O onbevlekte Maagd en Moeder Maria, levend licht van heiligheid en voorbeeld van zuiverheid, Gij waart nauwelijks ontvangen, of reeds, in diepe aanbidding voor Uwen God, bedanktet gij Hem, dat dan eindelijk de aloude vloek was opgeheven,

en dat met U de volheid der zegeningen voor de zonen van Adam kwam opdagen. Geef, bid ik U, dat, door een uitwerksel dier overvloedige zegeningen, waarvan Gij de zetel en het onderpand waart, mijn hart van liefde tot God blake, ontsteek dit hart, opdat ik Hem eeuwig bezitten, en aldus tevens met meer ijver bedanken moge voor de buitengewone gunsten, welke Hij U verleende, en mij met U moge verheugen, bij het zien der schitterende heiligheid, die U omkranst.

Litanie ter eere der Onbevlekte Maagd.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, Hemelsche Vader, ontferm U onzer.
God, Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U onzer.
God, H. Geest, ontferm U onzer.
H. Drievuldigheid, één God, ontferm U onzer.
H. Maria, die zonder erfsmet ontvangen zijt, bid voor ons.
Maagd der Maagden, zonder vlek, bid voor ons.
Onbevlekte Dochter van God den Vader, bid voor ons.
Onbevlekte Moeder van God den Zoon, bid voor ons.
Onbevlekte Bruid van God den H. Geest, bid voor ons.

Kroon der H. Drieëenheid,
Afspiegeling van Gods wijsheid,
Gesproten uit het koninklijk geslacht van David,
Die den kop der helsche slang hebt verplet,
Die voor ons over de erfzonde hebt gezegepraald,
Dageraad der gerechtigheidszon,
Levende ark, waarin het dierbaar lichaam van onzen Verlosser rustte,
Weg, die ons naar Jezus leidt,
Koningin van hemel en van aarde,
Uitdeelster der goddelijke genaden,
Deure van het hemelsch Jerusalem,
Bruid van den kuischen Joseph,
Glinsterende ster, die de wereld verblijdt,
Onwinbaar bolwerk der strijdende Kerk,
Lelie te midden der doornen,
Olijftak van den geheimzinnigen akker des Heeren,
Voorbeeld van alle deugden,
Steun van ons geloof,
Bron van goddelijke liefde,
Hoop onzer uitverkorenheid,
Richtsnoer der volmaakste gehoorzaamheid,
Tempel der wonderbaarste zuiverheid,
Plechtanker onzes heils,
Glans der Engelen,

Onbevlekte Maagd, bid voor ons.

Onbevlekte Maagd, bid voor ons.

Kroon der Oudvaders,
Glorie der Propheten,
Leermeesteres der Apostelen,
Sterkte der Martelaren,
Kracht der Belijders,
Zuiverheid der maagden,
Blijdschap voor die op U vertrouwen,
Genezing der kranken,
Voorspreekster der zondaren,
Teedere beschermster van alle vereenigingen, U ter eere opgericht,
Bijzondere troost van Zijne Heiligheid den Paus in rampvolle tijden, die de Kerk teisteren,
Moeder en Behoedster van allen, die U zijn toegedaan,

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons, Heer.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verlos ons, Heer.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.

℣. O Maria, zonder erfsmet ontvangen.
℟. Bid voor ons, die tot U onze toevlucht nemen.

LATEN WIJ BIDDEN.

O God, die door de Onbevlekte Ontvangenis der Allerheiligste Maagd, voor Uwen Zoon eene waardige woonstede hebt bereid; geef ons, door hare voorspraak, dat wij met zorg ons hart en ons lichaam vlekkeloos in Uwe oogen bewaren, die haar tegen alle smet gevrijwaard hebt. Door Christus, onzen Heer. Amen.

LOFZANG.

Ik groet U, o Maagd, Moeder van mijn God! o Maria, die, zonder zonde ontvangen, van den eersten oogenblik Uws bestaans, den kop der helleslang hebt verplet. Ik groet U, gezegende onder alle de vrouwen, die de banden verbrijzeld hebt, waarin wij door Eva's vloek gekluisterd lagen, en over ons zegening en genade hebt doen nederdalen. Den schepter des doods hebt Gij verbroken, en Jezus Christus hebt Gij ons geschonken. Ik groet U, o glorie van Jeruzalem! o vreugde van Israël! o roem van het Christen volk! Gij zijt onze Koningin, onze toevlucht, ons heil. Tot U richten wij onze verzuchtingen, tot U onze beden. Red ons en maak, wij smeeken het U, dat Uw goddelijke Zoon ons genadig zij, vooral in de ure des doods, en gewaardig U, in dat beslissend oogenblik vooral, onze beschermster te zijn.

Oudejaarsavond.

Om God te bedanken voor de menigvuldige weldaden, waarmede hij ons in het afgeloopen jaar bedeeld heeft, en tot herstelling van de vele ondankbaarheden, waaraan wij ons tegen zijne goedheid hebben schuldig gemaakt, wordt de lofzang *Te deum* gezongen.

Te Deum Laudamus (1).

P. Te Dëum | läudámüs:	U, o God, loven wij:
AA. te Dömin*üm* confitëmur.	U, o Heer, prijzen wij.
1e *K.* Te ae*ter*num Pátrem: | *om*nïs ter*rä* venerätur.	U, eeuwige Vader, vereert de gansche aarde.
2e *K.* Tibi *om*nes Ängeli; | *ti*bï coeli | et univers*äe* potestätes:	U roepen alle Engelen, U alle Hemelen en alle machten,
1e *K.* Tibi Cheru*bim* et Sëraphim: | *in*cëssabili *vö*ce proclämant:	U de Cherubijnen en Seraphijnen zonder ophouden toe:
2e *K.* Sánctus,	Heilig,
1e *K.* Sánctus,	Heilig,

(1) De lettergreep in cursijfletters duidt aan het begin eener modulatie; (··) beteekent dat er op die lettergreep twee noten; en (ˈ) dat er meer dan twéé op staan.

2e *K.* Sanc*tus*, Domi*nūs* Deus Sabaoth.

Heilig, de Heer God der Heirscharen.

1e *K.* Pleni sunt coe*li* et térra | *maj*ëstatis *glo*riae tüae.

Hemel en aarde zijn vol van de heerlijkheid uwer Majesteit.

2e *K.* Te *glo*riósus | Apostol*o*rum chörus,

U looft het schitterend koor der Apostelen,

1e *K.* Te *Pro*phetárum | laud*a*bilis numerus,

U prijst de lofwaardige schaar der Profeten,

2e *K.* Te Martyrum *can*didátus | läudat exercitus,

U roemt het luisterrijk heir der Martelaren,

1e *K.* Te per or*bem* terrárum | *Sanc*tä confitetur Ecclesia,

U belijdt de H. Kerk over geheel de aarde.

2e *K. Pá*trëm | im*men*säe Majestätis.

Vader der onmetelijke Majesteit.

1e *K.* Venerandum *tu*um vérum | et *u*nicum Filium.

En uwen aanbiddenswaardigen, waren, en eenigen Zoon.

2e *K. Sán*ctüm quoque par*á*clitüm | Spiritum.

Alsmede den H. Geest, den Trooster.

1e *K.* Tu Rex *glo*riäe, | Christe.

Gij, o Christus, zijt de Koning der glorie.

2e *K. Tu* Pätris | sempit*ër*nus es Filius.

Gij zijt de eeuwige Zoon des Vaders.

1e *K.* Tu ad liberandum | susceptúrus hóminem, | *non* hórruisti | *Vir*ginis uterum.

Gij hebt, toen Gij, om ons te verlossen, de menschheid aannaamt, den schoot eener Maagd niet beneden U geacht.

2e *K.* Tu, devicto mor*tis* acúleo, | *a*përuisti cre*dën*tibus | *rëg*na coelórum.

Gij hebt, na den prikkel des doods verwonnen te hebben, den geloovigen het hemelrijk geopend.

1e *K.* Tu ad dexteram *De*i sédes: | in *glo*ria Pátris.

Gij zit aan de rechterhand Gods in de heerlijkheid des Vaders.

2e *K. Júdëx* crederis | *ësse vën*türus.

Wij gelooven dat Gij als Rechter zult komen.

Geknield zingt men het volgende:

1e *K. Te* ërgo quaesumus, | tuis fa*mu*lis subveni, | *quos* prëtioso *san*guinë | re*dë*mistï.

Daarom bidden wij U, kom uwe dienaren te hulp, welke Gij met uw dierbaar bloed hebt verlost.

2e *K.* Aeter*nä* fác | *cum* Sanctis tuis | in gloria *nu*merári.

Laat hen allen onder uwe Heiligen in de eeuwige heerlijkheid geteld worden.

1e *K. Salvüm* fac popu-

Maak uw volk zalig,

lum tuum, | *Domi*né, | *et* bënedic | haere*dï*tăti túae.

o Heer, en zegen uw erfdeel.

2e *K.* Et rege eós, | *et* ëxtol*le* illos | us*quë* ïn aeternum.

En bestuur hen en verhef ze tot in eeuwigheid.

1e *K. Per* sïngu*lös* diës | ben*ë*dicïmus te.

Elken dag loven wij U.

2e *K. Et* läudamus nomen tu*um* | in saeculum | et in *säe*culüm saeculi.

En wij prijzen uwen naam in eeuwigheid en in de eeuwigheid der eeuwigheden.

1e *K. Di*gnäre, | Domine, | *di*e isto | *si*në peccato *nös* custódire.

Gewaardig U, o Heer, ons heden voor alle zonden te bewaren.

2e *K. Mi*sërere *nos*tri, Domine, | misërere nostri.

Ontferm U onzer, o Heer, ontferm U onzer.

1e *K. Fï*ät misericordia tua, Do*mi*ne, super nos, | *que*mädmodum spe*rà*vimüs in te.

Doe uwe barmhartigheid op ons nederkomen, o Heer, naarmate wij op U vertrouwd hebben.

2e *K.* In te, Do*mï*në, sperávi; | *non* cönfun*där* | ïn aetérnum.

Op U, o Heer, heb ik betrouwd; in eeuwigheid zal ik niet beschaamd worden.

℣. Benedictus es, Do-

Gezegend zijt Gij, o

mine, Deus patrum nostrorum (1).

℟. Et laudabilis, et gloriosus in saecula.

℣. BenedicamusPatrem, et Filium, cum Sancto spiritu.

℟. Laudemus, et superexaltemus eum in saecula.

℣. Benedictus es, Domine, in firmamento coeli.

℟. Et laudabilis, et gloriosus, et superexaltatus in saecula.

℣. Benedic, anima mea, Domino.

℟. Et noli oblivisci omnes retributiones ejus.

℣. Domine, exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

Heer, de God onzer vaderen.

En lofwaardig, en luistervol in eeuwigheid.

Prijzen wij den Vader, en den Zoon, met den H. Geest.

Loven, en verheffen wij hem in eeuwigheid.

Gezegend zijt Gij, o Heer, in het uitspansel des Hemels.

En lofwaardig, en luistervol, en hoogverheven in eeuwigheid.

Mijne ziel, dank den Heer.

En wil zijne weldaden nimmer vergeten.

Heer, verhoor mijn gebed.

En mijne stem kome tot U.

(1) NB. Extra casum processionis sufficere versus
Benedicamus Patrem . . . .
Benedictus es . . . .
Domine exaudi, cum unica oratione: *Deus, cujus misericordiae*. S. C. R. 11 Sept. 1874 (4950).

℣. Dominus vobiscum.
℟. Et cum spiritu tuo.

De Heer zij met u.
En met uwen geest.

OREMUS.

Deus, cujus misericordiae non est numerus, et bonitatis infinitus est thesaurus, piissimae Majestati tuae pro collatis donis gratias agimus, tuam semper clementiam exorantes; ut, qui petentibus postulata concedis, eosdem non deserens ad praemia futura disponas. (Per D. N. J. C. etc.).

LATEN WIJ BIDDEN.

O God, wiens barmhartigheid zonder tal en wiens goedheid onuitputtelijk rijk is, wij brengen uwe milddadige Majesteit voor de ons geschonken weldaden dank, altijd uwe goedertierenheid smeekende, dat Gij, die ons biddende het gevraagde geeft, ons niet verlaten moogt, maar tot de eeuwige belooning wilt voorbereiden.

Deus, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti: da nobis in eodem Spiritu recta sapere, et de ejus semper consolatione gaudere.

O God, die de harten der geloovigen door de verlichting des H. Geestes onderwezen hebt: geef ons, dat wij in dienzelfden Geest de ware wijsheid erlangen, en ons gedurig over Zijne vertroosting verblijden.

Deus, qui neminem in te sperantem nimium afligi permittis, sed pium precibus praestas auditum, pro postulationibus nostris, votisque susceptis gratias agimus: te piissime deprecantes, ut a cunctis semper muniamur adversis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum.

℟. Amen.

℣. Divinum auxilium maneat semper nobiscum.

℟. Amen.

O God, die niet gedoogt dat iemand, op U betrouwende, te zeer gekastijd worde, maar aan ons smeeken een genadig gehoor verleent, wij bedanken U voor onze verhoorde gebeden en verlangens, en smeeken U vurig, ons voor allen tegenspoed te willen behoeden. Door onzen Heer J. C. uwen Zoon, die met U leeft en regeert in de eenheid des H. Geestes God, in alle eeuwen der eeuwen.

Amen.

Gods hulp blijve ons immer bij.

Amen.

O. L. V. Lichtmis.

1. De plechtige kaarswijding van dien dag geschiedt tot herinnering aan de opdracht van het Kind Jesus, in den tempel van Jerusalem.

2. Daarbij behoort wierook en wijwater.

3. Zij, die de gewijde kaarsen halen, komen twee en twee, doen de gevorderde eerbetuigingen voor het Altaar en voor den Priester, knielen aan den voet des Altaars, kussen eerst de kaars (omdat deze gewijd is) en daarna de hand des Priesters, en herhalen, bij het heengaan, de eerbetuigingen, zoo even vermeld.

4. De misdienaren zetten, vóór het begin der Mis, hunne brandende kaarsen op den blaker, en houden ze in de rechterhand, onder het Evangelie, en van de Elevatie tot na de Communie.

Zondag voor Septuagesima.

Gedenkdag der oprichting van het Broederschap van het onbevlekte Hart van Maria.

Lof, zie bl. 271.

Zondag Quinquagesima.

GEDURIGE AANBIDDING.

1. Het doel van deze plechtigheid is, verlevendiging van de devotie tot het Allerheiligste Sacrament; dankbetuiging voor het onschatbaar liefdeblijk ons in dat Sacrament, door den Goddelijken Zaligmaker, gegeven; eerbewijzing voor alle beleedigingen Hem, in dat liefdegeheim, aangedaan.

2. Bij de uitstelling van het H. Sacrament wordt gezongen: *Tantum ergo, Genitori, ℣. Panem de coelo enz.; Dominus vobiscum* (1) en *Oremus* met de Oratie *Deus qui nobis*, bl. 40.

3. Gedurende het aanbiddingsuur houde men zich bezig met gebeden, die aan het bovengemeld doel beantwoorden, als: gebeden ter eere van het H. Sacrament, van het H. Hart, van den Zoeten Naam, van het lijden van Christus, enz.

LOF TER SLUITING.

1e. Hymne of Antiphoon ter eere van het H. Sacrament met ℣ *Panem de coelo* en de Oratie, bl. 40

2e. Hymne *Lucis Creator*, met het vers *Dirigatur*. (Zie Vesperale, blz. 5).

3e. Antiphoon *Stans autem Jesus*. (Vesperale, bl. 138).

4e. Magnificat. I Toon. 1e Finaal, bl. 203.

5e. Herhaling der Antiphoon; daarna *Dominus vobiscum, Oremus*, Oratie van den Zondag.

6e. De Imperata, zoo er eene is.

7e. *Dominus Vobiscum .... Benedicamus ... Fidelium.*

8e. *Ave Regina Coelorum*, met vers en Oratie, bl. 68; *Divinum auxilium.*

(Intusschen worden er brandende kaarsen voor de Processie uitgedeeld).

9. Akte van eerbewijzing (zie hierachter).

10. Processie, waaronder *Pange lingua* enz. gezongen wordt.

---

(1) Hic Versiculus tunc tantum cantatur, quando non statim post Orationem datur Benedictio (S. R. C. 16 Jan. 1658 et 3 Mart. 1765). Manuale Sacerd. Schneider p. 717.

1e. Een Kruisdrager in superpelliceo (1) met twee Ceroferarii.
2e. De Raad van de kleine Congregatie.
3e. De Raad van de groote Congregatie.
4e. De Koorzangers.
5e. De Clerus.
6e. De twee Thuriferarii.
7e. Het Allerheiligste.

11. Na de Processie *Te Deum* (bl. 300), om God voor alle ontvangene weldaden dank te zeggen (2).

12 Benedictie bl. 39.

Akte van Eerbewijzing.

Mijn God en mijn Verlosser, Jezus Christus, waarlijk God en waarlijk mensch! met den diepsten eerbied werpen wij ons voor U neder, om U in de verborgenheid van het Allerheiligste Altaarsacrament de hulde onzer aanbidding te brengen. Wij beminnen U van ganscher harte, en verfoeien alle oneerbiedigheden en verzuimenissen, waaraan wij ons, tot ons groot leedwezen, jegens dat Hoogheilig Sacrament hebben schuldig gemaakt. Wij vragen U daarvoor ootmoedig om vergiffenis, en beloven dat wij ons, met vernieuwden ijver,

(1) Crucifer in hac functione non subdiaconaii habitu sed superpelliceo erit indutus. Instruct. Clementina XX. (Schneider, Manuale Sac. p. 707).

(2) Ut Deo Optimo Maximo pro receptis beneficiis grates persolvantur. (Syn. Diaec. Harl. pag. 79).

op de vereering van Uw Allerheiligste Sacrament zullen toeleggen.... (1). Hoe is het mogelijk, goddelijke Jesus, dat wij jegens U zoo koud en onverschillig kunnen zijn. O! nooit volprezen, oneindig beminnenswaardige Zaligmaker, wat zijn wij U niet verschuldigd voor de liefde ons in Uwe geboorte — in Uw lijden — hier in Uw Hoogheilig Sacrament betoond, waar Gij al de rijkdommen Uwer oneindige liefde voor ons menschen, als het ware hebt uitgestort (2). Hoe zullen wij U het vergelden? Hoe gering zijn onze vermogens, en hoe luttel is dikwerf hetgeen wij van dat weinige aan Uwen dienst en verheerlijking toewijden! Dan, wij zullen voortaan jegens U edelmoediger zijn, wij zullen onzen ijver verdubbelen, om zoo doende onze vroegere nalatigheid te vergoeden en iets bij te dragen tot vergoeding van de veelvuldige beleedigingen, welke U in dit Liefde-Sacrament van alle zijden worden aangedaan. Bevestig door Uwe genade dit ons vaste voornemen; geef dat wij alle de dagen van ons leven mogen behooren tot de vurigste vereerders van Uw goddelijk Sacrament; en dat niemand onzer uit dit leven verscheiden, zonder eerst, in de heilige teerspijzen

(1) Men kan hier in bijzonderheden treden, betreffende het gedrag in de kerk, het bijwonen der H. Mis, het naderen tot de H. Tafel, enz.

(2) Conc Trid. Sess. 13. c. 2.

van Uw Lichaam en Bloed, het zekerste onderpand ontvangen te hebben van de eeuwige gelukzaligheid. Amen.

Aschdag

EN BEGIN VAN DEN H. VASTENTIJD.

1. Op dezen dag wijdt de Kerk de asch, waarmede zij de hoofden der Geloovigen bestrooit. Deze plechtigheid herinnert ons aan de openbare boetplegingen, welke in vroegere dagen onder de Christenen in gebruik waren; zij strekt om ons tot ootmoed en boetvaardigheid te stemmen, door ons te herinneren aan onze nietigheid en sterfelijkheid, waarvan de asch het zinnebeeld is, en waarop nog duidelijker gewezen wordt door de woorden, waarmede de Priester de asch, op onze hoofden strooiende, ons toespreekt, zeggende: *Gedenk, o mensch, dat gij stof zijt en tot stof zult wederkeeren* (1).

2. In de gebeden, waarmede de Priester de asch wijdt, vraagt hij dat allen, die daarmede bestrooid zullen worden, mogen erlangen vergiffenis der zonden, gezondheid des lichaams, beveiliging der ziel en rouwmoedigheid des harten.

3. Gedurende den H. Vastentijd onthouden zich de vrome Christenen van alle buitengewone en luidruchtige vermakelijkheden, gaan dikwijls naar de kerk, vermeerderen de aalmoezen en de goede werken, en wonen trouw de Lijdensmeditatiën bij.

---

(1) Dezelfde woorden bezigde God, toen Hij over den zondigen Adam het strafvonnis uitsprak. Gen. 3 : 19.

4. Voor en na de Lijdensmeditatiën wordt hier gezongen, of de Psalm *Miserere mei*, of *Stabat Mater*, bl. 73.

Voor de Benedictie zingt men *Defensor*, bl 91.

Ps. 50. MISERERE.

Volgens een eigenaardige wijs, heeft deze Psalm:

In het voorvers: *Dom.* **si**; *Med.* **si**[1] **re** (1) - **ut**[2] - **si**[3] - **la**[4].

In het navers: *Dom.* **la**; *Fin.* **si**[1] - **ut**[2] - **si**[3] - **la**[4] - **sol**[5].

Miserere **më - i, De - us,** * secundum magnam mise**ri - cor - diam tu - am.**

Ontferm U mijner, o God, volgens uwe groote barmhartigheid.

Et secundum multitudinem | miserati**o - num tu - a - rum**, * dele | ini**qui - ta - tem me - am.**

En naar de menigte van uwe ontfermingen, delg mijne ongerechtigheid.

Amplius lava me | ab iniqui**ta - te me - a**: * et a pecca**to me - o** | **mun - da me.**

Wasch mij meer en meer van mijne ongerechtigheid, en zuiver mij van mijne zonde.

---

(1) **si, re** wordt aangewezen door (··); doch in de hollandsche zangboeken wordt **si** dikwijls overgeslagen, hetgeen plaats heeft wanneer (··) is weggelaten.

Quoniam iniquitatem meam | **e - go cog - nos - co**: * et peccatum meum | con**tra me est sem - per.**

Tibi soli peccavi, | et malum **co - (ram te) fe - ci**: * ut justificeris in sermonibus tuis, | et vincas **cum ju - di - ca - ris.**

Ecce enim | in iniqui**ta - tibus | con - cep - (tus sum)**: * et in peccatis | concepit **me ma - ter me - a.**

Ecce enim veritatem | **di - le - xis ti**: * incerta et occulta sapientiae tuae | mani**fes - tas - ti mi - hi.**

Asperges me hyssopo | **et mun - da - bor**: * lavabis me | et super ni**vem de - al - ba - bor.**

Want ik ken mijne ongerechtigheid, en mijne zonde is aanhoudend voor mijne oogen.

Tegen U alleen heb ik gezondigd, en het kwaad in uwe tegenwoordigheid bedreven; zoodat gij gerechtvaardigd wordt in uwe woorden, en overwint als gij geoordeeld wordt.

Zie, in ongerechtigheid toch werd ik ontvangen, en in zonde ontving mij mijne moeder.

Zie, gij hebt immers de waarheid bemind; en gij hebt de verborgen geheimen van uwe wijsheid aan mij geopenbaard.

Besproei mij met hysop en ik zal gereinigd worden: wasch mij en ik zal blanker worden dan sneeuw.

Auditui meo | dabis gaudium **ët lae - ti - tiam**: * et exultabunt | ossa **hú - mi - li - a - ta.**

Averte faciem tuam | a pec**ca - tis me - is**: * et omnes iniquita**tes me - as de - le.**

Cor mundum | crea in **më De - us**: * et spiritum rectum innova | in **vis - ce - ribus me - is.**

Ne projicias me | a **fa - cie tu - a**: * et Spiritum Sanctum tuum | **ne au - feras a me.**

Redde mihi laetitiam | salu**tä - ris tu - i**: * et spiritu prin**ci - pa - li** | **con - firma me.**

Docebo iniquos | **vi - as tu - as**: * et impii | ad **te con - ver - ten - tur.**

Gij zult vreugde en blijdschap geven aan mijn gehoor, en mijne vernederde beenderen zullen juichen.

Wend uw aanschijn af van mijne zonden, en delg al mijne ongerechtigheden.

Schep in mij een zuiver hart, o God, en vernieuw in mijn binnenste den geest der gerechtigheid.

Verwerp mij niet van uw aanschijn, en neem uwen Heiligen Geest niet weg van mij.

Hergeef mij de vreugde uws heils, en sterk mij door den goeden geest.

Ik zal den onrechtvaardigen uwe wegen leeren, en de goddeloozen zullen zich tot U bekeeren.

Libera me de sanguinibus, | Deus, Deus salu - tis me - ae: * et exultabit lingua mea | jus - ti - tiam tu - am.

Domine, labia me - a | a - pe - ries: * et os meum | annuntiabit laudem tu - am.

Quoniam si voluisses sacrificium, | dedis - sem u - tique: * holocaustis | non de - lec - tabe - ris.

Sacrificium Deo | spiritus contri - bu - la - tus: * cor contritum et humiliatum, | Deus, non des - pi - cies.

Benigne fac, Domine, | in bona voluntate tu - a Si - on: * ut aedificentur mu - ri Je - ru - salem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiae, | obla-

Verlos mij van mijne bloedschulden, o God, God mijns heils; en mijne tong zal uwe rechtvaardigheid loven.

Heer, open mijne lippen, en mijn mond zal uwen lof verkondigen.

Want hadt gij een zoenoffer gewild, ik zou het U voorzeker gebracht hebben, in brandoffers zult gij geen behagen scheppen.

Een offer voor God is een boetvaardige geest: een vermorzeld en ootmoedig hart, o God, zult gij niet versmaden.

Handel genadig, o Heer, in uwe goedwilligheid met Sion, opdat de muren van Jeruzalem worden opgetrokken.

Dan zult gij een offer van gerechtigheid aanne-

tiones | et **ho - lo - cau - sta**: * tunc imponent | super altare **tu - um vi - tulos.**

men, smeek-, dank- en brandoffers: dan zullen zij op uw altaar slachtoffers nederleggen.

Gloria **Pä - tri, et Fi - lio,** * et Spiritu - i **San - cto.**

Eer zij den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Sicut erat in principio | et **nunc et semper** * et in saecula | saecu - lo - rum. **A - men.**

Gelijk het was in den beginne en nu en altijd en in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Miserere **më - i De - us** = më - i Deus, *
miseri - cord - (iam) **tu - am** = miseri - cordiam tu - am.

Vereering van den H. Joseph.

Met de devotie tot de H. Maagd Maria is de vereering van den H. Joseph, haren beminden Bruidegom, innig verbonden. Jezus was hem onderdanig en eerde hem op aarde als zijn vader. Wat zal derhalve die Heilige niet vermogen in den Hemel. Verscheidene vereerders van den H. Joseph, en onder deze de H. Teresia, verklaren dat zij nimmer iets van God, door de voorspraak van dien Heilige, gevraagd hebben, zonder verhoord te zijn geweest.

Litanie van den H. Joseph.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
God Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U onzer.
God H. Geest, ontferm U onzer.
H. Drievuldigheid één God, ontferm U onzer.
H. Maria, Josephs Bruid, bid voor ons.
H. Joseph, Maria's Bruidegom,
Beschermer en Voedstervader van Jezus,
Man naar Gods hart,
Getrouwe en vrome Dienaar,
Bewaarder der zuivere Maagd Maria,
Geleider en troost van Maria,
Allerzuiverste in maagdelijkheid,
Allerdiepste in ootmoedigheid,
Allervurigste in liefde,
Allerverhevenste in beschouwing,
Die door de getuigenis van den H. Geest-zelf een rechtvaardig man zijt genoemd,
Die in de H. Geheimen boven alle anderen zijt ingewijd geweest,
Die over het H. Geheim der Menschwording, door den Hemel, zijt ingelicht,

bid voor ons.

Die met Maria, uwe getrouwe Bruid, naar Bethlehem zijt heengereisd,
Die, geene plaats in de herberg vindende, in een stal zijt gaan vernachten,
Die bij Christus geweest zijt, als Hij in de kribbe werd gelegd,
Die het Goddelijk Kind, bij zijne besnijdenis, met den Naam Jezus hebt genoemd,
Die, met Maria, het Kind Jezus in den tempel des Heeren hebt opgeofferd,
Die, door den Engel vermaand, Jezus in uwe armen hebt genomen, en met zijne Moeder naar Egypte zijt gevlucht,
Die, na Herodes dood, met het Kind en zijne Moeder naar het land van Israël zijt wedergekeerd,
Die, toen het Kind Jezus in Jeruzalem gebleven was, het met Maria, zijne Moeder, in droefheid hebt gezocht,
Die hem na drie dagen, zittende in het midden der Leeraren, blijde hebt teruggevonden,
Wien de Heer der Heeren hier op aarde onderdanig was,
Wiens loftitel in het Evangelie is: Echtgenoot van Maria, uit welke Jezus werd geboren,
Onze Voorspreker, hoor ons, H. Joseph.
Onze Beschermer, verhoor ons, H. Joseph.
In al onze bekommeringen, help ons, H. Joseph,

bid voor ons.

In al onze wederwaardigheden,
In het uur van onzen dood,
Door uwe vaderlijke zorg en trouw
Door uwen allerzuiversten echt,
Door uwen arbeid en door uw zweet,
Door al uwe deugden,
Door uwe hoogste eer en eeuwige gelukzaligheid,
Door uwe meêwarige tusschenkomst,
Wij, uwe Beschermelingen, wij bidden U, verhoor ons,
Dat gij uwen beminden Voedsterzoon Jezus om vergiffenis onzer zonden gelieft te bidden,
Dat gij ons altoos uwen goddelijken Pleegzoon en uwer allerliefste Bruid gelieft aan te bevelen,
Dat gij allen maagden en gehuwden de hunnen staat betamende zuiverheid wilt verwerven,
Dat gij allen gemeenten eene volmaakte liefde en eendracht wilt doen erlangen,
Dat gij alle vorsten en overheden in het besturen hunner onderhoorigen wilt bijstaan,
Dat gij allen huisvaders in het Christelijk opvoeden hunner kinderen wilt behulpzaam wezen,
Dat gij allen, die zich op uwe bescherming verlaten, gelieft te hoeden,
Dat gij alle vereenigingen, die uwen dienst zijn toegedaan, gelieft gunstig te zijn,

help ons, H. Joseph.

wij bidden U, verhoor ons.

bid voor ons.

Dat gij met Jezus en Maria in de ure des doods ons bijstand en hulpe gelieft te verleenen,
Dat gij alle geloovige zielen door uw gebed en voorspraak wilt helpen,
Eerbare Bruidegom van Maria,
Getrouwe voedstervader van Jezus,
H. Joseph,

wij bidden U, verhoor ons.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons, Heer.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons, Heer.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Onze Vader, enz.
Bid voor ons, H. Joseph,
Opdat wij de beloften van Christus mogen waardig worden.

GEBED.

God, die den H. Joseph tot Bruidegom, der heilige, altijd onbevlekte Maagd Maria en tot Be-

schermer en Voedstervader van Uwen beminden Zoon, onzen Heer Jezus Christus, hebt uitverkoren; wij smeeken U ootmoedig, dat Gij ons, onder zijne hoede, genadiglijk wilt verleenen zuiverheid van lichaam en ziel, ten einde wij, vrij van alle smet en met het bruiloftskleed der onschuld getooid, ten hemelschen feestdisch mogen worden toegelaten. Door denzelfden Jezus Christus, onzen Heer, Uwen beminden Zoon, die met U leeft en regeert van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

Bijzondere Gebeden tot den H. Joseph.

OM DEN H. JOSEPH TOT BESCHERMHEILIGE TE KIEZEN.

O H. Joseph, getrouwe verpleger en voedstervader van mijn Zaligmaker Jezus Christus, en kuische Bruidegom der H. Maagd en Moeder Gods; u kies ik heden tot Beschermheilige en Voorspreker bij God, met het stellige voornemen, om u nimmer ontrouw te worden, of toe te zullen laten, dat iemand mijner onderhoorigen ook iets tegen uwe eer zou bedrijven. U smeek ik daarom in ootmoed, o wil mij voor altijd tot uw voedsterkind aannemen; daar, waar ik twijfel, mij verlichten; daar, waar smarte mijn deel is, mij vertroosten; en eindelijk mij in de ure van den dood

bijstaan en bewaren door uwe trouwe hulp en krachtige voorbede bij Jezus Christus, onzen Heer. Amen.

OM DOOR DE VOORSPRAAK VAN DEN H. JOSEPH DE GENADE EENER WAARDIGE COMMUNIE TE VERWERVEN.

O H. Joseph, welke genade is u van God ten deele geworden, dat gij zijnen eeniggeboren Zoon, wiens komst zoo vele koningen te vergeefs smachtend verbeidden, niet slechts in het vleesch aanschouwd, maar Hem vaderlijk in uwe armen ontvangen en aan uwe liedevolle borst gedragen hebt. O mocht ik, door uw voorbeeld aangespoord, en door uwe voorbede gesteund, mijnen Heer en Zaligmaker Jezus Christus, met even zulke liefde en eerbied, in het Allerheiligste Sacrament des Altaars ontvangen, ten einde waardig te worden, om Hem, na dit vergankelijk leven, met u, voor eeuwig in den Hemel te bezitten. Amen.

OM DEN H. JOSEPH OP ONZEN LEVENSTOCHT TOT GIDS EN LEIDSMAN TE HEBBEN.

O. H. Joseph, gij, die Jezus Christus in zijne kindsheid, als vader, aan de hand gevoerd, en in zijne teedere jeugd, op alle paden der aardsche pelgrimschap, trouw gehoed en geleid hebt, o wees

ook voor mij een gids en leidsman op de vreemdelingsreize door dit leven, en duld niet, dat ik ooit van den weg der H. Geboden Gods afwijke. Zijt in wederwaardigheden mijn schild, in bekommering mijn troost, totdat ik het land der levenden eenmaal bereikt hebbe, waar ik mij met u en uwe allerheiligste Bruid, Maria, en met alle Heiligen, voor eeuwig in Jezus, mijnen God, Verlosser en Zaligmaker, moge verheugen. Amen.

OM DE VOORSPRAAK VAN DEN H. JOSEPH IN BIJZONDERE AANGELEGENHEDEN.

O! H. Joseph, wien Jezus hier op aarde onderdanig en gehoorzaam is geweest, wien Hij de innigste liefde en eerbied betoonde, hoe zou Hij, in den Hemel, waar uwe verdiensten thans het loon erlangen, u iets kunnen weigeren op uwe bede? Bid dus voor mij, H. Joseph, en verwerf mij, door uwe voorspraak, de genade, dat ik voortaan alle zonden, maar hoofdzakelijk de zonden van ..... verfoeie en vermijde, mijn leven betere, en mij vlijtig op alle deugden toelegge. Doch moge ik dan ook alle verzoeking en gelegenheid tot zonde ontgaan, ten einde mijn eeuwig heil geen gevaar loope; en, moge het Gode behagen, o, wijke dan nu ook, op uwe bede, de

bekommering, die ik op dit oogenblik ondervind. Evenwel hierin, als in alles, onderwerp ik mij geheel en volkomen aan den wil en de beschikking van God, die in alles wijs en goed is, terwijl ik, voor altijd in uwe liefde berustend, mij nederleg in uwen vaderlijken schoot. Amen.

OM EEN ZALIGEN DOOD TE ERLANGEN.

O, H. Joseph, die in de liefdevolle omhelzing van uwen Voedsterzoon, Jezus, en van uwe allerheiligste Bruid, de Moedermaagd Maria, dit leven hebt verlaten; kom mij, o heilige Vader, met Jezus en Maria ter hulpe, voornamelijk ook op het einde mijns levens, en verwerf mij dan, — dit smeek ik u ootmoedig — de genade en troost, dat ook ik, in de teedere omarming van Jezus en Maria, mijne ziel aan God moge teruggeven. In uwe handen beveel ik, bij leven en sterven, mijn geest, o Jezus, Maria, Joseph. Amen.

GEBED WAARBIJ MEN DE ZEVENVOUDIGE SMART EN VREUGDE VAN DEN H. JOSEPH HERDENKT.

1. O overkuische Bruidegom der allerheiligste Moedermaagd, heilige, glorievolle Joseph, even groot als uwe bekommering en boezemangst was, toen gij meendet uwe onbevlekte Bruid te moeten

verlaten, even onuitsprekelijk groot was ook uwe vreugde, toen u door den engel het Geheim der Menschwording geopenbaard werd.

Door deze smart en door deze blijdschap bidden wij u, wil voortaan, en bijzonderlijk in ons sterfuur, onze zielen vertroosten, door de vreugde van een vroom leven en een zalig verscheiden, zooals het uwe, in de armen van Jezus en Maria.

Onze Vader, enz. *Wees gegroet*, enz. *Eere zij den Vader*, enz.

2. O gelukzalige Patriarch, heilige, glorievolle Joseph, uitverkoren tot de waardigheid van voedstervader des Vleesch-geworden Woords, de smarte, die gij ondervondt, toen gij het Kind Jezus in zoo groote armoede zaagt geboren worden, veranderde spoedig in hemelsche vreugde, toen gij den Engelenzang vernaamt, en getuige waart van de heerlijkheid diens luisterijken nachts.

Door deze smarte en door deze blijdschap bidden wij u, o wil ons, door uwe voorspraak, de genade verwerven, dat ook wij worden waardig gekeurd, om den juichtoon der Engelen te hooren en ons te verlustigen in den glans der Hemelsche Majesteit.

Onze Vader, enz. *Wees gegroet*, enz. *Eere zij den Vader*, enz.

3. O getrouwste van allen die Gods geboden onderhouden, heilige, glorievolle Joseph, ja, het

aanschouwen van 's Heeren bloed. reeds in Zijne prille Kindsheid, bij de Besnijdenis vergoten, moet uw hart zeker diep hebben getroffen, doch de Naam, Jezus, Hem gegeven, heeft u toch ook weldra met vreugde en troost vervuld.

Door deze smarte en door deze blijdschap bidden wij u, dat gij ons moogt verwerven volstrekte reinheid van wandel hier op aarde, en een jubelend uiteinde, met den Zoeten Naam, Jezus, in ons hart en op de lippen.

Onze Vader, enz. *Wees gegroet*, enz. *Eere zij den Vader*, enz.

4. O Gods allergetrouwste dienaar, wien de geheimen onzer Verlossing werden geopenbaard, Heilige Joseph, ja, bij Simeons voorspelling bloedde uw hart, toen gij vernaamt, wat lijden Jezus en Maria nog boven 't hoofd hing; maar toch werd uw gemoed met heilige vreugde vervuld over de redding en glorierijke opstanding, die door den grijzen Profeet aan velen in Jezus Christus werd voorspeld.

Door deze smarte en door deze blijdschap bidden wij u, dat ook wij tot het getal mogen behooren van hen, die, door de verdiensten van Jezus Christus, en door de voorbede der allerheiligste Maagd en Moeder Gods Maria, glorievol zullen opstaan.

Onze Vader, enz. *Wees gegroet*, enz. *Eere zij den Vader*, enz.

5. O waakzame hoeder van Gods Menschgeworden Zoon, heilige, glorievolle Joseph, hoeveel hebt gij doorstaan, om het Vleeschgeworden Woord, des Allerhoogsten welbehagen, te verplegen en te dienen, in al de bekommeringen van dit ondermaansche leven, maar vooral bij die gevaarvolle vlucht naar Egypte; doch, hoe moest het u terzelfder tijd ook opbeuren, verheugen en vertroosten, dat gij uwen God, uwen Verlosser en Zaligmaker steeds bij u hadt, en wist, hoe zijne goddelijke leer en wonderkracht eens zou zegepralen.

Door deze smarte en door deze blijdschap bidden wij u, dat gij in ons hart, om het gevaar van zonden te vermijden, en de listen en lagen van den duivel te ontgaan, alle aardschgezindheid uitdelgt, opdat wij, geheel aan de dienst van Jezus en Maria toegewijd, alleen tot beider eere leven, en eenmaal gelukkig mogen sterven.

Onze Vader, enz. *Wees gegroet*, enz. *Eere zij den Vader*, enz.

6. O, gij, Engel der aarde, heilige, glorievolle Joseph, die den Koning des Hemels, op uwe wenken, hebt zien gehoorzamen, werd ook al de troost, dien gij bij uw terugkeer uit Egypte mocht smaken, door de vrees voor Archeläus

verbitterd, weldra toch, door den Engel gerustgesteld, toogt gij met Jezus en Maria vroolijk en opgeruimd naar Nazareth heen.

Door deze smarte en door deze blijdschap bidden wij u, dat gij ons hart, van schadelijke vreeze bevrijdt, en den vrede van een goed geweten wilt doen genieten, ten einde wij met Jezus en Maria in veilige rust leven, en in hun beider omarming mogen sterven.

Onze Vader, enz. *Wees gegroet*, enz. *Eere zij den Vader*, enz.

7. O toonbeeld aller deugden, heilige, glorievolle Joseph, zonder uwe schuld hebt gij het Kind Jezus verloren, en het drie dagen lang met smarte gezocht; totdat gij, tot uwe onuitsprekelijke vreugde, de hoop uws levens, in den tempel, in het midden der leeraren, wedervondt.

Door deze smarte en door deze blijdschap bidden wij u, met hart en mond, dat gij onze voorspraak wilt zijn bij God, opdat wij Jezus nooit verliezen uit eigen afgrijsbare schuld; doch, mocht dat, helaas! toch ooit het geval zijn, ach, dat wij Hem dan met een rouwmoedig hart, zonder ophouden, zoolang ijverig zoeken, totdat wij Hem genadig wedervinden, en vooral in de ure des doods, ten einde ons voor eeuwig in Hem te verheugen, en in den Hemel, met u zijne goddelijke ontferming

en barmhartigheid zonder einde te prijzen, te loven en te zegenen. Amen.

Onze Vader, enz. *Wees gegroet*, enz. *Eere zij den Vader*, enz.

Antiph. Jezus trad nu het dertigste jaar zijns levens in, en werd voor den zoon van Joseph gehouden.

Bid voor ons, H. Joseph.

Opdat wij de beloften van Christus mogen waardig worden.

GEBED.

O God, die in Uwe aanbiddelijke Voorzienigheid, U gewaardigd hebt den H. Joseph tot den Bruidegom Uwer allerheiligste Moeder te verkiezen; verleen ons genadig, dat wij, die hem op aarde als Beschermer vereeren, hem ook in den Hemel als Voorspreker mogen hebben. Gij, die leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Aflaten.

1. Honderd dagen aflaat op elken dag, dat men de voorgaande gebeden zegt.

2. Driehonderd dagen aflaat op iederen Woensdag, en op alle negen dagen vóór het Hoogfeest van den H. Joseph, (den 19 Maart); en op alle negen dagen voor het Beschermfeest van den H. Joseph, (den derden Zondag na Paschen).

3. Volle aflaat op de twee zoo even genoemde Feestdagen voor allen, die biechten en ter H. Communie gaan.

4. Volle aflaat op een dag naar verkiezing, eenmaal in de maand, na gebiecht en gecommuniceerd te hebben voor allen, die deze gebeden, gedurende eene maand, dagelijks hebben gezegd.

Ook te verdienen voor de geloovige zielen in het Vagevuur.

Pius VII, 9 December 1819.

Die, zeven achtereenvolgende Zondagen, deze gebeden zegt, verdient elken Zondag, tot den zesden toe, 300 dagen, en den zevenden Zondag vollen aflaat, wanneer hij op dien dag biecht, communiceert en voor den H. Vader bidt.

Gregorius XVI, 22 Januarij 1836.

De Goede Week.

1. De plechtigheden van deze week zijn meestal oogenschouwelijke herinneringen aan de zes laatste levensdagen van onzen Goddelijken Verlosser.

2. De gebeden en gezangen, daarbij gebruikelijk, vindt men in afzonderlijke boeken: *Officium Hebdomadae Sanctae*, *Office de la Semaine Sainte*, *La Quinzaine de Pâques*, enz.

3 De uitlegging der ceremonies vindt men in:

De Goede Week van het R. Missaal overgezet en toegelicht door J. P. Görtz, enz.

Aanbevelingen vooral voor de Misdienaars.

PALMZONDAG.

1. Bij de *Palmwijding* wordt tweemaal wierook gebruikt: eens bij het Evangelie dat, bij die plechtigheid, gezongen wordt met al de ceremonies, die bij het Evangelie onder de Mis, gebruikelijk zijn; en vóór het laatste gebed der wijding.

2. Bij de Processie houden allen den Palmtak in de rechterhand.

De orde is als volgt:

1°. De Thuriferarius met den Scheepjesdrager.

2°. De Subdiaken met het Kruis, dat met palmtakken versierd is, en twee Ceroferarii.

3°. De Zangers.

4°. De Clerus in superpelliceo.

5°. De Celebrans met den Diaken aan zijn linkerhand.

6°. Bij de kerkdeur gekomen; treden eenige Zangers alleen binnen: de overigen blijven daar buiten bij den Celebrans.

3. Wanneer de Passie gelezen wordt zegt men niet bij het begin: *gloria tibi Domine*; doch aan het einde: *Laus tibi Christe*; op Goeden Vrijdag echter wordt ook dit weggelaten.

4. Bij het laatste gedeelte der Passie, dat even als het Evangelie gezongen wordt, worden de kandelaars weggelaten; maar niet het wierookvat.

5. Onder de Passie en bij het terugkeeren naar de Sacristie houdt men den palmtak in de hand.

WITTE DONDERDAG.

1. Onder de *Gloria in Excelsis* wordt er gebeld; doch daarna gebruikt men een ratel.

2. De Misdienaren communiceeren onmiddellijk na den Diaken, Subdiaken en Ceremoniarius, en verder houdt er één, aan weerskanten, het uiteinde van het Commnniekleed vast.

3. De orde der Processie:

1°. De Congreganisten met een vaan van het H. Sacrament.

2°. De Zangers.

3°. De Kruisdrager (in habitu subdiaconali) tusschen twee Ceroferarii:

4°. De Clerus in superpelliceo.

5°. Twee Thuriferarii.

6°. De Celebrans tusschen den Diaken, onder een umbrella of een baldakijn.

NB. Allen met brandende kaarsen, die zij, aan de buitenzijde der Processie, houden.

4. Bij de Vespers geen wierook: en de Misdienaren helpen bij de *denudatio Altaris* om, wat er op is, weg te dragen.

GOEDE VRIJDAG.

1. De Acolythi dragen geen kandelaars.

2. Bij de ontblooting van het Kruis, vallen allen, zoodra het Choor zingt *Venite adoremus*, op beide knieën, buigen het hoofd, en blijven in die houding, totdat het Choor geëindigd heeft. Hetzelfde moet onderhouden worden, wanneer de Priester het Kruis brengt naar de plaats, waar het vereerd wordt.

3. Daarheen begeeft men zich twee en twee, en plaatst er zich ver genoeg van het Kruis, om, na te zamen, voor de derde maal, en telkens op verschillende afstanden, op beide knieën geknield te hebben, dicht genoeg het Kruisbeeld te zijn genaderd en dan, zich godvruchtig buigende, met eerbied de voeten er van te kussen. Dit doet het eerste de eene, die zich aan den rechterkant van den andere bevindt.

4. Bij de Processie onderhoude men wat voor Witten Donderdag is voorgeschreven.

5. Tot het Altaar teruggekeerd, houde een ieder zijn kaars zoolang aan, totdat de Priester, na de Communie, wijn in den Kelk laat schenken.

6. Bij het begin bewierookt de Celebrans het Altaar, en wascht daarna de handen.

7. Na *Pater Noster* en *Libera nos Domine* gezongen te hebben, heft hij de H. Hostie op, waaronder het teeken met den ratel wordt gegeven, doch niet gewierookt. Onmiddellijk daarop volgt: *Domine non sum dignus*, ook daarbij geeft de Acolythus het gewone teeken.

PAASCHZATERDAG.

1. Orde in het gaan naar de kerkdeur:

1°. De Thuriferarius en de Scheepjesdrager.

2°. Twee Acolythi: de eene met het wijwater en de andere met de wierookkorrels.

3°. De Subdiaken met het Kruis zonder Ceroferarii.

4°. De Clerus (zoo deze er is) en Ceremoniarius.

5°. De Celebrans en de Diaken.

2. Bij het vuur, plaatst de Diaken zich aan de rechterde Ceremoniarius aan de linkerhand van den Celebrans; de Acolythi achter hem; tegenover hem, de Kruisdrager.

3. Nadat het vuur gewijd is, doet de Thuriferarius van dat gewijd vuur in het wierookvat, en een der Acolythi steekt ook daarmee een kaars aan, die hij bij zich houdt.

4. Orde der Processie naar het Altaar:

1°. De Thuriferarius, het wierookvat heen en weer zwaaiende, en hij, die de wierookkorrels draagt. Deze zorgen dat men driemaal stilhoudt: 1°. op het derde van den afstand van het Presbyterium; 2°. op de helft; 3°. onmiddellijk vóór het Presbyterium.

2°. De Subdiaken met het Kruis.

3°. De overige Acolythi en de Clerus.

4°. De Diaken met de drievoudige kaars en aan zijne linkerhand de Acolythus met de zijne, waarmee hij, zoo dikwerf de Diaken stilstaat, een der drie kaarsen aansteekt.

NB. Wanneer de Diaken zingt *Lumen Christi*, knielen allen.

5°. De Celebrans en de Ceremoniarius.

5. Vóór het *Exultet* bewierookt de Diaken eerst het boek en dan brengt de Thuriferarius het wierookvat weg.

Allen plaatsen zich zooveel mogelijk met den diaken op ééne lijn, in de volgende orde: die de wierookkorrels heeft, die de drievoudige kaars van den Diaken heeft overgenomen, de Diaken, de Subdiaken, de Thuriferarius. De Ceremoniarius plaatst zich achter den Diaken.

Gedurende de *Prophetieën* blijft men zitten; maar gedurende de *Litanie* is men geknield.

7. Onder de Mis is op te merken, dat bij het *Evangelie* de kandelaars niet worden gebruikt, en dat na de Communie de Vespers worden gezongen met den *Magnificat*, waaronder het Altaar, de Acolythi en het volk bewierookt worden. Het overige is, voor de Misdienaren, hetzelfde als in andere Missen.

De Meimaand.

MAAND VAN MARIA.

1. Elken avond Lof:

1o. Iets ter eere van het H. Sacrament, met het vers en de Oratie, blz. 40.

2o. Litanie der H. Maagd, blz. 26; vers en Oratie,

3o. Benedictie, blz. 36.

4o. Marialied.

Ofschoon er tot het vieren van de Meimaand niets bepaalds wordt voorgeschreven, is het toch de gewoonte om dagelijks eene geestelijke lezing te houden over de deugden of grootheden van de H. Maagd. De hoofdzaak is echter die maand, door een christelijk gedrag en door de navolging der deugden van Maria, te heiligen, en trouw elken dag ter harer eer een of ander gebed te doen. Dit laatste is voldoende om de aflaten te verdienen, welke voor het vieren der Meimaand verleend zijn door Pius VII; die 21 Maart 1815 en 18 Juni 1822, vergund heeft 300 dagen voor elken dag, en ééns een vollen aflaat op een of anderen dag der maand; terwijl Pius IX 8 Aug. 1859 U. et O. heeft toegestaan, dat die volle aflaat ook op den 1en Juni kan verdiend worden. Prinz. Decr. 684.

H. Sacramentsdag.

1. Om den geest van dezen feestdag goed te begrijpen, laten wij hier de woorden volgen, welke het H. Concilie van Trente (Sess. 18 Cap. 5) dienaangaande ons heeft achtergelaten.

Er blijft dus niet de minste twijfel over, of, volgens eene in de Katholieke Kerk altijd bestaan hebbende gewoonte, betuigen alle Christengeloovigen aan dit Allerheiligste Sacrament, wanneer zij het vereeren, de eer van aanbidding, die den waren God verschuldigd is. Immers, daarom is het niet minder aan te bidden, dat het door Christus, onzen Heer, ter nuttiging is ingesteld; want wij gelooven dat diezelfde God er in tegenwoordig is, van Wien de Eeuwige Vader, Hem in de wereld inbrengende, spreekt: En dat Hem alle Engelen Gods aanbidden (1), Wien de Wijzen nedervallende aangebeden hebben (2) en van Wien eindelijk de Schriftuur getuigt (3), dat Hij in Galilaea door de Apostelen aangebeden is. Daarenboven verklaart de Heilige Kerkvergadering, dat vroom en zeer godsdienstig, in Gods Kerk, deze gewoonte is ingevoerd, om dit verheven en eerbiedwaardig Sacrament, elk jaar, op een bijzonderen en feestelijken dag, met buitengewone vereering en plechtigheid te vieren, en, om het in Processies eerbiedig en eervol, langs wegen en openbare plaatsen, rond te dragen. Want het is zeer billijk, dat er eenige heilige dagen zijn vastgesteld, waarop alle Christenen, met eene bijzondere en zekere uitstekende betuiging, hunne dankbare herinnering zouden aan den dag leggen aan den algemeenen Heer en Verlosser, voor zulk eene onuitsprekelijke en alleszins goddelijke weldaad, waardoor Zijne overwinning en triomf over den dood wordt vertegenwoordigd.

En aldus moest dan ook de overwinnende waarheid haar zegepraal vieren over leugen en ketterij; opdat hare tegenstrevers, bij het beschouwen van zoo grooten luister en zich te midden van zoo groote blijdschap der algemeene Kerk bevindende, of in hunne zwakte en verslagenheid wegkwijnen,

(1) Hebr. I : 6. (2) Matth. II : 11. (3) Matth. XXVIII : 17

of van schaamte bevangen en vernederd eenmaal tot inkeer komen.

2. Men wone dus de Processie bij als een triomftocht van onzen Zaligmaker, van denzelfden, die weleer al weldoende in Judaea rondwandelde

3. De gezangen daarbij voorgeschreven, zijn: (1) *Pange lingua* (Congr. Boek bl. 474); *Sacris solemniis* (ad Matutinum); *Verbum supernum* (ad Laudes); *Salutis humanae* (in Vesp. Ascensionis Domini); *Aeterne Rex altissime* (ad Matut. ejusd. festi).

Te Deum laudamus, bl. 300.

Benedictus Dominus Deus, bl. 236; maar, let wel!: I. T. 2e Fin. bl. 203.

Magnificat, I. T. 1e. Fin., bl. 202.

4. Benedictie, bl. 40.

5. Orde der Processie:

1o. Het Vaan van het huis, met twee Acolythi, die de koorden vasthouden.

NB. Zoo mogelijk, moet de bewerkte zijde van het Vaan naar het H. Sacrament gekeerd worden.

2o. De Jongelui, die geen Congreganist zijn: de jongsten voorop, hetgeen bij elke afdeeling te onderhouden is.

3o. Het Vaan der kleine Congregatie, met twee Acolythi, als boven no. 1.

4o. De kleine Congregatie.

5o. Het Vaan der groote Congregatie en twee Acolythi, als boven no. 1.

6o. De groote Congregatie.

---

(1) Rituale Rom. De Process. in festo Ss. Corporis Christi
En: Processionale Rom. Ed. Pustet. 1873, pag. 28.

7o. Het Vaan der Koorzangers, als boven no. 1.

8o. De Harmonie.

9o. De Koorzangers.

10o. De Kruisdrager (in Dalmatiek) en twee Ceroferarii.

NB. Het Christusbeeld moet naar het H. Sacrament gekeerd zijn

11o. De Clerus in superpelliceo. Sacerdotes possunt indui pluvialibus, casulis, et dalmaticis, modo omnes illae vestes sint albi coloris; qui casulam gerunt etiam alba indui possunt (1).

12. De Acolythi met bellen zacht van toon, die zij onder de tusschenpoozingen van zang en instrumentale muziek laten hooren.

13. De Scheepjesdragers en twee Thuriferarii, die met het gelaat tegenover elkaar, en de zijde naar het Allerheiligste gekeerd, voortdurend het wierookvat vóór zich heen en weer zwaaien.

14. De Celebrans (in pluviali cum Ministris in dalmaticis sublevantibus pluviale, omnes sine manipulo).

In de kerk gaat hij, zoo de doorgang te nauw is onder een *Umbrella*; zoo echter de ruimte het toelaat, gaat hij, zoo wel binnen, als buiten de kerk, onder een *Baldakijn* wit van kleur. Hij is omgeven van minstens vier lantaarnen.

NB. Allen, die de Processie begeleiden, hebben, voor zoover de voorraad strekt, brandende waskaarsen of flambouwen, die zij, bij genoegzame tusschenruimte der rijen, naar den binnenkant houden.

Waar het gebruik bestaat, kan men eens of tweemaal onder de Processie, met het Allerheiligste, de Benedictie geven (S. R. C. 23 Sept. 1820).

NB. Om de devotie tot het H. Sacrament, die tot het

(1) S. R. C. 22 Juli 1848.

wezen der Christelijke godsdienstigheid behoort, aan te kweeken, wordt gedurende het Octaaf van dit Feest, elken dag, onder de Mis, het Allerheiligste uitgesteld, en 's avonds een klein Lof gezongen, t. w.:

1°. Een Hymnus ter eere van het H. Sacrament, met vers en Oratie, bl. 40.

2°. De Antiphoon der H. Maagd en

3°. De Benedictie.

Deze oefening is tevens een voorbereiding tot het Feest van het H. Hart.

2. In de meeste kerken van ons land bestaat de Broederschap van het H. Sacrament.

Feest van het H. Hart van Jezus.

1. Deze feestdag en daarmede de devotie tot het H. Hart van Jezus, is op het verlangen van onzen goddelijken Heiland zelven ingesteld. Nergens vinden wij het doel en de strekking daarvan beter uitgedrukt, dan in de woorden, waarmede Jezus zelf, op den 16 Juni van het jaar 1675, zijn wensch heeft geopenbaard aan de Zalige Margaretha-Maria Alacoque, religieuse in het Visitandinen-Klooster te Paray-le-Monial (Saône-et-Loire) in Frankrijk: „Ziedaar," zeide Hij, op zijn Hart wijzende, „ziedaar het Hart, dat de menschen zóó heeft be„mind, dat het niets heeft gespaard om zich op te offeren, „en in liefdebewijzen uit te putten; — en voor dankbaarheid „ontvang ik van de meesten enkel verachting, oneerbiedigheden, „heiligschennis en koelheid in dat Sacrament van liefde. „Doch wat Mij het meeste grieft, is, dat harten aan Mij „toegewijd, Mij aldus bejegenen. Daarom vraag ik van u, dat

„de eerste Vrijdag, na het Octaaf van Sacramentsdag, een „afzonderlijke feestdag worde, om mijn Hart te vereeren; dat „men dan tot de H. Tafel nadere en openlijk boete doe, „om de beleedigingen te herstellen, welke mijn Hart, sinds „het op de Altaren tegenwoordig is, ondervonden heeft; en „ik beloof u, dat mijn Hart in de ruimste mate den „invloed mijner liefde zal doen gevoelen aan hen, die Het „vereeren en zorgen dat anderen het ook doen (1).

2. Tot bevordering dier devotie is hier, evenals in verscheidene kerken van ons land, het Broederschap van het H. Hart, het Apostolaat des gebeds enz. opgericht (2). Het H. Hart wordt vooral op den eersten Vrijdag van elke maand en gedurende de maand Juni vereerd (3).

3. Vóór de Hoogmis wordt de plechtige akte van toewijding van het Jubeljaar 1875 vernieuwd, blz. 58.

4. Onder het Lof doet men het volgende

Boetgebed.

Goddelijke Jezus, Verlosser van alle menschen, zie hier eenige ondankbaren ootmoedig voor U nedergeknield, doordrongen van de bitterste droefheid bij het herdenken der schrikkelijke beleedigingen,

---

(1) De Bruid des Konings (leven van de Z. Margaretha), door W. van Nieuwenhof, S. J. (Amsterdam, G. Borg 1876, bl. 59).

(2) Zie daarover later.

(3) Die elken dag der maand Juni, in eene kerk of kapel, afzonderlijk of gezamenlijk, met een godvruchtig en boetvaardig hart, ter eere van het H. Hart van Jezus een gebed storten, kunnen elken dag zeven jaren en eens in die maand, op een dag naar verkiezen, een vollen aflaat verdienen. Pius IX. U et O. 8 Mei 1873.

welke U zijn aangedaan en nog dagelijks aangedaan worden. Gedoog dat wij door de oprechtheid onzer hulde, al die ongetrouwheid, al die ondankbaarheid, waaraan wij ons schuldig erkennen, zooveel mogelijk vergoeden. Hart van Jezus! het heiligste, het teederste, het beminnelijkste aller harten, wat hebt Gij niet gedaan om van ons bemind te worden. Voor ons, o Goddelijke Verlosser! hebt Gij U van den glans Uwer Goddelijke Majesteit ontdaan; voor ons zijt Gij mensch, zijt Gij een klein kind geworden; voor ons hebt Gij alles verlaten, alles ten offer gebracht; voor ons hebt Gij U met geessels laten verscheuren, met doornen laten kroonen; voor ons hebt Gij U laten nagelen aan het Kruis, om daar te midden van de onbegrijpelijkste smarten, ons ter zaliging, den laatsten druppel van Uw bloed te vergieten. En dit was nog weinig voor Uwe liefde. Door Uwe almacht en eene onbegrijpelijke goedheid, hebt Gij een middel gevonden om, ofschoon tot Uwen Vader teruggekeerd, tot de voleinding der eeuwen in ons midden te wonen, om ons in deze woestijn des levens tot troost, tot beschutting, tot lichtbaak, tot voedsel te verstrekken. Mijn God! kon Uwe almacht meer voor ons doen? En wij, wat hebben wij gedaan, om aan zooveel liefde te beantwoorden? Engelen des Hemels, staat verbaasd.... en gij,

Machten des Hemels, siddert van verontwaardiging. In plaats van liefde met wederliefde te vergelden, houden wij niet op Hem te vergrammen. Jegens elk ander weldoener willen wij dankbaar zijn, doch wanneer het U geldt, o aanbiddelijke Heiland, dan is het alsof men het zich tot eer rekent ondankbaar te zijn, en de grootste weldaden met den grootsten ondank te vergelden. Vergeving dan, o Jezus! vergeving. Vergeving, o vrijmachtig Heer dezer wereld! Vergeving voor al de beleedigingen Uwe opperste Majesteit aangedaan. Vergeving, o onsterfelijke Koning! voor al de verguizingen, waaraan zoovele goddelooze wereldslaven zich schuldig maken. Vergeving voor de vermetelen, die U zelfs aan den voet van Uwen heiligen troon durven trotseeren. Vergeving, o God der heiligheid, vergeving voor zoovele heiligschennissen, voor zoovele onwaardige Communiën. Vergeving, o goedertierene Herder! die niets kent dan beminnen en lijden. O vergeving ook voor ons, vergeving voor de bitterheid, waarmede ook wij Uw heilig Hart laven, vergeving voor onze onverschilligheid tegen U, voor onze koele en flauwe Communiën, voor onze oneerbiedigheden in de kerk, voor het verzuim der heilige Missen, vergeving voor ons zinnelijk, onverstorven en wereldsch leven.

Getrouwe zielen, die over de ongetrouwigheden van Israël zucht, vereenigt u met mij; komt, werpen wij ons voor den troon der Oneindige Barmhartigheid, verzuchten wij te zamen over de wonden aan het heilig en liefdevol Hart van Jezus toegebracht, betreuren wij het, dat wij een zoo teeder en beminnelijk Hart hebben bedroefd.

O Jezus! Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, vergeet al onze ondankbaarheid, al onze misdaden, al onze snoodheid. O laat nog eenmaal Uw heilig bloed ons ten gunste spreken, het zal luider roepen dan al onze boosheden.

Mocht de rechtvaardigheid van Uwen Hemelschen Vader voldoening vorderen: wij, die hier voor Uwe voeten liggen, zijn bereid die te geven. O konden wij, met onze harten, de harten van alle menschen vereenigen, en in het bijzonder al de harten der bewoners van dit gesticht, van dit rijk, om die allen op 't altaar der liefde ten offer te brengen!

Liefderijke Jezus! het gelukke ons hierdoor de straffen, die wij zoozeer verdiend hebben, van ons af te wenden, en, verzoend met Uwen Vader, eenmaal waardig geacht te worden om met U in den Hemel gelukkig te leven. Amen.

Feest van den H. Aloysius.

Onder de menigvuldige middelen, welke God gebruikt om ons tot zelfvolmaking op te wekken, moet ook de verheerlijking der Heiligen geteld worden. Hoe opwekkend is hun voorbeeld! Zij immers zijn van dezelfde natuur als wij; zij zijn leden van dezelfde Kerk, waartoe ook wij het geluk hebben te behooren; zij hebben zich geheiligd met middelen, die ook onder ons bereik staan. Welke verscheidenheid in die zalige scharen! Geen beroep, geen stand, geen leeftijd of hij vindt daar zijn vertegenwoordiger. Als toonbeeld voor de jeugd prijkt onder hen, met ongewonen luister, de H. Aloysius, die als beschermheilige voor de christen jongelingschap door Z. H. Benedictus XIII is aangewezen. Hoe schitterden in hem de versmading van alle wereldsche ijdelheid, de geest van gebed en van godsdienstigheid, de zuiverheid van zeden, die zoovele deugden zijn, welke in de jeugd vooral moeten worden aangekweekt.

Overbekend is de viering der zes Zondagen van den H. Aloysius, welke daarin bestaat, dat men zes achtereenvolgende Zondagen biecht, tot de H. Communie nadert, en, op dien dag, eenig godvruchtig werk verricht. Meestal neemt men de zes Zondagen, die het feest van den Heilige voorafgaan of volgen, hetgeen echter geen vereischte is. Er bestaan handboekjes, waarin voor elken Zondag overwegingen gevonden worden, waarmede men kan volstaan. Gewoonlijk bidt men nog zesmaal het *Onze Vader* en het *Wees Gegroet*, met eenmaal het *Eer zij den Vader*, hetgeen alleen genoeg zoude zij. — Deze viering is vooral geschikt om een of andere

deugd te erlangen, en om eene christelijke keuze te doen van zijn levensstaat.

Door Paus Clemens XII is op elk dier zes Zondagen en op den Feestdag van den H. Aloysius een volle aflaat verleend (S. R. C. 11 Dec. 1739 en 7 Jan. 1740. Prinz. IV. Decr. 99 en 100).

Gebeden ter eere van den H. Aloysius.

AKTE VAN TOEWIJDING.

Heilige Aloysius, die door uwe engelachtige zuiverheid zoo aangenaam waart aan God, en zoo bemind van de Koningin der Maagden! ik N . . . stel mij onder uwe bijzondere bescherming, en kies u heden in de tegenwoordigheid der H. Maagd en van geheel het Hemelsch hof, voor mijnen patroon en voorspreker bij God. Wees, bid ik u, de beschermer en bewaarder mijner onschuld, mijn raads- en leidsman in de keus van een levensstaat. Verkrijg mij de genade om uwe deugden na te volgen, vooral die, welke het meest aan mijne jaren en aan mijnen staat voegen, en in het bijzonder uwen godsdienstijver, uwe zuiverheid, uwe zedigheid en uwe gehoorzaamheid. Gewaardig u, o groote Heilige! de bewaarengel mijner dagen en een gids op den weg der deugd te zijn. Maak, o mijn beminnelijke beschermer! dat ik naar uw

voorbeeld, altijd onbesmet in vereeniging blijve met Jezus Christus, mijnen Zaligmaker, mijnen Heer en Koning, en met zijne heilige Kerk, mijne geliefde Moeder. Maak eindelijk, dat ik, door deze toewijding aan uwen dienst, de uitwerkselen uwer bijzondere bescherming ondervinde, gedurende mijnen geheelen levensloop, en bovenal in het gewichtig oogenblik van mijnen dood. Amen.

ANDER GEBED (1).

Heilige Aloysius! versierd met engelachtige zeden, ik uw alleronwaardigste dienaar beveel u op eene bijzondere wijze de zuiverheid van mijne ziel en van mijn lichaam aan. Ik smeek u, bij uwe engelachtige kuischheid, gewaardig u mij bij Jezus Christus, het Lam zonder vlek, als ook bij mijne Allerheiligste Moeder, de Maagd der Maagden, aan te bevelen, en mij voor alle zware zonden te bewaren; gedoog niet dat ik immer door eenige onkuischheid besmeurd worde. Als gij mij in bekoring, of in gevaar van te zondigen ziet, verwijder dan van mij alle onreine gedachten en begeerten; verwek alsdan in mij de herinnering aan de eeuwigheid en aan den gekruisten Jezus; druk diep in mijn

(1) Elken dag ééns 100 dagen aflaat, voor wie dit gebed met godsvrucht en rouwmoedigheid bidt (Pius VII, 6 Maart 1803). Prinz. Decr. 393.

hart het gevoel van de heilige vreeze des Heeren, en van de liefde tot God, opdat ik u navolgende op aarde, verdienen moge met u God te loven in den Hemel. Amen.

Onze Vader. Wees gegroet.

Litanie van den H. Aloysius.

Zie Congregatieboek, bl. 415.

Plechtigheid der Eerste H. Communie (1).

's Morgens.

1. De Celebrans enz., geknield aan den voet van het Altaar, zet den *Veni Creator* in.

2. Na de eerste strophe gaat men naar de kapel, waar de kinderen, die hun eerste H. Communie zullen doen, ieder met een versierde en brandende waskaars in de hand, voor de Processie gereed staan.

---

(1) Op den dag der Eerste Communie volle aflaat voor de kinderen, voor de ouders en voor alle geloovigen, die daarbij tegenwoordig zijn; mits zij gebiecht en gecommuniceerd hebbende, in de kerk, waar de 1e Communie plaats heeft, tot de gewone intenties bidden. Pius VII, 11 Mei 1812 en Pius IX. 6 Dec. 1857 (Syn. Harlem. CX. pag. 40).

3. In die kapel gekomen, doet de Celebrans wierook in het wierookvat, en de Processie begint in de volgende orde:

1e. De Thuriferarius, tusschen twee Acolythi met flambouwen.

2e. De Acolythus met het Kruis, tusschen twee Ceroferarii.

3e. De Kinderen, twee en twee, elk de kaars in die hand houdende, welke aan de buitenzijde der Processie is.

4e. De Celebrans en de Ministri (tecto capite).

4. Voor het Altaar zingt men:

℣. Emitte Spiritum . . . . bl. 35.

℣. Domine exaudi . . . .

℣. Dominus vobiscum . . . .

OREMUS.

Deus, qui corda . . . . bl. 35.

5. Na het Evangelie, toespraak enz.

6. Na de Mis, *Te Deum* bl. 300; daarna, *Benedictie* bl. 40.

7. Terwijl men de kapel, in dezelfde volgorde als boven (no. 3) uitgaat, zingt men: *Laudate pueri* bl. 161.

's Namiddags.

1. De kinderen worden binnengeleid, als boven no. 3.

Bij hunne intrede in de kapel, zingt men: *Lauda Jerusalem* bl. 165.

2. Lof. a) Iets ter eere van het H. Sacrament, vers en Oratie, bl. 40. b) Hymne ter eere van den H. Aloysius.

℣. Justum deduxit Dominus per vias rectas.

℟. Et ostendit illi regnum Dei.

Coelestium, bl. 202.

3. Vernieuwing der doopbeloften, en kinderzegening.

Na de toespraak komen de kinderen met brandende kaarsen in het Presbyterium, knielen daar neder en antwoorden op de volgende vragen:

Vr. Wat begeert gij van Gods Kerk (1)?

Antw. Het geloof.

Vr. Wat geeft u het geloof?

Antw. Het eeuwig leven.

Wilt gij dan ingaan in het eeuwig leven, onderhoudt de geboden. Gij zult den Heer uwen God liefhebben, uit geheel uw hart, met geheel uwe ziel, en met geheel uw verstand, en uwen naaste gelijk u zelven. Aan deze twee geboden hangt de gansche Wet en de Profeten.

Vr. Verzaakt gij den Duivel?

Antw. Ik verzaak.

Vr. Verzaakt gij zijne werken?

Antw. Ik verzaak.

Vr. Verzaakt gij zijne pomperijen?

Antw. Ik verzaak.

Vr. Gelooft gij in God den Vader, Almachtig, Schepper van hemel en van aarde.

Antw. Ik geloof.

---

(1) Volgens Ordo Baptismi adultorum. Rit. Rom.

Vr. Gelooft gij in Jezus Christus, Zijnen eenigen Zoon, Onzen Heer, die geboren is en geleden heeft?

Antw. Ik geloof.

Vr. Gelooft gij in den H. Geest, in de Katholieke Kerk, in de gemeenschap der Heiligen, de vergiffenis der zonden, de verrijzenis des vleesches en het eeuwig leven?

Antw. Ik geloof.

Dient derhalven den almachtigen God, en Jezus Christus, zijnen eenigen Zoon, onzen Heer, die komen zal om te oordeelen levenden en dooden, en de wereld door het vuur.

Antw. Amen.

Smeeken wij daartoe over hen 's hemels zegen af.

BENEDICTIO PUERORUM (1).

Stans versus eos dicat:

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit coelum et terram.

Antiph. Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini.

Psalm 112. Sit nomen Domini . . . bl. 199.

De Antiphoon wordt herhaald.

---

(1) Zie Rituale Rom. Appendix, pag. 61*.

℣. Sinite parvulos veinire ad me.

℟. Talium est enim | regnum coelorum.

℣. Angeli eorum.

℟. Semper vident faciem Patris.

℣. Nihil proficiat inimicus in eis.

℟. Et filius iniquitatis | non apponat | nocere eis.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

℣. Laat de kleinen tot mij komen.

℟. Aan zoodanigen toch behoort het rijk der hemelen.

℣. Hunne Engelen

℟. Aanschouwen altijd het aanschijn des Vaders.

℣. Laat de vijand niets tegen hen vermogen.

℟. En dat de zoon der boosheid zich niet verstoute hen te schaden.

℣. Heer verhoor mijn gebed.

℟. En laat mijn geroep tot U komen.

℣. De Heer zij met u.

℟. En met uwen geest.

OREMUS.

Domine Jesu Christe, qui parvulos tibi oblatos et ad te venientes complexus es, manusque super illos imponens benedixisti eis, atque dixisti:

LATEN WIJ BIDDEN.

Heer Jezus Christus, die de kleinen welke U werden aangeboden en hen, die tot U kwamen, omhelsd en onder oplegging der handen gezegend

sinite parvulos venire ad me, et nolite prohibere eos; talium est enim regnum coelorum, et Angeli eorum semper vident faciem Patris mei; respice, quaesumus, ad puerorum praesentium innocentiam, et ad eorum parentum devotionem, et clementer eos hodie per ministerium nostrum benedic; in tua gratia et misericordia semper proficiant, te sapiant, te diligant, te timeant, et mandata tua custodiant, et ad finem optatum feliciter perveniant: per te, Salvator mundi, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus in saecula saeculorum. ℟. Amen.

hebt, en zeidet: laat de kinderkens tot mij komen en wilt het hen niet beletten; want denzulken behoort het rijk der Hemelen, en hunne Engelen aanschouwen altoos het aanschijn mijns Vaders; sla, smeeken wij U, de onschuld van deze kinderen alsook de godsvrucht hunner ouders gade en zegen hen heden goedertierenlijk door onze bediening, opdat zij in uwe genade en barmhartigheid immer vorderen, U aanhangen, U beminnen, U vreezen en uwe geboden onderhouden, en gelukkig, tot het gewenschte uiteinde geraken: door U, Verlosser der wereld, die met den Vader en den H. Geest leeft en regeert, God in de eeuwen der eeuwen. Amen.

OREMUS.

Defende, quaesumus Domine, beata Maria semper Virgine intercedente, istam ab omni adversitate familiam: et toto corde tibi prostratam, ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

LATEN WIJ BIDDEN.

Wend, bidden wij U, o Heer, door de voorspraak der gelukzalige Maagd Maria, allen tegenspoed af van deze schaar, en terwijl zij zich van ganscher harte voor U nederwerpt, behoed haar goedertierenlijk voor de lagen der vijanden. Door Christus O. H. Amen.

OREMUS.

Deus, qui ineffabili providentia sanctos Angelos tuos ad nostram custodiam mittere dignaris: largire supplicibus tuis; et eorum semper protectione defendi, et aeterna societate gaudere. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

LATEN WIJ BIDDEN.

God, die U gewaardigt, met onuitsprekelijke voorzienigheid uwe H. Engelen ter onzer bewaring te zenden: verleen ons, die er U om smeeken, altoos door hunne bescherming verdedigd te worden, en ons eeuwig in hun gezelschap te verblijden. Door Christus onzen Heer. Amen.

De Priester zegent hen, zeggende:

Benedicat vos Deus, et custodiat corda vestra et intelligentias vestras, Pater, et Filius †, et Spiritus Sanctus. ℟. Amen.

God zegene u, en Hij beware uwe harten en uw verstand, de Vader, de Zoon, en de H. Geest. ℟. Amen.

Vervolgens besproeit hij hen met wijwater in den vorm van een kruis.

6. Verder wordt de aflaat van 40 dagen afgekondigd als volgt:

«Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid de Bisschop van Haarlem verleent aan allen, die hier tegenwoordig zijn, een aflaat van 40 dagen in den gewonen vorm der Kerk».

Laten wij, tot verheffing van onze Moeder de H. Kerk, tot verbreiding van het geloof, en tot de intentie van zijne Heiligheid den Paus vijf maal *Onze Vader*, *Wees gegroet* en *Eere zij den Vader* bidden, om den vollen aflaat te verdienen, dien Zijne Heiligheid Pius de IXe heeft verleend aan de kinderen, die hunne eerste H. Communie hebben gedaan; alsook, mits zij gebiecht en gecommuniceerd hebben, aan hunne ouders en verdere geloovigen, die daarbij tegenwoordig zijn geweest.

7. Voortzetting van het Lof. Antiphoon ter eere van de H. Maagd, bl. 69 (1).

8. Benedictie, bl. 40.

9. Bij het uitgaan wordt een toepasselijk lied gezongen.

PRO MEMORIA.

Ik . . . . . .

heb mijne Eerste H. Communie gedaan

op den 18

In de Kapel van . . . . . .

Daartoe voorbereid door

Toediening van het H. Vormsel.

GEBEDEN WELKE DAARBIJ DOOR DEN BISSCHOP WORDEN UITGESPROKEN.

Spiritus Sanctus . . . .

De H. Geest kome over u en de kracht des Allerhoogsten behoede u voor de zonden. Amen.

(1) Wegens den gedenkdag der troonsbestijging van Pius IX. ℣. Oremus pro Pontifice enz. bl. 38.

℣. Onze hulp is in den Naam des Heeren.
℟. Die hemel en aarde heeft gemaakt.
℣. Heer, verhoor mijn gebed.
℟. En mijn geroep kome tot U.
℣. De Heer zij met u,
℟. En met uwen geest.

De handen uitstrekkende naar de vormelingen.

LATEN WIJ BIDDEN.

Omnipotens sempiterne Deus . . . .

Almachtige eeuwige God, die U verwaardigd hebt deze uwe dienaren te doen herboren worden uit het water en den H. Geest, en die hun geschonken hebt de vergiffenis van alle zonden; zend van den hemel over hen uit uwen H. Geest den Vertrooster met zijne zevenvoudige gaven. Amen.

Den Geest van wijsheid en van verstand. Amen.

Den Geest van raad en van sterkte. Amen.

Den Geest van wetenschap en van godsvrucht. Amen.

Vervul hen met den Geest van uwe vreeze en bezegel hen genadig met het teeken van het Kruis van Christus ten eeuwigen leven. Door denzelfden J. C. onzen Heer, uwen Zoon, die met U leeft en regeert in de eenheid van denzelfden H. Geest, God, door alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Bij de Zalving.

Hier geeft men aan den Peter het briefje met den naam van den Heilige, dien men tot Patroon heeft gekozen. Men neemt er niet meer dan twee.

De Bisschop zegt:

N. Ik teeken u met het teeken des Kruises en ik versterk u met het Chrisma des heils. In den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes.

℟. Amen.

Hem vervolgens even op de wang slaande, zegt hij: De vrede zij met u.

Na de zalving zingt de omgeving des Bisschops:

Confirma hoc, Deus . . . .

Bevestig o God, hetgeen Gij in ons gewrocht hebt van uwen H. Tempel uit, die is in Jerusalem.

Eere zij den Vader, den Zoon en den H. Geest.

Bevestig o God, enz.

℣. Toon ons, Heer, uwe barmhartigheid.

℟. En geef ons uw heil.

℣. Heer, verhoor mijn gebed.

℟. En mijn geroep kome tot U.

℣. De Heer zij met u.

℟. En met uwen geest.

De vormelingen blijven geknield.

LATEN WIJ BIDDEN.

Deus, qui Apostolis tuis . . . . .

God, die den H. Geest aan uwe Apostelen hebt gegeven en gewild hebt, dat Hij, door hen en hunne opvolgers, aan de overige geloovigen zou worden medegedeeld; zie genadig neder op het dienstwerk onzer geringheid, en geef dat dezelfde H. Geest nederdalende over hen, wier voorhoofden wij, met het H. Chrisma, gezalfd en met het teeken des H. Kruises geteekend hebben, zich gewaardige, door te wonen in hunne harten, deze tot een tempel zijner glorie te volmaken. Die met den Vader en denzelfden H. Geest leeft en regeert God, in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

Zie, zoo zal ieder mensch, die den Heer vreest, gezegend worden.

Zich tot de gevormden keerende:

De Heer uit Sion zegene u, opdat gij de goederen van Jerusalem moogt zien al de dagen uws levens, en het eeuwige leven bezitten. Amen.

De H. Carolus Borromaeus geeft den raad om zeven dagen lang eenig gebed te storten, bijv. *Onze Vader, Wees gegroet, ik geloof in God den Vader,* ten einde aan God den verschuldigden dank te betuigen en de gedachtenis van de verkregene weldaden te vieren. Ook wil hij dat men zijn vormdag jaarlijks godvruchtig gedenke.

PRO MEMORIA.

Ik ben gevormd door Monseigneur

. . . . . Bisschop van. . . .

in de Kerk van . . . . . te N.

den 18

(*Naamteekening*) . . . . . .

OVER DE BIECHT.

I. Een der grootste blijken van Gods barmhartigheid jegens ons, is de instelling van het H. Sacrament der Biecht, de tweede reddingsplank na de schipbreuk der verloren genade, waarmede God ons een krachtdadig, zeker en betrekkelijk gemakkelijk middel heeft gegeven, om vergiffenis van onze zonden te bekomen.

II. Tot eene goede Biecht wordt *vereischt*:

A. *Berouw*, hetgeen bevat:

a. Leedwezen over, en verfoeiing van de begane zonde, voortkomende:

1°. Of uit de overweging der schandelijkheid van de zonden, of uit vrees voor Gods straffen (*eeuwige* voor de doodzonde, *tijdelijke* voor de daaglijksche zonde); en dan is het een *onvolmaakt berouw*, *voldoende*, maar ook *noodzaaklijk* om, met het H. Sacrament der Biecht, vergiffenis ijner zonden te erlangen.

2o. Of uit liefde jegens den Oneindig Goeden, Oneindig Volmaakten, Oneindig Liefderijken God, die zoozeer de Wereld heeft bemind dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, en Wien men nochtans door de zonde heeft beleedigd — en dàt is een *volmaakt* berouw, hetwelk den wensch om te biechten in zich *sluitende*, ons met God kan verzoenen, voordat we daadwerkelijk dat Sacrament ontvangen; en dus ook, wanneer we in de onmogelijkheid zijn van te biechten, en in dit geval is het *volmaakt* berouw *noodzaaklijk*, om vergiffenis onzer zonden te bekomen.

b. Een *vast voornemen* om zich verder ten minste van alle doodzonden te onthouden, en daartoe de noodige middelen aan te wenden.

Het berouw moet zich over *alle doodzonden* uitstrekken, alsook over die dagelijksche zonden, waarvan men vergeving wenscht te krijgen door het Sacrament der Biecht.

B. *Eene rechtzinnige belijdenis* van de bedreevene zonden is het tweede vereischte tot een goede Biecht.

Wanneer men vrijwillig eene doodzonde verzwijgt, of deze biecht, zonder daarover berouw te hebben, dan begaat men eene *heiligschennis*, eene vreeslijke zonde, waaraan velen hun eeuwig ongeluk te wijten hebben.

Heeft men onvrijwillig eene doodzonde vergeten en komt deze na de biecht in het geheugen, dan moet men die vergeten doodzonde, ofschoon zij reeds vergeven is, in de volgende biecht belijden. Herinnert men zich, dat het getal der doodzonden grooter was dan men gebiecht heeft, dan moet ook dat meerdere getal, mits men er

zeker van is, in de volgende biecht worden aangevuld. Heeft men het getal te goeder trouw vergroot, dan is het niet noodig daarop terug te komen.

Wacht u echter voor die losse twijfelingen, welke uit angstvalligheid ontstaan. Bepaal al uwe zorg bij het *zekere*, leg den u kwellenden twijfel aan den biechtvader bloot, en berust in zijne beslissing.

C. Ten derde wordt er vereischt, dat men den wil heeft om de opgelegde *penitentie* te volbrengen.

III. *Voorbereiding.*

1°. Dank God voor de goedheid en barmhartigheid, waarmede Hij tot op dit oogenblik u, hoe onwaardig ook, bejegend heeft. Niets is geschikter om het hart tot berouw te stemmen, dan te gedenken hoe goed God voor ons is, en hoe ondankbaar wij tegen God zijn.

2°. Vraag den H. Geest dat hij uw verstand verlichte, om uwe zonden te kennen en te verfoeien.

3°. Onderzoek uw geweten volgens het dagelijksch gewetensonderzoek (bl. 24), of wel volgens de 10 geboden Gods, de 5 geboden der H. Kerk enz. Ga daarin te goeder trouw, zonder angstvalligheid, te werk. Rechtzinnigheid is hier de hoofdzaak; de doodzonden komen licht voor den geest, en wat de dagelijksche zonden betreft, het is geen vereischte deze met even nauwkeurige volledigheid te biechten.

Bepaal bij uw onderzoek zoo nauwkeurig mogelijk het juiste *getal* der doodzonden, zonder het vrijwillig te verminderen: men moet het ook niet vergrooten. Kunt gij tot geen bepaald getal geraken, deel dan aan den biechtvader uwen twijfel mede. Bij de dagelijksche zonden is het voldoende eenigermate het getal aan te duiden, als: ik heb *soms*, *nu en dan*, *dikwijls*, *zeer dikwijls*, *elken dag*, *elke week* enz.

Weet gij niet, of iets doodzonde, of dagelijksche zonde is, laat dan niet na het te biechten en vraag den biechtvader dat hij u dienaangaande onderrichte.

Komt er iets voor, dat u moeite kost te zeggen, bepaal dan goed de wijze waarop gij het zult zeggen; of maak den biechtvader met uwe verlegenheid bekend; of schrijf het op een briefje, om het af te lezen; of om het den biechtvader zelven ter lezing te geven.

Leer overigens kort zijn in uwe biechten, en zeg: ik heb gezondig N. keeren tegen het eerste . . . . gebod, door . . . . , of tegen de deugd van . . . . door . . . . , of wel ik heb N. keeren (de zonde zelve noemende).

Zijn er omstandigheden bij, die den aard der zonde veranderen, en er dus een nieuwe zonde aan toevoegen, of die ze van dagelijksche tot doodzonde maken, dan moet zoodanige omstandigheid er bij gezegd worden. Zoo kan het noodzakelijk zijn, dat men de *hoedanigheid* der personen moet aanduiden, met wie men gezondigd heeft; dit echter trachte men zoo in te richten, dat de persoon zelve den biechtvader onbekend blijft.

4°. Zorg dat er tijd genoeg overig is u tot berouw op te wekken; dit toch is de hoofdzaak der voorbereiding.

IV. *De belijdenis.*

1°. Treed met kalmte en nederigheid den biechtstoel in.

2°. Zeg, neergeknield zijnde: *Vader, geef mij uwen zegen*, maak het teeken des H. Kruises, begin de voorbiecht, en klop op de borst zeggende *mijn schuld.*

DE VOORBIECHT.

Ik belijd voor God almachtig, voor de H. Maagd Maria, voor alle Heiligen en voor u, Vader, dat ik grootelijks gezondigd heb met gedachten, woorden en werken, door mijne schuld, door mijne schuld, door mijne allergrootste schuld.

Mijn laatste biecht is geweest (*hier den tijd opgeven, die er sedert de laatste biecht verloopen is*) voor . . . . . dagen . . . . . weken . . . . . maanden.

3°. Begin de belijdenis uwer zonden volgens hetgeen hier boven bij het gewetensonderzoek gezegd is. Het is goed terstond te beginnen, met datgene, wat u de meeste moeite kost.

Heeft men in het vorige leven het ongeluk gehad zware zonden bedreven te hebben, dan is het eene loffelijke gewoonte deze in de biecht te vermelden, zeggende:

Ik beschuldig mij nogmaals van de zonden van mijn vorige leven, in het bijzonder van die, welke ik tegen het N. gebod; of tegen de deugd van . . . . . bedreven heb.

4. Daarop volgt:

DE NABIECHT.

Deze en alle andere zonden doen mij van harte leed, omdat ik God, mijn Opperste Goed, daarmede vergramd heb, ik maak een vast voornemen mijn leven te beteren. Ik smeek God om vergiffenis en u Vader, om de H. Absolutie en eene zalige penitentie.

5. Antwoord met eenvoudigheid en rechtzinnigheid op de vragen van den biechtvader; luister ootmoedig naar zijne vermaning, verwek nogmaals in stilte een akte van berouw, terwijl de Priester u de H. Absolutie geeft, maak het kruisteeken, bij de woorden: in nomine Patris enz. en wacht heen te gaan, tot hij u zegt: ga in vrede, of zalige hoogtijd.

6. *Dankzegging na de Biecht.* Dank en loof Gods barmhartigheid, vernieuw uwe goede voornemens en bid om genade.

7. Volbreng de opgelegde *penitentie.*

BEMERKING.

Het ligt in den geest der Kerk den geloovigen de keuze van den biechtvader zoo vrij mogelijk te laten. Is het af te keuren lichtzinnig, of met verkeerde bedoelingen, dikwerf van biechtvader te veranderen, niet minder is het af te keuren, zoo men keuze heeft, bij een biechtvader te blijven, met wien men niet vertrouwelijk genoeg kan zijn. In alle geval kan het nuttig zijn, ook eens bij een anderen biechtvader te biechten.

Over de Algemeene Biecht.

1. Eene algemeene of generale biecht, is de belijdenis der zonden van het geheele leven of van een merkelijk deel daarvan.

2. Deze is *noodzakelijk*, wanneer men ten gevolge van een heiligschennende biecht, in staat van doodzonde verkeert. Om alsdan een goede biecht te spreken, moet men niet alleen de verzwegene, maar ook alle andere doodzonde na de laatste goede biecht bedreven, belijden, alsof men ze

nooit gebiecht gehad. Men zorge ook het getal der heiligschennende biechten of communies op te geven, en te zeggen of daaronder Paaschcommunies waren.

3. Buiten dit geval is de generale biecht *raadzaam* ter gelegenheid van de Eerste H. Communie, van eene retraite, eene Missie, een Jubilé; bij de keuze of het aanvaarden van een levensstaat; wanneer men van biechtvader verandert, enz.

Hierbij valt echter op te merken: 1° dat men eerst de gewone biecht spreekt en daarna tot de generale biecht overgaat; 2° dat men in deze generale biecht zich gewoonlijk bepaalt bij de zonden, die na de laatste generale biecht zijn voorgekomen; en 3° dat men hierin niet zoo nauwkeurig behoeft te zijn in het opgeven van soort, getal en omstandigheden, als dit vereischt wordt in de gewone biechten, en in het geval dat de generale biecht *noodzakelijk* is.

4. De generale biechten, die niet noodzaaklijk zijn, dienen tot zelfvernedering, tot vermeerdering van devotie, tot verlevendiging van het berouw, tot vergeving van tijdelijke straffen, tot grootere gerustheid des gewetens.

5. Daar echter de generale biecht somtijds *nadeelig* kan werken, is het zaak deze niet te ondernemen, zonder daarover eerst den biechtvader geraadpleegd te hebben.

Algemeen gewetensonderzoek.

§ 1. EENIGE BEGINSELEN TOT VOORLICHTING.

1. Tot eene *zonde* wordt gevorderd:

1°. Zoodanige ontwikkeling van het verstand dat men het kwaad, als zonde, van het goed weet te onderscheiden.

2°. Bewust zijn, dat hetgeen men doet, of toelaat zonde is.

3°. Vrije wil.

Men behoeft zich dus niet bezig te houden met hetgeen gebeurd is vóór de jaren van verstand, in den slaap, in een droom, enz.

Heeft men iets gedaan dat werkelijk zonde is, doch dat men te goeder trouw niet wist zonde te zijn, dan wordt dat kwaad niet aangerekend, mits die onwetendheid niet zondig is. Heeft men daarentegen iets gedaan dat eigenlijk geen zonde is, doch dat men meende zonde te zijn, dan heeft men zich aan zonde schuldig gemaakt.

2. Tot eene *doodzonde* wordt vereischt:

1o. Iets wat *grootelijks* strijdt met de geboden Gods enz.

2o. *Volkomen bewust zijn* dat het doodzonde, of groot kwaad is.

3o. *Volledige toestemming* van den wil.

3. Iets is *dagelijksche zonde*:

1e. Om de geringheid der overtreding.

2o. Om de onvolkomenheid van het bewustzijn.

3o. Om de onvolkomenheid der toestemming.

4o. Om de meening, waarin men te goeder trouw verkeerde, dat iets slechts dagelijksche zonde was, ofschoon het tot de doodzonden behoorde.

Men kan zondigen: met gedachten, met begeerten, met behagen nemen, met woorden, met werken, met verzuimenissen, door vreemde zonden.

Bekoringen, kwade gedachten enz. die van zelf, of ten gevolge van een onschuldige of verplichte bezigheid enz. ontstaan, zijn geen zonde, zoolang er geen vrijwillig behagen of toestemming bijkomt, het zijn gelegenheden om, door christelijken strijd, veel bij God te verdienen. Doch slechte gedachten vrijwillig opwekken, bijhouden, daarin behagen scheppen, is zonde.

Begeerten naar kwaad, die waarlijk uit het hart komen, en waarin men toestemt of behagen neemt, zijn ook zonden, al gaan zij niet tot daden over.

Behagen nemen in slechte gedachten, begeerten, woorden enz., vreugde koesteren over bedreven kwaad, spijt hebben van het kwaad niet te hebben bedreven is insgelijks zonde.

Bij de zonden met *woorden* bedreven, onderzoeke men tevens, of men ergenis heeft gegeven, en aan hoeveel personen.

Tot de zonden van *verzuimenis* behoort niet alleen de nalatigheid in het volbrengen der plichten; maar ook de nalatigheid in het vermijden der naaste gelegenheden van zonden, en in het gebruik der middelen, die tot het overwinnen van slechte gewoonten noodig zijn.

§ 2. ZONDENLIJST.

I. De tien geboden Gods.

1e *Gebod.* Boven al bemin eenen God,
of: Ik ben de Heer uw God, gij zult geen vreemde goden voor mijne oogen hebben enz.

Zonden tegen het Geloof, de Hoop, de Liefde en tegen de godsdienstigheid.

TEGEN HET GELOOF.

Vrijwillig twijfelen aan geloofswaarheden, deze verwerpen.
Tegen de katholieke godsdienstleer redeneeren.
Over godsdienstige zaken oneerbiedig, of lichtvaardig,

of spottend spreken. In zulke gesprekken behagen nemen.

Verzuimen zich te laten onderwijzen in de noodige kennis van den godsdienst en in de plichten van zijn staat.

Boeken enz. lezen, die gevaarlijk zijn voor het geloof; deze verspreiden, bewaren enz.

Zich over zijn geloof schamen, het verloochenen.

Geloof slaan aan bijgeloovigheid, deze bedrijven, hiertoe behooren het raadplegen van gemagnetiseerde slaapsters, de omgang met den duivel, de tafeldans, het spiritismus enz.

TEGEN DE HOOP.

Wanhopen aan Gods barmhartigheid.

Morren tegen de goddelijke Voorzienigheid.

Twijfelen aan den goddelijken bijstand in het beoefenen der deugd.

Moedeloos zich aan de zonden overgeven, en de middelen niet willen gebruiken, die noodig zijn om de zonden te vermijden.

De bekeering uitstellen, en met te meer vrijheid zondigen, omdat God goed is.

Te veel op eigene krachten steunen, en zich met vermetelheid in de gelegenheid van zonde begeven.

Zich beroemen op het kwaad, dat men gedaan heeft, of dat men voorgeeft gedaan te hebben.

De inspraken der goddelijke genade verwerpen, verwaarloozen, zich daartegen verzetten.

De opwekkingen tot boetvaardigheid versmaden.

Door verkeerde redeneering het geweten vervalschen, of tot valsche gerústheid brengen.

Te veel aan aardsche goederen of tijdelijk geluk hechten, vooral met verzuim van hoogere plichten.

TEGEN DE LIEFDE GODS.

Het aardsche en tijdelijke boven het hemelsche stellen.

Met de bedreigingen van God spotten of die minachten.

Langen tijd nalatig zijn in het verwekken van eenige akte van Geloof, Hoop en Liefde.

Den voortgang van deugd en godsdienst benijden; dien tegenwerken.

Uit ijdel gunstbejag of uit menschenvrees zijne plichten verzuimen, of van goede voornemens afzien.

In zijne bezigheden en handelingen slechts het oog hebben op ijdele glorie, of eer en gunst bij de menschen.

TEGEN DE GODSDIENSTIGHEID.

Zijne dagelijksche gebeden verzuimen.

Een aanmerkelijken tijd doorbrengen zonder eenig gebed tot God te storten.

Vrijwillig verstrooid zijn onder het gebed.

Zich oneerbiedig gedragen in de kerk.

Gewijde zaken onteeren; daarmede spotten; handel drijven; simonie.

Oneerbiedig zijn tegen geestelijke personen.

Kerkelijke instellingen minachten, versmaden; die afkeuren.

Schijnheilig zijn, dat is zich vroom veinzen om anderen te bedriegen.

Sacramenten der levenden, zooals de H. Communie, in staat van doodzonde ontvangen. Was het ook de Paasch-Communie?

Slechte biechten spreken, door vrijwillig eene doodzonde te verzwijgen; door zeer nalatig zijn geweten te onderzoeken; door geen goed berouw te verwekken; door geen ernstig voornemen te maken de zonden en de naaste gelegenheden tot zonde te vermijden.

Uit nalatigheid of met opzet de penitentie niet volbrengen.

Niet nuchter te Communie gaan.

Met geen aandacht genoeg tot de H. Tafel naderen; geene behoorlijke dankzegging doen.

2e *Gebod.* IJdelijk zweer noch spot,
of: Gij zult den Naam van den Heer uwen God niet ijdelijk gebruiken.

Zonden tegen den eerbied, dien wij aan den H. Naam van God verschuldigd zijn.

Den Naam van God of Jezus ijdel of met oneerbiedigheid gebruiken. (Hetzelfde is verboden van de namen der Heiligen).

Godslasteringen uitspreken.

God, of zijne Heiligen, of heilige zaken vervloeken enz., daarin behagen scheppen, anderen daartoe opstoken.

Vrijwillige Godslasterlijke gedachten.

God tot getuige inroepen van kwaad, of leugentaal met eede bevestigen.

Lichtvaardig zweren, dat is zonder wettige reden of voor onbeduidende zaken.

Nalatig zijn in het volbrengen van een goed werk, dat met eede beloofd is.

De beloften aan God of aan zijne Heiligen gedaan niet volbrengen.

Zich met eed verbinden tot iets, wat kwaad is en gelooven dat zoodanige eed verbindend is.

3e *Gebod.* Vier de heilige dagen des Heeren,
of: Wees indachtig, dat gij den Sabbatdag heiligt.

Zonden tegen den uiterlijken eeredienst, dien wij aan God verschuldigd zijn.

Op Zondagen en geboden Feestdagen, zonder wettige redenen, verzuimen de H. Mis te hooren, of die niet volledig, of die niet eerbiedig genoeg bijwonen.
Door zijne schuld te laat komen in de H. Mis.
Vrijwillig verstrooid zijn onder de H. Mis.
Schuld zijn dat anderen niet behoorlijk Mis hooren.
Op Zondag slaaflijken arbeid doen of laten doen zonder wettige reden; hoe lang is er gewerkt?
Uit geestelijke traagheid of onverschilligheid de predikatiën en Christelijke onderrichtingen verzuimen.
Ook zijn door dit gebod sommige koopmanschappen enz. verboden.

4e *Gebod.* Vader en moeder zult gij eeren,
of: Eer uw vader en uwe moeder, opdat gij lang moogt leven op de aarde.

Zonden tegen de plichten, die wij jegens onze Ouders en verdere Overheden: Bestuurders, Meesters enz. te volbrengen hebben.

Tegen hen weerspannig, ongehoorzaam zijn.
Tegen hen opstaan.
Hun verdriet aandoen — hen vergrammen, tergen,

sarren met woorden of met gebaren, — daarin behagen scheppen; anderen daartoe aanzetten.
Hen verachten, verwenschen, haten, slaan.
Hen uit afgekeerdheid de uiterlijke blijken van eerbied en achting weigeren.
Kwaad van hen spreken; anderen van hen afkeerig maken.
Hen bedriegen, beleedigen, beschimpen.
Hen gispen, bedillen, alles van hen ten kwade uitleggen, en hen daardoor bij anderen hatelijk maken.
De verordeningen der Oversten, de tuchtregels enz. minachten, versmaden, moedwillig overtreden.
Onder de huisgenooten oneenigheid zaaien.

5e *Gebod.* Met wil of met werken sla niemand dood, of: Gij zult niet doodslaan.

Zonden tegen de plichten, die wij jegens ons zelven en den evennaaste, wat het lichaam, het leven en de gezondheid betreft, te volbrengen hebben.

Zijn leven roekeloos in gevaar stellen.
Zich zelven om ongeoorloofde redenen den dood of eenig groot kwaad toewenschen.
Door onmatig gebruik van spijs of drank, of door ijdel en nutteloos krachtvertoon zijne gezondheid benadeelen, op het spel zetten.
Anderen kwaad doen, met te vechten, te slaan enz.
Hun verdriet aandoen door te plagen.

Hun den dood of eenig ander kwaad toewenschen.
Haat dragen; hoe langen tijd?
Wraak nemen of willen nemen door woorden, of door daden.
Iemand om zijne deugd en godsdienstigheid haten.
In het ongeluk van een ander behagen scheppen.
Aan anderen ergernis geven; van het goede afhouden, tot kwaad verleiden.
Het kwaad een ander aangedaan toejuichen, daarin behulpzaam zijn.
Twist zoeken; — onder anderen twist en tweedracht zaaien; haat onder hen aankweeken.
Anderen vergrammen.
Die naar ziel of naar lichaam in gevaar verkeeren, niet helpen, waar plicht zulks vordert.
Het kwaad door middelen, die men in zijne macht heeft, niet tegengaan.

6e *Gebod.* Doe geen overspel of onkuischheid snood.

9e *Gebod.* Begeer niemands bedgenoot,
of: Gij zult geen overspel doen.
Gij zult uws naasten huisvrouw niet begeeren.

Zonden tegen de Christelijke eerbaarheid.

Vrijwillig behagen scheppen in oneerbare gedachten.
Vrijwillig toestemmen in oneerbare begeerten, al brengt men ze ook niet ten uitvoer.

Oneerbare platen, beelden enz. aanschouwen.
Slechte gesprekken voeren, met hoeveel personen?
Zich oneerbare handelingen veroorloven.
Slechte boeken lezen, leenen, bewaren.
Slechte liederen zingen, aanhooren enz.
Met slechte personen verkeeren.
Zich naar gevaarlijke plaatsen begeven.
Te groote gemeenschap hebben met ongelijke personen.
Anderen tot dergelijke zonden verleiden of willen verleiden. Welke soort van personen?

7e *Gebod.* Wacht u voor stelen of onrechtvaardig leven.

10e *Gebod.* Noch iemands goed, 't zij klein of groot, of: Gij zult zijn huis niet begeeren . . . noch iets van alles, wat hem toebehoort.

Zonden van onrechtvaardigheid door den evennaaste te benadeelen in zijn tijdelijk goed.

Stelen of willen stelen; wat? hoeveel? hoe dikwerf? van wien?
Aan een ander merkelijke schade toebrengen.
De voorwerpen van het huis moedwillig beschadigen.
Anderen benadeelen door valsch te doen in de compositiën, in het spel, door oneerlijkheden enz.
Anderen opstoken, helpen enz. om te stelen of schade te veroorzaken.

Hun den dood of eenig ander kwaad toewenschen.
Haat dragen; hoe langen tijd?
Wraak nemen of willen nemen door woorden, of door daden.
Iemand om zijne deugd en godsdienstigheid haten.
In het ongeluk van een ander behagen scheppen.
Aan anderen ergernis geven; van het goede afhouden, tot kwaad verleiden.
Het kwaad een ander aangedaan toejuichen, daarin behulpzaam zijn.
Twist zoeken; — onder anderen twist en tweedracht zaaien; haat onder hen aankweeken.
Anderen vergrammen.
Die naar ziel of naar lichaam in gevaar verkeeren, niet helpen, waar plicht zulks vordert.
Het kwaad door middelen, die men in zijne macht heeft, niet tegengaan.

6e *Gebod.* Doe geen overspel of onkuischheid snood.

9e *Gebod.* Begeer niemands bedgenoot,
of: Gij zult geen overspel doen.
Gij zult uws naasten huisvrouw niet begeeren.

Zonden tegen de Christelijke eerbaarheid.

Vrijwillig behagen scheppen in oneerbare gedachten.
Vrijwillig toestemmen in oneerbare begeerten, al brengt men ze ook niet ten uitvoer.

Oneerbare platen, beelden enz. aanschouwen.
Slechte gesprekken voeren, met hoeveel personen?
Zich oneerbare handelingen veroorloven.
Slechte boeken lezen, leenen, bewaren.
Slechte liederen zingen, aanhooren enz.
Met slechte personen verkeeren.
Zich naar gevaarlijke plaatsen begeven.
Te groote gemeenschap hebben met ongelijke personen.
Anderen tot dergelijke zonden verleiden of willen verleiden. Welke soort van personen?

7e *Gebod.* Wacht u voor stelen of onrechtvaardig leven.

10e *Gebod.* Noch iemands goed, 't zij klein of groot, of: Gij zult zijn huis niet begeeren . . . noch iets van alles, wat hem toebehoort.

Zonden van onrechtvaardigheid door den evennaaste te benadeelen in zijn tijdelijk goed.

Stelen of willen stelen; wat? hoeveel? hoe dikwerf? van wien?
Aan een ander merkelijke schade toebrengen.
De voorwerpen van het huis moedwillig beschadigen.
Anderen benadeelen door valsch te doen in de compositiën, in het spel, door oneerlijkheden enz.
Anderen opstoken, helpen enz. om te stelen of schade te veroorzaken.

Het gestolen goed niet willen wedergeven, of voor de schade geene vergoeding willen geven.

Gevonden goed op eene onbehoorlijke wijze zich toeeigenen.

Afgunstig zijn; iemand zijn geluk misgunnen; dat met woorden of werken verstoren, tegengaan.

8e *Gebod.* Gij zult geen getuigenis der valschheid geven,

of: Gij zult tegen uwen naaste geen valsche getuigenis geven.

Zonden tegen de rechten, die een ander heeft op de waarheid, op zijn eer en goeden naam.

Liegen, overdrijven, snoeven, door leugens benadeelen.

Veinzen, bedriegen.

Kwaad spreken. Gebreken van anderen, zonder nut of noodzakelijkheid aan den dag brengen enz., aan hoeveel personen?

Iemand valsch beschuldigen, valsche getuigenis afleggen.

Iemand zijn goeden naam benemen door laster d. i. door verzonnen schandelijke dingen van hem uit te strooien; aan hoeveel personen?

Achterklap of kwaadspreken aanhooren, of daarin behagen scheppen.

Anderen beschimpen, uitlachen, uitschelden, onteerende bijnamen geven.

Het nadeel, iemand in zijn goeden naam toegebracht, niet willen herstellen.

Zonder wettige of gegronde redenen van anderen kwaad vermoeden; alles van hen ten kwade uitleggen.

Het verplicht geheimhouden schenden, gegeven woord of belofte niet nakomen.

II. De vijf geboden der H. Kerk.

1. De geboden heilige dagen zult gij vieren. (Zie 3e Gebod).
2. En dan ook Mis hooren met goede manieren. (Ibid.).
3. Geen geboden vastendagen zult gij breken.
   Op vasten- of onthoudingsdagen vleesch of verboden spijs eten.
   Op vastendagen visch en vleesch gedurende denzelfden maaltijd gebruiken.
   Na den ouderdom van 21 jaren, zonder wettige reden, meer dan eenmaal daags zijn nooddruft nemen.
   Maken dat anderen de Vasten niet onderhouden.
4. Gij zult uwen Priester, ten minste eens in het jaar, uwe biecht spreken.
5. En nutten omtrent Paschen het lichaam des Heeren.

En dit wel, gedurende den Paaschtijd, in zijne Parochiekerk.

III. De zeven Hoofdzonden.

1. Hoovaardigheid.

Zonden tegen de ootmoedigheid.

Zich op eene onbehoorlijke wijze boven anderen verheffen.

Op natuurlijke hoedanigheden of begaafdheden groot gaan.

Uit ijdele behaagzucht zich opsmukken.

Anderen om hun nederigen staat enz. verachten.

Snoeven, pochen, grooter willen schijnen dan men is.

2. Gierigheid.

Zonden van ongeregelde gehechtheid aan aardsche en tijdelijke goederen.

Te weinig over hebben voor aalmoezen en goede werken.

Zijn geld daarentegen nutteloos verkwisten.

3. Oneerbaarheid.

Zonden tegen de Engelachtige zuiverheid. (*Zie* 6e *Gebod*).

4. Afgunst.

Zonden tegen de Christelijke liefde. (*Zie* 5e *Gebod*).

5. Gulzigheid.

Zonden tegen de Christelijke matigheid.

In de wijze van het gebruik van spijze of drank, in de hoeveelheid.

Dronken zijn geweest.

Door overmaat van spijze of drank zich tot het vervullen van zijne plichten onbekwaam maken.

6. Gramschap.

Zonden tegen de zachtmoedigheid.

7. Traagheid.

Zonden tegen de Christelijke plichtsbetrachting.

Lui zijn, slecht studeeren.

IV. De negen Vreemde Zonden,

waardoor men zich schuldig maakt aan zonden van anderen.

1°. Door aanraden.
2°. Beschermen.
3°. Gebieden.
4°. Prijzen.
5°. Mededeelen.
6°. Behagen nemen.
7°. Niet bestraffen.
8°. Niet beletten.
9°. Niet bekend maken.

V. De zes zonden tegen den H. Geest.

Zij zijn evenals de wraakroepende zonden genoegzaam vermeld in de 10 Geboden Gods.

OVER DE H. COMMUNIE.

1. Vorderen alle H. Sacramenten immer onzen eerbied, en om ze te ontvangen onze voorbereiding, het H. Sacrament des Altaars heeft daarop boven alle aanspraak, omdat het alle in waardigheid overtreft.

2. Om geen heiligschennende Communie te doen, wordt er gevorderd, behalve het geloof, 1o. dat de ziel zuiver is van doodzonde en 2o. het lichaam nuchter van middernacht af.

3. Voor hem, die zich in doodzonde bevindt, is het niet genoeg daarover een berouw, hoe volmaakt ook het hem toeschijnt, te hebben verwekt, maar hij moet voor tot de Communie te naderen, is er een Biechtvader, eerst gebiecht hebben. (Conc. Trid. Sess. 13 c. 7. Can. 11).

Heeft men echter onvrijwillig eene doodzonde vergeten en kan men den biechtvader niet gemakkelijk genaken, dan mag men toch te Communie gaan en de vergeten doodzonde tot de volgende biecht uitstellen.

4. Om *nuchter* te zijn, moet men van middernacht af niets, wat verteerbaar is, hoe gering ook, van buiten in den mond gebracht, bij wijze van eten of drinken gebruikt hebben.

Wanneer men den mond spoelt en het water heeft uitgespuwd, moet men zich niet ongerust maken over hetgeen nog in den mond kan achterblijven en met speeksel vermengd wordt doorgeslikt. Evenmin over hetgeen van den vorigen

dag in den mond is overgebleven, of over hetgeen ongemerkt in den mond kan gekomen zijn.

5. De Kerk is in het handhaven dezer wet zoo streng omdat toegevendheid ten dezen lichtelijk tot misbruiken aanleiding zou geven.

6. Zij, die de H. Communie ontvangen als *Teerspijze* d. i. waarschijnlijk om den nabijzijnden dood de laatste des levens, behoeven niet nuchter te zijn. Evenmin zij, die dit H. Sacrament nuttigen, om het tegen onteering te verhoeden.

De zieken mogen, zoolang het gevaar van sterven aanhoudt, voortgaan met niet nuchter de H. Communie te ontvangen.

7. De H. Communie mag slechts éénmaal per dag ontvangen worden; uitgenomen wanneer men na 's morgens gecommuniceerd te hebben, gevaarlijk ziek werd, dan zou men op dien dag het H. Sacrament als *Teerspijze* eene tweede maal mogen ontvangen.

8. Men zorge immer dat kleeding en heel het uiterlijk overeenkomstig zij met de heiligheid der handeling, die men verricht, en dat men voor en na de Communie, in al zijn doen en laten, getuigenis aflegt van zijn geloof, eerbied, liefde en nederigheid. Men late eene behoorlijke voorbereiding voorafgaan, en eene behoorlijke dankzegging volgen; daarvan toch hangen, voor een groot gedeelte, de vruchten af, welke door de H. Communie in onze zielen worden voortgebracht.

WIJZE VAN COMMUNICEEREN.

1. Zorg bijtijds aan de Communiebank te zijn, vooral wanneer de Priester te voren niet weet, of er zijn die communiceeren willen; of dat gij te ver van de Communiebank

verwijderd zijt, om er vóór te knielen, voordat de Priester de H. Hostie ter aanbidding aan het volk voorhoudt; want in dit plechtig oogenblik is elke beweging onbetamelijk.

2. Ontdoe u bijtijds van uwe handschoenen 1).

3. Zeg te gelijk met den Misdienaar *Confiteor* „ik belijd voor God almachtig" tot opwekking van berouw en nederigheid, en klopt bij *mea culpa* driemaal op de borst; maak onder *Indulgentiam*, op het oogenblik dat de Priester zegent, een kruis, verlevendig uw geloof in de tegenwoordigheid van Jezus in het allerh. Sacrament, wanneer hij u toeroept: *Ecce Agnus Dei* etc. *Zie hier het Lam Gods, zie hier, die wegneemt de zonden der wereld;* en herhaal met innig bewustzijn van uwe onwaardigheid driemaal de woorden, die daarop volgen, telkens ootmoedig op de borst kloppende: Domine non sum dignus (2): *Heer, ik ben niet waardig dat gij komt onder mijn dak, doch spreek slechts één woord en mijne ziel zal gezond worden.*

4. Begeef u naar de Communiebank met neergeslagen oogen, met gematigden tred, de handen samengevoegd (3) houdende voor de borst.

5. Doe bij de Communiebank gekomen eene kniebuiging voordat gij gaat aanzitten. Is de Communiebank reeds bezet, wacht dan geknield uwe beurt af.

6. Houd, op de Communiebank geknield, het Communiekleed zóó op beide handen, dat de H. Hostie, mocht zij komen te vallen, daarop blijft liggen en gemakkelijk door den Priester kan worden opgenomen.

---

(1) De militair legt ook zijne wapens af.

(2) Woorden van den Hoofdman des Evangelies Matth. 8: 8.

(3) Men legge den rechterduim over den linkerduim en houde de handen te zamen met de vingertoppen een weinig opwaarts gekeerd.

7. Om den Priester het toedienen der H. Communie gemakkelijk te maken, moet gij het hoofd een weinig achterover, de oogen gesloten, den mond goed open en de tong onbeweeglijk op de onderste lip houden. Trek, na de H. Hostie ontvangen te hebben, langzaam en bedaard de tong terug, sluit den mond en buig het hoofd, zonder met het gelaat het Communiekleed aan te raken.

8. Zijn er na u geen meer die Communiceeren, blijf dan zoolang op de Communiebank totdat de Priester, die de Communie heeft uitgedeeld, den zegen heeft gegeven, met de woorden: Benedictio Dei etc. *De zegen van den Almachtigen God, Vader, Zoon en H. Geest dale over u neder en blijve u altijd bij. Amen.* Deze zegen wordt echter niet gegeven, wanneer de Priester onder de Mis de Communie uitdeelt.

9. Doe, na opgestaan te zijn, eene kniebuiging, en begeef u met alle mogelijke ingetogenheid naar uwe plaats, om daar verder uwe vertrouwelijke samenspraken met Jezus voort te zetten, en daarna eene hartelijke dankzegging te doen.

10. Men behoort minstens een kwartieruurs in dankzegging door te brengen, wil men geen gevaar loopen van zich aan oneerbiedigheid schuldig te maken, door de Kerk te verlaten voordat de H. gedaanten verteerd zijn.

11. Verzuim niet voor u zelven of voor de Geloovige Zielen in het Vagevuur de aflaten te winnen, die gij op den Communiedag zelven, of daags daarna, kunt verdienen.

OVER DE AFLATEN.

1. Een *Aflaat* is eene kwijtschelding van tijdelijke straffen, die ons door toevoeging van de overvloedige verdiensten van Christus en van zijne Heiligen, na de vervulling van eenige daartoe gestelde voorwaarden, geschonken wordt.

2. Een *volle aflaat* geeft volledige kwijtschelding van tijdelijke straffen; een *gedeeltelijke aflaat* van zooveel dagen, jaren, quadrageenen beteekent eene kwijtschelding van straf, die wij ook zouden verkregen hebben, met, volgens het gebruik van vroegeren tijd, zooveel dagen, jaren, enz. in *kerkelijke boetpleging* door te brengen. Door *quadrageen* verstaat men de verdienste van een veertigdaagsche vasten.

3. Om de waarde der aflaten te beseffen, zouden wij een duidelijk begrip moeten hebben, én van de gestrengheid, waarmede de Goddelijke Rechtvaardigheid in dit leven of in het Vagevuur de zondenschulden straft, én van de menigvuldigheid dier schulden, voortspruitende niet slechts uit de reeds vergeven doodzonden, maar ook uit de tallooze kleinere zonden, gebreken en verzuimenissen, waaraan wij ons dagelijks schuldig maken. O, hoe zouden wij het later betreuren, indien wij van dit gemakkelijk middel, om door de aflaten de schulden voor onze zonden te delgen, geen ijverig gebruik maakten!

4. Daarenboven zijn de aflaten een heilzaam middel om de deerniswaardige Zielen in het Vagevuur ter hulp te komen. Voor het grootste gedeelte toch, worden zij ons geschonken, om ze ook door onze voorspraak (per modum suffragii) aan God, als losprijs, voor de Geloovige Zielen in het algemeen, of voor eenige in het bijzonder, te kunnen aanbieden. Daar we onbekend blijven met den toestand, of met de lang-

durigheid van het verblijf der Zielen in het Vagevuur is dit voor ons een reden, om voortdurend die lijdende lidmaten van Jezus Kerk, met zulk een krachtig middel, te helpen; te meer, wijl we daarbij van zelf de meening hebben, dat God, mochten zij, voor wie wij tusschenbeide komen, onze hulp niet meer behoeven, in Zijne Oneindige Barmhartigheid de aflaten toepasse op de overige zielen, die er de meeste aanspraak op hebben.

VEREISCHTEN TOT HET VERDIENEN DER AFLATEN.

I. *Vereischten tot elken aflaat*:

1°. Men moet lidmaat zijn der Kerk en door geen Kerkelijken ban buiten hare gemeenschap zijn gesloten.

2°. Stipt volbrengen wat is voorgeschreven.

3°. In staat van genade zijn, ten minste wanneer men het laatste werk volbrengt, dat tot het verdienen van den aflaat gevorderd wordt.

4°. De intentie hebben om den aflaat te verdienen. Het is eene loffelijke gewoonte 's morgens de intentie te maken, om alle aflaten te verdienen, welke dien dag verdiend kunnen worden.

II. *Vereischten tot een vollen aflaat*:

1°. Om een vollen aflaat *volkomen* te verdienen, moet de ziel zuiver zijn van dagelijksche zonden en zelfs van alle zondige gehechtheid.

2°. Men moet de gestelde voorwaarden vervullen.

A. De *gewone voorwaarden*, die altijd vervuld moeten worden, tenzij uitdrukkelijk het tegendeel vermeld is, zijn: *a*) biechten; *b*) communiceeren; *c*) bidden volgens de meening

van Z. H. den Paus; d. i. voor de eendracht der Christenvorsten, de uitroeiing der ketterijen, den terugkeer der afgedwaalden tot het ware geloof, de verheffing van onze Moeder de H. Kerk en van den H. Stoel.

NB. Voor de Aflaten van den Kruisweg is de vervulling van deze voorwaarden niet noodig; evenmin voor den Aflaat in het stervensuur verleend (1).

B. Andere voorwaarden worden dan alleen vereischt, wanneer zij uitdrukkelijk vermeld worden, tot deze behoort zeer dikwijls het *bezoek eener kerk* en soms een of ander goed werk.

III. *Vereischten tot gedeeltelijke aflaten*:

1o. Doorgaans geen biecht noch communie; men moet echter in staat van genade zijn.

2o. In de verleening van aflaten voor een *gebed*, wordt dikwerf gezegd: *die het bidden ten minste met een rouwmoedig hart*. Dit slaat op hen, die zich in staat van doodzonde bevinden (S. R. C. 17 Dec. 1870).

NADERE VERKLARING DER VOORWAARDEN.

I. *Aangaande de Biecht.*

1. De Paaschbiecht is ook geldig voor het verdienen van aflaten (2), tenzij de biecht als zoodanig in het bijzonder wordt voorgeschreven, zooals dit dikwerk het geval is voor

(1) Decr. auth. 10—23 Apr. 1675, si Pontifex in sua concessione confessionem vel aliud simile non requirit. Cf. Decr. 659, 14 Apr. 1856 ubi declaratur non requiri confessionem nec communionem pro indulgentiis septem Basilicarum Romae, Portiunculae, Jerusalem et St. Jacobi de Compostella concessis Sodalibus Tertiariis ordinis S. Francisci et Sodalibus scapularis caerulei Immaculatae Conceptionis.

(2) Decr. auth. 508. 19 Mart, 1841. U. et O. en Cf. Decr. 526 en 556

het verdienen van een Jubilé (1). Hetzelfde geldt van de Paaschcommunie.

2. Men voldoet door eene biecht, waarna, om de geringheid van het beledene, de absolutie niet wordt gegeven (2).

3. Al is men ook geen zonden indachtig, de biecht wordt evenwel gevorderd (3).

4. Om de aflaten te verdienen, welke aan een bepaalden dag verbonden zijn, is het voldoende daags te voren te biechten (4). Hetzelfde geldt thans ook van de Communie; maar niet van de gebeden ter intentie van Z. H. den Paus, noch voor het kerkbezoek (ibid.).

5. Er wordt slechts ééne biecht en Communie vereischt tot het verdienen van alle aflaten op een en denzelfden dag verkrijgbaar (5).

6. Zij, die de loffelijke gewoonte hebben elke week te biechten, kunnen met die ééne biecht alle aflaten (ook die van Portiuncula, maar niet die *in forma jubilaei* gegeven worden) (6) verdienen, welke van de eene biecht tot de andere te verdienen zijn (7); mits zij echter op die dagen te Communie gaan en aan de andere voorschriften voldoen.

7. Wanneer er een feest met een vollen aflaat op handen

---

(1) Decr. auth. 522. 15 Dec. 1841 en Decr. 563. 10 Maii 1844. dummodo Indulgentia non sit in forma jubilaei en Decr. 649.

(2) Decr. auth. 452. 20 Aug. 1822. ad 2m. en 521. 15 Dec. ad 2m.

(3) Decr. auth. 626. 6 Maii 1852. ad 4m cf. Decr. 241 en 432.

(4) Decr. U. et O. 6 Oct. 1870. Indulgentia quaelibet. Vroeger was deze gunst beperkt tot de aflaten op Feestdagen verleend. Zie Revue des sciences Eccles. 1870. T. 2. p. 568. Servata tamen in adimplendis aliis operibus injunctis regula generali.

(5) Decr. Auth. 511. 29 Maii 1841 ad 1m. cf. 563. 10 Maii 1844.

(6) Decr. auth. 649. 12 Mart. 1855.

(7) Clem. XIII. 9 Dec. 1763. Decr. auth. 259 cf. Decr. 560, 649.

is, en men wegens den grooten toeloop weinig gelegenheid heeft om te biechten, is tot het verdienen van dien aflaat voldoende de biecht, die in de acht *voorafgaande* dagen heeft plaats gehad (1). Ook geldt diezelfde biecht tot het verdienen der andere aflaten, die op al de dagen vóór dat feest te winnen zijn (2).

II. *Aangaande de Communie.*

1. Ook voor de Paaschcommunie geldt, hetgeen van de Paaschbiecht gezegd is. Zie boven n. 1.

2. Om de aflaten te verdienen, welke aan een bepaalden dag verbonden zijn, kan men ook daags te voren te Communie gaan. Zie boven n. 4.

3. Met ééne Communie kan men verscheidene aflaten verdienen (zie boven n. 5), tenzij het een aflaat is, waarvoor eene Communie in het bijzonder is voorgeschreven.

4. Voor zieken die niet in eene communiteit (klooster, geestelijk gesticht) zijn, kan de biechtvader de voor de aflaten gevorderde Communie in een ander goed werk veranderen (3).

III. *Aangaande het bidden volgens de Intentie van Z. H. den Paus:*

1. Het is genoeg tot die intentie in het algemeen te bidden (4).

2. Bijgevolg wat men in het bijzonder tot die intentie bidden wil, is aan een ieders devotie overgelaten (5); men houdt algemeen, dat vijfmaal *Onze Vader* en *Wees gegroet* voldoende is.

---

(1) Decr. auth. 429. 12 Jun. 1822. U. et O.
(2) Decr. auth. 521. 15 Dec. 1841.
(3) Decr. U. et O. 18 Sept. 1862. Acta quae ger. II. p. 583.
(4) Decr. auth. 594. 12 Jul. 1847 ad 3m.
(5) Decr. auth. 511. 29 Maii 1841 ad 3m.

3. Deze gebeden moeten echter gedaan worden op den dag zelven (al worden ook het kerkelijk Officie en de Mis van het, op dien dag, gevalien feest uitgesteld), waaraan de aflaat verbonden is en wel binnen den tijd, daarvoor in het pauselijk rescript aangewezen (1). Is de aflaat verbonden aan een Feestdag, dan luidt het gewoonlijk: „van de eerste Vespers, d. i. in de 2e helft van den namiddag, tot aan zonsondergang op dien Feestdag. Is echter de aflaat verbonden aan een Zondag, aan een gewonen dag in de week, of aan godvruchtige oefeningen, die gedurende een zeker getal dagen gehouden worden, dan luidt het gewoonlijk: *van zonsopgang* tot 's avonds (2).

4. Wanneer een Feestdag, althans de uiterlijke plechtigheid daarvan, verzet wordt, dan wordt de aflaat daaraan verbonden, mede verzet (3).

5. Wil men op éénen dag verschillende aflaten verdienen, dan moet men voor elken aflaat in het bijzonder deze gebeden ter intentie van Z. H. verrichten.

6. Men voldoet niet aan deze voorwaarde door gebeden, waartoe men reeds om een andere reden *verplicht* is (4); maar wel, wanneer men ze, onder een Mis van verplichting, zegt. Zou er nochtans tot het verdienen van een aflaat voorgeschreven

---

(1) Ibid. ad 4m.

(2) Decr. auth. 214. 2 of 3 Jul. 1754. ab initio diei naturalis, videlicet ab ortu solis. Maurel pag. 96 zegt: *depuis minuit jusqu'a minuit.* cf. Decr. 527. Eynard Nouveau recueil... approuvé par la S. C. R. depuis le lever du soleil jusqu'a la fin du jour à minuit. Craisson desire une déclaration plus expresse. Rev. d. sc. Eccl. 1873, p. 270.

(3) Decr. auth. 627 U. et O. 9 Aug. 1852. Cum vero transferatur tantum Officium cum Missa, non autem solemnitas et exterior celebratio festi, indulgentiarum nullam fieri translationem.

(4) Decr. auth. 511. 29 Maii 1841. ad 2.

zijn *eene Mis te hooren*, dan zou men daaraan niet voldoen met het bijwonen der Mis, waartoe men op Zon- en Feestdagen verplicht is.

IV. *Aangaande het kerkbezoek.*

1. Wordt eenvoudig gezegd eene kerk te bezoeken, dan wordt bedoeld eene *openbare* kerk of kapel (oratorium publicum) (1).

Soms wordt gevorderd dat men zijne parochiekerk bezoekt, of de kerk, waar het broederschap bestaat, of het feest gevierd wordt, waaraan de aflaat verleend is.

2. Dit kerkbezoek moet geschieden buiten de Mis van verplichting; blijft men echter nabidden of hoort men een tweede Mis, of woont men het Lof enz. bij, dan kan dit voor een kerkbezoek gelden. Wil men echter op één dag verscheidene aflaten verdienen, waartoe een kerkbezoek is gevorderd, dan moet men dat kerkbezoek, het in- en uitgaan, zoo dikwerf herhalen als men zoodanige aflaten wenscht te winnen (8).

Opmerkelijk is de aflaat van Portiuncula, aldus genoemd naar de kapel, waarin de H. Franciscus van Assisie die gunst van Christus zelven ontving. Hij kan op den 2 Aug. van elk jaar, in de kerken der PP. Franciscanen verdiend worden, evenzoo

(1) Decr. auth. 540. 22 Aug. 1842 « publicum non censendum oratorium sive in Monasteriis, sive in Seminariis, aut aliis Conventibus, canonice dedicatum, cui tamen christiana plebs publice non solet accedere ». Episcopus vero Harlemensis pro religiosis suae dioecesis indultum obtinuit ad decennium ut ipsi salisfacere possent visitando suum sacellum domesticum. Vide Acta 1ae Synod. cap. XXVI. p. 99. Quoad Nostros vide Missionarium pag. 13.

(2) Decr. 29 Feb. 1864. Journ. Hist. Kersten. 1864 Juin.

dikwijls als men, op dien dag, hunne kerken bezoekt en daar een wijle tijds godvruchtig bidt (1).

3. Gedurende het kerkbezoek moet men bidden ter intentie van Z. H. den Paus. Soms wordt daarbij nog eene andere intentie voorgeschreven.

V. *Aangaande andere goede werken.*

1. Om den aflaat van het Jubilé te verdienen, wordt gewoonlijk voorgeschreven eenige dagen te *vasten* en een *aalmoes* te geven.

2. Wordt de somme gelds voor de aalmoes niet bepaald, dan geeft een ieder naar zijn vermogen.

4. Om aan het vasten, hier bedoeld, te voldoen, moet men zich onthouden niet slechts van het ontbijt enz., maar ook van het eten van vleesch enz., ja zelfs van zuivel (2), tenzij hierin uitdrukkelijk gedispenseerd is, of door den Bisschop daarin dispensatie is verkregen (2). Ook moet men dat vasten stellen op dagen, waarop geen kerkelijke vasten of onthouding is voorgeschreven; tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan.

Over de Broederschappen.

De hoofdtaak des levens van een Christen, bestaat voorzeker in het trouw volbrengen der plichten, hem door God en Zijne Kerk opgelegd. De ijverige Christen stelt zich echter daarmede zelden tevreden, maar het woord indachtig van den Goddelijken Verlosser „negotiamini dum venio"

(1) Decr. auth. 594. 594. 22 Febr. 1847 toties quoties in eas ingrediuntur et parumper ibi orant.

(2) Acta quae geruntur I. p, 175.

(Luc. 19), tracht hij door sommige gebeden en goede werken, hoewel niet daartoe verplicht, zijn kortstondig leven op aarde voor den hemel zoo verdienstelijk mogelijk te maken. Daar nu aan het gezamenlijk gebed van velen eene bijzondere kracht is toegezegd, en ook vele doeleinden niet dan met vereenigde krachten kunnen bereikt worden, zijn er broederschappen opgericht.

Van de meest gebruikelijke volgt hier eene korte beschrijving. Men zij echter bij de keuze daarvan het woord indachtig: niet *veel* maar *goed*.

BROEDERSCHAP VAN HET H. HART VAN JEZUS.

Doel. Oefening en bevordering der devotie tot het H. Hart (zie bl. 339).

Voorschrift. Elken dag bidden: *Onze Vader, Wees gegroet, Ik geloof in God den Vader*, en: *O zoet Hart van Jezus, maak dat ik U altijd meer bemin.*

Voordeelen. A. (1). v. a. gew. v. en getrouwheid aan het voormelde voorschrift (2); 1o op den dag der inschrijving; 2o op het feest van het H. Hart (3) of op den daaropvolgenden Zondag; 3o op den eersten Vrijdag of op den eersten Zondag van elke maand; 4o nog elke maand op een anderen dag naar verkiezing; 5o in de ure des doods, mits men den Naam van Jezus aanroept, althans met het hart; 6o 7 j. en 7 q.

---

(1) v. a. beteekent: volle aflaat.

gew. v. beteekent: gewone voorwaarden, zie bl

(2) Volgens Maurel, Le chrétien éclairé sur la nature et l'usage des Indulgences 1862.

(3) Op het feest van het H. Hart v. a. voor alle geloovigen, gew. v. en bezoek der kerk, waar het feest gevierd wordt, daar biddende ter intentie van Z. H. (Pius VII. 7 Juli 1815).

voor hen, die te Communie gaan op de zes Zondagen, welke onmiddelijk het feest van het H. Hart voorafgaan; zelfs v.a. zie beneden nº. 5; 7º zestig dagen voor elk goed werk. (Pius VII, 7 Maart 1801; 20 Maart en 13 Nov. 1802, 1803, 1805, 1817).

B. Aflaten, waartoe het nakomen van voormeld *voorschrift* geene vereischte is, doch behalve de gewone voorwaarden het bezoek eener kerk, soms die van het Broederschap is voorgeschreven, waar men dan bidt ter intentie van Zijne Heiligheid den Paus (5 Maart 1840):

1. Alle aflaten der Stations van Rome, Kb. der Br. (1).

2. v. a. op de feesten van O. L. V. Onbevlekte Ontvangenis, Geboorte, Boodschap, Lichtmis, Hemelvaart; (op de kleinere feesten der H. Maagd 7 j. en 7 q.) Kb. der Br.

3. Op het feest van den H. Joseph (19 Maart); der HH. Apostelen Petrus en Paulus (29 Juni); van den H. Joannes Ev. (27 Dec.) (op de anderen feesten der Apostelen: 7 j. en 7 q.); van Allerheiligen (1 Nov.); Allerzielen (2 of 3 Nov.). Kb. d. Br. (Pius VII. 2 Apr. 1805).

4. Op het feest van den H. Gregorius P. (12 Maart). Kb. d. Br. (Greg. XVI. 20 Juni 1834).

5. v. a. op de zes Zondagen of zes Vrijdagen, die het feest van het H. Hart voorafgaan. Kb. d. Br. (Pius VII. 4 Maart 1806).

6. 7 j. en 7 q. voor elken dag eener novene als voorbereiding tot dat feest. Kb. der Br. (ibid.).

7 j. en 7 q. voor elken dag van een triduum ter zelfder intentie. Kb. d. Br. (Leo XII. 21 Maart 1828).

---

(1) Kb. d. Br. beteekent: dat de kerk of kapel, waar de broederschap van het H. Hart is opgericht, moet bezocht worden.

7. Aan hen, die 's morgens, 's middags en 's avonds driemaal *Eer zij den Vader* enz. bidden, om de H. Drievuldigheid te bedanken voor de genaden en gunsten aan de H. Maagd geschonken, 100 dagen voor elken keer, en heeft men dit eene maand lang gedaan, een volle aflaat op een dag naar verkiezen (Pius VII. 10 Sept. 1825).

NB. 1. Het kerkbezoek kan door den Biechtvader in een ander goed werk veranderd worden.

2. Alle deze aflaten zijn toepasselijk op de Geloovige Zielen.

3. De aflaten no. 6 en 7 kunnen door alle geloovigen verdiend worden.

VEREERING VAN HET H. HART.

1. De Goddelijke Verlosser heeft zelf het verlangen te kennen gegeven, dat de beeltenis van Zijn Hart alom zou worden tentoongesteld (1); dat de geloovigen den feestdag van zijn Hart zouden heiligen door eene Communie en eene akte van eerherstelling, en dat op den eersten Vrijdag van elke maand, op eene bijzondere wijze, de liefde van Zijn Goddelijk Hart jegens de menschen zou herdacht worden. Zie bl. 48 en 340.

2. De christelijke godsvrucht is onuitputtelijk in het uitvinden van middelen om het Goddelijk Hart te vereeren, als daar zijn: de vereeniging der 33 personen, de eerewacht van het H. Hart, de eeuwigdurende vereering (2), het dragen

(1) Pius VII heeft verleend 7 j. en 7 q. aan allen, die het beeld van het H. Hart in eene kerk, kapel of op een Altaar ter vereering geplaatst, zullen vereeren en daarvoor bidden tot de intentie van Z. H. den Paus (2 Jan. 1799). Pallard, Recueil de prières etc. 1857 p. 180.

(2) Zie Maurel, Le chrétien éclairé, p. 255 en Prinzivalli, Decr. auth. n. 442.

van het scapulier van H. Hart met het opschrift: „Cessa, cor Jesu nobiscum est", *Laat af* (Satan) *Jezus' Hart is met ons* (2), het toewijden der maand Juni aan de vereering van het H. Hart, door elken dag met dat doel iets te bidden, te lezen enz. (3).

3. Om die devotie te bevorderen heeft de H. Stoel verscheidene korte gebeden met aflaten verrijkt, als:

Jezus, zachtmoedig en nederig van harte, maak mijn hart gelijk aan het Uwe; telkens 300 dagen (Pius IX. 25 Jan. 1868).

Geprezen, aanbeden, bemind en gedankt zij het Hart van Jezus in het H. Sacrament, op elk oogenblik, in alle tabernakelen der wereld, tot de voleinding der eeuwen. Amen. Ééns per dag 100 dagen (Pius IX. 29 Feb. en 14 Apr. 1868).

Mijn Jezus, barmhartigheid! Elken keer 100 dagen. (Pius IX. 23 Sept. 1846) (4).

Allerzoetste Jezus, wees voor mij geen Rechter, maar Verlosser; 50 dagen elken keer. (Pius IX. 11 Aug. 1851) (5).

O beminnelijke Jezus! enz. bl. 14.

4. De vereerders van het H. Hart beijveren zich vooral om de vereering van het H. Sacrament des Altaars te bevorderen, zij nemen gaarne deel aan Processies, aan aanbiddingsfeesten, en trachten deze zooveel mogelijk op te luisteren.

---

(2) Pius IX heeft daaraan dagelijks 100 d. aflaat verleend, mits men een of ander gebed zegt, b. v. *Onze Vader, Wees gegroet, eer zij den Vader* (18 Dec. 1872).

(3) Aan hen, die in de maand Juni dagelijks bidden ter eere van het van het H. Hart, heeft Pius IX verleend voor elken dag 7 j. en op een dag naar verkiezing een vollen aflaat (8 Mei 1873).

(4) Prinzivalli, decr. 578 U. et O. 23 Sept. 1846.

(5) Ibid. n. 617 cf. n. 637.

5. Allernuttigst is het, nu en dan iets te lezen wat die devotie kan opwekken en ontwikkelen. Voortdurend komen er werkjes uit, die daarvoor dienstig zijn; zelfs bestaan daartoe maandschriften, als: *Maandrozen*, *Messager du S. Coeur*, *Zendbode* enz.

PRO MEMORIA.

Ingeschreven te . . . . . .

den 18

(*Naamteekening*) . . . . . .

Litanie van het H. Hart van Jezus.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
God, Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U onzer.
God, Heilige Geest, ontferm U onzer.
H. Drievuldigheid, één God, ontferm U onzer.
Hart van Jezus, met het Woord Gods zelfstandig vereenigd, ontferm U onzer Jezus.
Hart van Jezus, heiligdom der Godheid, ontferm U onzer Jezus.
Hart van Jezus, tempel der H. Drieëenheid, ontferm U onzer Jezus.

Hart van Jezus, afgrond van wijsheid.
Oceaan van goedheid,
Troon der barmhartigheid,
Nooit uitgeputte schat,
Wiens overvloed ons allen verrijkt,
Onze vrede en onze verzoening,
Toonbeeld van alle deugden,
Oneindig beminnend, en oneindig beminnens-
waardig,
Springader des eeuwigen levens,
Waarin de Vader zijn behagen schept,
Verzoeningsaltaar voor onze zonden,
Voor ons met bitterheid gelaafd,
In Gethsemane tot stervens toe benauwd,
Met verguizingen verzadigd,
Van liefde gewond,
Dat al Uw bloed aan het Kruis vergoot,
Verbrijzeld om onze snoodheden,
Nu nog door ondankbaren verscheurd,
Toevlucht der zondaren,
Sterkte der zwakken,
Troost der bedrukten,
Volharding der rechtvaardigen,
Heilbron voor die op U vertrouwen,
Plechtanker voor die in U sterven,
Troostvolle bescherming voor Uwe vereerders,
Geneugte van alle Heiligen,
Onze hulp in overstelpenden nood,

Hart van Jezus, ontferm U onzer Jezus.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons Jezus.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons Jezus.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer Jezus.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
Hart van Jezus brandende van liefde voor ons.
Ontvlam in ons hart eene brandende liefde voor U.

LATEN WIJ BIDDEN.

Almachtige God, wij bidden U, verleen ons, dat wij, die in het Allerheiligste Hart Uws geliefden Zoons al onzen roem stellen, en Het voor de voornaamste weldaden van zijne liefde dank weten, ook over hare werking en vruchten ons mogen verblijden. Door Christus onzen Heer. Amen.

APOSTOLAAT DES GEBEDS.

Doel. Practische beoefening van de devotie tot het H. Hart en vereeniging van gebed met het Allerh. Hart van Jezus, voor de noodwendigheden der Kerk, voor Z. H. den Paus, en voor aangelegenheden, die bijzonder worden aanbevolen.

Voorschrift. Elken morgen zich vereenigen met het Goddelijk Hart en alle gebeden en werken aan God opdragen tot die meeningen, waartoe de Goddelijke Zaligmaker zich aan het

Kruis heeft opgedragen en zich nog dagelijks op het Altaar offert (zie bl. 20), en op die wijze de bedienaren der Kerk ondersteunende, een waar *Apostolaat* uitoefenen.

Voordeelen.

1. De leden worden deelgenooten der verdiensten van verscheidene kloosterorden (1).

2. Zij worden deelachtig aan de gebeden en goede werken van de leden onderling, waarvan *de Maandrozen* zoovele wonderdadige uitwerkselen vermelden (2).

3. Zij kunnen al de aflaten verdienen van het Broederschap van het H. Hart, waarvan zij leden zijn.

4. Daarenboven heeft Z. H. Pius IX, 12 Maart 1861, aan deze Vereeniging afzonderlijk verleend:

1° v. a. gew. v. op een dag naar verkiezing, na de inschrijving (gew. v.).

2° v. a. gew. v. en Kb. op O. L. V. Ontvangenis (8 Dec.), op den Feestdag van het H. Hart van de Eerste Vespers af, op een der Vrijdagen en nog op een anderen dag van elke maand, uitgezonderd den Goeden Vrijdag.

3° aflaat van honderd dagen, wanneer men bidt voor de algemeene intentie, welke door den Hoofdbestuurder, elke maand, wordt aangegeven. (Zie *Maandrozen*).

NB. 1. Alle deze aflaten zijn toepasselijk op de Geloovige Zielen.

2. Het kerkbezoek kan door den biechtvader in iets anders veranderd worden.

---

(1) In het jaar 1875 bedroeg het getal daarvan reeds vijftig.

(2) Aanbevelingen kan men opzenden aan het Adres van den ZEerw. Bestuurder van het Apostolaat des Gebeds, Ignatiuskerk, Keizersgracht Amsterdam — of Tongersche straat n. 2237, Maastricht.

3. In sommige Collegies, is in verband met het Apostolaat des gebeds opgericht, de *Paustijke krijgsdienst* (Milice Pontificale), waarvan de leden zich verbinden nimmer lid te worden van vereenigingen, die door de Kerk veroordeeld zijn (1).

PRO MEMORIA.

Ingeschreven te . . . . . .

den . . . . . 18 .

(*Naamteekening*) . . . . . .

BROEDERSCHAP VAN DEN H. GEEST OF TOT VOORTPLANTING VAN HET GELOOF.

Doel. De buitenlandsche Missiën ondersteunen met gebeden en geldelijke bijdragen.

Voorschrift. 1. Dagelijks bidden: *Onze Vader, Wees gegroet* en: *H. Franciscus Xaverius bid voor ons* (13 Mei 1860. Decr. auth. 589); waaraan honderd dagen aflaat zijn vergund (17 Oct. 1847). 2. Eene bijdrage van twee en een halven cent 'swekelijks, of *f* 1.30 'sjaars.

NB. Onvermogenden kunnen volstaan met eene kleine aalmoes elke maand (Pius IX 5 Aug. 1851. Decr. auth. 615).

De leden worden uitgenoodigd om de H. Mis bij te wonen

(1) De gunsten, daaraan verleend door Z. H. Pius IX, 21 Apr. 1871, zijn te vinden «Revue des Sc. Eccl. 1873, pag. 278.

op het Feest van Kruisvinding (3 Mei), dag der oprichting (1822), en van den H. Franciscus Xaverius (3 Dec.), Patroon van het genootschap.

Voordeelen.

1. Aan elk tiental wordt een nummer der Annalen geschonken.

2. De leden deelen in de verdiensten der Missionarissen.

3. Elk jaar wordt er in alle afdeelingen een Mis voor de levende en een andere Mis voor de afgestorven leden gelezen; deze laatste is *geprivilegiëerd* met een vollen aflaat.

4. Verscheidene aflaten:

A. Volle aflaat (Pius IX. 17 Oct. 1848. Decr. auth. 597):

1° Elke maand tweemaal op een dag naar verkiezen, gew. v. en bezoek der kapel van het Genootschap of van het Collegie der respectieve parochiekerk.

2° In de ure des doods, indien men ten minste met het hart den Naam van Jezus aanroept.

3° Eens in de acht dagen van de eerste Vespers af van het feest van Kruisvinding (3—10); item van Franciscus Xav. (3—10 Dec.); item Maria Boodschap (1) (25 Maart—1 April); item Maria Hemelvaart (1) (15—22 Aug.).

NB. Worden deze feesten verzet dan worden de aflaten medeverzet; doch niet de gunst om deze op een der acht volgende dagen te verdienen.

4° Op den dag, dat de Mis voor de Overledenen geschiedt.

B. Gedeeltelijke aflaten:

1° 100 d. zoo dikwijls men voor de Missiën bidt: *Onze Vader, Wees gegroet* en *H. Franciscus bid voor ons.*

---

1) Zie Maurel bl. 222.

2o 100 d. zoo dikwerf men, buiten de voorgeschreven bijdrage, voor de Missiën een aalmoes geeft.

3o 100 d. voor elk goed werk.

4o 300 d. elken dag van het Triduum, dat gehouden wordt als voorbereiding tot de feesten van Kruisvinding en van Franciscus Xav.

NB. 1. Het gevorderd kerkbezoek kan, door den Biechtvader, in een ander goed werk veranderd worden.

2. Kinderen, die de eerste Communie nog niet hebben gedaan, kunnen ook deze aflaten verdienen, mits zij in plaats van de Communie een ander godvruchtig werk verrichten, dat hun door den Biechtvader is aangewezen. (17 Apr. 1855. Maurel).

C. Andere gunsten.

1. Alle Missen, die voor de overledene leden, in het algemeen of in het bijzonder, gelezen worden, hebben het voorrecht van het Altare privilegiatum (10 Dec. 1860. Decr.).

2. De Priester, die aan het hoofd staat van 100 tientallen (Chiliarcha) heeft het voorrecht van het Altare privilegiatum, vijfmaal in de week (Maurel p. 223).

Litanie van den H. Franciscus Xaverius.

Heer ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, hemelsche Vader, ontferm U onzer.
God, Zoon, Verlosser der wereld, ontferm U onzer.

God, Heilige Geest, ontferm U onzer.
H. Drievuldigheid, één God, ontferm U onzer.
H. Maria,
H. Ignatius, stichter der Sociëteit van Jezus,
H. Xaverius, waardige zoon van zulk een Vader,
Apostel der Indiën.
Verkondiger des vredes,
Uitverkoren vat, om den Naam van Jezus aan aan de Heidenen te brengen.
Overvloeiend vat van goddelijke liefde,
Steunpilaar der Kerk in het Oosten,
Voorvechter van het Geloof,
Bestrijder van het Heidendom,
Verkondiger van het waar Evangelie,
Verdelger der afgoden,
Uitverkoren werktuig des Eeuwigen Vaders, tot verbreiding zijner glorie,
Getrouwe volgeling en gezel van Jezus Christus,
Welklinkende bazuin des H. Geestes,
Kolom van Gods Huis,
Lichtbaak der Heidenen,
Leeraar der Geloovigen,
Spiegel van ware godsvrucht,
Toonbeeld van Apostolischen zin en heiligheid,
Leidsman op den weg der deugd en volmaaktheid,
Licht der blinden,

bid voor ons.

Steun der kreupelen,
Hulp in pest, hongersnood en oorlog,
Verdrijver der duivelen,
Opwekker der dooden,
Aan wiens macht God de zeeën en de winden had onderworpen,
Wonderdoener dezer laatste tijden,
Toevlucht der ellendigen,
Blijdschap der bedroefden,
Luister van het Oosten,
Onverderflijk tabernakel,
Roem van het gezelschap van Jezus,
Allerarmoedigste Xaverius,
Allerzuiverste Xaverius,
Allergehoorzaamste Xaverius,
Allernederigste Xaverius,
Gij, die zoo verlangend waart voor Christus te lijden en te arbeiden,
Gij, die zoo brandend dorstet naar het heil der zielen en de eer van God,
Engel, door de zuiverheid van uwe zeden en uw leven.
Aartsvader, door uwen ijver en zorg voor het volk Gods,
Profeet, door uwe gaven en voorzieningsgeest,
Apostel, door uwe waardigheid en verdienste,
Leeraar der volkeren, machtig door de gave der talen en wonderen,

bid voor ons.

Martelaar door de begeerte om voor Christus te sterven, bid voor ons.
Belijder, door uwe deugd en uw stichtend leven, bid voor ons.
Maagd naar ziel en naar lichaam, bid voor ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons Heer.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons Heer.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
Bid voor ons H. Franciscus Xaverius.
Opdat wij waardig worden de beloften van Christus.

GEBED.

O God, die de volken van Indiën, door de prediking en de wonderwerken van den H. Franciscus Xaverius, tot den schoot uwer kerk hebt willen brengen; verleen ons genadig, dat wij, die zijne luisterrijke verdiensten eeren, ook zijn voortgang in de deugd mogen navolgen. Door onzen Heer Jezus Christus. Amen.

GENOOTSCHAP DER H. KINDSHEID (1).

Doel. Met behulp van Christenkinderen, heidensche kinderen vrij te koopen, om hun ten minste het H. Doopsel en den Hemel te bezorgen.

Voorschrift. Dagelijks tot die intentie bidden een *Wees gegroet* en *Heilige Maagd Maria, bid voor ons en voor de arme heidensche kindertjes.*

NB. 1. Kan het kind deze woorden nog niet uitspreken, dan mag het iemand anders in zijn plaats doen.

2. Kinderen, die de eerste Communie nog niet hebben gedaan, zijn gewone leden, de overigen tot hun 21 jaar eereleden.

Voordeelen. A. Elk twaalftal ontvangt, om de twee maanden, een nummer der Annalen.

B. Volle aflaat: 1° voor de Levenden, op een dag van Kerstmis af, tot Maria Lichtmis; en 2° voor de Overledenen, van den 2en Zondag na Paschen af, tot einde Juni (2) gew. v. en bijwonen der Mis, die voor het Genootschap gelezen wordt; 3° op de Patroonfeesten: Maria Praesentatie (21 Nov.); de HH. Engelen Bewaarders (2 Oct.); den H. Joseph (19 Maart); den H. Franciscus Xaverius (3 Dec.) en den H. Vincentius a Paulo (10 Juli), gew. v. en afzonderlijk bidden voor den bloei van het Genootschap (12 Jan. 1851) (3).

---

(1) Opgericht 1843.

(2) Vroeger was het tot einde 2 Mei, de Bisschop van Haarlem heeft, volgens verleende macht 26 April 1856, dien tijd verlengd (3 Jan. 1857).

(3) Zie Maurel pag. 225.

NB. Die de eerste Communie nog niet gedaan hebben kunnen ook, alsmede hunne ouders, broeders en zusters, een vollen aflaat verdienen op hun geboortedag gew. v. en bezoek der parochiekerk, aldaar biddende ter intentie van Z. H. den Paus. (29. Apr. 1856.). Deze aflaat is toepasselijk op de Geloovige Zielen.

Voor elk goed werk, dat zij in den geest van het Genootschap verrichten, 40 dagen (29 Febr. 1856) en zoo dikwijls zij den raad bijwonen, een jaar aflaat, (12 Jan. 1851).

Litanie der H. Kindsheid van Jezus.

Heer, ontferm U onzer.
Christus, ontferm U onzer.
Heer, ontferm U onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God, hemelsche Vader,
God Zoon, Verlosser der wereld,
God H. Geest,
Heilige Drievuldigheid, één God,
Jezus, Ongeschapen Woord, voor ons mensch geworden.
Jezus, eeuwig God, voor ons in een kribbe geboren,
Jezus, wijsheid des Vaders, voor ons spraakeloos kind,
Jezus, vreugd der Engelen, schreiende in een stal,

ontferm U onzer.

Jezus, van Uw eigen volk versmaad, van de Heidenen aangebeden,
Jezus, voor ons naar den tempel ten offer gedragen,
Jezus, wreedelijk door Herodes vervolgd,
Jezus, onder de Heidenen in Egypte gevlucht.
Jezus, Schepper der wereld, onderworpen aan een mensch,
Jezus, arbeidende in het zweet Uws aanschijns,
Jezus, glorie Uws Vaders,
Jezus, vreugde Uwer Moeder,
Armoedigste Jezus,
Gehoorzame Jezus,
Nederige Jezus,
Eenvoudige Jezus,
Werkzame Jezus,
Jezus, welsprekend in uwe sprakeloosheid,
Jezus, machtig in Uwe zwakheid,
Jezus, rijk in Uwe armoede,
Jezus, verheven in Uwe gehoorzaamheid.
Jezus, groot in Uwe nederigheid,
Jezus, vol wijsheid in Uwe eenvoudigheid,
Jezus, immer toenemende in wijsheid en welgevalligheid,
Jezus, heil der kinderen;
Jezus, voorbeeld aller deugden,
Jezus, ijvereraar der zielen,
Jezus, onze redder,

ontferm U onzer.

Jezus, onze kracht, ontferm U onzer.
Jezus, onze liefde,
Jezus, ons licht,
Jezus, onze schat,
Jezus, onze zaligheid,
Wees genadig, spaar ons Jezus,
Wees genadig, verhoor ons Jezus,
Van het juk der zonden, verlos ons Jezus,
Van de listen en bedriegerijen des duivels,
Van de bedorvenheid der wereld,
Van de verleiding der zinnen,
Van alle trotschheid en praalzucht,
Van verblindheid des geestes,
Van allen kwaden wil,
Van den geest van weerspannigheid,
Van alle aardschgezindheid,
Van luiheid en traagheid,
Van het verzuim Uwer genade,
Van de versmading Uwer inspraken,
Van de vervalsching des gewetens,
Van den geest van onverschilligheid,
Door Uwe allerreinste ontvangenis,
Door Uwe armoedige geboorte,
Door Uwe goddelijke verschijning,
Door Uwe inwendige smarten,
Door Uwe tranen,
Door Uw kostbaar bloed,
Door Uw zweet en arbeid,

ontferm U onzer.
verlos ons Jezus.

Door Uwe diepe nederigheid,
Door Uwe edelmoedige gehoorzaamheid,
Door Uw Godvruchtig leven,
Door Uwe zuiverheid,
Door Uwe brandende liefde tot den Vader,
Door Uw vurig verlangen naar het heil der zielen.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, spaar ons Jezus.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, verhoor ons Jezus.

Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U onzer Jezus.

GEBED.

Minnelijke Jezus, die de kleinen niet verstoot, maar hen met eene genaderijke voorliefde tot U roept; geef ons, bidden wij U, dat wij, die de geheimen van Uwe H. Kindsheid godvruchtig vereeren, ook met de jaren immer in deugden en godsvrucht mogen toenemen en altijd Uwe ootmoedige kinderen blijvende, eenmaal waardig mogen bevonden worden, om het rijk der hemelen te erlangen, dat Gij den kleinen hebt toegezegd, die leeft en heerscht in alle eeuwen der eeuwen. Amen.

AKTE VAN TOEWIJDING.

O Goddelijke Jezus, die door de zorgen van den H. Joseph, en van de H. Maagd, Uwe Moeder, het gevaar bij den moord der onnoozele kinderen hebt willen ontvluchten en aan deze kleine martelaren het eeuwige voor het tijdelijke leven hebt geschonken, heilig ons, neem ons onder Uwe kinderen op, zegen ons, die U in dit genootschap, Uwer heilige Kindsheid ter eere, zijn toegewijd, om naar Uw voorbeeld en onder de bescherming van Maria en Joseph, de redders van de ongelukkige kindertjes der ongeloovigen te worden. Begunstig, help, ondersteun Uwe Dienaren, die met zoo veel opoffering in die verre landen rondzwerven om Uwen heiligen en en aanbiddelijken Naam te verkondigen, waarin alleen heil en zaligheid te vinden is. Ach, red zooveel duizenden ongelukkige kleinen, en maak dat zij allen engeltjes worden in den Hemel, die U danken, die U loven, die U eeren, die U prijzen in alle eeuwigheid. Amen.

BROEDERSCHAP VAN DEN ZALIGEN DOOD,

Veel, ja alles hangt af van een christelijk verscheiden uit deze wereld. Van dat kort oogenblik hangt eene eindelooze eeuwigheid af! Wij kunnen derhalve ons geheel leven lang voor die allergewichtigste zaak geen te groote zorg

aanwenden; te meer daar het God heeft behaagd ons met het uur van den dood onbekend te laten. Wat Christus van den laatsten dag in het algemeen zegt, is ook hier toepasselijk: „Ziet toe," dus spreekt Hij, „waakt en bidt, want gij weet „niet wanneer het de tijd is... waakt, want gij weet niet „wanneer de Heer des huizes komen zal, laat in den avond „of te middernacht, met het kraaien van den haan of in „den morgenstond; waakt, opdat hij, mocht hij op het onver„wachtst komen, u niet slapende vinde. Wat ik u zeg, zeg „ik tot allen, waakt" (Marc. c. 13 v. 32). Ofschoon een christelijk leven, een waardig en wel geregeld gebruik der heilige Sacramenten de beste waarborgen zijn voor een zalig afsterven, zoo heeft de christelijke godsvrucht het daarbij niet willen laten. Wetende dat Christus een bijzondere kracht hecht aan het gezamenlijk gebed, heeft zij onder goedkeuring van den H. Stoel eene vereeniging van gebeden ingesteld, ook broederschap van den Zaligen Dood genoemd. Deze broederschap mag door eene bijzondere vergunning van den Pauselijken Stoel in alle kerken van Holland opgericht worden.

Het doel van het broederschap is, door eene bijzondere devotie tot het bitter lijden en dood onzes Heeren Jezus Christus en door de bijzondere aanroeping van zijn diep bedrukte Moeder Maria, voor zich zelven en voor de leden der broederschap een zaligen dood te verwerven. Te dien einde worden de volgende oefeningen bijzonder aangeraden, zonder dat zij echter onder eenige zonde verplichtend zijn.

1. Dagelijks te bidden driemaal het *Onze Vader* en het *Wees gegroet*, ter gedachtenis van de drie uren, die Jezus aan het Kruis heeft gehangen, en ter eere van zijn heiligen doodstrijd.

2. Op den derden Zondag der maand, mits geene gewichtige reden zulks verhinderen, tot de heilige Sacramenten te naderen en des namiddags de oefeningen van de broederschap bij te wonen.

3. Dagelijks, bijzonder als men slapen gaat, het lijden en den doodstrijd van Jezus te gedenken en zijne laatste woorden te herhalen: „*Heer, in Uwe handen beveel ik mijnen geest en den geest van allen, die in doodsgevaar zijn!*"

4. Alle leden zullen vooral zorg dragen dat zij zelven, en hunne huisgenooten en vrienden intijds met de laatste heilige Sacramenten voorzien worden.

Zijne Heiligheid Benedictus XIII heeft deze broederschap met menigvuldige aflaten verrijkt. De voornaamste zijn:

1. Volle aflaat op den dag der inschrijving; in de ure van den dood, mits men den Zoeten Naam aanroept; en op verscheidene feestdagen van het jaar (zie Calend.).

2. Zeven jaren en zeven quadragenen als men, op den derden Zondag der maand, des namiddags, godvruchtig de broederschapsoefeningen bijwoont, en alsdan bidt voor de de eendracht der Christenvorsten, voor de uitroeiing der ketterijen en voor de verheffing van onze moeder de H. Kerk.

3. Een jaar aflaat, als men een lijk ter begrafenis vergezelt; als men op een werkdag de H. Mis hoort; als men 's avonds zijn geweten onderzoekt; zoo dikwijls men armen, zieken of gevangenen bezoekt; en ook de aflaten der Staties.

4. In elke vergadering van de broederschap worden de overledene leden, wier namen bekend zijn, uitdrukkelijk in hare gebeden aanbevolen.

GEBED OM EEN ZALIGEN DOOD TE VERWERVEN.

Heere Jezus, mijn Verlosser, gekruist voor de zaligheid der menschen, ik N. N., gedreven door eene vurige liefde en devotie tot Uw bitter lijden en Uwen heiligen doodstrijd, draag mij op aan Uwe Majesteit, tot eene eeuwige offerande, en beveel U mijne ziel aan, die Gij met Uw dierbaar bloed hebt vrijgekocht en verlost, ik bid U ootmoedig, Heere Jezus, door Uwe heilige verdiensten, en bijzonder door den pijnlijken doodstrijd, dien Gij, hangende aan het Kruis, hebt geleden, en door de voorspraak van Uwe allerheiligste Moeder, met U lijdende onder het Kruis, dat Gij U gewaardigt, mij de genade te schenken, dat ik en zij allen, die in deze broederschap vereenigd zijn, in het uur des doods volle vergeving van onze zonden mogen verwerven, en versterkt door Uwen Goddelijken bijstand, zalig van deze wereld mogen scheiden en gaan genieten de vruchten van Uw heilig lijden en sterven. Amen.

ANDER GEBED [1].

O Heer Jezus, zie ons aan den voet van Uw aanbiddelijk Kruis, waaraan Gij Uw kostbaar bloed

1) 40 dagen aflaat. Pius IX, 22 Juli 1852.

vergoten hebt, om allen menschen barmhartigheid te doen geworden; laat het in ruime mate over ons stroomen; zie onze hoofden, onze handen, onzen wil, ons verstand, ons geheugen, onze gedachten, begeerten en neigingen, onze werken, onze in- en uitwendige zinnen: wasch alles, want alles is besmeurd; zuiver alles, want alles is bedorven; genees alles, want alles is krank; verander ons door Uwe goddelijke kracht, opdat wij ons met U mogen vereenigen; o oneindige zuiverheid, reinig ons, versier ons, voed ons, zalig ons, kroon ons. Amen.

Litanie van den Zaligen Dood 1).

Heere Jezus, God van goedheid en Vader van alle barmhartigheid, ik werp mij in Uwe tegenwoordigheid neder met een vermorzeld en vernederd hart; ik beveel U mijn laatste levensuur aan, met al hetgeen daarop volgen moet.

Als mijne verstijfde voeten mij zullen waarschuwen, dat mijne loopbaan op deze wereld ten einde snelt; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

---

1) Eenmaal daags 100 jaren aflaat, en elke maand volle aflaat onder de gewone voorwaarden voor hem, die ze een geheele maand gebeden heeft. Pius VII, 12 Mei 1802.

Als mijne bevende en verkleumde handen geen kracht meer zullen hebben om Uw beeld, o gekruiste Jezus! vast te houden, en als de smarten mij zullen dwingen om het, mijns ondanks, op mijn doodsbed te laten nederzijgen; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijne oogen door den naderenden dood verduisterd en ontsteld, hunne flauwe en stervende blikken op U zullen werpen; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijne kille en bevende lippen voor de laatste maal Uw aanbiddelijken Naam zullen uitspreken; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijne bleeke en doodskleurige wangen onder de omstanders schrik en medelijden zullen verspreiden, en als mijne haren, druipende van het doodszweet, te berge rijzen en mijn naderend eind aankondigen; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijne ooren op het punt staan om zich voor altijd voor de woorden der menschen te sluiten, en zich zullen openen om Uwe stem te vernemen, die door een onherroepelijke uitspraak over mijn lot zal beslissen voor de eeuwigheid; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijn inbeeldingsvermogen, door treurige en schrikwekkende beelden geplaagd, mijne ziel in

doodelijke droefenis zal storten; goedertieren Jezus, wees mij genadig.

Als mijn ziel bij het aanschouwen harer boosheden, en de vrees voor Uwe gerechtigheid, met den Engel der duisternissen zal kampen, die de gedachte aan Uwe barmhartigheden zal willen uitwisschen, om mij in wanhoop te storten; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijn zwak hart, reeds afgemat door de smarten der ziekte, door de ijselijkheden des doods aangegrepen, en uitgeput zal zijn door den weerstand, geboden tegen den vijand mijner zaligheid; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als ik de laatste tranen zal storten als voorbode van mijne ontbinding, ontvang die dan als een offer van verzoening, opdat ik sterve als een slachtoffer van boetvaardigheid in dat schrikwekkend oogenblik; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijne ouders en vrienden, die mij zullen omringen, over mijn toestand aangedaan, U voor mij zullen aanroepen; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als ik het gebruik van al mijne zinnen zal verloren hebben, en als de geheele wereld voor mij verdwenen zal zijn; als ik in de benauwdheden van mijnen laatsten doodstrijd, in de angstigheden des

doods zal verkeeren; goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als het laatste gesnik van mijn hart mijne ziel zal prangen om het lichaam te verlaten, neem dat laatste snikken aan als voortkomende uit een heilig ongeduld om tot U te gaan en, goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Als mijne ziel, voor altijd deze wereld verlaten zal, en mijn lichaam bleek, ijskoud en levenloos zal laten liggen, aanvaard dan de ontbinding van mijn wezen als een hulde aan Uwe opperste Majesteit en, goedertieren Jezus, wees mij dan genadig.

Eindelijk als mijne ziel voor U verschijnen en voor de eerste maal den luister Uwer Majesteit zal zien, o verwerp haar dan niet van Uw aanschijn! maar gewaardig U haar in den schoot Uwer barmhartigheid op te nemen, opdat zij eeuwig Uwen lof zinge; goedertieren Jezus, wees mij toch genadig.

LAAT ONS BIDDEN.

O God, die ons ter dood hebt veroordeeld, doch de ure en het oogenblik daarvan verborgen houdt, geef dat ik de dagen mijns levens in rechtvaardigheid en heiligheid doorbrenge en daardoor verdienen moge deze wereld met de gerustheid van

een goed geweten te verlaten, en in Uwe liefde te sterven. Door Christus onzen Heer. Amen.

CONGREGATIE DER ALLERHEILIGSTE MAAGD MARIA.

Zie Congregatieboek door F. Heynen S. J.

BEMERKING.

De inrichting der Congregatie is tot allerlei goede werken geschikt, zij biedt het middel aan om daartoe later in de wereld, op een gemakkelijke wijze, zich met anderen te vereenigen, rijke vruchten voort te brengen en de groote voordeelen der Congregatie voortdurend te genieten.

BROEDERSCHAP VAN HET H. HART VAN MARIA.

Doel. Door de vereering van het vlekkeloos Hart van Maria, hare voorspraak te verkrijgen, voor de bekeering der zondaren de volharding der rechtvaardigen en het geestelijk en tijdelijk welzijn der leden. Talrijk zijn de gunsten, welke, ook in dit huis, door deze devotie verkregen zijn.

Voorschriften. Om aan de gunsten deelachtig te worden, is het genoeg ingeschreven te zijn. Men ontvangt een medaille der Onbevlekte Ontvangenis met den *raad* om deze altijd bij zich te dragen, en tot de bovengemelde doeleinden dagelijks te bidden één *Wees gegroet* en *O Maria! zonder vlek ontvangen, bid voor ons, die tot U onze toevlucht nemen.*

Voordeelen. Des Zaterdags wordt tot bovengemeld doel de H. Mis opgedragen. Zie bl. 43.

I. V. a. gew. v. 1°. Op den dag der inschrijving. 2°. Op den Zondag vóór Septuagesima, den herinneringsdag der instelling van de Broederschap. 3°. Op de feesten van de Besnijdenis O. H., van O. L. V. Lichtmis, Boodschap, Geboorte, Hemelvaart, Ontvangenis, de Zeven Weeën, de Bekeering van Paulus (25 Jan.), H. Maria Magdalena (22 Juli) (Greg. XVI. Apr. 1836). Verder op het feest van den H. Joseph (19 Maart), den H. Joan. den Dooper (24 Juni) en den H. Joan. Ev. (26 Dec.) (Pius IX. 9 Dec. 1847).

4°. Aan hen, die elken dag één *Wees gegroet* bidden voor de bekeering der Zondaars, een volle aflaat, ieder jaar, op den dag, waarop zij het H. Doopsel hebben ontvangen.

5°. In de ure des doods.

6°. Twee malen elke maand, op dagen naar verkiezing, gew. v. Kerkbezoek en bidden tot de intentie van Z. H. Aan zieken kan commutatie verleend worden. De aflaten zijn toepasselijk op de Gel. Zielen.

II. Gedeeltelijke aflaten.

500 dagen voor het bijwonen der Zaterdagsche Mis, zoo men voor de bekeering der zondaren bidt.

500 dagen voor andere oefeningen, zooals Lof, die met hetzelfde doel door de Broederschap gehouden worden.

III. Elken eersten Zaterdag der maand wordt te Parijs in Notre Dame de Victoires (Hoofdzetel van de Broed.) eene Mis opgedragen voor de Overledene Leden.

NB. Schier geen stad is er in ons land waar deze Broederschap niet in eene of andere kerk bestaat.

HET SCAPULIER VAN O. L. V. VAN DEN BERG CARMEL.

De H. Alphonsus de Ligorio zegt van het Scapulier: „ge-„lijk de menschen der wereld er op gesteld zijn, om dienst-„knechten te hebben, die hunne livrei dragen, zoo is het „ook Maria de Koningin des Hemels aangenaam, dat hare „dienaren een onderscheidingsteeken dragen, als eene gedurige „betuiging, dat zij zich aan haren dienst hebben toegewijd, „en dat zij er roem in stellen tot hare dienstknechten te „behooren.

Het is door Maria zelve, den 16 Juni 1251, aan een Carmeliet, den H. Simon Stock gegeven, terwijl zij hem toesprak met de woorden: *„het is een teeken des heils, „een schild in het gevaar, een onderpand van vrede en van „bijzondere bescherming.*

Vereischten. Om in de gunsten te deelen, die aan het Broederschap van het H. Scapulier verleend zijn, is het noodig:

1. Dat men het Scapulier van een daartoe gemachtigd Priester ontvangt.

2. Dat men het trouw en behoorlijk draagt. Is het versleten dan neemt men een ander; dat behoeft niet meer gewijd te worden. Twee stukjes bruin of zwart wollengoed aan twee linten, zoodat deze over de beide schouders kunnen gelegd worden, zijn voldoende. Heeft men het een tijdlang verzuimd te dragen, dan houdt men daarom niet op lid van de Broederschap te blijven.

Voordeelen. 1. Men wordt deelgenoot van de goede werken der Carmelietenorde.

2. Men erlangt bijzondere bescherming van de H. Maagd in tijdelijke en geestelijke gevaren.

3. Men kan verschillende aflaten verdienen:

A. *Volle aflaten.* gew. v.

1°. Op den dag, dat men het Scapulier ontvangt.

2°. In de ure des doods.

3°. Op den 16 Juni, feest van O. L. V. van den Berg Carmel, of onder het Octaaf.

4°. Op elken Woensdag gedurende het jaar, gew. v. en bezoek van eene kerk der Orde.

5°. Onder dezelfde voorwaarden, op verscheidene feesten van het jaar. Deze worden vermeld in den Kalender.

6°. De aflaten der Staties van Rome.

B. *Gedeeltelijke aflaten.*

5 j. en 5 q. aan hen, die ééns in de maand tot de H. Tafel naderen; het H. Sacrament naar de zieken begeleiden.

300 d. aan hen, die 's Woendags en des Zaterdags geen vleesch gebruiken.

100 d. voor elk goed werk.

40 d. aan hen, die dagelijks ter eere van de H. Maagd, 7 maal *Onze Vader* en *Wees gegroet* bidden.

NB. 1. Alle aflaten kunnen op de Geloovige Zielen toegepast] worden.

2. Waar geen Carmelietenkerk is, kan men volstaan met een bezoek der Parochiekerk (Pius IX 15 Jun. 1855).

OM EEN ZALIGEN DOOD TE VERWERVEN

wordt gevorderd, trouw en godvruchtig het Scapulier te dragen en in de ure des doods daarmede bekleed te zijn.

Zaterdagsch Privilegie.

De H. Maagd openbaarde aan Paus Joannes XXII, dat zij op bijzondere wijze de overledenen van de Broederschap behulpzaam zou zijn, om hen spoedig, ja zelfs op den Zaterdag na hun overlijden, uit het Vagevuur te verlossen. (Joan. XXII; 3 Maart 1322. *Sacratissimo uti culmine* en Alex. V. 7 Dec. 1409, Paulus V. 15 Febr. 1613 enz.).

Om dit voorrecht te erlangen wordt behalve het bovenstaande gevorderd, dat men, een ieder volgens zijnen staat, de zuiverheid onderhoude, en dagelijks de kleine getijden der H. Maagd bidt, nl. één Nocturn enz. Zie Congregatieboek bl. 112.

De Priesters enz. volstaan met hunne gewone getijden.

Zij, die niet kunnen lezen, moeten, niet alleen de door de Kerk ingestelde vastendagen onderhouden, maar ook op Woensdag en Zaterdag zich van vleesch en vet onthouden, uitgenomen wanneer Kerstmis op een van deze dagen valt (Clem. VII).

NB. Deze verplichtingen kunnen door iemand, daartoe bijzonder gemachtigd, om wettige reden in een ander goed werk veranderd worden.

2. Is men verhinderd daaraan te voldoen, dan blijft toch het recht op die gunst bestaan. Doch men raadplege dan zijn Biechtvader (6 Aug. 1841 enz.).

Andere Scapulieren.

1. Dikwijls worden, vooral in Missiën, verscheidene te zamen gevoegde Scapulieren aan de geloovigen uitgedeeld, het zijn gewoonlijk: het Scapulier van de Onbevlekte Ontvangenis

(blauw), van de orde der H. Drievuldigheid tot vrijkoop der slaven (wit), van O. L. V. van den Carmel (bruin), van O. L. V. der Zeven Weeën (zwart), daarbij wordt dikwerf het Scapulier van het H. Bloed (rood) gevoegd.

2. Gewoonlijk zijn deze Scapulieren op elkander vastgenaaid, en wel verschillend in grootte; omdat elks kleurige rand zichtbaar *moet* blijven. Beide gelijke deelen worden verder, evenals die van het gewone Scapulier vereenigd; zoodat, *naar vereischte*, het eene op de borst, het andere over den rug kan hangen.

3. De aflaten daaraan geschonken, worden in den Kalender vermeld.

Akte van Toewijding.

Heilige Maagd en Moeder Gods, Maria, ik N. ofschoon alleronwaardigst Uw dienaar te heeten, aangemoedigd echter door Uwe wonderbare goedertierenheid en gedreven door eene ware begeerte om U te dienen, verkies U heden, in de tegenwoordigheid van mijn Engelbewaarder en van geheel het Hemelsch Hof, tot mijne Koningin, Voorspreekster en Moeder; ik maak het vaste voornemen om U te beminnen, te dienen en alle pogingen aan te wenden, dat ook anderen U beminnen en dienen. Ik smeek U ootmoedig, o luisterrijke Beschermster van den Carmel, U, die mijne goede en beminnenswaardige Moeder zijt, bij het bloed, dat Uw geliefde Zoon voor mij vergoten heeft, gewaardig U mij voor altijd als Uw zoon

en dienaar aan te nemen, sta mij bij in alle mijne gedachten, woorden en werken, in alle de daden van mijn leven, opdat alles wat ik doe, strekken moge tot Gods meerdere eer; verwerf mij door Uwe machtige voorspraak, dat ik steeds bezield zij met een waren ijver voor Uwe eer, en dat het heilig schouderkleed, dat ik alle de dagen van mijn leven dragen zal, als een teeken van onderwerping en dienstbaarheid aan U, mij strekke tot bescherming tegen den eeuwigen dood. Amen.

BROEDERSCHAP VAN O. L. V. VAN HET H. HART (1).

Doel. Door de allesvermogende voorspraak der H. Maagd, van God een goede uitkomst te verwerven voor hen, die zich in moeielijke, benarde en hopelooze omstandigheden bevinden (2).

Voorschrift. 1o. Zijn doop- en familienaam laten inschrijven. 2o. Ééns des morgens en ééns des avonds de korte aanroeping doen: „*Onze Lieve Vrouw van het H. Hart, bid voor ons*" (100 d. aflaat).

Voordeelen (3). I. Elken Donderdag wordt er aan het Altaar van O. L. V. van het H. Hart, te Sittard, eene

(1) Hoofdzetel te Issoudum (Indre) Frankrijk; onderafdeeling in het Urselinnenklooster te Sittard.

(2) Het «*Maandschrift voor de Broederschap*» (Romen, te Roermond), vermeldt verscheidene gunsten, die door deze devotie alom verkregen worden.

(3) Volgens *Korte handeling voor de Leden* enz. Sittard.

H. Mis gelezen, die, op den eersten Donderdag der maand, voor de overledene, op de overige Donderdagen, voor de levende leden der Broederschap wordt opgedragen.

II. Ook worden er, op aanvrage, bijzondere novenen enz. gedaan voor afzonderlijke aangelegenheden.

III. *V. a. gew. v.* 1° op den dag der inschrijving; 2° op het feest van O. L. V. van het H. Hart (1); 3° op O. L. V. Onbevlekte Ontvangenis (8 Dec.), Geboorte (3 Sept.), Hemelvaart (15 Aug); 4° in de ure des doods.

IV. *Gedeeltelijke aflaten.* 1° 7 j. en 7 q. op de feesten van O. L. V. Presentatie (2 Juni) en Visitatie (21 Oct.), den H. Joannes Ev. (27 Dec.), den H. Franciscus van Sales (29 Jan.). 2°. Zestig dagen voor elk goed werk.

NB. Alle deze aflaten zijn toepasselijk op de Geloovige Zielen

Eenige gebeden om een aflaat te verdienen.

GEBED. *En ego o bone etc.*

En ego, o bone et dulcissime Jesu, ante con-	Zie mij hier, o goede en zoetste Jezus voor Uw

(1) Waarvoor, elk jaar, een dag bepaald wordt.

(2) Aan hen, die na gebiecht en gecommuniceerd te hebben, voor de beeltenis van den gekruisigden Zaligmaker, dit gebed met godsvrucht zeggen, en daarenboven eenigen tijd bidden ter intentie van Z. H., hebben verscheidene Pausen een vollen aflaat verleend, toepasselijk op de Geloovige Zielen, en deze is, onder voormelde voorwaarden, bevestigd, door Pius IX, Decr U. et O. 31 Juli 1852 (677).

spectum tuum genibus me provolvo, ac maximo ardore te oro atque obtestor, ut meum in cor vividos fidei, spei et charitatis sensus atque veram peccatorum meorum poenitentiam, eaque emendandi firmissimam voluntatem velis imprimere, dum magno animi affectu et dolore tua quinque vulnera mecum ipse considero ac mente contemplor, illud prae oculis habens, quod iam in ore ponebat suo David propheta de Te, o bone Jesu: *foderunt manus meas et pedes meos; dinumeraverunt omnia ossa mea* (Ps. 21, v. 17 en 18).

aanschijn op mijne knieën neergebogen; met de grootste vurigheid bid en smeek ik U, dat Gij U gewaardigt levendige gevoelens van geloof, hoop en liefde, met een waar berouw over mijne zonden en een vasten wil om die te verbeteren, in mijn hart te drukken, terwijl ik, met groote ontroering en droefenis des gemoeds, Uwe vijf wonden bij mij zelven overweeg en in den geest aanschouw, mij herinnerende de woorden, die de profeet David reeds omtrent U, o goede Jezus, zich in den mond legde: *zij hebben mijne handen en mijne voeten doorboord, zij hebben al mijne beenderen geteld.*

GEBED, TE ROME IN GEBRUIK, OM TOT DE GEVORDERDE DOELEINDEN TE BIDDEN.

O Jezus, mijn Heer en mijn God! doordrongen van het levendigste berouw over mijne zonden, draag ik deze zwakke en ootmoedige gebeden op voor Uwe eer en Uwe verheerlijking en voor het welzijn der Kerk. Heilig dit gebed, geef dat het door Uwe genade eenige waarde erlange.

Ik verlang mij in algeheele overeenstemming te brengen met de inzichten van Zijne Heiligheid den Paus, die dezen aflaat voor het heil der Geloovigen heeft toegestaan. Op Uwe oneindige goedheid mij beroepende, durf ik U te smeeken, dat Gij gelieft de ketterijen van de aarde weg te nemen, een duurzamen vrede en ware eendracht tusschen de Christenvorsten te onderhouden, opdat én vorst én volk U dienen in zuiverheid des harten, in onderlinge liefde en heilige eensgezindheid.

Vervul Z. H. den Paus met Uwen Geest, wend van hem alle lagen en listen af, bewaar hem lange jaren.

Gewaardig U, minnelijke Heiland, door de verdiensten der Allerheiligste Maagd Maria, en van alle Heiligen des Hemels, mij deel te doen hebben in den schat, waarmede Gij Uwe Kerk verrijkt hebt, door voor haar Uw dierbaar Bloed te ver-

gieten: verleen mij heden de vrucht van dezen heiligen aflaat.

Geef, o mijn God, dat de straffen, die ik voor mijne zonden verdiend heb en in dit, of in het ander leven moet boeten, mij door Uwe eindelooze barmhartigheid worden kwijtgescholden. Ik maak een vast voornemen, om van dit oogenblik af aan, met de hulp Uwer genade, een boetvaardig en verstorven leven te leiden. Ik neem het besluit om, zooveel in mijn vermogen ligt, aan Uwe rechtvaardigheid te voldoen, de zonden met afschrik te vermijden en boven alles, als de grootste aller rampen, te verafschuwen, daar zij een God beleedigt, die oneindig beminnelijk is, en dien ik nu ook hartelijk liefheb, en immer boven alles zal beminnen. Amen.

TOT HET H. SACRAMENT.

Respice, Domine, de sanctuario tuo et de excelso coelorum habitaculo, et vide hanc sacrosanctam Hostiam, quam Tibi offert magnus Pontifex noster, sanctus puer tuus Dominus Jesus pro

Zie neder, o Heer! van Uw heiligdom, aanschouw van de hoogte Uwer hemelsche woning deze aanbiddelijke offerande, die U onze Hoogepriester, Uw heilige Zoon Jezus voor de zon-

peccatis fratrum suorum; et esto placabilis super multitudinem malitiae nostrae. Ecce vox sanguinis fratris nostri Jesu clamat ad te de cruce. Exaudi, Domine; placare, Domine, attende et fac, ne moreris propter te ipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem istam et super populum tuum; et fac nobiscum secundum misericordiam tuam. Amen.

den zijner broeders opdraagt, en laat U daardoor bevredigen ondanks onze menigvuldige boosheid. Zie, de smeekstem van het Bloed van Jezus, onzen Broeder, roept tot U van het Kruis. Verhoor dan, o Heer! Laat, o Heer! U verbidden; luister toe en handel; om Uwentwille, o mijn God! stel niet uit; want uw Naam is ingeroepen over deze stad en over uw volk; handel met ons naar Uwe barmhartigheid. Amen (1).

ANIMA CHRISTI.

Anima Christi sanctifica me.

Ziel van Christus heilig mij.

---

(1) Aan dit gebed heeft Pius VII verleend: 1o v. a. op den eersten Donderdag van elke maand, gew. v. en het Allerh. Sacrament bezoeken; 2o op de andere Donderdagen: 7 j. 7 q. wanneer men het bidt geknield zijnde en na te hebben gebiecht en gecommunieerd; op elken anderen dag 100 d. 17 Oct. 1796. Pallard bl. 165.

Corpus Christi salva me.	Lichaam van Christus maak mij zalig.
Sanguis Christi inebria me.	Bloed van Christus maak mij dronken.
Aqua lateris Christi lava me.	Water van Christus' zijde wasch mij.
Passio Christi conforta me.	Lijden van Christus versterk mij.
O bone Jesu exaudi me.	O goede Jezus verhoor mij.
Intra tua vulnera absconde me.	In uwe wonden verberg mij.
Ne permittas me separari a te.	Laat mij niet van U gescheiden worden.
Ab hoste maligno defende me.	Tegen den boozen geest verdedig mij.
In hora mortis meae voca me.	Roep mij in de ure des doods.
Et jube me venire ad te.	En beveel mij tot U te komen.
Ut cum Sanctis tuis laudem te.	Om U met uwe Heiligen te loven.
In saecula saeculorum.	In alle eeuwen der eeuwen.
Amen.	Amen (1).

(1) Pius IX heeft aan dit gebed verleend: 1o 300 d. elken keer; 2o ééns per dag 7 j. als men het bidt na de Communie, of nadat men de H. Mis heeft gelezen en 3o ééns in de maand v. a. gew. v. en kb. indien men het elken dag heeft gebeden (9 Jan. 1874) Prinz. 637).

Geloofd en gedankt zij ten allen tijde het Hoogheilig en Goddelijk Sacrament (1).

GEBED TOT MARIA TEGEN DE BEKORINGEN.

O mijne Koningin, mijne Moeder, ik draag mij geheel aan U op; en om te bewijzen dat ik mij aan U heb verpand, wijd ik U toe, mijne oogen, mijne ooren, mijnen mond, mijn hart, geheel mij zelven. Daar ik dan U toebehoor, o goede Moeder, bewaar mij, verdedig mij als uw eigendom en bezitting.

SCHIETGEBED IN ELKE BEKORING.

O mijne Koningin, mijne Moeder, gedenk dat ik U toebehoor. Bewaar mij, verdedig mij als uw eigendom, als uwe bezitting (2).

---

(1) Pius VI heeft aan dit gebed verleend: 1o 100 d. elken dag ééns. 2o 300 d. op de Donderdagen en onder het Octaaf van H. Sacramentsdag, zoo men het driemaal zegt; 3o v. a. gew. v. ééns in de maand (24 Mei 1776).

Pius VII gaf 100 d. zoo men het bidt, wanneer met de klok het teeken wordt gegeven, dat het Allerheiligste wordt uitgesteld of opgeheven. — Ook wanneer men het bidt onder de Elevatie der Mis (7 Dec. 1819). Prinz. 418.

(2) Aan allen, die 'smorgens en 'savonds, na een *Wees gegroet* gebeden te hebben, dit gebed zeggen, heeft Pius IX verleend 100 d. aflaat elken dag; en ééns in de maand v. a. gew. v. en kb.

Voor het schietgebed alleen, telkens 40 d. (5 Aug. 1851). Prinz. 616.

LIJST DER VERKORTINGEN

IN DE VOLGENDE

OPGAVE VAN AFLATEN

met eenige nadere bepaling der voorwaarden om ze te verdienen.

a. Aflaat.

alle Gel. Alle geloovigen, ook die geen Leden eener Broederschap zijn.

Ap. Apostel.

Ap. d. Geb. Vereeniging van het Apostolaat des Gebeds, zie bl. 398. Aflaten volgens het Diploom, Pius IX, 12 Ma. 1861.

Kb. d. i. bezoek eener openbare kerk (quamlibet ecclesiam publicam).

Ave. Wees gegroet Maria enz. bidden.

B. Belijder; Confessor non Pontifex.

B. B. Bisschop en Belijder. Confessor et Pontifex.

Bis. Bisschop.

bl. Sc. Blauw Scapulier der Onbevlekte Ontvangenis, of der Theatijnen. Aflaten volgens *Prinz.* App. LIV. 12 Sept. 1860.

Kb. A. M. d. i. eene openbare kerk bezoeken, waar een Altaar

is der H. Maagd toegewijd, zoo er geene kerk der PP. Theatijnen is (3 Dec. 1847).

Bo. Feest, eigen aan het Diocees van 's Bosch.

Br. Broederschap.

Breda. Feest, eigen aan het Diocees van Breda.

br. Sc. Bruin Scapulier of van O. L. V. van den Berg Carmel, zie bl. 421. Aflaten volgens Maurel, § 78, bl. 259 en *Korte Onderwijzingen* enz. te Gent 1845; de Aflaten, te verdienen onder andere dan de gewone voorwaarden, worden daar echter niet opgegeven. *Kb.P.* d. i. de Parochiekerk bezoeken, zoo er geen kerk van de PP. Carmelieten, noch van de Broederschap is (15 Jun. 1855). De Biechtvader kan voor zieken enz. het *Kb.* in een ander goed werk veranderen.

Brig. Roz. Brigittijnsche Rozenkrans, zie bl. 122. Aflaten (9 Feb. 1743) volgens *Prinz.* App. IV. en Maurel, § 90, bl. 331. *Kb.* d. i. gewone kerk bezoeken. NB. Het rozenhoedje (van 5 tientjes) mag niet bij gedeelten en tusschenpoozen, maar moet in eens afgebeden worden. 22 Jan. 1858 *Prinz.* 674. Dit geldt niet voor den Rozenkrans der PP. Dominicanen Zie volg. bl. *Dom. Roz.*

bijz. v Bijzondere voorwaarden, behalve de gewone, om den Aflaat te verdienen.

Comm. Communie.

Congr. Congregatie der H. Maagd, zie bl. 419. Aflaten (7 Dec. 1748) volgens *Prinz.* App. X. *Kb.* d. i. ter Communie gaan in de Congregatie-Kapel, of in de kerk waar de *Congr.* is opgericht, of waar men het beste kan (in Ecclesia ubi .. Sodalitas fuerit, vel ubi potuerit).

Credo. Ik geloof in God den Vader enz, bidden.

d. Dagen, Aflaat van zooveel dagen.

D. Doctor, kerkleeraar.

d. oct. dies octava, de 8e dag van een Feest, waarvan een week lang, de gedachtenis is gehouden.

Dom. Roz. Rozenkrans, gewijd door een der PP. Dominicanen of door iemand daartoe gemachtigd. Zie bl. 125.

Ev. Evangelist.

Fr. X. Genootschap van den H. Franciscus Xaverius voor de bekeering der zondaren. Zetel te Brussel; het heeft werkende, biddende, contribueerende Leden en Eereleden, die allen deelachtig kunnen worden aan de Aflaten, mits zij dagelijks bidden: Één *Onze Vader*, één *Wees gegroet, om Gods zegen over het Genootschap af te smeeken;* één idem *voor de bekeering der zondaren, waarmede de Vereeniging zich bezig houdt, of die haar bijzonder zijn aanbevolen;* één idem, *voor de bekeering der zondaars in het algemeen.* Daarvoor zijn toegestaan telkens 40 *d. a.* Aflaten volgens het inschrijvingsbiljet, verleend door Pius IX, 1855 en 27 Mei 1856. *Kb.Br.* of *Kb.P.* d. i. de kapel of kerk van het genootschap, of de Parochiekerk bezoeken. *Op Zond.* beteekent, dat de Aflaat op dat Feest kan verdiend worden, wanneer het Feest op een Zondag valt, zoo niet, dan is hij te verdienen op den daaropvolgenden Zondag.

Ged. aanb. — *Br.* der Gedurige Aanbidding, opgericht door den Bisschop van Luik 1765 en bevestigd door Clem. XIII, 4 Dec. 1765. Het bestaat hier te lande schier in alle Parochiekerken. Aflaten volgens inschrijvingsbiljetten. Van kerkbezoek is hier geen spraak.

Deze Broederschap moet niet verward worden met de Broederschap van het H. Sacrament, welke haren zetel heeft in de Kerk S. Mariae supra Minervam te Rome (zie *Prinz.*

App. XLIX); noch met die der arme kerken, wier hoofdzetel in ons land te Rotterdam is.

Geb. F. Geboden Feestdag d. i. te vieren als een Zondag.

Geest. Verb. — *Br.* of geestelijk verbond tot uitroeiing van de godslasteringen, slechte gesprekken enz., ingesteld door Mgr. Antonucci. De Leden waken tegen die zonden, beletten of bestraffen ze bij hunne onderhoorigen, en waar zij dit niet vermogen, zeggen zij in hun hart: *de Naam des Heeren zij gezegend*, of *geloofd zij J. C.* of *schep in mij, o God! een zuiver hart.* 100 *d. a.*

Elken dag één *Onze Vader* en *Wees gegroet* bidden voor de bekeering van die zich aan zulke zonden schuldig maken. 100 *d. a.*

Elken Zondag in de kerk openlijk tot dat zelfde doel vijfmaal *Onze Vader, Wees gegroet, Eere zij den Vader* bidden; 300 *d. a.*

Aflaten door Greg. XVI, 20 Aug. 1840.

Gel. z. Geloovige zielen in het Vagevuur.

gew. int. Bidden tot de intenties van Z. H. den Paus, zie bl. 385.

gew. v. Gewone voorwaarden, zie bl. 385.

Gez. Gezellen van Martelaars.

Gloria. Eere zij den Vader enz. bidden.

Harl. H. Feesten, eigen aan het Bisdom van Haarlem.

H. v. J. — *Br.* van het Allerh. Hart van Jezus, zie bl. 292. Aflaten, 1801—1834, volgens Maurel, § 76, bl. 246. *Kb.Br.* d. i. bezoek der kerk waar de *Br.* bestaat. *Kb.F.* waar het Feest van het H. Hart met eenige uiterlijke plechtigheid wordt gevierd De Biechtvader kan het kerkbezoek in een ander goed werk veranderen.

H. v. M. — *Br.* van het Vlekkeloos Hart van Maria tot bekeering der zondaren, zie bl. 419. Aflaten volgens het Diploom, Greg. XVI, 24 Apr. 1838 en 4 Febr. 1841, en Pius IX, 9 Dec. 1847. Maurel § 82, bl. 301. *Kb.* bezoek eener kerk of openbare kapel (aliquam ecclesiam seu publicum oratorium) wordt alleen voor de maandelijksche Aflaten gevorderd, niet voor de Aflaten op Feestdagen.

Pius IX heeft een *v. a.* verleend aan alle vreemdelingen, die te Parijs in de Kerk van *Notre Dame des Victoires*, zetel van deze *Br.*, ter Communie gaan.

J. Jaren, Aflaat van zooveel jaren.

Jap. M. S. J. Japansche Martelaren, Leden der Societeit van Jezus.

Kal. Kalender van Feesten en Aflaten.

Kb. Bezoek eener kerk en aldaar bidden; zie bl. 390.

NB. Worden Leden van eene *Br.* verhinderd door ziekte of gevangenis (aliqua corporis infirmitate laborantes, vel carceribus detenti) het kerkbezoek te doen, dan kunnen zij volstaan met daarvoor een ander goed werk, dat hun aangewezen is, te verrichten. Clem. XIII, 2 Aug. 1760. *Prinz.* 248.

Kb. A. M. Bezoek eener kerk, waar een Altaar der H. Maagd is.

Kb. Br. Bezoek der kerk of kapel, waar de *Br.* bestaat.

Kb. F. Item, waar het Feest met eenige uiterlijke plechtigheid gevierd wordt.

Kb. O. Bezoek der kerk, bediend door de Paters, die de *Br.* besturen of aan wie het Feest eigen is.

Kb. P. Item der respectieve Parochiekerk.

Kb. S. J. Bezoek eener kerk, door de PP. der Societeit van Jezus bediend.

Kindsh. Vereeniging der H. Kindsheid, zie bl. 406. Aflaten volgens Maurel § 67, bl. 224.

Lev. Roz. — *Br.* van den Levenden Rozenkrans, zie bl. 126. Aflaten volgens het inschrijvingsbiljet (Greg. XVI, 27 Jan. 1832). *Kb.* Bezoek eener kerk, dat in een ander goed werk kan veranderd worden.

Lit. O. L. V. Litanie van O. L. V. van Lorette bl. 26. Aflaten. Pius VII. *U. O.* 30 Sept. 1817. *Prinz.* 461. Aflaten voor hen, die ze dagelijks bidden. *Kb.* (aliquam ecclesiam publicam).

M. Maagd.

M. M. Maagd en Martelares.

Maand. Comm. Aflaten verleend door Greg. XIII, 10 Apr. 1580, aan hen, die gewoon zijn ééns in de maand te communiceeren. *Maur.* § 43.

Mart. Martelaar of Martelares.

Maur. Maurel: *Le chrétien éclairé sur la nature et l'usage des Indulgences.* 9e Edition 1862. Approuvé par la S. C. des Indulgences.

Oct. Dag onder het octaaf van een Feest.

O. H. Onzes Heeren J. C.

O. L. V. v. 't h. H. — *Br.* van Onze Lieve Vrouw van het h. Hart van Jezus, gevestigd bij de Eerw. ZZ. Ursulienen te Sittard. Aflaten door Pius IX, Juni 1964, volgens: Korte Handleiding enz.

P. P. M. Paus en Martelaar.

Pallard. Recueil de Prières ... auxquelles les Souverains Pontifes ont attaché des Indulgences. 2e Edition 1857.

Pater. *Onz Vader* bidden.

P. Roz. Aflaten verbonden aan medailles, kruizen, beelden rozenhoedjes, welke met den pauselijken zegen gewijd zijn. Zie bl. 121. Voorwaarden ibid. Aflaten. *Prinz.* XLVII. 11 Mei 1853.

Prinz. Prinzivalli, *Resolutiones seu Decreta authentica S. Congr. Indulgentiis sacrisque Reliquiis praepositae ab anno* 1668 *ad annum* 1861. Brux. 1862. De *Romeinsche* cijfers duiden het nummer aan in den Appendix, de *gewone* cijfers het getal, waaronder het Decreet te vinden is.

q. Quadragen. Aflaat van zooveel *q.* zie bl. 384.

Q. T. Quatertemperdagen.

r. Sc. Rood Scapulier of van het H. Bloed. Zetel te Rome, in de kerk van den H. Nicolaas „in Carcere Tulliano." Aflaten volgens *Prinz.* XLIII. 19 Jan. 1850. *Kb.* d. i. bezoek eener kerk van de PP. van het H. Bloed; of van de *Br.*; of zoo deze er niet zijn van elk andere kerk (quamcumque aliam). In het *Kb.* kan gedispenseerd worden. enz.

Rel. Aflaten verleend door Paul. V, 23 Mei 1660 aan alle Religieuzen; kloosterslot noch solemneele beloften behooren tot de vereischten. *Maur.* 898, bl. 369.

Rel. S. J. Aflaten verleend aan de Leden der Societeit van Jezus, volgens *Prinz.* XXXI. 17 Dec. 1837. *Kb.* kan door een biechtvader in een ander goed werk veranderd worden. Zij kunnen daarenboven, met in hun eigen kerken of kapellen vóór het Altaar van het H. Sacrament ter gewone Intentie van Z. H. te bidden, elken dag *alle* Aflaten der plaatsen, waar zij zich bevinden, op dezelfde wijze verdienen, waarop ze dit zouden doen, zoo zij de plaatsen met die Aflaten begiftigd, bezochten. Ibid. 15.

Zij zijn ook deelachtig aan de Aflaten, welke aan de Congr. der H. Maagd en aan de *Br.* van den Zaligen Dood verleend zijn, mits de voorschriften door hen volbracht worden. Ibid. 18⁰ en 19⁰.

Zijn de Missionarii niet in de gelegenheid om te biechten, dan kunnen zij tot het verdienen der Aflaten volstaan met een akte van berouw. Ibid. 170.

Alle Aflaten, die aan de Societeit van Jezus verleend zijn of worden, zijn toepasselijk op de Geloovige Zielen. Ibid. 15o.

Roz. — *Br.* van den H. Rozenkrans, onder het bestuur der PP. Dominicanen of Predikheeren. Aflaten. 1o. *Prinz.* 614. Pius IX, 12 Mart. 1851, waarvoor gevorderd wordt *Kb.* (aliquam ecclesiam). 2o. *Maur.* § 80. 3o. *Summarium* goedgekeurd door Pius IX, 18 Septb. 1862.

Voor de Aflaten daar aangegeven wordt gevorderd soms *Kb.Br.* Is men verhinderd het kerkbezoek te doen, dan volstaat men met daarvoor een Rozenhoedje te bidden (*Kb.Br.* of *Roz.*). Soms wordt gevorderd, dat men in de kerk of kapel van de Broederschap een Rozenhoedje bidt. (*Kb.Br. en Roz.*). Voorwaarde: men moet elke week een Rozenkrans (15 Tientjes) met de Geheimen bidden. Deze Rozenkrans kan echter verdeeld in drie Rozenhoedjes (elk van 5 Tientjes), ja zelfs volgens Maurel bl. 236 in nog kleinere gedeelten gebeden worden (1).

Rur. Feesten, eigen aan het Diocees van Roermond.

St. Pp. — *Br.* van den St. Pieterspenning, om door gebeden

(1) Op de vraag: An pro libitu vel commode dividi possit Rosarium etc. ℟ negative, exceptis Confratribus, quod attinet ad Indulgentias ipsis concessas pro recitatione integri Rosarii intra hebdomadam. Pius IX, 22 Jan. 1858. *Prinz.* 676.

en geldelijke bijdragen (één cent per maand) Z. H. den Paus te ondersteunen.

Staties. Aflaten verleend voor de Processies, welke op de dagen van het jaar, in het Missaal vermeld, te Rome plaats hebben (9 Juli 1777). *Prinz.* 370.

U. O. Urbis et Orbis: Decreet dat gegeven is ten gunste van de geheele Christenheid.

Utr. Feesten, eigen aan het Aartsbisdom van Utrecht.

v. a. Volle Aflaat.

Vastd. Geboden Vastendag.

Verpl. M. Verplichting van Mis te hooren in het Bisdom van Haarlem,

Voortpl. — *Br.* tot voortplanting van het geloof. Zie bl. 400 Aflaten volgens *Prinz.* 597, 17 Oct. 1847; 611, 615 en 688. (13 Mei 1860) en *Maur.* §. 66, blz. 219. Het *Kb.* moet geschieden in eene kerk of openbare kapel waar de *Br.* gevestigd is (piae Societati addictum), of in de respectieve Parochiekerk (vel propriam Ecclesiam parochialem) vandaar: *Kb.Br.* of *Kb.P.* Die daarin verhinderd zijn kunnen volstaan met een goed werk, dat hun daarvoor door den biechtvader is aangewezen. Die in kloosters, pensionaten enz. wonen, volstaan met de kapel des huizes te bezoeken. *Prinz.* 597. Ook kinderen, die nog niet communiceeren, kunnen de Aflaten van deze *Br.* verdienen, mits zij in plaats van de Communie een ander goed werk volbrengen, hun door den Biechtvader aangewezen. Pius IX, 17 Apr. 1855. *Maur.* bl. 233.

W. Weduwe.

w. Sc. Wit Scapulier of der Trinitarissen tot vrijkoop der Christenslaven. Aflaten volgens *Prinz.* XLI en LII (1 Sept. 1847); weg te laten wat hier van geen toepassing is. Waar geen

Kerk der Orde of der *Br.* is, kan men volstaan met het bebezoek der Parochiekerk. *Kb.P.*

Z. Zalige d. i. een Heilige, die nog niet gecanoniseerd is, en wiens vereering nog slechts met zekere beperking wordt toegelaten.

Z. D. — *Br.* van den Zaligen Dood onder het bestuur der PP. van de Sociëteit van Jezus. Aflaten. Ben. XIII, 23 Sept. 1729. *Prinz.* II. *Maur.* § 84 bl. 305. En Pius IX, 23 Jan. 1866 *v. a.* op den 3en Zond. na Paschen (Beschermfeest van den H. Joseph) en op den 3en Zondag van Sept. (Zeven Weeën van Maria). Arch. Prov.

Men moet zooveel mogelijk in de kerk of in de kapel der *Br.* communiceeren enz. Is daartoe geen gelegenheid, dan volbrengt men de voorgeschreven oefeningen waar en zoo men het beste kan. *Prinz.* l. c.

Z. H. Zijne Heiligheid de Paus.

zw. Sc. Zwart Scapulier of der Zeven Weeën van Maria onder het bestuur der P. P. Servieten (Servorum B. M. V.). Aflaten 9 Apr. 1828. *Prinz.* XXX. Het *Kb.Br.* kan in een ander goed werk veranderd worden.

Aan deze orde is eigen een Rozenkrans der Zeven Weeën, met vele gunsten en Aflaten verrijkt. Ibid.

OPGAVE

VAN

VERSCHEIDEN AFLATEN

I. Elken dag.

A. VOLLE AFLATEN.

1. *Alle gel.* biddende enz. *En ego, o bone . . . Zie mij hier . . .* bl. 426.

2. De Aflaten van den Kruisweg bl. 72.

3. De Aflaten van het geprivilegieerd Altaar; zie hier achter.

4. Zij, die door de *heldhaftige opdracht* (Votum seu Oblationem) alle verdiensten hebben afgestaan ten gunste der *Gel. z.*; elken dag, dat zij communiceeren, *gew. v.* en *Kb.*, *v. a. voor de Gel. z. alleen* en elken *Maandag v. a.* mits zij eene *Mis* bijwonen voor de lafenis der *Gel. z.* Pius IX. *U.* en *O.* 20 Nov. 1850. *Prinz.* 643.

Voor kinderen, zieken enz. kan de *Comm.* en het *Kb.* door den biechtvader in een ander goed werk veranderd worden, ibid. 4.

De *Priesters*, die deze opdracht hebben gedaan, genieten het voorrecht van het geprivilegieerd Altaar elken dag. Ibid. 1.

Alle Aflaten, welke ook, kunnen zij op de *Gel. z.* toepassen. Ibid. 3.

5. *bl. Sc.* Die 6 *Pater, Ave, Gloria* ter eere van de H. Drievuldigheid en der H. Maagd zonder smet ontvangen, tot de *gew. int.* bidden, verdienen de Aflaten, verleend aan hen, die de zeven Basilieken van Rome, de kerk van Portiuncula, Jerusalem, en de kerk van den H. Jacobus in Compostella bezoeken en dat, *toties quoties* zonder Communie. Pius IX, 14 Apr. 1856. *Prinz.* LIV.

6. *r. Sc.* Voor een uur meditatie of mondgebed, tot onderwerp hebbende het Lijden *O. H.* en de Weeën van de H. Maagd *v. a. gew. v. Prinz.* XLIII. 3o.

B. GEDEELTELIJKE AFLATEN.

Vele zijn reeds in den loop van dit werkje vermeld, doch eene volledige opgave daarvan kan ook hier geen plaats vinden. Wij herhalen hier den raad, elken morgen de intentie te vernieuwen om alle Aflaten te verdienen, welke dien dag verdiend kunnen worden.

NB. bl. 19 moet de noot, die de Aflaten voor *Salve Regina* enz. opgeeft, verbeterd worden, als volgt: zoo men *'smorgens, Salve Regina* met het vers: *Vergun mij* en *'savonds, Tot uwe bescherming* met hetzelfde vers bidt, verdient men enz.

bl. 42 *Gebed van den H. Fr. Xav.* daaraan zijn toegevoegd 300 *d. a.* telkens. Pius IX, 24 Mei 1747. Aldus Handb. *Ap. d. Geb* bl. 61.

bl. 268. Voor *Veni Creator* of *Veni Sancte Spiritus* (Sequentia) zijn verleend: 1o. 100 *d.* telkens; 2o. 300 *d.* op

Pinksteren en *Oct.*; 3o. *v. a. gew. v.* éénsin de maand, mits men het bidt tot de *gew. int.* van Z. H. *Maur.* § 7. bl. 395. Zoo dikwerf men, in een kerk of kapel, de beeltenis van het *H. Hart van Jezus* vereert en bidt tot de *gew. int.* 7 *j.* 7 *q. Maur.* § 45.

II. Elke week.

A. VOLLE AFLAAT.

1. *br. Sc.* Elken Woensdag *gew. v. Kl.P.*

2. *Congr.* op den dag, waarop Congregatie gehouden wordt, of daags daarna. *gew. v. Kl.*

B. GEDEELTELIJKE AFLATEN.

1°. Voor den Catechismus 7 *j.* 7 *q.* enz. Zie *Maur.* § 65.

2°. Voor het bijwonen der preek, 7 *j* 7 *q.* enz. ibid. § 49.

3°. Voor de wekelijksche *Comm.* 5 j. ib. § 43. Voor de Maandelijksche *Comm.* 10 *j.* 10 *q.* elken keer, en *v. a.* zie *Kal.* — Ibid.

4°. Voor het Vasten, des Zaterdags, ter eere van de H. Maagd, 300 *d.* enz. Bisd. van Haarl.

Kerk der Orde of der *Br.* is, kan men volstaan met het bebezoek der Parochiekerk. *Kb.P.*

Z. Zalige d. i. een Heilige, die nog niet gecanoniseerd is, en wiens vereering nog slechts met zekere beperking wordt toegelaten.

Z. D. — *Br.* van den Zaligen Dood onder het bestuur der PP. van de Societeit van Jezus. Aflaten. Ben. XIII, 23 Sept. 1729. *Prinz.* II. *Maur.* § 84 bl. 305. En Pius IX, 23 Jan. 1866 *v. a.* op den 3en Zond. na Paschen (Beschermfeest van den H. Joseph) en op den 3en Zondag van Sept. (Zeven Weeën van Maria). Arch. Prov.

Men moet zooveel mogelijk in de kerk of in de kapel der *Br.* communiceeren enz. Is daartoe geen gelegenheid, dan volbrengt men de voorgeschreven oefeningen waar en zoo men het beste kan. *Prinz.* l. c.

Z. H. Zijne Heiligheid de Paus.

zw. Sc. Zwart Scapulier of der Zeven Weeën van Maria onder het bestuur der P. P. Servieten (Servorum B. M. V.). Aflaten 9 Apr. 1828. *Prinz.* XXX. Het *Kb.Br.* kan in een ander goed werk veranderd worden.

Aan deze orde is eigen een Rozenkrans der Zeven Weeën, met vele gunsten en Aflaten verrijkt. Ibid.

OPGAVE

VAN

VERSCHEIDEN AFLATEN

I. Elken dag.

A. VOLLE AFLATEN.

1. *Alle gel.* biddende enz. *En ego, o bone . . . Zie mij hier . . .* bl. 426.

2. De Aflaten van den Kruisweg bl. 72.

3. De Aflaten van het geprivilegieerd Altaar; zie hier achter.

4. Zij, die door de *heldhaftige opdracht* (Votum seu Oblationem) alle verdiensten hebben afgestaan ten gunste der *Gel. z.*; elken dag, dat zij communiceeren, *gew. v.* en *Kb.*, *v. a. voor de Gel. z. alleen* en elken *Maandag v. a.* mits zij eene *Mis* bijwonen voor de lafenis der *Gel. z.* Pius IX. *U.* en *O.* 20 Nov. 1850. *Prinz.* 643.

Voor kinderen, zieken enz. kan de *Comm.* en het *Kb.* door den biechtvader in een ander goed werk veranderd worden, ibid. 4.

De *Priesters*, die deze opdracht hebben gedaan, genieten het voorrecht van het geprivilegieerd Altaar elken dag. Ibid. 1.

Alle Aflaten, welke ook, kunnen zij op de *Gel. z.* toepassen. Ibid. 3.

5. *bl. Sc.* Die 6 *Pater, Ave, Gloria* ter eere van de H. Drievuldigheid en der H. Maagd zonder smet ontvangen, tot de *gew. int.* bidden, verdienen de Aflaten, verleend aan hen, die de zeven Basilieken van Rome, de kerk van Portiuncula, Jerusalem, en de kerk van den H. Jacobus in Compostella bezoeken en dat, *toties quoties* zonder Communie. Pius IX, 14 Apr. 1856. *Prinz.* LIV.

6. *r. Sc.* Voor een uur meditatie of mondgebed, tot onderwerp hebbende het Lijden *O. H.* en de Weeën van de H. Maagd *v. a. gew. v. Prinz.* XLIII. 3o.

B. GEDEELTELIJKE AFLATEN.

Vele zijn reeds in den loop van dit werkje vermeld, doch eene volledige opgave daarvan kan ook hier geen plaats vinden. Wij herhalen hier den raad, elken morgen de intentie te vernieuwen om alle Aflaten te verdienen, welke dien dag verdiend kunnen worden.

NB. bl. 19 moet de noot, die de Aflaten voor *Salve Regina* enz. opgeeft, verbeterd worden, als volgt: zoo men *'smorgens, Salve Regina* met het vers: *Vergun mij* en *'savonds, Tot uwe bescherming* met hetzelfde vers bidt, verdient men enz.

bl. 42 *Gebed van den H. Fr. Xav.* daaraan zijn toegevoegd 300 *d. a.* telkens. Pius IX, 24 Mei 1747. Aldus Handb. *Ap. d. Geb* bl. 61.

bl. 268. Voor *Veni Creator* of *Veni Sancte Spiritus* (Sequentia) zijn verleend: 1o. 100 *d.* telkens; 2o. 300 *d.* op

Pinksteren en *Oct.*; 3o. *v. a. gew. v.* ééns in de maand, mits men het bidt tot de *gew. int.* van Z. H. *Maur.* § 7. bl. 395. Zoo dikwerf men, in een kerk of kapel, de beeltenis van het *H. Hart van Jezus* vereert en bidt tot de *gew. int. 7 j. 7 q. Maur.* § 45.

II. Elke week.

A. VOLLE AFLAAT.

1. *br. Sc.* Elken Woensdag *gew. v. Kb.P.*

2. *Congr.* op den dag, waarop Congregatie gehouden wordt, of daags daarna. *gew. v. Kb.*

B. GEDEELTELIJKE AFLATEN.

1°. Voor den Catechismus *7 j. 7 q.* enz. Zie *Maur.* § 65.

2°. Voor het bijwonen der preek, *7 j 7 q.* enz. ibid. § 49.

3°. Voor de wekelijksche *Comm.* 5 j. ib. § 43. Voor de Maandelijksche *Comm.* 10 *j.* 10 *q.* elken keer, en *v. a.* zie *Kal.* — Ibid.

4°. Voor het Vasten, des Zaterdags, ter eere van de H. Maagd, 300 *d.* enz. Bisd. van Haarl.

III. Elke maand.

VOLLE AFLATEN.

EERSTE ZONDAG. *Alle Gel.* Bisd. v. Haarlem. *gew. v. Kb.P.* of van eene Bijkerk (Succursalis) of huiskapel van liefdegestichten (6 Dec. 1857). Circul. 13 Maart. 1858.

bl. Sc. — *gew. v.*

H. v. J. — *gew. v.* of op den 1en Vrijdag.

Roz. 1°. *Comm.* in de *K.Br.* 2°. Zoo men elders communiceert *Kb.Br.* 3°. *v. a.* zoo men, na gecomm. te hebben, de Processie van den *Roz.* bijwoont.

EERSTE DONDERDAG. Voor het gebed *Zie neder*, bl. 429.

EERSTE VRIJDAG. *H. v. J.* Zie EERSTE ZONDAG.

DERDE ZONDAG. *Lev. Roz.*, *gew. v. Kb.* — *zw. Sc.*, *gew. v.* en Processie bijwonen, of een ander goed werk verrichten door den biechtvader opgelegd.

LAATSTE ZONDAG. *Alle Gel.*, die ten minste driemaal in de week *gezamenlijk* het Rozenhoedje hebben gebeden, *gew. v. Kb.* elken keer 10 *j.* 10 *q.* Pius IX, 12 Mei 1851. *Prinz.* 614.

EEN ZONDAG NAAR VERKIEZING. *br. Sc.*, *v. a. gew. v.* en Processie van de *Br.* bijwonen of *Kb.Br.* Reizigers, zieken enz. volstaan met te bidden de *Getijden der H. Maagd* of 50 *Pater*, *Ave*, met eene akte van berouw, daarbij het voornemen makende, om zoodra mogelijk te biechten en te communiceeren. *Maur.* bl. 265.

Rel. S. J. v. a. aan de Geloovigen ter gelegenheid van *de Maandelijksche Algemeene Communie* (Communio generalis) in eene kerk *S. J.* of in eene andere; *gew. v. en Kb.* waar de oefening plaats heeft.

w. Sc., v. a. gew. v. en Processie bijwonen.

Z. D., v. a. Comm. in K.Br. en elken Zondag of Vrijdag de oefeningen der *Br.* bijgewoond hebben. Deze Aflaat kan ook op een Vrijdag verdiend worden.

Voor *Salva Regina* enz. bl. 18 zelfs op twee Zondagen *v. a.* Zie echter bl. 444.

EEN VRIJDAG NAAR VERKIEZING. *Ap. d. Geb. v. a. gew. v. Kb.*

OP EEN DAG NAAR VERKIEZING.

I. DE BROEDERSCHAPPEN.

Ap. d. Geb. ééns *v. a. gew. v.* en *Kb.* De Zelateurs echter, mits zij het Diploom hebben, nog tweémaal *v. a.* Zie Handb. v. h. *Ap. d. Geb.* bl. 47.

bl. Sc. tweemaal *de Aflaat der Zeven Basilieken van Rome;* voorw.: bidden vóór de zeven Altaren eener Theatijnenkerk of in een kerk met een Altaar der H. Maagd: zevenmaal dat Altaar bezoeken.

id. tweemaal *de Aflaten der Bedevaart naar het H. Graf O. H. enz.* voorw.: Bidden in eene kerk als boven.

Breg. Roz. ééns *v. a. gew. v.* en *Kb., bijz. v.* bl. 123. 5°.

Fr. X. elken keer dat er algem. Communie is, *v. a. gew. v. Kb.Br.* of *Kb.P.*

Ged. aanb., v. a. als men een uur lang in de kerk het Allerh. Sacrament aanbidt. Biecht en Communie worden niet

gevorderd. (Inschrijvingsbiljet goedgekeurd Harlemi 11 Aug. 1862).

Geest. Verb. ééns *v. a. gew. v.* en *bijz. v.* bl. 436.

H. v. J. ééns *v. a. gew. v.* en volgens Handb. v. het *Ap. d. Geb.* bl. 52, is krachtens eene Breve 21 Jan. 1850 een anderen *v. a.* verleend aan allen, die maandelijks gedurende een kwartier het H. Sacrament aanbidden om de goddelijke Majesteit te verzoenen. Hij wordt verdiend op den dag voor die aanbidding aangewezen.

H. v. M. tweemaal *v. a. gew. v.* en *Kb.*

r. Sc. eens *v. a. gew. v.* en *Kb.*

Voortpl. tweemaal *v. a. gew. v. Kb.Br.* of *Kb.P.*

w. Sc. eens *v. a. gew. v.* en *Kb.Br.* of *Kb.P.* mits men dagelijks 3 *Pater, Ave, Gloria*, ter eere van de H. Drievuldigheid heeft gebeden.

Z. D. Voor eene kleine retraite van één dag als *voorbereiding tot den dood. v. a. gew. v.* en *Kb.* waar die oefening gehouden wordt. *Maur.* 308.

II. OEFENINGEN VAN GODSDIENSTIGHEID.

Bisd. v. Haarl. voor het Zaterdagsvasten bl. 445, n° 4.

Ibid. Voor hen, die de *Oefeningen van den Zaligen Dood* bijwonen; *v. a. gew. v.* (Circ. 13 Maart. 1858).

Alle. Gel. die *dagelijks* een half uur of een kwartier *mediteeren*; *v. a. gew. v. Maur.* § 41.

Item,' die een kwartier het Lijden *O. H.* overwegen; en telkens 7 *j.* 7 *q.* (Cp. Ind. *S. J.*).

Item, die onderricht geven en ontvangen in het mediteeren; en telkens 7 *j.* 7 *q. gew. v. Maur.* § 41.

Item voor hen, die dagelijks in eene kerk of elders voor het beeld van Stanislaus Kosta *Pater* en *Ave* bidden, en elken dag, 100 *d. Maur.* § 62. en *Prinz.* 448.

Item die voor de stervenden 3 *Pater, Ave* en *Gloria* bidden ter eere van het Lijden en den Doodstrijd *O. H.* en 3 *Ave* ter eere van de Smarten van Maria onder het Kruis; en elken dag 300 *d. Prinz.* 683.

Item. voor de aanroeping: *Zoet Hart van Maria wees mijn heil* (*Dulce cor Mariae sis salus mea*), en elken keer 300 *d. Prinz.* 610.

III. VOOR GEBEDEN WELKE EEN MAAND LANG ELKEN DAG GEZEGD ZIJN.

1. *Akte van Geloof* enz. bl. 9, *v. a. gew. v.*

2. *Anima Christi*, bl. 430, *v. a. gew. v.* en *Kb.*

3. Voor de *bekeering van Nederl.*, bl. 16, *v. a. gew. v.*

4. *O! beminnelijke Jezus*, bl. 14 *v. a. gew. v.*

5. *Engel des Heeren*, bl. 16, *v. a. gew. v.* en *Kb.*

6. *De engel des Heeren*, bl. 18, *v. a. gew. v.*

7. *Geloofd en gedankt....* bl. 432 *v. a. gew. v.*

8. *O mijne Koningin.* bl. 432, *v. a. gew. v.* en *Kb.*

9. *Litanie van een Zaligen Dood.* bl. 415, *v. a. gew. v.* en *Kb.*

10. *Memorare*; *Gedenk o goedertierenste Maagd*, bl. 44, *v. a. gew. v.* en *Kb.*

11. *Veni Creator*, bl. 278, of *Veni, Sancte Spiritus* (Sequentia), bl. 444, *v. a. gew. v.*

12. *Zevenvoudige Smart en Vreugde van den H. Joseph*, bl. 324, *v. a. gew. v.*

AFLATEN IN DEN LOOP VAN HET JAAR.

NB. De aflaten, die op kerkelijke dagen te verdienen zijn vindt men in den Kalender vermeld; als ook de Aflaten der *Staties*.

1o. Op den dag dat men in een *Br.* wordt *opgenomen*.

2o. *H. v. M.* Op den dag, dat men *gedoopt is, gew. v. bijz. v.* bl. 420.

3o. *Roz.* Op het *Patroonfeest* der Kerk *gew. v.* en *Kb.Br. Congr.* 1e en 2e Patroon. *gew. v.* en *Kb.Br.*

4o. Ter gelegenheid der *Eerste Comm.* Zie bl. 347.

5o. Item der *retraite* of *Missie*.

6o. *Congr.* ter gelegenheid der *generale Biecht*, tweemaal in het jaar. Id. tijdens hunne *ziekte*.

7o. *Ged. aanb.* op den dag dat men het *biduur* volbrengt.

8o. *Alle Gel.* Tijdens de gedurige Aanbidding, *v. a. gew. v.* en bezoek van het uitgestelde Allerh. Sacrament.

9. Id. Tijdens het Veertiguurgebed, ééns *v. a. gew. v.* en bezoek van het uitgestelde Allerh. Sacrament, en elken keer 10 *j.* 10 *q. Maur.* bl. 198.

10. *Ap. d. Geb. v. a. gew. v.* voor de gezamenlijke Communie op een dag der maand door de plaatselijke Bestuurders aangewezen. — Item op den dag, dat de Zelateurs de Kruismedaille ontvangen en zich geheel aan Jezus' Hart toewijden; en tweemaal 's jaars, wanneer zij die toewijding vernieuwen. Maandr. 1877.

OP EEN DAG NAAR VERKIEZING.

bl. Sc. gew. v. — Voor *Brig. Roz.* zie bl. 123, 4o. — Voor *Dom. Roz.* zie bl. 125, 2o. — Voor *Pange lingua* of *Tantum ergo* zie bl. 40. — Voor *De Profundis, Requiem aeternam . . . . Requiescant . . . . gew v.* en telkens 100 *d. Maur.* bl. 169.

DE AFLATEN DER STATIES VAN ROME.

Daarmede verstaat men de Aflaten, die verleend zijn aan het bijwonen van zekere Processies, welke op verschillende dagen van het jaar, in het Missaal aangegeven, te Rome gehouden worden.

Welke die dagen en Aflaten zijn wordt aangewezen in den Kalender.

De voorwaarden om die Aflaten buiten Rome te verdienen zijn :

1o. Lid te zijn van een *Br.* waaraan dit voorrecht verleend is.

2o. Eene aangewezen kerk bezoeken en daar bidden tot de *gew. int.*

De Broederschappen, waaraan dat voorrecht is verleend, zijn : *bl. Sc., Kb.Br.* of *Kb. A. v. M.* — *br. Sc., Kb.* der Orde van de Karmelieten, bidden 5 *Pater, Ave*, ter gedachtenis van het Lijden *O. H.* en daarenboven tot de *gew. int.* (*Korte Onderw.* bl. 48). *Corgr., Kb. S. J.* of eene andere kerk en bidden 7 *Pater Ave — H. v. J.* en *Ap. d. Geb., Kb.Br. — Rel. Kb. — Roz. Kb.Br.* daar vijf Altaren bezoeken of vijfmaal

hetzelfde Altaar — *w. Sc.*, *Kb.Br.* of *Kb.P.* — *Z. D.*, *Kb.Br. Prinz.* II. Maurel voegt er bij *Kb.Br.* of van eene andere kerk en daar bidden 7 *Pater*, *Ave.* — *zw. Sc.*, *Kb.*

AFLATEN IN DE URE DES DOODS.

Om deze Aflaten te verdienen moet men, zoo het mogelijk is, biechten en communiceeren; is men daartoe niet in staat, dan moet men een waar berouw hebben over zijne zonden; meestal wordt bovendien gevorderd, dat men den Naam van Jezus aanroept, ten minste met het hart, indien men van de spraak beroofd is, en eindelijk moet men de kwellingen van den doodstrijd en den dood zelven als komende van Gods hand, met christelijke onderwerping en gelatenheid, tot voldoening zijner zonden ondergaan.

1°. Elke biechtvader is gemachtigd om volgens een voorgeschreven formulier, hun, die gevaarlijk ziek zijn, ééns in dezelfde ziekte een *v. a. in articulo mortis* te geven (Ben. XIV. Pia mater. 5 Apr. 1747).

2°. Dikwerf is door Z. H. bij monde of bij rescript aan bijzondere personen een afzonderlijken Aflaat verleend.

3°. Sommige Priesters en Religieuzen hebben daartoe eene bijzondere machtiging.

4°. Ook zijn er *Kruisbeelden*, waaraan een dergelijke Aflaat verleend is, mits men ze godvruchtig vereert.

5°. Nog is een *v. a.* in de ure des doods verleend aan de volgende Broederschappen:

bl. Sc. — *br. Sc.*. — *Brig. Roz. bijz. v.* bl. 123. — *Congr.* — *Fr. X.* — *Ged. aanb.* — *Geest. verb.* — *H. v. J.* —

H. v. M. — *O. L. V. v. 't h. H.* — *P. Roz.* — *St. Pp.* — *r. Sc.* — *Rel.* — *Roz.* — *Voortpl.* — *w. Sc.* — *Z. D.* — *zw. Sc.*

VOLLE AFLAAT
VAN HET GEPRIVILEGIEERD ALTAAR.

Deze Aflaat is toepasselijk alleen op de *Gel. z.* waarvoor de H. Mis wordt opgedragen. Deze Mis echter moet zooveel mogelijk eene *Zielemis* zijn (1).

Hij kan verdiend worden:

A. Krachtens het voorrecht, dat aan het Altaar gehecht is:

1°. Meest alle *Hoofdaltaren* onzer kerken hebben dat voorrecht; vandaar het opschrift *Altare privilegiatum perpetuum.*

2°. Op *Allerzielendag* zijn alle Altaren geprivilegieerd.

3°. *Item* gedurende het eigenlijke *veertiguurgebed* (niet gedurende de aanbidding tijdens de vastenavonddagen).

B. Krachtens een persoonlijk voorrecht van den Priester, die de Mis leest:

1°. Zij, die het van Z. H. verkregen hebben.

2°. Zij, die den *actus heroicus* gedaan hebben, bl. 443, 4°.

3°. Hij, die macht heeft Leden op te nemen in de *Br.* van het *r. Sc.*, ééns in de week.

---

1) Pristinae Missioni Hollandiæ, rescripto 29 Mart 1850, concessa est exceptio super hanc regulam, ita ut non opus sit vel in Feria vel in Semiduplici Missam de Requiem dicere. Excipiuntur tamen Missae in die Obitus, Depositionis, in die 3o, 7o, 30o et in Anniversario

4o. Die aan het hoofd staat van 100 tientallen van de *Voortpl.* vijfmaal in de week, bl. 402.

C. Krachtens voorrechten aan *Br.* verleend:

bl. Sc. Mis voor de afgestorven Leden.

Congr. 1o. Het Altaar der Congregatiekapel is geprivilegieerd voor de Missen, die voor de overleden Congr. worden opgedragen, onverschillig welke Priester de Mis leest, en 2o. De Missen, die door Congreganisten, of door *Rel. S. J.* voor Congr. worden opgedragen, genieten overal dit voorrecht.

Lev. Roz. De Directeur, drie malen in de week voor de afgestorven Leden.

Rel. S. J. voor hunne Medebroeders en voor de Congreganisten.

Roz. zoo een Priester Lid is van *Roz.* en voor afgestorven Leden leest aan het Altaar van *Roz.*

Voortpl. de Jaarlijksche Missen en de Missen voor elk Lid in het bijzonder en *v. a. gew. v.* voor hen, die ze bijwonen.

w. Sc. in de kerken der *Br.*

TAFEL

DER

ROERENDE FEESTDAGEN.

Jaar.	Zond. lett.	Septuages.	Aschdag.	Paschen.	Hemelvaart.	Pinkster.	1eZond. v. d. Advent.
1877	g	28 Jan.	14 Feb.	1 Apr.	10 Mei.	20 Mei.	2 Dec.
1878	f	17 Feb.	5 Ma.	21 Apr.	30 Mei.	9 Jun	1 Dec.
1879	e	9 Feb.	26 Feb.	13 Apr.	22 Mei	1 Jun.	30 Nov.
1880	dc	25 Jan.	12 Feb.	28 Ma.	6 Mei.	16 Mei.	28 Nov.
1881	b	13 Feb.	2 Ma.	17 Apr.	26 Mei.	5 Jun.	27 Nov.
1882	A	5 Feb.	22 Feb.	9 Apr.	18 Mei.	28 Mei.	3 Dec.
1883	g	21 Jan.	7 Feb.	25 Ma.	3 Mei.	13 Mei.	2 Dec.
1884	fe	10 Feb.	27 Feb.	13 Apr.	22 Mei.	1 Jun.	30 Nov.
1885	d	1 Feb.	18 Feb.	5 Apr.	14 Mei.	24 Mei.	29 Nov.
1886	c	21 Feb.	10 Ma.	25 Apr.	3 Jun.	13 Jun.	28 Nov.
1887	b	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 Mei.	29 Mei.	27 Nov.
1888	Ag	29 Jan.	15 Feb.	1 Apr.	10 Mei.	20 Mei.	2 Dec.
1889	f	17 Feb.	6 Ma.	21 Apr.	30 Mei.	9 Jun.	1 Dec.
1890	e	2 Feb.	19 Feb.	6 Apr.	15 Mei.	25 Mei.	30 Nov.
1891	d	25 Jan.	11 Feb.	29 Ma.	7 Mei.	17 Mei.	29 Nov.
1892	cb	14 Feb.	2 Ma.	17 Apr.	26 Mei.	5 Jun	27 Nov.
1893	A	29 Jan.	15 Feb.	2 Apr.	11 Mei.	21 Mei.	3 Dec.
1894	g	21 Jan.	7 Feb.	25 Ma.	3 Mei.	13 Mei	2 Dec.
1895	f	10 Feb.	27 Feb.	14 Apr.	23 Mei.	2 Jun.	1 Dec.
1896	ed	2 Feb.	19 Feb.	5 Apr.	14 Mei.	24 Mei.	29 Nov.
1897	c	14 Feb.	3 Ma.	18 Apr.	27 Mei.	6 Jun.	28 Nov.
1898	b	6 Feb.	23 Feb.	10 Apr.	19 Mei.	29 Mei.	27 Nov.

FEESTKALENDER.

De feestkalender bevat:

I. De Feesten van het Kerkelijk Jaar en wel:

a) Die van het Romeinsch brevier, welke bijna door de geheele Latijnsche kerk gevierd worden. Zij staan hier bij elken dag op de eerste plaats;

b) Die welke bovendien in de kapel van het Gymnasium gehouden worden. Zij zijn voorafgegaan van K. S. J., d. i.: kerken der Societeit van Jezus;

c) De Feesten die aan de verschillende Bisdommen van ons land eigen zijn. Zij worden aangewezen door *Harl.*, *Utr.* enz.;

d) Verder zijn er eenige Heiligen bijgevoegd of wel: omdat aan hun feestdag een aflaat is verbonden; of wel: omdat zij tot de beschermheiligen behooren die in deze landen in den H. Doop dikwerf worden aangenomen. Zij zijn met een sterretje * geteekend.

II. Zooveel mogelijk is de *hoedanigheid* van den Heilige opgegeven met de verkortingen *Ap.* *B.* enz. Zie lijst bl. 433.

III. De rang die het Feest in de kerkelijke viering bekleedt wordt aangegeven door de volgende verkortingen; be-

ginnende met den laatsten rang: *simpl.* simplex; *sd.* semiduplex; *d.* duplex; *dm.* duplex majus; *d.* 2 *cl.* duplex secundae classis; *d.* 1 *cl.* duplex primae classis; *c. oct.* beteekent cum octava, d. i. gedachtenis van het feest zeven daaropvolgende dagen.

IV. Het jaar of de eeuw waarin de Heilige is gestorven en de plaats waar.

V. De aanwijzing van een of andere Heiligenlegende waar het leven of eenige bijzonderheden dienaangaande te vinden zijn, en wel:

v. d. H. Levens der Heiligen enz. door E. S. van der Haagen. 2e herziene druk bij Gebr. J. en H. van Langenhuysen 1872 enz. of 1e druk in 4o 1837 enz.

Hill. Strijd en Zegepraal der Heiligen door J. Hillegeer, Pr. der Soc. v. J. Gent, J. en H. van der Schelden 1868.

Rosw. Generale legende der Heiligen, door P. Petrus Ribadineira en Heribertus Rosweidus, Priesters van de Societeit Jesu. Deze en volgende worden dan alleen aangehaald, als de vorige twee niets over dien Heilige hebben.

Butl. Vies des Pères,.... d'Alban Butler.

Vog. Lebensbeschreibungen der Heiligen Gottes, von P. Matth. Vogel, Pr. d. Gesellschaft Jesu, neu bearbeitet von Joh. Heinr. Schoofs, Münster 1875.

Boll. Acta Sanctorum.

De Feesten worden genoemd Roerende en Onroerende. De *onroerende* zijn die op een bepaalden dag van het burgerlijk jaar gevierd worden, en die alleen op een anderen dag worden verzet, om plaats te maken voor een ander feest, dat om bijzondere reden dien dag moet innemen.

De *roerende* Feesten zijn die welker vierdag bepaald wordt door den dag waarop het Paaschfeest valt, of aan zekere Zon- of werkdagen der maand eigen zijn. Het Paaschfeest

toch moet volgens het Concilie van Niceë gevierd worden op den eersten *Z*ondag die volgt op de volle maan, welke voorkomt *op* of *na* de nachtevening van de lente (thans den 21 Maart). Is het den 21 Maart volle maan en tevens Zaterdag dan valt Paschen zoo vroeg mogelijk, op den 22 Maart. Is die 21 Maart met volle maan een Zondag, dan wordt Paschen zeven dagen later gevierd op den 28 Maart. Valt echter de volle maan op den 20 Maart dan moet men eene geheele maanmaand, dat is 29 dagen wachten, voor dat die volle maan verschijnt, welke het Paaschfeest moet bepalen, d. i. tot den 18 April. En valt deze 18 April met volle maan op een Zondag, dan moet men het Paaschfeest zeven dagen uitstellen tot Zondag den 25 April. Het Paaschfeest kan dus voorkomen op en tusschen 22 Maart en 25 April.

Heeft men den datum van het Paaschfeest, dan heeft men ook de datums van Palmzondag, Passiezondag enz. tot Zondag Septuagesima omtrent zeventig dagen voor Paschen, alsook de datums der feesten welke zich daarnaar regelen.

Ook zijn daarmede de datums bepaald der groote feesten O. H., die het Paaschfeest volgen, als Hemelvaart op Donderdag den 40en dag na Paschen; Pinksteren op Zondag den 50en dag na Paschen; H. Sacramentsdag op Donderdag na het Octaaf van Pinksteren; H. Hart van Jezus op Vrijdag na het Octaaf van H. Sacramentsdag.

Ook is dan het getal der Zondagen na Pinksteren bepaald, dat grooter of kleiner is naarmate Paschen vroeger of later invalt. In het Missaal worden er 24 aangegeven, het getal echter kan tot 28 klimmen. In dit geval vult men het getal 28 aan met na den 23en Zondag de Zondagen in te lasschen, die van de zes na Driekoningen (post Epiphaniam) wegens het vroegtijdig invallen van Septuagesima waren overgebleven.

De eerste Zondag van den Advent, waarmede de jaar-

lijksche feestkring der Kerk een aanvang neemt, wordt geregeld door het Feest van Andreas (30 Nov.) De Zondag die voor of na dien dag het dichtste bij dat feest komt, is de eerste Zondag van den Advent, welke bijgevolg kan zijn op zijn vroegst de 27 November, en op zijn laatst de 3 December.

De Quatertemperdagen zijn Woensdag, Vrijdag en Zaterdag. 1°. Na den derden Zondag van den Advent. 2°. Na den eersten Zondag van de Vasten. 3°. Na Pinksteren. 4°. Na Kruisverheffing den 14 September.

KALENDER.

Opgave der Feesten met bijvoeging van eenige Aflaten, die op verschillende dagen van het Jaar kunnen verdiend worden.

JANUARI.

ROERENDE FEESTDAGEN (1).

Zondag voor Septuagesima. *Instelling van het Br. v. 't h. Hart van Maria. H. v. M. v. a.*
Zondag Septuagesima.
Staties. 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
bl. sc. 7 *j.* 7 *q. elken dag tot aan Palmzondag mits men communiceert en bidt* 7 Pater, ave, gloria *voor de noodwendigheden der Kerk.*
Dinsdag na Sept. Gebed O. H. in den olijfhof. dm.
Zondag Sexagesima.
Staties. 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
Dinsdag na Sexag. Gedacht. v. 't. Lijden O. H. dm.
Elken Zaterd. en Zond. v. het jaar br. sc. 87 *j. en q. KbO. of P.*

JANUARI.

ONROERENDE FEESTDAGEN.

a 1 BESNIJDENIS O. H. d. 2 cl.
v. d. H. Geb. F.; Limb. D. v. dev.
Staties. 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
Alle Gel. v. a. Kb. S. J. bl. sc. 20 *j. wegens 't oct. v. Kersmis.*
H. v. M. v. a.
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q. bl.* 127.
P. Roz. 7 *j.* 7 *q. bl.* 121.
r. sc. v. a. Kb.
Maand. Comm. 10 *j.* (2)
b 2 Oct. d. v. Stephanus. d.
c 3 Oct. d v. Joann. Ev. d.
d 4 Oct. d. v. Onn. Kind. d.
*Rogerius (*Rit. H.*) (Rogier) Abt. Champagne † 1175 (*Butl. 13 Feb.*)
e 5 Vigilie zonder vast. sd.
*Gerlacus B. (*Rit H.*) *Zie* 11 *Feb.*

(1) Deze kunnen ook in Februari vallen.
(2) Maurel. bl. 174 no. 43.

JANUARI.

f 6 VERSCHIJNING O. H. of DRIEKONINGEN.
Geb. F.; *Limb. D. v. dev. Solemn. Dom. seq.* d. 1 cl. c. oct. *v. d. H.* en *Hill.*
*Caspar, Melchior, Baltassar. *Boll* 1, 6 *en* 11 *Jan.*
Staties. 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
Alle Gel. voor 't lijw. der preek. v. a. (1)
Ged. aanb. v. a.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.* (2)
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. KbO. of P. (*of onder 't oct.*)
w. sc. v. a. Kb. (*of onder 't. oct.*)
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*
1e Zondag na Driekoning. (3)
g 7 Oct. sd.
*Lucianus Pr. M. † 312. *v. d. H.*
*Tilmannus of Tillo. Ap. v. Kortrijk enz † 702. *v. d. H.*
a 8 Oct. sd.
*Gudula M. M. geb. bij Moorsel † 712 (Bo. 6 Feb. d Bred. 11 Feb. d) *v. d. H.* en *Hill.*

JANUARI.

Fr. X. v. a. Kb. Br. of P.
*Lucianus Pr. M. † 312 *v. d. H.* 7 *Jan.* en *Hill.*
*Balduinus. (Boudewijn) Diak. Mart (*Rit. H.*) † 600 *Rosw.*
b 9 Oct. sd.
c 10 Oct. sd.
d 11 Oct. sd. Hyginus P. M. simpl. † 156 *v. d. H.*
e 12 Oct. sd.
f 13 Oct. d. v. Driek. d. *bl. sc.* 20 *j.*
2e Zondag na Driek. Zoete Naam v. Jezus. d. 2 cl.
Alle Gel. v. a. Kb. Pius IX 18 Jun. 1872. Direct. Breda.
Fr. X. v. a. Kb. Br. of P.
P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
*Godefridus (Govaart) B. Graaf v. Kappenberg Westph. (*Rit. H.* † 1127 in 't Klooster Ilmstadt. *Vog.* Zie ook 8 Nov.
g 14 Hilarius B. v. Poitiers D. d.; † 368 *v. d. H.* en *Hill.*

(1) Maurel bl. 177 no. 49 Pius VI, 12 Dec. 1784.
(2) van Nouhuijs voegt er bij v. a.; doch mijn inschrijvingsbiljet maakt daarvan geen melding.
(3) van Nouhuijs stelt Br Roz. *v. a.* als zijnde een dag waarop een geheim v. d. Roz. gevierd wordt. Doch Z. H. Pius IX heeft verklaard, dat deze dag onder de bedoelde feestdagen niet is begrepen; evenmin: Woensdag en Vrijdag in de Goede Week, het feest van de Doornen-Kroon, der Vinding en der Verheffing van het Kruis. Zij bepalen zich bij: Kersmis, Paschen, Hemelvaart, Pinksteren, Maria Boodschap, Visitatie, Zuivering, Hemelopneming, Zeven Weeën (Vrijd. in de Passieweek) en Allerheiligen. S. R. C. 25 Feb. 1877. Rev. d. sc. Eccl. 1877. Juli p. 88.

JANUARI.

g 14 Felix v Nola Pr. en B. simpl. † 256 *Hill.*
a 15 Paulus 1e kluizenaar d. † 342. *v. d. H.* en *Hill.*
Maurus Abt. v. Glanfeuil. simpl. † 584. *v. d. H.*
b 16 Marcellus P. sd. † 309. *v. d. H.* en *Hill.*
c 17 Antonius Abt. d. In Egypte † 356. *v. d. H.* en *Hill.*
Rur. Supplicius of Sulpetius simpl. Bis. v. Maastr. † 480 *Boll.* 18 *Jan.*
d 18 St Pietersstoel te Rome. dm. ao 42 *v. d. H.*
Si Pp. v. a. Kb. (of Zondag daarna. Direct. Breda.)
Prisca M. M. simpl. 13 j. oud onder Claudius. *Hill.*
e 19 Canutus IV Kon. v. Denemarken sd. ad lib., 10 Juli 1036. *v. d. H.* en *Hill.*
Marius Perzer en Martha met Audifax en Abachum hunne zonen M. simpl. † 270. *v. d. H.*
Bred. Pharaildis M. d. (4 huj.) Dochter v. de H. Amelberga 8e eeuw. *Boll* en *Rosw* 4e *Jan.*
*Fulgentius Rupsens. B. B. † 533. *v. d. H.* 1e *Jan.*
bl. sc. 20 *j.*
f 20 Fabianus P. M. † 250 en Sebastianus M. d. † 288. *v. d. H.* en *Hill.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 35 *j. en q. KbO. of P.*

JANUARI.

g 21 Agnes M. M. d. 13 j oud te Rome † 304. *v. d. H.* en *Hill.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
a 22 Vincentius en Anastasius M. sd. † 1e in Spanie 304. 2e onder Chosroës 628. *v. d. H.* en Hill.
bl. sc. 20 *j.*
b 23 Raymundus v. Pennafort B. sd. (K. S. J. 16 Feb., Utr. 11 Feb., Harl. 14 Feb., Bo. 9 Feb., Rur. en Bred. 12 Feb.) † te Barcelona 7 Jan. 1275. *v. d. H.*
bl. Sc. 20 *j.*
Emerentiana. M. M. simpl. Zoogz v. Agnes † 304. *v. d H.*
K. S. J. Verloving v. Maria. dm. Harl. enz. id.
c 24 Timotheus B. v. Ephese. d. Leerling van Paulus † 97. *v. d. H.* en *Hill.*
Negende dag voor O. L. Lichtmis. (1)
d 25 Paulus bekeering dm. ao 34. *v. d. H.* en *Hill.*
Fr. X. v. a. Kb. Br. of P. H. v. M. v. a.
e 26 Polycarpus Bis. v. Smyrna. M. d. Leerling v. Joan. Ev. † 166. *v. d. H.* en *Hill.*
*Rodolphus, Radulphus (*Rit *H.)*

(1) Houdt men deze Novene met gebeden daartoe door Pius VII goedgekeurd, dan verdient men elken dag 300 d. en v. a. op den Feestdag of onder het octaaf. Zie Verzameling enz. door P. Reijnen. Mosmans 1871.

JANUARI.

f 27 Joannes Chrysostomus. Patr. Bis. v. Constantinopel. D. d. † 407. *v.* d. *H.* en *Hill.*

g 28 Agnes voor de 2e maal simpl.
w. sc. v. a. en 7 *j.* 7 *q.*
Kb.Br. of P.
*Cyrillus Patr. v. Alexandrie D. † 444. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*
K. S. J. Julianus Bis. sd. ad lib. † in Spanje 1208.

JANUARI.

*Karel de Groote te Aken enz. † 814. *Rosw.*

a 29 Franciscus van Sales B. v. Genève D. d. † 1622. *v. d. H.* en *Hill*
O. L. V. v. 't h. H. 7 *j.* 7 *q.*

b 30 Martina M.M. sd. † te Rome 3e eeuw. *v. d. H.*
*Aldegonda Abd. v. Maubeuge. † 680. *v. d. H.*

c 31 Petrus Nolascus. B. d. Sticht. d. Barmh. ter Verlossing der Slaven in Spanje. † in Languedoc 25 Dec. 1256. *v. d. H.*

FEBRUARI.

ROERENDE FEESTDAGEN.

Zondag Sept. enz. *Zie Januari.*
Zondag Quinquagesima.
Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
bl. sc. elken dag tot Palmz. 7 *j.* 7 *q.*
Veertiguren Gebed v a. bijz. v. (1).
Aschdag.
Staties 15 *j.* 15 *q. Br. bl.* 451.
w. sc. v. a. kb. Br. of P.
Elken dag v. d. Vasten *Staties* 10 *j.* 10 *q. Br. bl.* 451.
Elken Zaterd. v. d. Vasten, *bl. sc. v. a.*

FEBRUARI.

Elken Maand., Woensd. en Vrijd. *br. sc.* 87 *j.* en *q.* *KbO. of P.*
Op twee Vrijdagen v. d. Vasten naar verkiezen.
Roz. v. a Kb. III. 1°.
Vrijdag na Quinq. Doornenkroon O. H. dm.
Zondag Quadragesima 1e in de Vasten.
Staties zoo als elken dag v. d. Vast. 10 *j.* 10 *q.*
Ged. aanb. v. a.
Woensd. Vrijd. en Zaterd. Q. T.
Vrijdag Gedacht. der Lans O. H. dm.

---

(1) Het H. Sacrament aanbidden. Maur. nº. 53 en Prinz. XXI. 10.

FEBRUARI.

Zondag Reminiscere 2e in de Vast.
Vrijdag, Gedacht. v. 't Grafkleed (Sindon) O. H. dm.
Zondag Oculi, 3e in de Vaste.
Vrijdag, Gedacht. der Vijf Wonden O. H. dm.

ONROERENDE FEESTDAGEN.

d 1 Ignatius v. Antiochie, Bis. M. d. † te Rome 107. *v. d. H.* en *Hill.*

c 2 O. L. V. LICHTMIS (Opdracht O. H. in den Tempel.) d. 2 cl. *v. d. H.* Harl. en Utr. *Verpl. v. Mish.* Bo. Br. *Geb. F. bl. sc. v. a.* — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M. br. sc. v. a. KbO. of P. en* 425 *j. en q. met* 65 *j. en q. elken dag v. 't oct.* (1). *Fr. X. v. a. KbBr. of P.* (*op volg. Zond.*) *H. v. J. en Ap. d. geb. v. a. Kb Br. H. v. M. v. a. Lev. Roz. v. a. Kb. en* 7 *j.* 7 *q. Lit. v. O. L. V. v. a. Kb. P. Roz. v. a.*

FEBRUARI.

r. sc. v. a. Kb.; (*of onder 't Oct.*)
Roz. 1° *v. a. Kb.* (Summ. III, 1°).
" 2° *v. a. Bezoek der Kapel v. d. Roz.* ib. 2°.
" 3° *v. a. Biecht, zoo mogelijk, en bijwonen der processie* (Contriti ac confessi aut saltem cum sincera voluntate confitendi temporibus ab ecclesia praescriptis) ib. 3°.
" 4°. 10 *j.* 10 *q. voor een rozenkrans, mits men gebiecht en gecommuniceerd heeft.* ib. 4°.
" 5° 100 *d. voor een rozenhoedje* ib. 6°.
" 6° *v. a. Bez. d. kap. v. d. Roz.* (Feest van een Geheim v. d. Roz.) V. 1°.
" 7° 7 *j.* 7 *q. Voor het Rozenhoedje.* ibid. V. 2°
w. Sc. v. a. KbBr. of P.
Z. D. v. a.
zw. sc. 7 *j.* 7 *q.* (5 Pat. et Ave *ter eere v. h. Lijden O. H.*)
Voor Salve Regina *v. a. Zie bl.* 18 *en* 444.

---

(1) Het zoo ongewoon groot getal van jaren aflaat komt daaruit voort, dat verschillende Pausen gedeeltelijke aflaten verleend hebben, welke hier onder een getal te zamen zijn gebracht. Zie Instructions sur le S. Scapulaire. Gand, Poelman. 1875.

FEBRUARI.

Voor de maand. Comm. 10 *j.*
Voor den Catechismus 7 *j.*
Maur. n⁰. 65, *mits men communiceert; de kinderen die nog niet zijn aangenomen* 3 *j. mits zij biechten.*

f 3 Blasius Bis. v. Sebaste M. simpl. *Bred.* sd. † 316. Patr. tegen keelziekten. *v. d. H.* en *Hill.*
Rur. Hadelinus B. sd. *Bred.* simpl. Abt v. Celles † 690. *v. d. H.*

g 4 Andreas Corsinus. Bis. v. Fiesole B. d. † 1373. *v. d H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*
br. sc. v. a. Kb. O. of P.

a 5 Agatha M.M. d. † in Sicilie 251. *v. d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Paulus, Joannes en Jacobus S. J. Jap. Mart. d. 2 cl. † 1597, *v. d. H.* en *Hill. Alle Gel. v. a. Kb. S. J.* (ad Sept.)

b 6 Dorothea M. M. † Cesarea in Capad. † 300. *v. d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Agatha (5 *huj.*)
Rur. Amandus B. v. Maastr. d.; *Bred.* dm. Ap. v. Vlaand. en Maasl. † 624. *v. d. H.* en *Hill.*

c 7 Romualdus Abt. d. Stichi. der Camaldulen. (Camaldoli) † 1027. *v. d. H.* en *Hill.*
*Richardus Kon. der Saxers † 722. *Butl.*

FEBRUARI.

d 8 Joannes van Matha B. d. Inst. der Trinitijnen † 1213. *v. d. H.*
bl. sc. 20 *j.*
w. sc. v. a. KbBr. of P.

e 9 Titus Bis. v. Creta B. d. (4 Jan.) (id. Rur. en Bred.; Utr. 6, Harl. 11, Bo. 12); Leerling van Paulus, 1e eeuw). *v. d. H.* 4 *Jan.*
Appollonia M.M. simpl † te Alexandrie 249. *v. d. H.*
Harl. Ildephonsus Bis. v. Toledo (23 Jan.) sd.; Utr. id. † 22 Jan. 667. *v. d. H.* 23 *Jan*

f 10 Scholastica M. d. Zuster v. Benedictus † 543. *v. d. H.* en *Hill.*
*Wilhelmus Graaf en Abt. † 1156 *Rosw.*
bl. sc. 20 *j.*

g 11 *K. S. J.* Joannes van Britto M. S. J. d. in Madure 4 Feb. 1693 *v. d. H.* 4 *Febr. Hill* 11 *Feb.*
Bo BB. VII. Fundatores Ord. Serv. B. M. V. d. 13e eeuw. *v. d. H.* 10 Febr.
Rur, Gerlacus B. d. Pelgrim en Kluizenaar te Houthem. † 1255. *Rosw.* 5 *Jan. Bo.* 14 Mei.

a 12 *Harl.* 26 Mart. v. Japan. (5 huj.) d. (Utr. en Bo. 13 Febr.) † 1579. *v. d. H.* 5 *Feb.*
*Dionysius P. M. † 270. *Butl.* 26 *Dec.*
bl. sc. 20 *j.*

b 13 *K. S. J.* Catharina Ricci M. d. † 1589. *v. d. H.*

FEBRUARI.

bl. sc. 20 *j.*
Bred. Poppo Abt v. Stavelot (Luik) sd. † 25 Jan. 1048. *v. d. H.* 25 *Jan.*
*Euphrosina Mgd. v. Alexandrie † 5e eeuw. *Butler* 1e *Jan.*
bl. sc. 20 *j.*

c 14 Valentinus Pr. M. simpl. † te Rome 270. *v. d. H.* en *Hill.*
Bred. Vedastus Bis. v. Arras sd. † 6 Febr. 539. *v. d. H.* 6 *Febr.*
*Telesphorus P. M. † 152. *v. d. H.* 6 *Jan.*
bl. sc. 20 *j.*
* Z. Joann. Bapt. de Conceptione.
w. Sc. v. a. Kb O. of P.

d 15 Faustinus en Jovita Gebroeders Mart. simpl. † Brescia 121. *v. d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Z. Joann. Bapt. Maciadi Jap. M. S. J. en Gez. † 1617.
*Petrus Thomas Bis. M. Carmelict † 6 Jan. Cyprus 1366. *Instr. d. sc. p.* 40.
bl. sc. 20 *j.*

e 16 *K. S. J.* Raymundus v. Pennafort. (23 *Jan.*)
Bred. Z. Gregorius X P. B. d. † 1276. *v. d. H.*

FEBRUARI.

NB Op dezen dag kan begonnen worden de devotie der Maand van den H. Joseph (1).

f 17

g 18 Simeon Bis. v. Jerusalem M. simpl. † 106 *v. d. H.* en *Hill.*

a 19 *Harl.* Conradus v. Plaisance B. sd. (Utr. id.) † in Sicilie 1351 *v. d. H.*

b 20 *Bred.* Eleutherius. Bis. v. Doornik M. † 531. *Hill.*

c 21 *K. S. J.* Z. Didacus Carvallius. Jap. M. S. J. d. † 1624.
Bred. Z. Pepinus v. Landen simpl. † 640. *Butl.*
„ Ablebertus B. B. d.

d 22 St. Pietersstoel te Antiochie. dm. *v. d. H.*

e 23 Petrus Damianus Card. Bis. v. Ostia d. Harl. 26 Feb. † 22 Feb. 1072 *v. d. H.* 26 *Feb.*, *Hill.* 22 *Feb.*
Harl. Margereta van Cortona M. sd. (22 huj.) (Utr. 26, Bred. 25) † 1297 *v. d. H.* 22 *Feb.* en *Hill.*

f 24 Mathias Ap. d. 2 cl. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v. J. en Ap. d. geb. 7 j. 7 q. Kb. Br.

(1) Pius IX decr. 4 Feb. 1877 heeft toegestaan, dat men de maand van den H. Joseph beginnen kan op den 16 of 17 Februari en eindigen op den 19 Maart. Zijn verleend voor elken dag 300 d. en eens v. a, mits men dagelijks iets bidt ter eere van den H. Joseph en een of andere deugd beoefent. (Rev. d. sc. Eccl. 1877. Juni p. 580.)

FEBRUARI.

Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 *j.* 10 *q. kb.*
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*
g 25 (*In het schrikkeljaar Mathias en verandering van de Zondagsletter.*)
*Avertanus B. M. (ook

FEBRUARI.

Alvertanus Everardus Carmel. † 14e eeuw. *Boll.*
bl. sc. 20 *j.*
*Walburgis M. Abd. † in Wurtemberg 780. *v. d. H.*
a 26
b 27
c 28
(29) *Oswald Bis. v. Worcester en York † 992. *v. d. H.* en *Hill.* Zie ook 5 Aug.

MAART.

Maand v. d. H. Joseph (1)

ROERENDE FEESTDAGEN.

Zondag Quinquag. enz *Zie Feb.*
Zondag Laetare 4e v. d. Vasten. *Staties* 15 *j.* 15 *q. Br. bl.* 451.
Elken dag v. d. Vast. *Staties* 10 *j.* 10 *q. en bl. sc.* 7 *j.* 7 *q.* en *v. a. Elken Zaterdag.* Zie hierboven Feb.
Vrijdag Gedacht. v. 't H. Bloed O. H. dm.
Alle Gel. v. a. Kb. Br. v. 't H. Bloed (Prinz 610.)
NB. *r. sc. v. a. Kb. elken Vrijdag van deze maand.*
Passie-Zondag 5e v. d. Vasten.

MAART.

bl. sc. v. a. en 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
zw. sc. v. a. KbO. bijz. v. (2)
Vrijdag, Zeven Weeën van Maria.
bl. sc. v. a. — en 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. Kb. Br.*
H. v. M. v. a.
Lev. Roz. v. a. Kb.
P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. v. a. Kb.
Roz. v. a. (Feest van een Geheim.) *Bez. v. d. Kap. v. d. Roz.* V. 1°.
7 *j.* 7 *q. Rozenh.* V. 2°.

---

(1) Pius IX U et O 27 Apr. 1865 (Acta quae ger. T. 2. p. 46 *voor elken dag* 300 *d. en écns v. a.* Zie 16 Feb.
(2) Kerk bezoeken en het lijden O. H. en de smarten van Maria overwegen. Prinz. XXX. 11°.

MAART.

Palm-Zondag.
Staties 25 *j.* 25 *q. Br. bl.* 451.
Woensdag na Palm-Zondag, *bl. sc. v. a.* — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
Witten Donderdag.
Staties v. a. Br. bl. 451.
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
Ged. aanb. v. a.
r. sc. v. a. Kb.
voor Pange lingua *of* Tantum ergo *v. a. Kb.* (1)
Goeden Vrijdag.
Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
bl. sc. v. a. — *en* 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 195 *j. en q. KbO. of P.*
Paasch-Zaterdag.
Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
PAASCHDAG. Verrijzenis O. H.
Staties v. a. Br. bl. 451.
Alle Gel. die de preek bijwonen v. a.
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 35 *j. en q.; id. elken dag v. 't Oct. KbO. of P.*
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q., ook elken dag v. 't oct. P. Roz. v. a.*
r. sc. v. a. Kb. (*of onder 't oct.*)
Roz. 1⁰ *v. a. Kb.* III. 1⁰. 2⁰ *v. a. Bez. d. kap. v. d. Rozenkr.* (Geheim) V. 1⁰ 3⁰ 7 *j.* 7 *q. Rozenkrans, Biecht, Comm. Bez. v. kap. of Alt. Roz.* III. 6⁰. 4⁰ 7 *j.* 7 *q. Rozenhoedje* V. 2⁰.
w. sc. v. a. KbBr. of P.
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*
Voor het geven en bijwonen v. d. Catech. v. a. Prinz. XXX. 11⁰.
Elken dag van het octaaf.
Staties, 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
2e PAASCHDAG. *Geb. F.*; *Limb. D. v. dev.*
Beloken Paschen 1e Zond. na Paschen.
Staties 30 *j.* 30 *q.*
bl. sc. 20 j. (als oct. v. een feest O. H.)

ONROERENDE FEESTDAGEN.

d 1 *K. S. J.* Z. Michael Carvallius en Gez. Jap. M.S.J. d. † 1624.
Harl. Switbertus B.B. dm. Gez. v. Willibr.; Utr. Bo, Bred. d; Rur sd.; Ap. v. Heusden enz. en Rijnland † op Keizersweerd 713. *v. d. H.*
e 2

f 3
g 4
a 5
b 6
c 7
d 8
e 9
f 10
g 11
a 12

(1) Zoo men ten minste tienmaal in de maand het gebeden heeft. Prinz 409.

MAART.

f 3 *Utr. Z.* Fredericus Abt en M.d. Premonstr. Friesl. † bij Dokkum 1175. *v. d. H.*
*Marinus krijgsman. † 272. *v. d. H.* en *Hill.* Zie ook 26 Dec.

g 4 Casimirus B. Prins v. Polen. sd. † 1483. *v. d. H.*
Lucius I. P. M simpl. 253. *v. d. H.*

a 5 *K. S. J.* Z. Paulus Navarrus en Gez. Jap. M. S. J. d. † 1622.

b 6 *Cyrillus Bis. v. Constantinopel. Carmel. † 6 Maart 1234. *Instr. de sc p.* 24. *bl. sc.* 20 *j.*

c 7 Thomas v. Aquine B. en D. d. † 1274. *v. d. H.* en *Hill*
bl. sc. 20 *j.*
Perpetua en Felicitas Mart. simpl. † 203. *v. d. H.* en *Hill.*

d 8 Joannes de Deo B. d. Insteller der Orde v. Barmh. † in Spanje. 1550. *v. d. H.* en *Hill.*
w. sc. v. a. Kb.

e 9 Francisca Wed. d. Stichtder Oblaten † 1440. *v. d. H.* en *Hill.*

f 10 De veertig Mart. v. Sebaste. sd. † 314. *v. d. H.* en *Hill.*
Negende dag voor het Feest van St. Joseph.

g 11

a 12 Gregorius de Gr. P. D. d. † 604. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. Kb Br.

MAART.

K. S. J. Dankdag voor de Canonisatie van Ignatius en Franc. Xaverius.
Woensdag na het Feest v. Greg. *H. Sacrament van Mirakel te Amsterdam d.* 1 *cl. cum Oct.* A⁰ 1345.

b 13 *Euphrasia M. v. Constantinopel. † In Egypte 410. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*

c 14 *K. S. J.* Z. Leonardus Chimura S. J. en Gez. Jap. M. d. † 1619.
*Mathildis Koningin v. Duitschl. † 968. *v. d. H.* en *Hill.*

d 15 *Walterus Abt in Hengouwen. 1229. *Boll.* Zie ook 3 Mei.

e 16
Negende dag voor O. L. V. Boodschap. (*Zie* 24 *Jan.*)

f 17 Patricius (Patrick) Bis. d. (Harl. Utr. en Bred. 22.; Bo. Rur. 20 Mart.) Ap. v. Ierland. † 464. *v. d. H.*
bl. sc. 20 *j.*
Harl. Gertrudis M. sd.; Utr., Bo., Rur. d.; Bred. dm. Dochter v. d. Z. Pepijn v. Landen, Abd. v. Nivelles. † 659. *v. d. H.*

g 18 *K. S. J.* Gabriel Aartsengel. dm. Harl. enz. id.
*Christianus (Rit. H.) Abt in Ierland. *Boll.*

MAART.

a 19 Joseph, Bruidegom v. Maria; Patr. der Kerk. d. 1 cl. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. (*of onder 't oct.*)
Fr. X. v. a. Kb. Br. of P. (*op volgenden Zond.*)
H. v. J. en Ap. d. geb., v. a. Kb.
H. v. M. v. a.
Kindsh. v. a. bidden voor den bloei. (1)
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb.
Z. D. v. a.
NB. *v. a. Kb. op zeven achtereenvolgende Zondagen, mits men bidt op elk dier Zondagen de zeven blijde en dvoeve geheimen van den H. Joseph bl.* 330. (Pius IX 22 Maart 1847.)

b 20 *Harl.* Vulfrannus (Wulfran) Bis. v. Sens (18 huj.) sd. (Utr. d.; Bred. sd.) Ap. d. Friesen † te Fontenelle 720. *v. d. H.* en *Hill*

MAART.

c 21 Benedictus Abt. d. Aartsv. der Monniken in het Westen en der Benedictijnen † op den Berg Cassino 543. *v. d. H.* en *Hill*

d 22 *Rur.* Landoaldus en Gez. Bel. d. (19 Maart.) Pr. en Zend. in Limburg enz. † 688. Zijne Gez. Julianus en de Diak. Amantius. *v. d. H.* 19 *Maart.*

a 23

f 24 *Z. Joseph Maria Card. Thomasius.
bl. sc. v. a. Kb. A. M. en 7 j. 7 q. Kb. A. M.

g 25 Maria Boodschap. d. 2 cl. *v. d. H. Geb. F.* (2) *Limb. D. v. dev.* (In Missa Sol. ad Incarnatus est genu flectitur).
Alle gel. v. a. in de kl. Congr. Kapel. (*Patroonfeest.*)
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 425 *j. en q. met* 65 *j. en q. elken dag v. 't oct. KbO. of P.*
Congr. v. a.
Fr. X. v. a. Kb. Br. of P. (*op volg. Zond.*)

(1) Kinderen kunnen volstaan met de Biecht alleen.
(2) Valt dit Feest op Goeden Vrijdag of op Paasch-Zaterdag dan worden met het Feest ook de aflaten en de verplichting van Mis te hooren enz. overgebracht op Maandag na beloken Paschen. Valt het op een anderen dag der Goede Week of onder het octaaf van Paschen, dan blijft de verplichting van Mis hooren enz. en de aflaat op den 25 Maart, doch het Feest wordt, wat de Mis betreft, op een anderen dag gesteld.

MAART.

H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. Kb.Br.
H. v. M. v. a.
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q.*
Lit. v. O. L. V. v. a. Kb.
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb.
Roz. v. a. Zie 2 Feb., 1^0, 2^0, 3^0, 6^0.
4^0. *v. a., gew. v. en een Rozenkrans bidden.* III. 4^0.
5^0 100 *d. Rozenhoedje* ib. 6^0. 7 *j.* 7 *q.* *Biecht en Rozenkr.* ib. 7^0 10 *j.* 10 *q. een Rozenhoedje bidden.* V. 2°.
Voortpl. v. a. Kb.Br. of P. (*of onder het oct.*)
Z. D. v. a.
zw. sc. 7 *j.* 7 *q.* (5 *Pat. et Ave*) *ter eere v. h. Lijden O. H.*

MAART.

voor Salve Regina *v. a. bl.* 18 *en* 444.
Maand. Comm. 10 *j.*
Catech. 7 *j. Communie ; kinderen* 3 *j. Biecht.*

a 26 *Utr.* LudgerusBis.v.Munster. (Bo. Rur. sd.; Bred. d.) Een Fries Ap. v. Rijnland en Saxen. † 809. *v. d. H. en Hill.*

b 27 *Robertus, (Rupertus) Bis.v. Worms, Saltzburg, Ap. v. Beijeren † 28 Maart 700. *v. d. H.*

c 28 *Feest van het H. Bloed in S. Maria in Vado.
r. sc. v. a. Kb.

d 29 *Bertholdus B. Carmel. v. Limoges † 1165 of 1188 *Boll* op den berg Carmel. *Instr. d. scap. p.* 18.
bl. sc. 20 *j.*

e 30 *Dodo een Fries, Premonstreit, Missionaris † bij Sneek Haskerland 1231. *v. d. H.*
*Quirinus. Krijgsm. † te Rome 132. *Rosw.*

f 31

APRIL.

ROERENDE FEESTDAGEN.

Zond. Laet. — Paschen. *Zie Maart.*
2e Zondag na Paschen tot einde Juni, *Kindsh. v. a. gew. v.*

APRIL.

en de Mis bijwonen voor de afgestorvene leden en bidden voor den bloei van het Genootschap. (1)

3e Zondag na Paschen, Be-

(1) Kinderen volstaan met de Biecht.

APRIL.

scherming van den H. Joseph. d. 2 cl. *Zie Mei.*

3e Zondag v. April *Roz. v. a. Bezoek v. h. altaar v. d. Roz.* VI. 2.

ONROEREnde FEESTDAGEN.

g 1 *Hugo Bis. v. Grenoble. (Rit. H.) † 1132. *v. d. H.* en *Hill.*

a 2 Franciscus de Paula B. d. Sticht. d. Minimen Franc. † 1503 *v. d. H.* en *Hill.* *r. sc. v. a. en* 10 *j.* 10 *q. Kb.*

b 3 *Bo.* Maria van Egypte d. (de Zondares) † 421. *v. d. H.* 9 *Apr. Hill.* 2 *Apr.*

c 4 Isidorus Bis. v. Seville D. d. † 636. *v. d. H.*

d 5 Vincentius Ferrerius B. d. Mission. in Spanje, Frankrijk, Italie † 1419. *v. d. H.* en *Hill.* *bl. sc.* 20 *j.*

e 6 *Harl.* Z. Juliana M. d. (Utr. Bo. Bred. Rur. id.) Door Christus aangezocht om H. Sacramentsdag in te stellen † te Fosse (Luik) 1258. *Hill.* 5 *April.*

f 7 *Z. Hermannus Joseph. (*Rit. H.*) v. Keulen Premonstreit † te Steinfeld 1236. *Vog.*

g 8 *Albertus Patr v. Jerus. Carmeliet. 14 Sept. 1214. *Butl.* en *Instr. d. sc. p.* 9. *bl. sc.* 20 *j.*

a 9

b 10

c 11 Leo de Gr. P. D. d. † 461. *v. d. H.* en *Hill.*

APRIL.

Bred. Sacrament v. Mirakel.

d 12 *Canonis. v. Cajetanus. *bl. sc. v. a.* — en 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.* *Julius I P. † 353. *v. d. H.*

e 13 Hermenegildis koningszoon M. sd. † in Spanje 586. *v. d. H.* en *Hill.*

f 14 Tiburtius, Broeder v. Valerianus, Bruidegom v. Cecilia, en Maximus, hun vriend. M. simpl. † 229. *v. d. H.* *Eerbiedw. Ludwina of Lidewy M. † Schiedam 1435. *v. d. H.*

g 15

a 16

b 17 Anicetus P. M. simpl. † 173. *v. d. H.* en *Hill.*

c 18 *Bred.* Ursmarus B. B. d. Ap. v. Brabant † 713. *Rosw.* en *Butl.*

d 19

e 20 *Agnes v. monte Pulciano. Abd. † 1317. *v. d H. bl. sc.* 20 *j.*

f 21 Anselmus Bis. v. Kantelberg D. d. † 1109 *v. d. H.*

g 22 Soter P. † 177 en Cajus P. M. † 296 sd. *v. d. H.*

a 23 Georgius M. sd. † 305 *v, d. H.* en *Hill.*

b 24 Fidelis v. Sigmaringen M. d. (Utr. 27 Aug. Bred. 11 Mei) Miss. v. Grauwbunderland † 1622. *v. d. H.* *Utr.* Egbertus B. d. (Bred. id.; Harl. sd. 14 Mei.) Ap. v. Friesl. Zond Willibrord

APRIL.

en zijne Gez. naar Nederl. † klooster te Hy 715. *v. d. H.*

*Robert Abt v. Chaise-Dieu. Auvergne † 1067. *v. d. H.*

c 25 Marcus Ev. d. 2 cl. † te Alexandrie 68. *v. d. H.* en *Hill.*

Litanie en Harl. Utr. Bo. halfvasten; Bred. niet (7 *Dec.* 1873); *Limb. abstinentie en loffelijk te vasten.*

Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.

r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*

d 26 Cletus P. † 91 en Marcellinus P. † 304. M. sd. *v. d. H*

e 27 *K. S. J.* Z. Petrus Canisius v. Nymegen B.S J. d.

APRIL.

Haarl. Bo. en Bred id. Utr. 28 Apr. Ap. v. Duitschl. enz. † te Friburg in Zwitserl. 1597. *Hill.*

f 28 Paulus a Cruce B. d. (Utr. 13 Mei, Bo. 22 Mei, Bred. 21 Mei.) † 1775.

Vitalis M. simpl. † te Ravenna 62. *v.d.H.* en *Hill.*

Bo. Translatio S. Lamberti d. Bred. id.

g 29 Petrus M. d; Predikheer bij Milaan 1252. *Hill.*

bl. sc. 20 *j.*

a 30 Catharina v. Sienne M. d. † 29 April 1380. *v. d. H.* en *Hill.*

bl. sc. 20 *j.*

Voortpl. Triduum v. h. Feest v. Kruisvinding elken dag 100 *d.*

MEI.

Maand van Maria bl. 335.

ROERENDE FEESTDAGEN.

3e Zondag na Paschen. Beschermfeest v. d. H. Joseph d. 2 cl. (K S. J. d. 1 cl. cum oct.)

br. sc. v. a. KbO. of P. (*of onder 't oct.*)

Fr. X. v. a. KbBr. of P. Z. *D. v. a. KbBr.* (23 Jan. 1866.)

NB. *Omtrent dezen tijd te be-*

MEI.

ginnen de zes Zondagen enz. ter eere van het H. Hart bl. 393.

4e Zondag na Paschen.

5e Zondag na Paschen.

Maand., Dinsd. en Woensd. *Kruisdagen.*

Litanie, Harl. Utr. Bo. Bred. halfvasten. Limb. abstinentie en loffelijk te vasten.

Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.

MEI.

HEMELVAART O. H. d. 1 cl. cum oct. *Geb. F. overal.*
Staties v. a. Br. bl. 451.
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
Congr. v. a.
Ged aanb. v. a.
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q.*; *ook elken dag van 't oct.*
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb.
Roz. 1⁰ *v. a. Kb.* III. 1⁰.
2⁰ *v. a. als Feest v. een geh. Bezoek der kapel v. d. Roz.* V. 1⁰.
3⁰ 7 *j.* 7 *q. Rozenhoedje bidden* V. 2⁰.
w. sc. v. a. KbBr. of P.
Z. D. v. a.
Maand. comm. 10 *j.*
Donderdag oct. d. *bl. sc.* 20 *j.*
Vigilie van Pinkst. *vastendag.*
Staties 10 *j.* 10 *q. Br. bl.* 451.
PINKSTEREN. d. 1 cl. cum oct.
Staties 30 *j.* 30 *q.* id. *elken dag v. 't oct. Br. bl.* 451.
Alle Gel. v. a. voor de Preek.
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M., elken dag v. 't oct.* 300 *d. en in die oct.* 20 *j.*
br. sc. v. a. KbO. of P.; 35 *j.* en *q. ook elken dag van 't oct. KbO. of P.*
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q. ook elken dag van 't oct.*
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb.

MEI.

Roz. v. a. Kb. enz. Zie Hemelvaart 1⁰, 2⁰, 3⁰, 4⁰ 7 *j.* 7 *q. Biecht, Comm. Rozenkrans, bezoek der kap. v. d. Roz.* III, 6⁰.
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*
2e PINKSTERDAG. d. 1 cl. *Geb. F. Limb. D. v. dev.*
3e Pinksterdag. d. 1 cl.
Woensd., Vrijd., Zaterd. Q. T. *vastend.*
Zaterd. oct. v. Pinkst. *bl. sc.* 20 *j.*
1e Zondag na Pinksteren.
H. Drievuldigheid d. 2 cl.
Alle Gel. v. a. die zich met een Novene of Triduum tot dat Feest hebben voorbereid, en elken dag 7 *j.* 7 *q.* Pius IX. 8 Aug. 1847. Prinz. 596.
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
w. sc. v. a. KbO. of P.
Z. D. v. a.
Woensdag. Begin der Novene tot het H. Hart bl. 393.
Donderdag H. SACRAMENTSDAG. d. 1 cl. cum oct. *Geb. F. Limb. D. v. dev. Solemn. Dom. Seq.*
Alle Gel. gedeeltelijke afl. Zie Prinz. 113.
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q. ook elken dag van 't oct.*
P. Roz. v. a.

MEI.

r. sc. v. a. Kb.
Roz. v. a. Bez. Alt. Roz. (VI. 2.)
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*
Voor Pange lingua of Tantum ergo *v. a. Kb.* (1) (*of onder het oct.*) *Nog ééns v. a. Kb. op een dag van 't jaar.*

Zondag na Sacramentsdag.
Ged. aanb. v. a.

Donderdag na Sacramentsdag.
bl. sc. 20 *j.*

1e Zondag van Mei.
Ged. aanb. v. a.

ONROERENDE FEESTDAGEN.

b 1 Philippus en Jacobus (de mindere.) Ap. d. 2 cl. † 61. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*

c 2 Athanasius Patr. v. Alexandrie D.d. Moedige bestrijder v. h. Arianisme † 373. *v. d. H.* en *Hill.*

d 3 Kruisvinding *d.* 2 *cl.* Door Helena 326. *v. d. H.*
bl. sc. v. a.
Kb. A. M. en 7 *j.* 7 *q. id. en aalmoes.*

MEI.

br. sc. v. a. KbO. of P. en 195 *j. en q. KbO. of P.*
Fr. X. v. a. KbBr. of P. (*op volg. Zond.*)
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. v. a. Kb.
Voortpl. v. a. KbBr. of P. (*of onder het oct.*)

Alexander P., Eventius Pr., Theodulus Pr. M. † 132. *Hill* en Juvenalis B. B. simpl.
*Walterus Abt. (*Rit, H.*) in Schotland 1100. *Rosw.*

e 4 Monica Wed. d. Moeder v. d. H. Augustinus † te Ostia 387. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*
*Alfred of Alfridus Koning in Engel. *Boll.*

f 5 Pius V. P. d. † 1572, *v. d. H.*
bl. sc. 20 *j.*
*Angelus M. v. Jerusal. Karmeliet † in Sicilië 1225. *Butl. Instr. d. sc. p.* 24.
Br. sc. v. a. KbO. of P.
bl. sc. 20 *j.*

g 6 Joannes Evang. bij de Lat. Poort. dm Marteling in ziedende olie ao 95. *v. d. H.*

a 7 Stanislaus Bis. v. Krakau M. d. Rur. 11 huj. Bred. 23. † 1079. *v. d. H.* en *Hill.*
Rur. Domitianus Bis. v. Maastr. d.; Bred. id. † 560. *Boll.*

b 8 Verschijning v. den H. Mi-

(1) Zoo men ten minste 10 maal in de maand ze gebeden heeft. Prinz. 469.

MEI.

chaël dm. op den berg Gargano in het Napolsche. *v. d. H.*

r. sc. 10 *j.* 10 *q.*

*Desideratus (Désiré) B. v. Bourges † 550. *Butl.*

c 9 Gregorius v. Nazianze, Bis. D. d. (Harl. 11 huj † 392 of 389. *v. d. H.* en *Hill.*

Harl. Gangulphus Hertog en M. dm. Beschermer v. Vulfrannus in Noordholland, Medemblik, Oostwoud enz. † vermoord 11 Mei 760. *v. d. H.*

d 10 Antoninus Bis. v. Florence (Harl. 13 Mei Bo. 16 Juni.) † 2 Mei 1459. *v. d H.*

bl. sc. 20 *j.*

Gordianus en Epimachus M. Simpl. † 362. *Butl.*

Harl. Translatio S. Bavonis dm.

Bo. Wiro B.B. d. (Rur. 14 huj ex 8 hujus.) Ap. v. Gelderl., Kleef enz. † St. Odiliënberg 710 a 752. *v. d. H.* 8 *Mei.*

e 11 K. S. J. Franciscus de Hieronymo B. S. J. d. 2 cl. cum oct. (Bo d.) † te Napels 1716. *Hill.*

Alle Gel. v. a. Kb. S. J. Utr. Aufridus of Ansfridus Bis. v. Utr. d. (Rur. 15 en Bred. 22 Mei) † 3 Mei 1010. *v. d. H.* 3 *Mei.*

f 12 Nereus, Achilleus, dienstknechten v. Domitilla M. onder Trajanus en Pancratius jongeling van 14 jaren M. 304. sd *v. d. H.* en *Hill.*

MEI.

Bred. Modoaldus Bis. v. Trier. Simpl. † 640. *Butl.*

g 13 *Rur.* Servatius. Eerste Bis. v. Maastr. d. Bred. id. † 384. *Butl* en *Boll.*

a 14 Bonifacius M. simpl. Romeinsch burger † 307. *v d. H.*

Bo. Gerlacus B. d. (Rur. 11 Feb.)

Bred. Floribertus Bis. v. Luik † 25 April 740. *Butl* 25 *Apr.*

b 15 *Bo.* Dymphna M. M. d.; (Bred. id.) *Hill.* 13 *Mei.*

c 16 Ubaldus Bis. v. Gubbio sd. (K. S. J. 28 h., Harl. Utr, 22. huj, Bo. 21. Rur. 21. Bred. 28 huj.) † 1160. *v. d. H.*

K. S. J. Joannes Nepomucenus. M. d. (Harl. enz. id.) Mart. v. het hiechtgeheim † te Praag 1383. *v. d. H.* en *Hill.*

R. S. J. v. a. Kb.

*Simon Stock. B. Insteller der Br. v. h. Scap. 1265 te Bordeaux. *Instr. d. sc. p.* 206 en *Boll.*

bl. sc. 20 *j.*

br. sc. v. a. Kb O. of P.

d 17 Paschalis Baylon. B. d. † in Spanje 1592. *v. d. H.* en *Hill.*

*Possidius Bis. v. Calame in Numidie † 5e eeuw. *Butl.*

bl. sc. 20 *j.*

e 18 Venantius M. d. (S. J. 22 huj.) † oud 15 j. te Camarino bij Ancona 250. *v. d. H.* en *Hill.*

K. S. J. Oct. v. Fr. de Hier. d.

MEI.

*Ericus Kon. v. Zwed. M. † 1151. *Butl.*

f 19 Petrus Coelestinus V. P. d. † 1296. *v. d. H.* en *Hill.*
Prudentiana M. simpl. Dochter van Prudens te Rome 2e eeuw. *v. d. H.*

g 20 Bernardinus v. Sienne B. sd. † 1444. *v. d. H.* en *Hill.*

a 21 *Transl. Joann. a cruce. *bl. sc.* 20 *j.*

b 22 *K. S. J.* Venantius M. (18 huj.)
Aemilius of Castus M. in Africa 250. *Boll.*
*Julia M. M. † in Corsica. 5e eeuw. *Hill., Butl.* 23 *Mei.*
*Augustus, Aigulphus, Aoust. Bis. v. Bourges. † 840. *Butl.*

c 23 *K. S. J.* Z. Andreas Bobola M. S. J. d. † door kozakken te Janow 16 Mei 1657. *Hill.*
*Gisbertus (Gijsbert.) (*Rit. H.*)

d 24 *K. S. J.* O. L. V. Hulp der christenen dm. (Harl. enz. id.)
r. sc. v. a. Kb. (*ook onder 't oct.* (1)).

e 25 Gregorius VII P. d. (Hildebrand) † te Salerno 1085. *v. d. H.* en *Hill.*

MEI.

Urbanus I. P. M. simpl. † 231. *Hill.*

f 26 Philippus Nereus B. d. † 1595. *v. d. H.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Eleutherius P. M. simpl. † 192. *Butl.*
*Julius soldaat en M. † 228. *Hill.*

g 27 Maria Magd. de Pazzis M. sd. † 25 Mei 1607. *v. d. H.* 25 *Mei.*
bl. sc. 20 *j.*
br. sc. v. a. KbO. of P.
Joannes I P. M. simpl. † te Ravenna in den kerker 526. *v. d. H.*

a 28 *K. S. J.* Ubaldus. B. B. sd. (16 huj.)

b 29 *Bo.* Inventio et Elev. ossium SS. Wironis et Soc. d.
Rur. id. Wironis, Plechelmi et Otgeri, d. 2 cl.

c 30 Felix P. M. simpl. † 276. *v. d. H.*
K. S. J. Ferdinandus III. Kon. v. Kastilie. B. d. (Harl. enz. id.) † 1252. *v. d. H.* en *Hill.*

d 31 Angela Merici M. d. Instel. der Ursulinen † 27 Jan. 1540 *v. d. H.* 27 *Jan.*
Petronella M. simpl. † 1e eeuw. *v. d. H.*

---

(1) Pius IX 30 Sept. 1852. Prinz. 629.

JUNI.

Maand van het H. Hart bl. 395.

ROERENDE FEESTDAGEN.

Hemelvaart O. H. enz. *Zie Mei.*
2e Vrijdag na H. Sacramentsdag
FEEST V.H. H. HART V.J. dm.
K. S. J. d. 1 cl. cum oct. (Bred. Zondag daarna).
Alle gel. v. a. Kb. waar 't Feest gevierd wordt. (18 Jun. 1841.) Prinz 513.
Alle Gel. v. a. Kb. S. J. (2 Jun. 1767.) Prinz 297.
Ap. d. Geb. v. a. Kb.
Fr. X. v. a. KbBr. of P.
H. v. J. v. a. of op volg. Zond.
H. v. J. v. a. voor de zes Zond. of Vrijd. enz. Zie bl. 393.

ONROERENDE FEESTDAGEN.

e 1 *Justinus Wijsgeer en M. † 167. *v. d. H.*
f 2 Marcellinus Pr. en Petrus Exorcist † 304. *v. d. H.* en *Hill.* Erasmus Bis. † 303. *Rosw.* M. simpl.
K. S. J. Z. Maria Anna a Jesu de Paredes Maagd d. Lelie v. Quito † 1645.
Rur. Marcellinus en Petrus d. Erasmus simpl.
*Eugenius I P. † 657.
g 3 *Clotildis Koningin v. Frankr. † 545. *v. d. H.* en *Hill.*
a 4 Franciscus Caracciolo B. d. Sticht. d. Reg. de Minderen † te Napels 29 Sept. 1589. *v. d. H.* en *Hill.*
b 5 Bonifacius Ap. v. Nederl. en Duitschl (Winfridus) Bis. M. d. Harl. 5 Juli d. 1 cl. c. oct. Utr. 12 Juni met Eobanus Bis. en gez. 53 in getal bij Dokkum 755. Zijne relikwiën rusten in Fulda. *v. d. H.* 5 *Jul.* en *Hill* 5 *Juni.*
*Sibrandus M. Diak., v. Bonif. (*Rit. H.*)
c 6 Norbertus Bis. v. Maagdenburg, d. Insteller der Premonstreit † 1134. *v. d. H.* en *Hill.*
d 7 *Rur.* Translatio S. Servatii. d.
*Robertus Abt v. New-Minster † 1159. *Butl.*
e 8 *Rur.* Valentinus Bis. v. Trier en Candidus Bis. Miss. 5e eeuw.
*Medardus Bis. v. Noyon † 545. *v. d. H.* en *Hill.*
f 9 Primas en Felicianus Gebr. M. simpl. † te Rome 286. *v. d. H.* en *Hill.*
g 10 Margarita Koningin v. Schotland sd. † 16 Nov. 1093. *v. d. H.* en *Hill*,
*Arnoldus B. (*Rit. H.*) † te Arns- of Arnoldswiler (Gulich). Musicus † omtrent 9e eeuw. *Boll* 11 *Juli.*
a 11 Barnabas Ap. dm. † in Cyprus 60. *v. d. H.* en *Hill. r. sc.* 10 *j.* 10 *q. Kb.*
b 12 Joannes a Sº Facundo B. d. (*Utr.* 17 *h. Bo. Br.* 15 *h.*) † te Salamanca 11 Juni 1479. *v. d. H.* en *Hill.* 12 *Juni.*

JUNI.

bl. sc. 20 *j.*
Basilides, Cyrinus, Nabor en Nazarius M. simpl. krijgslieden † te Rome 309. *v. d. H.* en *Hill.* 12 *Juli.*
Harl. Odulphus v. Best onder Oirschot Bel. d. (Bo. Br. id. Utr. 15 h.) Past. v. Oirschot en Miss. in Friesland, te Stavoren enz. † te Utr. 865. *v. d. H.*
„ Cunera M. M. simpl. † te Rhenen a? *v. d. H.*
Negende dag voor Aloysius.

c 13 Antonius van Padua B. d. † 1231. *v. d. H.* en *Hill.*

d 14 Basilius de Gr. Bis. v. Cesarea in Cappadosie d. † 1 Jan. 378. *v. d. H.* en *Hill*
*Elisaeus Proph.
bl. sc. 20 *j.*

e 15 Vitus, door zijn vader Hylas aangeklaagd, opgevoed door Modestus en Crescentia M. simpl. onder Dioclet. *v. d. H.* en *Hill.*

f 16 *K. S. J.* Franciscus Regis. B. S. J. d. 2 cl. c. oct. (Harl. en Utr. d.) † te Leuvex 31 Dec. 1640. *v. d. H.* en *Hill.*
Alle Gel. v. a. Kb. S. J.

g 17 *Z. Paulus Buralis, Card. Bis. v. Napels † 1578. *Bull bl. sc. v. a. KbO. of A. M. en 7 j. 7 q. id.*
*Reynerus B. (*Rit. H.*)

a 18 Marcus en Marcellianus Gebroeders M. simpl. † 286. *v. d. H.*

JUNI.

*Leontius M. krijgsm. † te Tripoli onder Adrianus. 1e eeuw. *Hill.*

b 19 Juliana de Falconeriis M. d. † te Florenze 1341. *v. d. H.*
bl. sc. 20 *j.*
Gervasius en Protasius Gebr. M. simpl. † te Milaan 1e of 2e eeuw. *v. d. H.*

c 20 Silverius I P. M simpl. † door Keiz. Theodora 538. *v. d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Z. Franciscus Paceco en Gez. Jap. M. S. J. d. † 1626.

d 21 Aloysius van Gonzaga d. K. S. J. d. 1 cl. cum oct. (Harl. Rur. 22 h.) Patroon der jeugd † te Rome 1591. *v. d. H.* en *Hill.*
Alle Gel. v. a. Kb. S. J. (21 Nov. 1737.) Prinz. 91.
Alle Gel. v. a. Kb. der Congr. (2e Patroon.)
Alle Gel. v. a. in elke kerk waar en wanneer het feest wordt gevierd. (Ben. XIV, 12 Apr. 1742.) Prinz 118.
Voor de Eerste Comm. Zie bl. 347.
Harl. Engelmundus Abt. dm. Ap. v. Kennemerland † te Velsen 8e eeuw. *v. d. H.*
Rur. Martinus Bis. v. Tongeren d Apostel van Limburg enz. † 276. *Boll.*
*Rodolphus of Radulphus

JUNI.

(Raoul). Bis. v. Bourges † 866. *Butl.*

e 22 Paulinus Bis. v. Nola simpl. † 431. *v. d. H.*

f 23 Vigilie.
K. S. J. Oct. d. v. Franc. Regis. d.

g 24 Geboorte van Joannes den Dooper (Baptista). d. 1 cl. cum Oct. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P., 35 *j. en q. ook elken dag van 't oct. KbO. of P.*
H. v. M. v. a.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb.
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*

a 25 Gulielmus Abt. d. (Harl. Utr. 27 h.) † op den berg Vergine 1142. *v. d. H.* 27 *Juni.*
Harl. Adelbertus (Albert) Lev. Gez. v. Willibr. d. 2 cl. (Utr. d.) Ap. v. Kennemerland † te Egmond (Hillam) 740. *v. d. H.*
*Prosper v. Aquitanie † 463. *v. d. H*

b 26 Joannes en Paulus Gebr. M. d. † te Rome 362. *v. d. H.* en *Hill.*

JUNI.

c 27

d 28 Leo II P. sd. (K. S. J. 11 Jul.) † 683. *v. d. H.*
Vigilie. *Vastendag.* (1)
K. S. J. Oct. d. v. Aloys. d.

e 29 PETRUS EN PAULUS d. 1 cl. cum Oct. † 67. *v.d. H.* en *Hill Geb. F.*; *Limb. D. v. dev. Solemn. Dom. Seq.*
Alle Gel. v. a. voor de Preek.
Alle Gel. v. a. voor het geven enz. v d. Catech.
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 35 *j. en q. ook elken dag van 't oct. KbO. of P.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. KbBr.
Lev. Roz. v. a. Kb.; 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
St. Pp. v. a. Kb.
r. sc. v. a. Kb. (*of onder 't oct.*)
w. sc. v. a. KbBr.
Z. D. v. a.
Maand. comm. 20 *j.*

f 30 Gedachtenis van Paulus Ap. d. *v. d. H.*

(1) In het Bisd. v. Rur. Zaterdag daarop volgend, zoo het Feest niet op een Zondag valt.

JULI.

Maand van het H. Bloed. *Elken dag* 300 *d. en op den laatsten dag of op een der zeven volgende dagen v. a. Kb.* (1)

ROERENDE FEESTDAGEN.

1e Zondag. H. Bloed O. H. d. 2 cl.
r. sc. v. a. Kb. (*of onder 't oct*) en *Alle Gel. v. a. KbBr.* (Prinz. 610.)

4e Zondag. *Breda* Algemeene Gedachtenis der Kerkwijding. d. 1 cl. cum oct.

Laatste Zondag *bl. sc. v. a.* — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*

ONROERENDE FEESTDAGEN.

g 1 Oct. d. v. Joan. Bapt. d.
*Theodoricus (Thierry.) Abt † bij Reims 533. *Butl.*

a 2 O. L. V. Visitatie. d. 2 cl. *v. d H.*
bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 30 *j. en q. ook elken dag v. 't oct KbO. of P. H. v. J. en Ap. d. Geb.* 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. v. a. Kb.
O. L. V. v. 't h. H. 7 *j.* 7 *q.*

JULI.

P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Roz. v. a. Kb. III. 1.
„ *v. a. voor de processie, Biecht.* ib. 3⁰.
„ *v. a. Bez. v. d. Kap. v. d. Roz.* V. 1⁰ (Geheim); 400 *d. Rozenh.* III. 1⁰. *en* 7 *j.* 7 *q. Rozenhoedje* V, 2⁰.
*Otto. Bis. v. Bamberg. Ap. v. Pommeren † 30 Juni 1139. *Vog* en *Butl.*

b 3 de Oct.
Bo. Rumoldus (Rombout) Bis. M. d. (ex 1 huj.) (Rur. Bred. id.) Ap. v. Brabant † te Mechelen 24 Juni 775. *Hill.* 1 *Juli.*

c 4 de Oct.
Utr. Translatio Rel. S. Martini E. d.
Rur. Divisio Apostolorum. d. (Harl. etc. 15 Juli.)

d 5 de Oct.
Harl. Bonifacius et Soc. d. 1 cl. cum oct. (5 Jun.)
Utr. Michael de Sanctis. d. (Bo. id. Harl. 7 huj.) † 1624.
w. sc. v. a. KbBr. P.

e 6 Oct. d. Petrus en Paulus. Eerste vrije Zondag, Breda Ged. der H. Bisschoppen die het Kerspel v. Breda bestuurd hebben.

f 7 *K. S. J.* Pulcheria Kei-

(1) Pius IX 4 Jun. 1850 U. O. Worden de oefeningen in het openbaar gehouden, dan verdient men elken dag 7 j. 7 q.; en den v. a., indien men ten minste tien maal daarbij tegenwoordig is geweest. Men kan deze devotie houden op elken tijd van het jaar. Prinz. 610.

JULI.

zerin M. dm. † 453, *v. d. H.* 10 *Sept.*
Harl. Willibaldus Gez. v. Willibr. Bis. v. Eichstadt. simpl. † 790 *v. d. H.*
Bo. Circuitus Imaginis B. V. M. dm.
g 8 Elisabeth v. Portugal. W. sd. (Bred 9 b.) † 1336 *v. d. H.* en *Hill.* 4 *Juli.*
Bred. Landrada Abd. v. Bilsen. Limb. 680-690. *Rosw.* en Amelberga M. † 11 Dec. 772. *Rosw.* 10 *Juli.*

JULI.

a 9 Nederl. de XIX Martelaars van Gorcum, Leonardus of Nicolaus en Gez. (1) d. † 1572 *v. d. H.* en *Hill.*
Alle Gel. v. a. voor de Bedevaart naar den Briel Juni, Juli en Augustus. Pius IX, 5 Juli 1874. (Acta etc. Harl. 1874.)
*Ephrem kerkl. Diak. v. Edesse † 378. *v. d H.* en *Hill.*

(1) De Negentien Martelaren zijn:

Vier wereldlijke priesters.

Leonardus Vechel, geb. te 's Bosch, past. te Gorcum.
Nicolaus Jansz. van Poppel, geb. te Welde in de Kempen, onderpast. te Gorcum.
Andreas Walteri (Wouters), past. v. Heinenoord bij Dordrecht.
Godefridus Dunaeus (van Duinen), geb. te Gorcum, kanunnik.
Een Predikheer Joannes, past. v. Hoornaar, bij Gorcum.

Elf Franciscanen uit het klooster te Gorcum.

P. Nicolaus Pieck, geb. te Gorcum, Gardiaan.
P. Hieronymus, geb. te Weert, vikaris.
P. Wilhadus, een Deen, vluchteling, 90 j. oud.
P. Nicasius Joannes Adriaansens, geb. te Heere bij Eindhoven.
P. Theodoricus Dirk of Thyerri van Embden, geb. te Amersfoort.
P. Antonius, geb. te Weert.
P. Antonius, van Hoornaar bij Gorcum
P. Godefridus Coaert, geb. te Mervel of Melveren bij St. Truijen.
P. Franciscus Rodius (de Roy), geb. te Brussel.
Br. Petrus van der Slagmolen, geb. te Assche (bij Brussel).
Br. Cornelius, geb. te Wijk bij Duurstede.

Twee Norbertijnen uit de Abdij v. Middelburg.

P. Adrianus Becanus of van Beek, geb. te Hilvarenbeek, pastoor te Monster bij 's Hage.
P. Jacobus Lacops v. Oudenaarden, kapelaan te Monster.
Een Augustijn, Joannes, geb. te Oosterwijk, uit het klooster ter Rugge bij den Briel en rector van het Nonnenklooster te Gorcum.
v. d. H. en Kath. 45e *D. bl.* 179 en Hist. BB. MM. Gorcom. a G. Estio, curante Reussens 1867.

JULI.

b 10 De zeven Broeders, zonen van Felicitas, onder Antoninus *v. d. H.* met Rufina en Secunda. M. sd. † 257. *Hill.* (Bred. 7 huj.)

Bred. Amelberga (Amalia) Wed. d. Nicht v. d. Z. Pepijn van Landen, Moeder der H. Gudula en Reinildis enz. † 690. *Hill* en *Rosw*

c 11 Pius I. P. M. simpl. † 165. *Rosw.*

K. S. J. Leo II. P. (ex 28 Juni.)

Bred. Triumphus Norberti. d.

d 12 Joannes Gualbertus Abt. d. (Harl. 21 h.) Instelter der orde v. Vallombrosa † 1073. *v. d. H.* en *Hill.*

Nabor en Felix M. simpl. † 303. *Rosw.*

Harl. Oct. d. v. Bonifacius.

e 13 Anacletus I. P. M. sd. † 110. *Rosw.*

*Translatio S. Teresiae.

bl. sc. 20 *j.*

f 14 Bonaventura Bis. v. Albano. D. d. (Utr. 21 huj.) † 1274. *v. d. H.* en *Hill.*

Utr. Marcellinus of Marchelmus. B. d (Harl. 27 Juli. Ap v. Overrijssel, Drenthe enz. te Deventer begraven † te Oldenzaal. 8e eeuw. *v. d. H.* 16 *Juli.*

g 15 Henricus II Keizer sd. (S. J.; Utr., Bo. 21 huj. Rur. 24 huj. Br. 9 Aug.) † 1024 Reliq. te Bamberg *v. d. H* en *Hill.*

JULI.

K. S. J. Z. XL Martel. Ignatius Azevedo en Gez. S. J. d. † 1570.

Harl. Plechelmus B. B. simpl. (Rur. d. Bo. 28 Juli.) Ap. v. Twente enz. † bij Roerm. Odiliënberg 732 zijn hoofd te Oldenzaal. *v. d. H.*

a 16 O. L. V. van den Berg Carmel. dm.

bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*

br. sc. 1o *v. a. voor die het scapulier dragen.*

„ 2o *v. a. KbO. of P. op dezen dag of onder het oct.; en een tweede v. a. onder het oct.*

H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*

Lev. Roz. v. a. Kb,

P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*

r. sc. v. a. Kb.

Roz. 7 *j.* 7 *q. Rozenhoedje bidden.*

b 17 Alexius B. sd. † 417? *v. d. H.*

Bred. Fredegandus Abt. simpl. Ap. v. Deurne enz. Noord-Brab. 8e eeuw. *Rosw.* en *Boll.*

c 18 Camillus de Lellis. B. d. (ex 14 h.) (Harl., Utr. 24 huj.; Bred. 21 huj.) Stichter der Reg. voor de zieken † te Rome 1614 *v. d. H.*

Symphorosa met hare zeven zonen. M. simpl. *Hill.*

Harl. Fredericus Bis. v.

JULI.

Utr. M. d. (Utr., Bred. id.) † 838. *v. d. H.* en *Hill*
Bred. Arnulphus Bis. v. Metz. simpl. † 16 Aug. 641. *Hill.* 16 *Aug.*

d 19 Vincentius a Paulo B. d. Insteller der Lazaristen en der Liefdezusters † 27 Sept. 1660. *v.d.H.* en *Hill.*
Kindsh. v. a. bidden voor den bloei enz. (1)

e 20 Hieronymus Aemilianus B. d. Insteller der Reg. Geest. v. Somasco ter verzorging der jeugd. † 8 Feb. 1537. *v. d. H.*
v. a. Kb. voor het schietgebed bl. 395 (2)
Margarita M.M. simpl. † te Antiochie in Pisidie 375. *v. d. H.* en *Hill.*
*Elias Proph.
bl. sc. 20 *j.*
br. sc. v. a. KbO. of P.

f 21 Praxedes M. simpl. zuster van Prudentiana (19 Mei.) 2e eeuw. *v. d. H.*
K. S. J. Henricus (15 huj.)
Rur. Monulphus Bis. v. Maastr. † 16 Juni 599 en Gondulphus zijn opvolger d † 26 Juli 607 of 617. *v. d. H.* 16 *Juli.*
*Daniel Proph. Martyrol.

g 22 Maria Magdalena. d. *v. d. H.* en *Hill.*

JULI.

H. v. M. v. a.

a 23 Apollinaris Bis. v. Ravenna. M. d † 76. *v. d. H.* en *Hill.*
Liborius Bis. v. Le Mans. simpl. † 397. Reliq. te Paderborn. *v. d. H.*

b 24 Vigilie. Christina M. M. simpl † 300.
Bred. Raineldis of Reinildis M. M. d. (ex 16 huj.) dochter v. Amelberga (10 Juli) door barbaren vermoord 680. *Hill* 16 *Juli. Rosw.* id.

c 25 Jacobus de Meerdere Ap. d. 2 cl. † te Jerusalem 42. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Z. D. v. a.
Maand. Comm 10 *j.*
Christophorus M. simpl. Rur. 27 huj. d.) † in Lycie. 3e eeuw. *v. d. H.*

d 26 Anna Moeder der H. Maagd. dm. *v. d. H.* en *Hill.*
br. sc. v. a. KbO. of P.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*

(1) Kinderen volstaan met de Biecht.
(2) Allerzoetste Jesus enz. indien het elken dag is uitgesproken Prinz. 637. Ook voor zeven achtereenvolgende Zondagen ter eere van den H. Camillus, elken Zondag 7 j. 7 q. en op den zevenden Zondag v. a. Kb (U. O. 8 Aug. 1853. Prinz. 634.)

JULI.

P. Roz. 5 *j.* 5 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*

c 27 Pantaleon v. Nicomedie M. simpl. onder Diocl. † 303. *v. d. H.* en *Hill.*
Harl. Marcellinus Gez. v. Willibr. B. d. Zie 14 Juli.
Utr. Bernulphus Bis. v. Utr. d (ex 19 huj.) † 1054.

f 28 Nazarius en Celsus een kind M. † 68. Victor I P. M. † 201 en Innocentius I P. † 417. (Bo. 30 huj.) *v. d. H.* en *Hill.*

g 29 Martha M. sd. *v d. H.* en *Hill.*
Felix II P. † 367. Simplicius, Faustinus en hunne zuster Beatrix M. simpl † 302. *Rosw.*

a 30 Abdon en Sennen Perzen M. simpl. † te Rome 250. *v. d. H.* en *Hill.*

b 31 Ignatius van Loyola. Sticht. der Soc. v Jez. B.d. *K S.J.* d. 1 cl. cum oct. † te Rome 1556. *v d H.* en *Hill.*
Alle Gel. v. a. Kb. S. J.
Fr. X. v a. KbBr. of P.
Ter eere van den H. Ignatius kunnen op elken tijd van het jaar gehouden worden tien Zondagen met v. a. Kb. S.J. elken Zondag. Prinz. 293.

AUGUSTUS.

In sommige kerken Maand van het Onbevlekte Hart van Maria.

ROERENDE FEESTDAGEN.

4e Zondag *Utr.* Algem. gedacht. der Kerkwijding d. 1 cl. c. oct.

Zondag na O. L. V. Hemelvaart *Joachim* dm.

Zondag na het oct. v. O. L. V. Hemelv. *K. S. J.* Onb. Hart van Maria dm.

AUGUSTUS.

ONROERENDE FEESTDAGEN

c 1 Petrus Banden dm. (Harl. 9 huj.) ao 42. *v. d. H.*
St Pp. v. a. Kb.
De zeven Machabeën en hunne Moeder. M. simpl. *v. d. H.* en *Hill.*
Harl. Opdelving enz. d. Rel. v. Bavo dm.

d 2 Alphonsus Maria de Ligorio Bis. v. St Agatha der Gothen. D. d. Instell. der Redemptoristen † 1787. *v. d H.* en *Hill.*

AUGUSTUS.

Alle Gel. v. a. Kb. der Redemptoristen.
Stephanus P. M. simpl. † 257. *v. d. H.* en *Hill.*
Maria der Engelen; *Aflaat van Portiuncula Kb. der Franciskanen. Zie bl.* 390.
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*

c 3 Vinding der Rel. v. Stephanus le M. sd. ao 415. *v. d. H.*

f 4 Dominicus B. d. Insteller der Predikheeren † 1221. *v. d. H.* en *Hill*
bl. sc. 20 *j.*

g 5 O. L. V. Ter Sneeuw dm. ao 358. *v. d. H.*
bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q.*
L. Roz. v. a. Kb.
P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
*Oswald Kon. v. Northumberland † 640. *Rosw.* en *Butl.* Zie ook 29 Feb.

a 6 Gedaanteverandering (Transfiguratio) O. H. dm. *v. d. H.*
P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb*
Xystus II P. M. † 258. *v. d. H.* Felicissimus en Agapitus Diak. M simpl. † onder Valerianus.

AUGUSTUS.

*Justus en Pastor, twee kinderen † te Alcala in Spanje 304. *Hill.* e 10
Negende dag voor O. L. V. Hemelvaart (1)

b 7 Cajetanus v. Thienna B. d. (S. J. 9 huj.) Insteller der Theatijnen † 1547. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q.* f 11
Kb. A. M.
Donatus Bis. v. Arezzo M. simpl. † onder Julianus. *Rosw.*
K. S. J. oct. d. Ignatius *en gedenkdag der herstelling der Soc. J. door Pius VII* 1814.
Rel. S. J. v. a. Kb. g 12
*Albertus B. Carmel. † te Messine 1306. *Rosw. Instr. d. sc. p.* 38. a 13
bl. sc. 20 *j.*
br. sc. v. a. Kb O. of P.

c 8 Cyriacus, Largus en Smaragdus en 20 anderen. M. sd. (S. J. 11 huj.) † 303. *v. d. H.*
K. S. J. Z. Petrus Faber B. S. J. d. † 1546 eerste gez. v. Ign. v. Loyola.
Bred. Joannes, Filius Virginis dm.

d 9 Vigilie. Romanus M. simpl. krijgsman bewaarder van Laurentius. † 258. *v. d. H.*
K. S. J. Cajetanus (7 huj.)

b 14

(1) Zie 24 Jan.

AUGUSTUS.

c 10 Laurentius Diak. M. d. 2 cl. c. oct. † 258. *v. d. H.* en *Hill.*
Lev Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. 5 *j.* 5 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
*Deusdedit (Dieudonné) B. *Butl.*

f 11 Tiburtius † 286. *v. d. H.* en Susanna † 259. M simpl. *Hill.*
Rur. Transl. Monulphi et Gondulphi sd.
*Philomela M. M.
br. sc. v. a. KbO. of P. in Belgie (of onder 't oct.)

g 12 Clara M. d. Sticht. der Clarissen of Franciskanessen † 1253. *v. d. H.* en *Hill.*

a 13 Hippolytus krijgsman M. † 258 met zijn gezin en Concordia zijne voedster *Hill.* (*v. d. H.* Hippolytus Pr. † 252 te Ostia) en Cassianus schoolmeester M. simpl. Deze werd door zijne scholieren gedood. *Rosw.*
K. S J. Z. Joannes Berchmans B. S J. d. Patroon der jeugd en der Misdienaren; v. Diest † te Rome 22 j. oud. 1621.
Hart. Wigbertus M. simpl. Gezel v. Willibr. en Bonif. † 747. *Boll.*
*Simplicianus Bis. v. Milaan † 400. *Rosw.* 16 *Aug. bl. sc.* 20 *j.*

b 14 Eusebius Pr. simpl. † 357. *Rosw.*

AUGUSTUS.

Vigilie. *Vastendag.*
Utr. Werenfridus B. d. (Harl. 4 Aug.) Gez. v. d. H. Willibr. Ap. v. de Betuwe enz. Wervershoef Werenfriedeshoef † 750. Reliq. te Elst. *v. d. H.* 27 *Aug.*

c 15 O. L. V. Hemelvaart. d. 1 cl. c. oct. *v. d. H. Geb. F. overal.*
bl. sc. v. a — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc v. a. KbO. of P. en 425 *j. en q etc. met* 65 *j. en q. elken dag van 't oct. KbO. of P.*
Congr. v. a.
Fr. X. v. a. KbBr. of P. (op volg. Zond.)
H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. KbBr.
H. v. M. v. a.
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q.*
Lit. v. O. L. V. v. a. Kb.
O. L. V. v. 't h. H. v. a.
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb. (of onder 't oct.)
Roz. v. a. Zie Feb 1°, 2°, 3°, 6°.
4° 10 *j.* 10 *q. Biecht, Comm., Rozenkrans* III. 4°.
5° 100 *d. Rozenhoedje* ib.
6° 7 *j.* 7 *q. Biecht en Rozenkrans*, ib.

AUGUSTUS.

7^0 10 *j.* 10 *q. Rozenhoedje* V, 2^0.
8^0 *v. a. gew. v. KbBr.* III. 5^0.
9^0 7 *j.* 7 *q. Biecht, Comm., Rozenkr., Bez. v. d. Kap. of Alt. v. d. Roz.* III. 6^0.
Voortpl. v. a. KbBr. of P. (*of onder het oct.*)
w. sc. 7 *j.* 7 *q. KbBr, of P.*
Z. D. v. a.
zw. sc. 7 *j.* 7 *q.* (5 *Pater et Ave ter eere v. h. Lijden O. H.*)
voor Salve Regina *v. a.* bl. 18 en 444.
Maand. Comm. 10 *j.*
1e Zond. na O. L. V. Hemelv. Joachim Vader der Allerz. Maagd dm.
br sc. v. a. KbO. of P.
r. sc 10 *j.* 10 *q. Kb.*
2e Zond. na O. L. V. Hemelv. *K. S. J.* Onbevlekt Hart van Maria dm.
*Arnulf (Arnold) geb. te Tieghem, krijgsm. Abt, Bis. v. Soisson, Miss. in West-Vlaand. † 1087. *Hill*
d 16 Hyacinthus B d. ex 15 h. (Bo. Rur. Br. 11 huj.) Ap. v. h. Neoroen, Stiermarken, Silezie enz. † 15 Aug. 1257. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*
Bo. Rochus (Rachus) B. d. (Rur. Br. id.) Patroon tegen de pest enz. † te Montpellier 1348. *v. d. H.*
*Alipius Bis v. Tagaste † 430. *v. d. H.*
bl. sc. 20 *j.*
e 17 Oct. d. v. Laurentius d.
f 18 Agapitus M. simpl Edele Romein 16 j. oud † te Preneste Italie 274 *Hill.*
Harl. Jero M. (Jeroen) dm. Miss. v. Holland † bij Noordwijk 856. *v. d. H.* 17 *Aug.*
*Helena Moeder v. Constantijn † 328. *v. d. H.*
g 19 De oct.
Harl. Ludovicus Bis. v. Toulouse sd. (Utr. d) † 1297. *v. d. H.* en *Hill.*
a 20 Bernardus Abt. D d. † 1153. *v. d. H.* en *Hill.*
*Samuel Proph. *Martyrol.*
b 21 Joanna Francisca Fremiot de Chantal W. d. Stichteres der Visitandinen onder Franc. v. Sales † 1641. *v. d. H.* en *Hill.*
c 22 Oct. O. L. V. Hemelv. d. Timotheus, Hippolytus, Bis. v. Porto Romano † 251. *v. d. H.* Symphorianus v. Autun in den bloei v. z. jaren † 180. *v d. H* en *Hill.* M. simpl.
d 23 Philippus Benitius B. d. Miss. in Frankr., Vlaand., Friesl., Duitschl. † te Todi 22 Aug. 1285. *v. d. H* en *Hill*
bl. sc. 20 *j.*
Vigilie.
*Liberatus en Gez. M. † In Africa 483. *Butl.*

AUGUSTUS.

AUGUSTUS.

bl. sc. 20 *j.*

e 24 Bartholomeus Ap. d. 2 cl. † 71. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*
Catech. 7 *j. Communie; kinderen* 3 *j. Biecht.*

f 25 Ludovicus Kon v. Frankrijk sd. (Harl. Utr. Rur. Br. 26 Aug.) † voor Tunis 1270. *v. d. H* en *Hill.*
Harl. Gregorius Bis. v. Utr. sd. (Utr. etc. d) † 776. *v. d. H.*

g 26 Zephyrinus I P. M. simpl. † 219. *v. d. H.*

a 27 Joseph Calasanctius B. d. Sticht. der Reg. der godvruchtige scholen † 1648. *v. d. H.*
*Doorboring van 't hart der H. Teresia. Zie *Instr. p.* 409.

AUGUSTUS.

br. sc. v. a. Kb O. of P.
bl. sc. 20 *j.*

b 28 Augustinus Bis. v. Hippone d. † 430. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. v. a. en 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
Fr. X. v. a. KbBr. of P.
Hermes M. simpl. † 131. *Rosw.*

c 29 Onthoofding van Joan. den Dooper dm. *v. d. H.*
Sabina Mart. simpl. † Rome onder Adrianus begin der 2e eeuw. *Hill.*

d 30 Rosa van Lima M. d. † 1617. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*
Felix en Adauctus M. simpl. † Rome 303. *Hill.*
Negende dag vóór O. L. V. Geboorte. (1)

e 31 Raymundus Nonnatus B. d. † te Cordova 1240. *v. d. H.* en *Hill.*
*Isabella M. Sticht. v. h. Kl. van Longchamp † 1270. *Hill.*

SEPTEMBER.

ROERENDE FEESTDAGEN.

1e Zondag. H. Engelen Bewaarders.

SEPTEMBER.

K. S. J. d. 2 cl. c. oct. Harl. Bo. Rur. id. *v. d. H.*
bl. sc. v. a. — en 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*

(1) Zie 24 Jan.

SEPTEMBER.

Kindsh. v. a. bidden voor den bloei enz. (1)
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
3e Zondag. O. L. V. der Zeven Weeën dm.
bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. v. a. Kb. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. v. a. Kb.
Z. D. v. a. KbBr. (23 Jan. 1866.)
zw. sc. v. a. KbO.

ONROERENDE FEESTDAGEN.

f 1 Aegidius (Gilles) Abt † in Frankr. einde 7e eeuw. *v. d. H.* en *Hill.* en de XII Broeders M. simpl. † 288. *Rosw.* 260 in Africa.
Harl. Werenfridus B. sd. (ex 27 Aug.) Zie 14 Aug.

g 2 Stephanus Kon. v. Hongarije sd. † 15 Aug. 1038. *v. d. H.* en *Hill.*
*Brocardus B. Carm. † 1230. *Boll* en *Instr. d. sc. p.* 23.
bl. sc. 20 *j.*
*Justus Bis. v. Lyon † 381. *Rosw.* en *Butl.*

a 3 *K. S. J.* Z. Antonius Ixida S. J. en Gez. Jap. M. d. † 1632.
Rur. Remaclus Bis. v. Maastr. sd.; Bred. d † te Stavelo 667? *v. d. H.*

SEPTEMBER.

b 4 *K. S. J.* Rosalia v. Palermo M. d. (Rur. id.; Harl. Utr. 6 Aug.) † 1160. *v. d. H.* 6 *Sept.* en *Hill* 4 *Sept.*
Harl. Rosa a Viterbo M. d. Utr. id. † 6 Maart 1252. *v. d. H.* en *Hill.*

c 5 Laurentius Justinianus Patr. v. Venetie sd. † 1455. *v. d. H.* en *Hill.*
*Antoninus Mart. *Butl.* 2 *Sept.?*
bl. sc. 20 *j.*

d 6

e 7 *K. S. J.* Z. Thomas Tzugius, Michaël Nacaxima S. J. en Gez. Jap. M. d. † 1627.
Bred. Madelberta M. d. Abd. te Maubeuge † 705. *Boll.*
*Regina M. M. in Bourgondie † 251. *Hill.*

f 8 O. L. V. GEBOORTE d. 2 cl.
c. oct. *v. d. H.* en *Hill. Harl. en Utr. Verpl. v. Mish.; Bo. Bred. Geb. F. Limb. D. v. dev.*
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 425 *j. en q. met* 65 *j. en q. elken dag van 't oct. KbO. of P.*
Congr. v. a.
Fr. X. v. a. KbBr. of P. (*op volg. Zond.*)
H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. KbBr.

---

(1) Kinderen volstaan met te biechten.

SEPTEMBER.

H. v. M. v. a.
Lev. Roz. v. a. Kb.; 7 *j.* 7 *q. ook elken dag van 't oct.*
Lit. v. O. L. V. v. a. Kb.
O. L. V. v. 't h. H. v. a.
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb.
Roz. v. a. Zie 2 Feb. 1^0, 2^0, 3^0
„ 4^0 10 *j.* 10 *q. biecht, communie, Rozenkrans* III. 4^0.
„ 5^0 100 *d. Rozenhoedje* III. 6^0. 7 *j.* 7 *q. Biecht en Rozenkrans* ib.
w. sc. v. a. KbBr. of P. Z. D. v. a.
zw. sc. 7 *j.* 7 *q.* (5 *Pat. et Ave ter eere v. h. Lijden O. H.*)
Voor Salve Regina *v. a.* bl. 18 en 444.
Maand. Comm. 10 *j.*
Catech. 7 *j. Communie*; *kinderen* 3 *j. biecht.*
Adrianus M. simpl. † te Nicomedie 306. *v. d. H.*
Zondag onder het Oct. Naamfeest van Maria, dm.
bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. v. a. Kb.; 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Roz. v. a. Bez. Altaar v. d. Roz. VI. 2.

g 9 Gorgonius M. simpl. Met Dorotheus en Petrus van het Hof v. Diocletiaan † 303. *v. d. H.*
K. S. J. Z. Petrus Claver B. S. J. Ap. der Negers in Carthagena † 1654. *Hill.*

a 10 Nicolaus v. Tolentijn. B. d. † 1308. *v. d. H.* en *Hill. bl. sc.* 20 *j.*
Bo. Otgerus Diak. M. d. (Rur. 11 huj.) † Limb. 8e eeuw.
Rur. Theodardus (Dodart) Bis. v. Maastr. d. (Bred id) † bij Landen 688. *Rosw.* † 659.

b 11 Protus en Hyacinthus Gebr. M. simpl. † 257? *v. d. H.*
K. S. J. Z. Carolus Spinola en Gez. S. J. Jap. M. d, Gez. 52 in getal, Iguatius 4 j. oud † 1622.

c 12 de oct.

d 13 de oct.
*Amatus (Aimé) Bis. v. Sion Zwitserl. (*Rit. H.*) † 690. *v. d. H.* ook Amatus Abt van St. Moritz † 627. *v. d. H.*

e 14 Kruisverheffing dm. ao 629. *v. d. H.* en *Hill. bl. sc. v. a.* — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M. en* 7 *j.* 7 *q. voor een aalmoes. br. sc. v. a. KbO. of P. en* 195 *j. en q. KbO. of P. Fr X. v. a. KbBr. of P.* (*op volg. Zond.*) *P. Roz.* 7 *j.* 7 *q. r. sc. v. a. Kb.*

SEPTEMBER.

Woensd., Vrijd. en Zaterd. na Kruisverheffing Q. T. *Vastendagen.*
Staties 10 *j.* 10 *q. Br. bl.* 451.

f 15 Oct. d. O. L. V. Geboorte. Nicomedes Pr. M. simpl. † onder Domitiaan. *Rosw.* 70.

g 16 Cornelius I P. M. † 253. *Hill.* 16 *Sept.* en Cyprianus Bis. v. Carthago. M. † 258. sd. *v. d. H.* en *Hill.* 14 *Sept.*
Euphemia (*Rosw.* † 290) Lucia, Geminianus M. simpl. † onder Dioclet. 303. *Hill.*

a 17 Ged. der Verwonding v. d. H. Franc. v. Assisie d. ao 1224. (Bo. 25 huj. Bred. 26 huj.)
Bo Lambertus Bis. v. Maastr. M. dm. (Rur. d. Bred. d. 2 cl. c. oct.) Geb. 640 te Maasti. Ap. v. Noord-Brab. † gedood door een hoveling Dodo te Luik 709. *v. d. H.*
Ged. aanb. v. a.

b 18 Josephus a Cupertino B. d. † te Osimo 1663. *v. d. H.* en *Hill.*

c 19 Januarius v. Napels en Bis. v. Beneventum en Gez. M. d. † 305. Mirakel van het vloeibaar worden van zijn bloed. *v. d. H.* en *Hill.*

d 20 Eustachius en Gez. M. d. Eustachius ook Eustatius krijgsoverste vroeger Placidus geheeten. Zijne Gez. waren zijne vrouw en kinderen; onder Adrianus. *v. d. H.* en *Hill.*

e 21 Matthaeus Ap. en Ev. d. 2 cl. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*

f 22 Thomas a Villanova Bis. v. Valencia d. ex 18 huj. (S. J. 25 h. Rur. 2 Oct.; Bred. 3 Oct.) † 8 Sept. 1555. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*
Mauritius en Gez. M. simpl. (Rur. d.) v. het Thebaansch legioen † 286. Gez. Exuperius, Candidus en Victor. *Hill.*
K. S. J. Maria de Socos M. d. (Rur. 3 Oct.) † te Barcelona 20 Sept. 1290.
Bred. Maternus Bis. v. Keulen en Tongeren B. d. (ex 14 huj.) (Rur. 25 huj.) † 125. *Butl.* 14 *Sept.*

g 23 Linus P. M. sd. † 78. *Hill.*
Thecla M. M. simpl. Bekeerlinge v. Paulus † 1e eeuw. *v. d. H.* en *Hill.*

a 24 O. L. V. ten Vrijkoop der Slaven. (B. M. de Mercede) dm.
bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. v. a. Kb.

SEPTEMBER.

P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
*Gerardus Bis. v. Chonad in Hongarije M. (Rit. H.) † 1046 v. d. H. en Hill. Zie ook 3 Oct.

b 25 *K. S. J.* Thomas a Villanova B. B. d. (22 huj.)
*Gerardus Bis. M. Zie 24 Sept.
bl. sc. 20 *j.*

c 26 Cyprianus en Justina M. simpl. † te Nicomedie 304. *v. d. H. en Hill.*

d 27 Cosmas en Damianus M. sd. Gebr. geneesheeren, Arabiers † 300. *v. d. H. en Hill.*
K. S. J. d. *Gedacht. der kerkelijke bevestiging der Soc. v. J. door Paulus III* 1540.
Rel. S. J. v. a. Kb.

SEPTEMBER.

e 28 Wenceslaus hertog v. Bohemen en M. sd. † 936. *v. d. H. en Hill.*
w. sc. v. a. Kb.

f 29 Michael Aartsengel. (Dedicatio S. Michaëlis) d. 2 cl. *v. d. H. en Hill.*
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 35 *j. en q. KbO. of P.*
Fr. X. v. a. KbBr. of P.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. 5 *j.* 5 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*

g 30 Hieronymus B. D. d. te Bethlehem 420. *v. d. H. en Hill.*
*Sophia W. met hare drie dochters Fides 12 j., Spes 10 j. en Charitas 9 j. oud, die den 1 Aug. gemarteld werden, terwijl Sophia † 30 Sept. *Hill.*

OCTOBER.

ROERENDE FEESTDAGEN.

1e Zondag. O. L. V. Rozenkrans dm. *v. d. H.* ter gedachtenis der overwinning op de Turken bij Lepante 1571.
bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. v. a. Kb.; 7 *j.* 7 *q.*

OCTOBER.

P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
r. sc. v. a. Kb. (*of onder 't oct.*)
Roz. v. a. Kb. ord. of Br. (IV. 1).
Alle Gel. van af den vooravond (1*is Vesp.*) *tot aan zonsondergang v. a. zoo dikwijls zij de kapel of het beeld v. O. L. V. van*

OCTOBER.

den Rozenkrans bezoeken (quoties id fecerint toties) (IV. 2) *en*
Alle Gel. voor hetzelfde nog ééns v. a. onder het oct. Bez. d. kap. of v. h. beeld v. d. Roz. IV. 3.

2e Zondag. *K S. J.* Moederschap v. Maria dm Bred. id.
w. sc. v. a. KbBr. of P.

3e Zondag. *K. S. J.* Zuiverheid van Maria dm. Bred. id.
Rur. de Blijde Geheimen v. Maria dm.
„ en laatste Zondag. Gedachtenis der Reliquiën dm. Bred. id.

ONROEREND FEESTDAGEN.

a 1 Remigius Bis. v. Rheims sd. ad lib. (Harl. Bred. 5 huj. d.) Ap. d. Franken, doopte Clovis † 533. *v. d. H.* en *Hill.*
Harl. Bavo Aloinus Alewijn B. d. 1 cl. c. oct. (Bred. d.) Patroon v. Haarlem † bij Gent 657. *v.d. H.* en *Hill.*

b 2 H. Engelen Bewaarders d. (Utr. en Bred.) Elders is dit feest gevierd den 1en Zondag van September. Afl Zie aldaar.

c 3 *Harl.* De twee gebroeders Ewald Mart. Gez. v. Willibr. simpl. M. † in Westphalen 694. *v. d. H.*
*Gerardus Abt. † te Brogne in het Naamsche 959. *Hill.*
*Ernestus (*Rit. H.*)

OCTOBER.

d 4 Franciscus van Assisie B. d. Insteller der orde van de Franciskanen of Minderbroeders † 1226. *v. d. H.* en *Hill.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*

e 5 Placidus en Gez. M. simpl. † in Sicilie door roovers 539. *v. d. H.*

f 6 Bruno B. d. Sticht. der Karthuizers † 1101. *v.d.H.* en *Hill.*

g 7 Marcus P. † 337 en Sergius, Bacchus † onder Maximinianus. *Hill.* d 11
Marcellus, Apulcius M. simpl.
*Augustus Pr. (Gustave) Août. † bij Bourges 560. *Butl.* en *Martyrol.*

a 8 Birgitta v. Zweden (Brigitta) W. d. (Harl. 12 huj.) Instelster der Brigittinessen † te Rome 23 Juni 1373. *v. d. H.* en *Hill.* e 12
Alle Gel. v. a. Kb. der Brigittinessen. Prinz. 369. f 13
Brig. Roz. v. a. bijz. voorw. bl. 123. g 14
*Gosuinus Abt. (*Rit H.*) † te Anchin in Arras 1166. *Boll.* a 15

b 9 Dionysius Bis. v. Parijs, Rusticus Pr. en Eleutherius Diak. M. sd. (Bo. Rur. d.) † te Parijs 95 volgens anderen 272. *v. d. H.* en *Hill.*
*Abraham Patriarch. *Martyrol.* Volgens *Rit. H.* 16 Maart. kluizen. in Syrie. *Martyrol.*

c 10 Franciscus Borgias, B. S. J. sd.
K. S. J. d. 2 cl. c. oct. (Bo. Rur. Bred. d. Utr. d. 12 b 16

OCTOBER.

huj.) Hertog v. Candie 3e gen. ov. der Soc. v. J. † te Rome 1 Oct. 1572. *v. d. H.* en *Hill.*
Alle Gel. v. a. Kb. S. J.
Victor, Gereon, Cassius Florentius, Maluzius en Gez. M. v. het Thebaansche legioen te Xanten. ao 299. *Rosw.*

d 11 *K. S. J.* Ludovicus Bertrandus B. d. (ex 10 huj.) Bo. Rur. id. Utr. 10 huj. † te Valentia 9 Oct. 1581. *v. d. H.*
bl. sc. 20 *j.*
Bred. Gummarus B. sd. † bij Lier 770. *Rosw.*

e 12 *Harl.* Wilfridus (Walfridus) Bis. v. York simpl. (Utr. d. Br. sd.) Ap. in Friesland vóór Willibr. † in Northamton den 24 Apr. 708. *v. d. H.*

f 13 Eduardus Kon. v. Eng. B. sd. † 1066. *v. d. H.* en *Hill.*

g 14 Callistus I P. M. d. † 224. *v. d. H.* en *Hill.*

a 15 Teresia M. d. Sticht. der ongeschoeide Karmelieten † te Alba 4 Oct. 1532. Jaar van de kalenderverbetering door Gregorius XIII. Na 4 Oct. schreef men 15 Oct. Hare Reliq. te Avila. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. (*of onder 't oct.*)

b 16 *Maxima en Gez. Mart. † in Africa 458. *Boll.*

OCTOBER.

bl. sc. 20 *j.*

c 17 Hedwigis W. sd. (S. J. 22 huj.) Hertogin v. Polen † 1243. *v. d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Oct. d. v. Franc. Borg.

d 18 Lucas Ev. d. 2 cl. *v. d. H.* en *Hill.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
*Justus (*Rit H.* en *Martyrol*) een negenjarig kind † 290. *Rosw.*

e 19 Petrus v. Alcantara B. d. † 18 Oct. 1562. *v. d. H.* en *Hill.*

f 20 Joannes Cantius (v. Kenti.) B. d. † 24 Dec. 1473. *v d. H.* en *Hill.*

g 21 Hilarion Abt. simpl. † in Palestina 371. *v. d. H.* en *Hill.*
bl. sc. 20 *j.*
Ursula en hare elf duizend Gez. simpl.
K. S. J. d. (Harl. Utr. Bo. Br. id.) † 451 bij Keulen. *v. d. H.* en *Hill.*

a 22 *K. S. J.* Hedwigis W. (17 Aug.)

b 23 *K. S. J.* H. Verlosser (Redemptoris) dm.
r. sc. v. a. Kb.
w. sc. v. a. KbBr. of P.

c 24 *K. S J.* Raphaël Aartsengel dm. (Harl. enz. id.) *v. d. H.*

d 25 Chrysanthus en Daria M. simpl. † te Rome 257. *v.d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Z. Margaretha Maria Alacoq M. d. De uitverkorene om de de-

OCTOBER.

votie tot het H. Hart van Jezus te bevorderen † te Paray-le-Monial. 17 Oct. 1690. *Hill.* 17 *Oct.*

Bred. Oda M. d. † in Noord-Br. 713. *Rosw.* 28 *Nov.*

*Crispinus en Crispinianus Mart. † 302. *Rosw.*

e 26 Evaristus I M. † 119. *v. d. H.*

K. S. J. Ged. der Reliquiën dm. (Rur. 29 Oct.)

Translatio S. Andreae Corsini.

bl. sc. 20 *j.*

f 27 Vigilie.

g 28 Simon (Cananeër) en Judas (Thaddeus) Ap. d. 2 cl. *v. d. H.* en *Hill.*

H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j. en* 7 *q. KbBr.*

OCTOBER.

Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*

P. Roz. v. a.

r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*

Z. D. v. a.

Maand. Comm. 10 *j.*

a 29

Negende dag vóór Willibrordus.

b 30 *K. S. J.* Z. Alphonsus Rodriguez Leeke Broeder S. J. d. † te Majorca 1617. *Hill.*

*Serapion B. B.

bl. sc. 20 *j.*

c 31 Vigilie *Vastendag.*

K. S. J. Wolfgangus Bis. v. Regensburg (Harl. enz. id.) † 994. *v. d H.*

NOVEMBER.

ROERENDE FEESTDAGEN.

2e Zondag. *Rur.* Algemeene Ged. der Kerkwijding d. 1 cl. c. oct.

3e Zondag *K. S. J.* O. L. V. Bescherming (Patrocinium) dm. Harl. laatste Zond, Utr. Bred. 2e Zond. Rur. 1e Zond.

NOVEMBER.

ONROERENDE FEESTDAGEN.

d 1 ALLERHEILIGEN d. 1 cl. c. oct. *v. d. H. Geb. F. overal.*

bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*

br. sc. v. a. KbO. of P. en 35 *j. en q. KbO. of P.*

H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. KbBr.

Lev. Roz, v. a. Kb.; 7 *j.* 7 *q.*

NOVEMBER.

P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb.
Roz. v. a. Bezoek der kap. v. d. Roz. V. 1⁰. (Als geheim)
7 *j.* 7 *q. Rozenhoedje* V. 2⁰.
7 *j.* 7 *q. Biecht. Comm. Rozenkrans. Bez. d. kap. of v. h. altaar v. d. Roz.* III. 6⁰.
Z. D. v. a.
voor Salve Regina enz. *v. a. bl.* 18 *en* 444.
Zondag na Allerh.
Ged. aanb. v. a.

c 2 Allerzielendag *v. d. H.*
Alle altaren geprivilegieerd Prinz 250.
Alle Gel. v. a. Inn. XI 1679.
H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. KbBr.
r. sc. v. a. Kb. (*of onder 't oct.*)

f 3 de Oct.
Bo. Hubertus B. B. d. (Rur. Bred. id.) Laatste Bis. v. Maastr. 1e v. Luik † 30 Mei 727 te Tervuren. *v. d. H.* en *Hill.* Patroon tegen de razernij. Broodwijding.

g 4 Carolus Boromaeus Kard. Bis. v. Milaan d. † 1584. *v. d. H.* en *Hill.*
Vitalis (slaaf) en (zijn heer) Agricola M. simpl. † 304. *Hill.*
Negende dag voor het Feest van Stanislaus Kostka. Elken dag 100 *d.*

NOVEMBER.

Prinz. XXXI. 4⁰ en 424. 448.

a 5 de Oct.
Bo. Odrada M. d. v. Baelen in de Kempen; te Aiem Noord-Br. begraven 8e eeuw. *Schutjes.*
Rur. Perpetuus Bis. v. Maastr. sd. † 622. *Rosw. 4 Nov.*

b 6 de Oct.
Bo. Leonardus B. d. Kluizenaar in Limousin † 559. *v. d. H.* en *Hill.*
*Winandus Abt. (Winocus.) In Vlaand. † 717. *Rosw.*

c 7 de Oct.
Holl. Willibrordus Ap. v. Nederl. † 739. Patroon van het Gymnasium. d. 1 cl. c. oct. (Harl. Utr. Patroon id. Bred. d. 2 cl. Elders d.) *v. d. H.* en *Hill.*
Harl. Verpl. v. Mish.
Alle Gel. v. a. Kb. v. 't Gymn. Prinz. XXX. 7.
*Engelbertus Bis. v. Keulen. M. 13e eeuw. *Vog.*

d 8 Oct. d. Allerh.
De vier Gekroonden. M. simpl. Severus, Severinus, Carpophorus en Victorinus. Gebroeders, onder Diocl. *Hill.*
Godefridus of Gothofridus. Bis. v. Amiens. † 1118. *Butl.*

e 9 Kerkwijding v. d. Basiliek des H. Verlossers (St. Jan van Latranen) d. a⁰ 314. *v. d. H.*

NOVEMBER.

Theodorus M. simpl. krijgsman † in Pontus 304. *Hill.*

f 10 Andreas Avellinus B. d. in Italie 1608. *v. d. H.* en *Hill.*

bl. sc. v. a. — *7 j. 7 q. Kb. A. M.*

Tryphon, Respicius † te Nicea 250 en Nympha M. simpl. † te Palermo door de Gothen 5e eeuw. *Hill.*

Bred. Elevatio SS. Landoaldi etc. B. d. (ex 1 huj.)

g 11 Martinus (Turensis) Bis. v. Tours. d. (Harl. d. 2 cl.; Utr. dm.) † 400. *v. d. H.*

Mennas M. simpl. krijgsoverste uit Egypte † 304. *Hill.*

a 12 Martinus I P. M. sd. (Harl. 16 h Utr. 27 h. Bred. 29 h.) † 16 Sept. 654 te Cherson. *v. d. H.* en *Hill.*

Harl. Lebuinus (Liafwinus) B. B. d. (Utr. Br. id.) Ap. v. Overijssel † te Deventer 8e eeuw. *v. d. H.*

*Renatus (Réné d'Angers.) *Butl.*

b 13 Didacus (Diego, Jacobus) B. sd. (S. J. 14 huj.) † in Spanje 1463. *v. d. H.* en *Hill.*

NOVEMBER.

K. S. J. Stanislaus Kostka B. S. J. d. 2 cl. c. oct. Patroon der jeugd † te Rome als novize 18 j. oud 15 Aug. 1568. *v d. H.* en *Hill.*

Alle Gel. v. a. Kb. S. J. of waar het feest gevierd wordt. Prinz. 424. 448. (1)

*Alle HH. v. d. Orde der Trinitijnen.

bl. sc. 20 *j.*

c 14 *Holl.* en *Gymn.* Oct. d. Willibr.

Rur. Albericus Bis. v. Utrecht d. † te Susteren 794. *Rosw.*

Bred. Livinus Bis. B. sd. (ex 12 huj.) Ap. v. Vlaanderen † door heidenen bij Geraardsbergen 657. *Hill.*

*Alle HH. v. d. Orde der Carmelieten.

bl. sc. 20 *j.*

d 15 Gertrudis M. d. Abd. te Helpede bij Eisleben † 1334. *v. d. H.* en *Hill.*

*Leopoldus Aartsh. v. Oostenr. † 1136. *Vog.*

e 16 *Gymn.* Didacus (13 huj.)

Utr. Willehaldus Bis. v. Bremen d. Ap. v. Friesland en Saxen † 8 Nov. 789. *v. d. H.* 8 *Nov.*

Rur. Cunibertus Bis. v.

(1) Aan hem die in eene kerk of kapel voor het beeld van Stanislaus een *Onze Vader en Wees gegroet* bidt, elken dag ééns 100 d.; die dit eene maand lang heeft gedaan v. a. ook al is hij verhinderd geweest dit in eene kerk of kapel te doen Prinz. ib.

Op de tien Zondagen die het Feest voorafgaan elken Zondag 7 j. 7 q. KbF.

NOVEMBER.

Keulen sd. (ex 12 huj.) (Br. id.) *Rosw. 12 Nov.*

*Edmondus Bis.v Kantelberg † 1242. *v. d. H.* en *Hill.* Den 20 Nov. Edmond koning v. Eng. en M. † 870. *Hill.* 20 Nov.

f 17 Gregorius Thaumaturgus Bis. v. Neocesarea † 270. *v. d. H.* en *Hill.*

r. sc. Zondag daarna 10 *j.* 10 *q. Kb.*

g 18 Kerkwijding der Basilick v. Petrus en Paulus. St. Pieter te Rome d. *v. d. H.*

*Theodulus of Barulas jeugdige M. † te Cesarea 303.

a 19 Elisabeth W. d. Dochter v. Kon. Andreas II v. Hongarije, Landgravin v. Thuringen, Hesse enz. † te Marburg 1231. *v. d. H.* en *Hill.*

Pontianus P. M. simpl. † 235. *Rosw.*

b 20 Felix v. Valois B. d. (S. J. 26 huj.) Medeoprichter der Trinitijnen † te Cerfroid 4 Nov. 1212. *v. d. H.* en *Hill.*

bl. sc. 20 *j.*

w. sc. v. a. KbBr. of P.

K. S. J. Oct. d. v. Stanislaus.

c 21 O. L. V. Presentatie dm. *v. d. H.*

bl. sc. 7 *j.* 7 *q.*

br. sc. v. a. KbO. of P.

NOVEMBER.

en 30 *j. en q.; ook elken dag v. 't oct. KbO. of P.*

H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*

Kindsh v. a. bidden voor den bloei enz. (1)

Lev. Roz. v. a. Kb.

O. L. V. v. 't h. H. 7 *j.* 7 *q.*

P. Roz. 7 *j.* 7 *q.*

r. sc. v. a. Kb.

Roz. v. a. Kb. (III. 1.) *v. a. Process.* (III. 3.) *v. a Bez. Kap. v. d. Roz.* (Geheim) V. 1.

Maand. Comm. 10 *j.*

d 22 Caecilia M. M. d. Patrones der Koorzangers † te Rome 230. *v. d. H.* en *Hill.*

r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*

e 23 Clemens I P. M. d. (Bo. 26 h. Rur. 28 huj.) † 101. *v. d. H.* en *Hill.*

Felicitas Mart. simpl. Moeder der zeven zonen M. (zie 10 Juli) † 175. *Rosw.*

Bo. Trudo Pr. d. (Bred. id. Rur. 27 huj.) Ap. v. St. Truijen enz. † 693. *Rosw.*

f 24 Joannes a Cruce B. d. Medehelper der H. Teresia † te Ubeda Spanje 14 Nov. 1591. *v d. H.*

br. sc. v. a. KbO. of P. (*of onder 't oct.*)

Chrysogonus M. simpl. † te Aquila 303. *Hill.*

Negende dag voor Franc. Xav.

(1) Kinderen volstaan met de biecht

NOVEMBER.

g 25 Catharina M. M. d. Patrones der studenten in de Philosophie † te Alexandrie 4e eeuw. *v. d. H.* en *Hill.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
w. sc. v. a. KbBr. of P.

a 26 Petrus v. Alexandrie Bis. M. simpl. † 311. *v. d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Felix de Valois. (20 huj.)
Rur. Amelberga M. d. (Zie 8 Juli.)
Bred. Albertus Bis. v. Luik (ex 21 huj.) Aartsdiak der Kempen † bij Reims 1192. *Hill.*
*Leonardus a Porto-Maurizio † 1751. *Hill.*

b 27 (1) *Bo.* Oda M. d. (Rur. 28 huj.) Eene Vorstin v. Schotland † bij St. Oedenrode 726. (*Schutj.* V.)
Bred. Acharius Bis. v. Noyon en Doornik. d. † 639. *Butl.*

NOVEMBER.

c 28

d 29 Vigilie. Saturninus 1e Bis. v. Toulouse M. simpl. † 250. *v. d. H.*
Utr. Radbodus Bis v. Utr. d. † te Ootmarsum 918. *v. d. H.*
Negende dag voor O. L. V. Onbevl. Ontv. bl. 288.

e 30 Andreas Ap. d. 2 cl. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v. J. en Ap. d. G. 7 *j.* 7 *q. KbBr.*
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 *j.*
Voortpl. 300 *d. voor elken dag van een Triduum, als voorbereiding tot het Feest v. Fr. Xav.* Prinz. 597.

DECEMBER.

ROERENDE FEESTDAGEN.

1e Zondag v. d. Advent.
Staties 10 *j.* 10 *q. Br. bl.* 451.
Ged. aanb. v. a.

DECEMBER.

Woensd. en Vrijd. in den Advent. Harl. Utr. Bo. Bred. *Vastendag.*

2e Zondag v. d. Advent.
Staties 10 *j.* 10 *q. Br. bl.* 451.

(1) De 1e Zondag v. d. Advent kan vallen van 27 November tot 3 Dec. nl. op den Zondag die het dichtst bij het feest van Andreas is.

DECEMBER.

3e Zondag (Gaudete) v. d. Advent.
Staties 15 *j.* 15 *q.* *Br. bl.* 451.
Woensdag op sommige plaatsen *Gulden Mis.*
Woensd, Vrijd. Zaterd. Q. T. *Vastendag.*
Staties 10 *j.* 10 *q.* *Br. bl.* 451.
4e Zondag v. d. Advent.
Staties 10 *j.* 10 *q.* *Br. bl.* 451.

ONROERENDE FEESTDAGEN.

f 1 *Bred.* Eligius Bis. v. Noyon dm. Ap. v. Doornik, Vlaand., Zeeland enz. † 659. *v. d. H.* en *Hill.*

g 2 Bibiana M. M. sd. † 363. *v. d. H.* en *Hill.*

a 3 Franciscus Xaverius B. S. J. d. *K. S. J.* d. 2 cl. c. oct. Ap. v. Indie en Japan. † 2 Dec. 1552. *v. d. H.* en *Hill.*
Alle Gel. v. a. Kb. S. J.
Fr. X. v. a. KbBr. of P. (*op volg. Zond.*)
Kindsh. v. a. bidden voor den bloei enz. (1)
r. sc. v. a. Kb.
Voortpl. v. a. KbBr. of P. (*of onder 't oct.*)
Voor de tien Zon- of Vrijdagen van Franc. Xav.

DECEMBER.

voor of na het Feest op elken Zon- of Vrijdag mits biecht, comm. en Kb. S. J. 7 j. 7 q. en ééns v. a. Prinz XXXI 2°.

b 4 Petrus Chrysologus Bis. v. Ravenna D. d. (K. S. J. 9 huj.; Harl. enz. 5 huj.) † 450. *v. d. H.*
Barbara M. M. simpl. (K. S. J. Harl. enz. d.) † te Nicomedie 306? *v. d. H.* en *Hill.*

c 5 Sabbas Abt. simpl. † in Palestina 532. *v. d. H.*
K. S. J. Z. Hieronymus de Angelis en Simon Jempo Jap. M. S. J. d. † 1623.

d 6 Nicolaus Bis. v. Myra in Lycie d. Patroon der kinderen † 350. *v. d. H.* en *Hill.*
w. sc. v. a. Kb.

e 7 Ambrosius Bis. v. Milaan D. d. † 4 Apr. 397. *v. d. H.* en *Hill.*
K. S. J. Vigilie.

f 8 ONBEVLEKTE ONTVANGENIS VAN MARIA d. 2 cl. c. oct. (K. S. J.; Bo. Rur. d. 1 cl.) *v. d. H.*
Harl. en Utr. Verpl. v. Mish.; Bo. en Bred. Geb. F.; Limb. D. v. dev.
Alle Gel. v. a. Kb. der gr. Congr. (*Patroonfeest.*)
Ap. d. Geb. v. a. Kb.

---

(1) Kinderen volstaan met de Biecht.

DECEMBER.

bl. sc. v. a. — 7 *j.* 7 *q. Kb. A. M.*
br. sc. v. a. KbO. of P. en 30 *j. en q. ook elken dag v. 't oct. KbO. of P. Congr. v. a.*
Fr. Xav. v. a. KbBr. of P. (*op volg. Zond.*)
H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. KbBr.
H. v. M. v. a.
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 *j.* 7 *q. ook elken dag v. 't Oct.*
Lit. O. L. V. v. a. Kb.
O. L. V. v. 't h. Hart v. a.
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb. (*of onder 't oct.*)
Roz. v. a. Zie 2 Feb. 1°, 2°, 3°.
Z. D. v. a.
voor de Novene v. a. (*of onder 't oct.*)
voor Salve Regina enz. *v. a. bl.* 18 *en* 444.
Maand. comm. 10 *j.*
Catech. 7 *j. Communie; kinderen* 3 *j. Biecht.*

g 9 de Oct.
K. S. J. Petrus Chrysologus (4 huj.)

a 10 Melchiades I P. simpl. † 314. *v. d. H.*

DECEMBER.

K. S. J. Oct. d. v. Franc. Xav.

b 11 Damasus P. d † 385. *v. d. H.*

c 12 de Oct.
*Constantius M. te Trier onder Diocl. *Martyrol.*

d 13 Lucia M. M. d. † te Syracuse 304. *v. d. H. en Hill.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
*Z. Joannes Marinonius.
bl. sc. v. a. KbO. of A. M.
— *en* 7 *j.* 7 *q. id.*
*Judocus (Josse, Joost) B. (*Rit. H.*) Prins Pr. Kluiz. † bij Montreuil in Frankr. 668. *Martyrol. Hill.*

e 14 de Oct.
*Spiridion B. op Cyprus † 348. *v. d. H.*
bl. sc. 20 *j.*

f 15 Oct. d. Onb. Ontv.

g 16 Eusebius Vercellensis Bis. M. sd. † 1 Aug. 370 *v. d. H.*
*Africae Maagden.
bl. sc. 20 *j.*
*Transl. M. Magd. de Pazzis.
bl. sc. 20 *j.*
*Everardus B. (*Rit. H.*) Graaf v. Cisoin bij Doornik † 855. *Rosw.*
Negende dag voor Kerstmis; ééns v. a. en elken dag 300 *d.* Prinz. 454 (1)

(1) Dezelfde aflaten heeft Pius IX verleend voor elke novene ter eere van het Kindje Jesus, gehouden van af den 16 tot den 25 van elke maand; en biddende de vijf opdrachten opgegeven door Prinz. 579 of Reijnen *Verzameling* bl. 43. Elken dag één jaar aflaat

DECEMBER.

bl. sc. v. a. voor den eersten dag der Novene en 7 j. 7 q. KbO. of A.M.

a 17 *Bred.* Begga W. d. Sticht. der Begijnen, zuster v. Gertrudis † te Adain bij Huy 698. *Rosw.*

b 18 *K. S. J.* O. L. V. Verwachting dm. (Harl. enz. id.)

c 19 *Megengosus graaf v. Geld. † 1001. *Rosw.*

d 20 Vigilie.

e 21 Thomas Ap. d. 2 cl. *v. d. H.* en *Hill.*
H. v. J. en Ap. d. Geb. 7 j. 7 q. KbBr.
Lev. Roz. 7 j. 7 q.
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 j. 10 q. Kb.
Z. D. v. a.
Maand. Comm. 10 j.

f 22 *Utr.* Hungerus Bis. v. Utr. d. † 866.

g 23 *Victoria en Anatolia Gezusters M. † te Rome 254. *Rosw.*

a 24 Vigilie. *Vastendag.*
Staties 15 j. 15 q. Br. bl. 451.
bl. sc. v. a. voor den laatsten dag der Novene en 7 j. 7 q. KbO. of A.M.

b 25 GEBOORTE O. H. d. 1 cl. c. oct. *v. d. H. Geb. F. overal.*
Anastasia M. gedachtenis in de 2e Mis † 303. *Rosw.*
Alle Gel. v. a. preek bijwonen.

DECEMBER.

Alle Gel. v. a. voor den Catech.
„ „ v. a. voor de Novene.
Staties. Mis van middernacht 15 *j.* 15 *q.*
„ Mis v. d. dageraad 15 *j.* 15 *q.*
„ Mis v. d. dag of 3e Mis *v. a.*
bl. sc. v. a. — 7 j. 7 q. Kb. A. M.
br. sc. v. a. KbO. of P. en 35 j. en q.; ook elken dag v. 't oct. KbO. of P.
Congr. v. a.
H. v. J. en Ap. d. Geb. Zie Staties.
Kindsh. ééns tot Lichtmis v. a. gew. v. en de Mis voor de leden bijwonen en bidden voor den bloei enz.
Lev. Roz. v. a. Kb. en 7 j. 7 q. ook elken dag van 't oct.
P. Roz. v. a.
r. sc. v. a. Kb. (*of onder 't oct.*)
Roz. v. a Bez. kap. v. d. Roz. (Geheim.) (V. 1°.) 7 *j.* 7 *q. Rozenhoedje.* V. 2°.
„ 7 j. 7 q. biecht, comm. Rozenkrans, bezoek van de kap. of het Alt. v. d. Roz. III. 6°.
w. sc. 7 j. 7 q. KbBr. of P.

DECEMBER.

Z. D. v. a.
Maand. comm. 10 *j.*

c 26 STEPHANUS EERSTE MART. d. 2 cl. c. oct. † te Jerusalem 36? *v. d. H.* en *Hill.*
Geb. F.; *Limb. D. v. dev.*
Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. 5 *j.* 5 *q.*
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
*Marinus M. Zoon eens Senators † 10 j. oud te Rome 284. (1)

d 27 Joannes Ap. Ev. d. 2 cl. c. oct. (Bo. 1 cl.) † te Ephese honderd jaren oud omstreeks ao 100. *v. d. H.* en *Hill.*
Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 451.
H. v. J. en Ap. d. Geb. v. a. KbBr.

DECEMBER.

H. v. M. v. a.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
O.L.V.v.'t h.H. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. v. a.
r. sc. 10 *j.* 10 *q. Kb.*
Z. D. v. a.
Maand. comm. 10 *j.*

e 28 Onnoozele Kindereu d. 2 cl. c. oct. *v. d. H.* en *Hill.*
Staties 30 *j.* 30 *q. Br. bl.* 145.
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz. 5 *j.* 5 *q.*

f 29 Thomas v. Kantelberg Bis. M. sd. † 1172. *v. d. H.* en *Hill.*

g 30 de Oct.

a 31 Silvester P. d. † 335. *v. d. H.* en *Hill.*
Lev. Roz. 7 *j.* 7 *q.*
P. Roz 5 *j.* 5 *q.*
*Melania W. v. Rome † 434. *Rosw.*

(1) Zie Mart. v. h. Coliseum, door v. d. Horst.

BIJVOEGSEL.

VOOR DE KOORZANGERS.

I. OVER DE VOORDRACHT VAN DEN KERK- OF KORAALZANG. (1)

I. *De voordracht moet godsdienstig zijn.*

1. „ Het Koor" zegt het Concilie van Trente „is ingesteld „om den naam van God met eerbiedvollen, duidelijken en „godvruchtigen zang te loven". Sess. XXIV, c. XII. (2) Het heeft in de kerk eene verhevene, heilige en hoogst verdienstelijke bediening te vervullen. (3)

2. De zang zij dus volgens den H. Bernardus, vol statigheid, en ontdaan van alle weekheid en ruwheid. Hij zij lieflijk

(1) De bronnen welke aangehaald worden, zijn:

Caer. Ep.; Caeremoniale Episcoporum. Mechliniae 1853.

Caron. Methode facile pour apprendre le plain-chant. Paris, Viet. Sarlit. 1876.

F.; Falise, Sacr. Rituum Congr. Decreta 1863.

Haberl; Magister Choralis. Regensburg, Pustet, 1873.

Lans. Handboekje... bij het onderwijs in den Gregoriaanschen zang. 3e ed. Leiden, van Leeuwen. 1875.

Rev. d. sc. Eccl.; Revue des sciences Ecclesiastiques, Recueil mensuel. Paris, Allard.

Rev. Th. Revue theologique. Louvain, Fonteyne.

(2) Cf. Caer. Ep. l. 1. c. XXVIII n. 10 en 12; Syn. Ultr. Tit. V, c. VI, p. 218; Lans, bl. 79. (3) Lans, bl. 73.

en toch niet wuft; hij streele het oor, doch zóó dat hij het harte treft. Men zinge niet alleen eerbiedig bescheiden, maar tevens opgewekt in den Heer, niet traag, niet slaperig, niet met gebroken en ingehouden stem, maar met een mannelijk geluid en gevoel. (1)

3. Voor een koraalgezang, zegt Haberl, dat de hoorderen zal aangrijpen en door de wolken dringen, is noodig een hart vol geloof, een opgewekt gemoed, een ingetogen geest, eene ziel vol godsvrucht, zoodat de zang een waar gebed zij, en de wil om alles te doen tot meerdere eer van God. (2)

4. De gebreken zijn: te hoog of te laag; te gauw of te langzaam; slordig, zonder gevoel of gemaakt zingen, meer ijdelen praal dan stichting najagende; anders zingen dan de boeken aangeven. Grad. p. I. (3)

5. De houding van het lichaam zij godvruchtig, nederig en recht. Grad. ib.

II. *De zang moet vloeiend zijn.*

Daartoe is noodig:

1. Behoorlijke kennis van de eigenaardigheden van dien zang. (4)

2. Bedrevenheid door veelvuldige oefening verkregen.

3. Goede opleiding en directie onder den zang zelven, behartiging en oplettendheid zoowel als zucht en ijver om het goed te doen.

4. Volkomen *gelijk* zingen, zoo wat de noten en de waarde daarvan, als wat de rust en de nuances der melodie betreft.

5. Te recht vordert het Graduale p. I dat men elk stuk,

(1) Lans, bl. 92 en Caron p. 81. (2) ib., bl. 70. (3) ib. bl. 72 en Caron p. 53. (4) ib. en Caron p. 83 en Haberl bl. 184.

dat gezongen moet worden, afzonderlijk instudeert en telkens weer onmiddelijk te voren eens doorloopt. Zoo zal men op waardige wijze den lof van God zingen, en niet door nalatigheid of onkunde den geloovigen tot ontstichting strekken, noch den zoo eerbiedwaardigen kerkzang schandelijk misvormen.

III. *Goed verstaanbaar en duidelijk.*

Dit wordt verkregen:

1. Door eene goede vorming van de stem. (1)
2. Door goede uitspraak der woorden.
3. Door te vermijden dat men de woorden verkeerd verbindt of ontbindt, en de rust of ademhaling verkeerd plaatst.
4. Door de *rustteekens* goed in acht te nemen.

Een klein streepje (ı) is een zeer korte ademhaling (*aspiratio*); een langer streepje (|) een kleine rust (*respiratio* of *pausa brevis*); een streep die den ganschen notenbalk doorsnijdt, een rust (*pausa major* of *maxima*). Twee streepjes strekken tot sluitteeken. In de kleine editie van Pustet zijn deze teekens met alle zorg aangebracht, en zij strekken tevens tot gepaste indeeling der muzicale phrase. (2) In onze oudere hollandsche zangboeken hebben zij deze beteekenis niet, maar dienen zij slechts om de woorden te scheiden.

IV. *Met behoud van zijn eigenaardigen Rhythmus.*

De rhythmus van den Gregoriaanschen zang heeft tot grondslag den rhythmus van het gesproken woord. Door rhythmus verstaat men eene welluidende opvolging en afwisseling van langere en kortere, van sterkere en zwakkere tonen.

Daartoe moet men nauwkeurig acht geven:

---

(1) Lans bl. I, Haberl § 9, Caron p. 38, p. 50 en p. 29. (2) Haberl § 43, 8, Caron, p. 29 en p. 56.

1. Op de verscheidenheid der *noten*. De staartnoot (♩) is lang (longa); (1) de vierkante noot (𝅗𝅥) zonder staart is kort (brevis of incerti valoris), wier tijdduur bepaald wordt door de quantiteit, welke de lettergreep, waarboven de noot staat, in de spreektaal heeft; of die welke door de nuance aan een notengroep (neuma) eigen, gevorderd wordt. De ruitnoot (◆) *semibrevis* is half-kort. (2)

2. Op den *klemtoon* of het *accent* van elk woord.

In woorden van meer dan twee lettergrepen wordt de klemtoon door een accent (') aangewezen; woorden van twee lettergrepen hebben den klemtoon op de eerste lettergreep. (3) Om te weten welk woord van de zinsnede of welke zinsnede in den volzin meer of minder nadruk eischt, moet men de regels der declamatie raadplegen. (4)

3. De rhythmus wordt echter bijzonder bevorderd door de verschillende notengroepen behoorlijk te *nuanceeren*. (5) Doch hier vooral moet bescheidenheid in acht genomen worden, om niet geaffecteerd te schijnen. (*a*)

V. *Voor het nuanceeren geldt:*

1. Als algemeene regel, dat de *opklimmende* notengroepen met zwellende stem (crescendo), de *afdalende* met afnemende stem (decrescendo) gezongen worden. (6) Van daar dat men aan de stem een gematigd geluid moet geven opdat zij voor crescendos en diminuendos vatbaar blijve.

---

(1) Soms dient deze streep (staart, virga) als verbindingsteeken.

(2) cf. Haberl. § 47 en § 7; Caron p. 25; (3) Haberl. § 10, Caron p. 26; (4) ibid. p. 70; (5) Lans bl. 85; (6) Haberl. § 48 IV. bl. 199 en § 43. 9; Caron p. 57, 59, 70—80.

(*a*) Wanneer het grammaticaal accent in strijd is met de melodie, geeft men de voorkeur aan het musicalisch accent. Zie Rev. d. sc. Eccl. 1874. 2e D. p. 154.

2. Een tweede regel is, dat elke *rust* worde voorbereid door het rekken met een diminuendo van de voorafgaande lange noot, zoo dat de overgang van de eene zinsnede tot de andere, niet zoo zeer door onderbreking van den zang, maar meer door het zacht afnemen der stem plaats grijpt.

3. Bij het *slot* wordt de vóórlaatste lange sterk geaccentueerd en de laatste diminuendo aangehouden. (Penultima acuitur, ultima protenditur) Haberl. bl. 195.

4. De voornaamste *notengroepen* of *neumas* waarop gelet moet worden, en die tevens de elementen of grondvormen uitmaken van den gregoriaanschen zang zijn de volgende: (1)

A. *In opgaande reeks.*

1°. Van een korte naar een lange onverschillig welke afstand (*Podatus* ▪ ▪); de korte moet men verbinden met de lange en deze crescendo uitbrengen.

2°. Van een lange naar een korte (*Epiphonus* of *plica ascendens* ▪ ▪); de lange moet sterk aangezet in een diminuendo overgaan; en de korte, als zijnde een liquescens, moet slechts even aangestooten in verbinding gebracht worden met de volgende noot.

3°. Eene reeks van drie of meer opklimmende noten ▪ ▪ ▪ waarvan de hoogste lang en sterk is, moet met een crescendo uitgebracht worden. Zoo de noten gebonden zijn heet men die *Scandicus;* zoo niet gebonden (*discretae*) *Salicus.*

B. *In afdalende reeks.*

1°. Van een lange naar een korte, onverschillig welke afstand, (*clivis* of *clivus* ▪ ▪); de 1e is sterk, de 2e zwak.

2°. Is de tweede een liquescens, dan heet men die *Cephalicus,* en moet de 2e slechts even worden aangestooten.

---

(1) Haberl. § 7; Caron 2e partie II. p. 45 en 55.

3°. Drie of meer niet gebonden afdalende noten heeten *Climacus;* de 1e moet sterk, de overige decrescendo gezongen worden.

C. *Afdalende en opklimmende noten.*

1°. De *Torculus* bestaat uit drie gebondene noten van gelijke waarde of ; anderen willen deze gezongen als triolen. (1)

2°. De *Quilisma* bestaat uit drie, vier soms vijf gebondene noten in opgaande of in afdalende reeks, waarvan de 1e lang; de 2e kort; de 3e half kort en liquescens die slechts even wordt aangeraakt; de 4e lang is: of of . (2)

VI. *De zang moet bezield zijn en de uitdrukking wezen van een passend gevoel.*

Daartoe moet de zanger zich in eene stemming brengen die in overeenkomst is:

1. Met *den geest der Kerk* volgens de verschillende feestkringen van het kerkelijk jaar. Gewoonlijk vindt men dien in den Introitus duidelijk uitgedrukt. De Advent is een tijd van heilige betrouwvolle verzuchting naar verlossing (*Ad te levavi animam meam*), en hoe meer men het Kerstfeest nadert, hoe meer het verblijdend vertrouwen toeneemt.

Het Kerstfeest is de blijde vervulling van onze verwachting (*Puer natus est nobis.*) Met Septuagesima begint de weeklacht over onze geestelijke ellenden (*Circumdederunt me dolores mortis*). De Vastentijd is een tijd van rouwmoed en boetvaardigheid maar vol van vertrouwen op Gods barmhartigheid (*Misereris omnium.*)

(1) Lans bl. 26. (2) Graduale Remo. Cambr. p. XIX.

Paschen enz. het triumffeest Onzes Heeren (*Resurrexi alleluja.*) Pinksteren de voltooiing van het groote Verlossingswerk; alles is vol van Gods majesteit (*Spiritus Domini replevit orbem terrarum.*) De zondagen na Pinksteren brengen ons tot ons aardsch pelgrimschap terug. (1)

2. Met de mindere of meerdere *plechtigheid* der Feesten, die in den zang mindere of meerdere statigheid, opgewektheid, snelheid enz. vorderen.

3. Met den *aard* en den zin der plechtigheden of kerkelijke handelingen die verricht worden.

4. Met den *zin der woorden* en met het gevoel, dat de Kerk daarmede wil uitdrukken.

De zang is eene op noten voorgedragene declamatie, ars musica, ars movendi (Aug. de Mus.)

De *gevoelens* welke het meeste voorkomen zijn die van bewondering, eerbied, aanbidding, erkentelijkheid, berouw, betrouwen, liefde enz. Daarom is het een vereischte dat men den text van hetgeen men zingen moet, goed verstaat, bestudeert, analyseert enz. (*a*)

5. Met het *karakter* van de acht Gregoriaansche Toonaarden. (2)

II. EENIGE KERKELIJKE VOORSCHRIFTEN.

A. *Omtrent den liturgischen koraalzang.*

1. Het *Gregoriaansch* is de eigenlijke en officieele zang der Kerk, het gebruik daarvan wordt voortdurend grootelijks

(1) Cf. Syn. Prov. Ultr. Tit. V C. VI p. 219; Lans 3e Afd. Hfst. III; Haberl. § 43; Caron p. 61—80; (2) Lans bl. 30; Caron bl. 33 en 66.

(*a*) Benuttig U: « Graduale Romanum »... Vertaald door L. H. Borking, bij J. W. van Leeuwen te Leiden, 1877.

aanbevolen. Syn. Prov. Ultr. Tit. V. C. VI p. 218. (1)

2. Het *Gregoriaansch* wordt met uitsluiting van meerstemmige muziek *aanbevolen* op de werkdagen van den Advent en van de Vasten. „*Quem etiam tempore Adventus et Quadragesimae in ferialibus diebus convenit adhiberi.*" *Caer. Ep. l.* 1 *c.* 28 *n.* 13.

3. *Voorgeschreven* is hij van af Passie-Zondag tot aan de Mis van Paasch-Zaterdag, met uitzondering van Witten Donderdag. *Cantores vero ab hac Dominica V^a Quadragesimae usque ad Pascha, excepta feria V in Coena Domini, non utantur cantu figurato, sed Gregoriano. Caer. Ep. l.* 2 *c.* 20 *n.* 4.

4. Hetzelfde wordt gezegd van de *Requiemmissen.* Caer. Ep. l. 1 c. 28 n. 13. Doch eene tegenovergestelde gewoonte wordt geduld.

5. Op andere tijden wordt *meerstemmige* (*polyphonische*) *muziek* toegestaan, mits zij volgens de regels der christelijke kunst vervaardigd zij en het kenmerk drage van waarlijk kerkelijke muziek.

6. Volgens de Syn. Prov. Ultr. Tit. V. C. VI p. 218 *moet de kerkmuziek zich onderscheiden* door statigheid, waardigheid, zuiverheid en majesteit. Geen melodieën mogen worden toegelaten, doch moeten door Bestuurders uit de kerken geweerd worden:

a) die lichtzinnigheid, wuftheid ademen (*levitatem redolentes*);

b) die iets theatraals hebben (*scenicos modos imitantes*);

c) die wereldsche gemoedsaandoeningen opwekken (*profanos animi motus suscitantes*);

(1) *Geschiedenis van den kerkzang* Lans bl. 98; Haberl § 2; *over den diatonischen aard van dien zang* ibid bl. 37; *over de schoonheid daarvan* ibid bl. 78—80: Haberl § 3.

d) waarbij men meer te zamen schreeuwt, dan te zamen zingt (*vocum conclamantium potius quam concinentium strepitu*), terwijl daarmede de godsvrucht der geloovigen verstoord en vernietigd wordt;

e. Waarin men zich verplaatsingen van woorden veroorlooft (*verborum transpositiones*);

f. Waarin vele en lange herhalingen voorkomen (*plures longaeque repetitiones*), dat niet alleen niet sticht, maar ook niet weinig aan de godsvrucht schaadt en tot verveling strekt. En wij kunnen er bijvoegen: terwijl daardoor niet zelden de Priester verplicht wordt om op onpassende en antiliturgische wijze de heilige handeling te onderbreken, of de voornaamste deelen der Mis lezend af te doen, ofschoon de rubrieken voorschrijven die te zingen.

7. *Gezangen in de moedertaal* zijn onder de H. Diensten volstrekt verboden, en worden alleen na afloop van deze toegelaten Syn. Prov. Ultr. ibid en 3 Aug. 1836. F. p. 67; zelfs zijn deze verboden wanneer het H. Sacrament ter aanbidding is uitgesteld (24 Mart. 1687 minime tolerandus abusus. F. ib.) Deze gezangen moeten de kerkelijke goedkeuring hebben. (1)

8. Ook mogen geen latijnsche gezangen gebezigd worden, wier text niet uit liturgische boeken genomen is, of die door geen wettige gewoonte geijkt zijn.

B. *Kerkelijke voorschriften omtrent het orgel.*

1. Het *orgel* is het eigenlijk kerkelijk instrument om den gewijden zang te begeleiden en te steunen. Caer. Ep. l. 1 c. 28 n. 11. (2)

---

(1) Rev. d. Sc. Eccl. 1873, p. 461; (2) Zie Haberl. § 40, 41 en 44; Rev. d. Sc. Eccl. 1875 p. 422.

2. Het *orgelspel* moet zijn gelijk de zang, statig, eenvoudig, nederig, waarbij alle wuftheid en lichtzinnigheid zorgvuldig wordt vermeden. *Cavendum est, ne tonus organi sit lascivus, aut impurus. Caer. Ep. ibid.* Daarmede mogen geen gezangen begeleid worden, welke niet tot den H. Dienst behooren, die verricht wordt, *et ne cum eo proferantur cantus, qui ad Officium, quod agitur, non spectent, nedum profani aut lubrici. Caer. Ep. ibid.*

3. De kerkelijke tijden waarop volgens het Caer. Ep. het orgel *niet bespeeld* moet worden, zijn:

a. de *Advent*; uitgenomen: de 3e Zondag *Gaudete*; en de Feesten die met eenige plechtigheid gevierd worden.

b. de *Vasten*; uitgenomen: de 4e Zondag *Laetare*; de Feesten als boven; *Witten Donderdag* alleen in de Mis, d. i. tot het einde van het *Gloria in excelsis*; en Paaschzaterdag van af het *Gloria in excelsis.* Caer. Ep. ib. n. 2.

Deze uitzonderingen echter betreffen alleen de Mis en de beide Vespers S. R. C. 2 Apr. 1718. In het decr. van 11 Sept. 1847 wil de S. R. C. dat men zich stipt aan deze voorschriften houdt. F. p. 317.

Is in de verbodene tijden de begeleiding voor de zangers onmisbaar, dan bepale men zich bij het noodzakelijke en het orgelspel zij zeer eenvoudig.

c. Hetzelfde moet onderhouden worden bij *Requiem-Missen* 31 Mart. 1629. *Sono quodam modesto et lugubri*, ofschoon het Caer. Ep. ib. n. 13 zegt: *In Missis et officiis Defunctorum, nec organo, nec musica, quam figuratam vocant, utimur, sed cantu firmo.* (1)

d. Van de Mis op de Kruisdagen zegt S. R. C. *Servetur consuetudo.* 3 Aug. 1859.

(1) Ibid. 1876 p. 83.

4. Het bespelen van het orgel is *voorgeschreven*:

1°. Als passend op alle overige Zon- en Feestdagen van het jaar. Caer. Ep. ib. n. 1.

2°. Zoo dikwerf een Bisschop enz. plechtig de kerk binnenkomt. Ibid n. 3 sq.

3°. Onder de Metten en Vespers, enz. op hooge Feestdagen. Ibid.

4°. Onder plechtige Missen:

bij *Kyrie* en *Gloria* alternatim met afwisseling; na het Epistel; bij het *Offertorium*; bij den *Sanctus* alternatim; onder de *Elevatie* graviori et dulciori Sono (hier is het de gewoonte niet te spelen); bij *Agnus Dei* alternatim; bij de *Communio*; en op het einde der Mis. Caer. Ep. ib. n. 9.

Van het *Credo* wordt gezegd: *Sed cum dicitur symbolum in Missa, non est intermiscendum organum, sed illud per chorum cantu intelligibili proferatur. ibid. n.* 10.

Het *credo* mag niet met orgelspel afgewisseld worden (Symbolum integre canendum etiam si pulsetur organum 7 Sept. 1861 (1)); en wordt het begeleid dan moet ten minste het spel zeer eenvoudig zijn en den gang van den zang niet belemmeren. (2)

De *Introitus* wordt niet genoemd (zie hier beneden). Ook niet de gezangen van den celebrans.

Uit dit alles blijkt tevens dat het niet volgens den geest der Kerk is, om voortdurend het orgel te gebruiken. Die afwisseling toch van spel, zang en stilte is wel geschikt, om de aandacht en ingetogenheid gaande te houden. (3)

5. Soms wordt toegestaan dat eenige gedeelten van den

---

(1) Rev. d. Sc. Eccl. 1875. p. 426; (2) Rev. Theol. 1861. p 431; (3) Haberl. bl. 195.

zang door het orgel alleen worden afgespeeld; dan moeten echter, zoo dit geschiedt ten dienste van een koor, dat tot het zingen der kerkelijke getijden gehouden is, deze gedeelten luid gelezen worden, enz. Zie Caer. Ep. ibid. n. 6, 7, 8, alwaar ook die gedeelten worden aangewezen welke men immer moet zingen. (1)

6. Andere muziekinstrumenten behooren eigenlijk in de kerk niet gebruikt te worden „*nec alia instrumenta praeter ipsum organum, non addantur. Caer. Ep. ib. n.* 11. De Syn. Prov. Ultr. verbiedt het gebruik daarvan zonder voor elk bijzonder geval daartoe van den Bisschop verlof ontvangen te hebben. p. 220.

Worden zij toegestaan dan heeft men zich te houden aan het voorschrift van Benedictus XIV *Annus qui hunc* 19 *Feb.* 1749, waar alleen snaarinstrumenten en zachte pijpinstrumenten (basse, violoncelle, basson, hautbois) worden toegestaan; en dan nog mogen zij slechts dienen om de stemmen te ondersteunen en te versterken, niet om die te bedelven en onverstaanbaar te maken. (2)

C. *Kerkelijke voorschriften omtrent de Gezangen onder de Mis.*

§ 1. *In het Algemeen.*

1. Door het koor *moet gezongen* worden wat de zangboeken aanwijzen. Caer. Ep. l. 1. c. 28. n. 9; Rubr. Gen. Miss. XVII. 6 en 7; Grad. p. II. etc.

2. Men mag geen stukken zingen, die niet tot den H. Dienst behooren, welke verricht wordt, en veel minder daarvoor de

(1) Rev. d. Sc. Eccl. 1875. p. 428; (2) Ibid. p. 436.

voorgeschrevene gezangen weglaten. Caer. Ep. ibid. n. 11 (1). Rev. d. Sc. Eccl. 1873. p. 450.

3. De Mis moet volgens den ritus en de voorschriften van het Missaal gezongen en gelezen worden. Pius V. *Quo primum.* Pridie Idus Julii 1570 voor in het Missaal. (2)

4. In de Missen op Zon- en Feestdagen met meer plechtigheid *Solemniori ritu* gevierd .... moet volgens het voorschrift van het provinciaal Concilie van Utrecht de Celebrans alles voluit en met waardigheid zingen (integre semper graviterque), wat het Missaal voorschrijft als moetende gezongen worden. Ook het koor zinge wat hem aangewezen is, en het late uit zucht naar bekorting geen gedeelte onafgedaan (in absoluta) *Quaevis hisce contraria consuetudo tamquam abusus abrogetur. Syn. Prov. Ultr.* T. V. *c. II. p.* 198.

De Prosyn. Harl. 1868 verklaart dat hier bedoeld zijn: „1°. Alle Missen met Diaken en Subdiaken. 2°. Alsmede die op zeer plechtige Feesten als: Kerstmis, Drie-Koningen, Paschen, Pinksteren, H. Sacramentsdag, Hemelvaart van Maria, Allerheiligen enz."

---

(1) N. B. 1. An in Missa conventuali cani semper debeant *Gloria, Credo*, totum graduale, offertorium, praefatio et *Pater noster?* R. Affirmative, Juxta Caer. Ep. et amplius. 14 Apr. 1753. Rev. d. Sc. Eccl 1873. p. 454.

2. An Sacerdos celebrans Missam conventualem ..... posset prosequi eo tempore quo a choro cantatur symbolum . . , R. non posse. 17 Dec. 1695. F. 227.

(2) In strijd hiermede is bijv. na de elevatie *Rorate Caeli* te zingen en *Benedictus*, zelfs *Pater noster!* enz. niet te zingen.

Zoo: op Pinksterdag vóór de mis *Veni Creator* te zingen en de Sequentia *Veni Sancte Spiritus* weg te laten! enz.

§ 2. *Bijzondere Regels.*

Bemerking. Om deze regels te verduidelijken worden zij toegepast op de gezangen van den 1en Zondag van den Advent. Grad. p. 1. Verkortingen zie bl. 165.

Asperges me Grad. p. 1* (1)

P. Asperges me,
2 *V. Z.* Domine, hyssopo et mundabor.
K. Lavabis ..... dealbabor.
2 *V. Z.* Ps. Miserere mei Deus,
K. Secundum ..... tuam.
2 *V. Z.* Gloria ..... sancto.
K. Sicut erat ..... Amen.
2 *V. Z.* Asperges me,
K. Domine ..... dealbabor.
P. ℣. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam. (T. P. Alleluja.)
K. ℟. Et salutare tuum da nobis. (T. P. Alleluja.)
P. ℣. Domine exaudi orationem meam.
K. ℟. Et clamor meus ad te veniat.
P. ℣. Dominus vobiscum.
K. ℟. Et cum spiritu tuo.

P. *Oremus.*

Exaudi nos.... (met de cadens *fa re.* Dir. Chori p. 54*).

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, aeterne Deus; et mittere digneris Sanctum Angelum tuum de coelis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet, atque defendat omnes

(1) Volgens Castaldi. Rev. d. sc. Eccl. 1871, p. 192.

habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

In den Paaschtijd in plaats van Asperges

VIDI AQUAM.

P. Vidi aquam,
2 *V. Z.* Egredientem de templo.
K. A latere ..... Alleluja.
2 *V. Z.* Ps. Confitemini ... bonus.
K. Quoniam enz. als boven.

Introitus.

1. „De Introitus mag niet begonnen worden dan wanneer de Celebrans aan het altaar is." Grad. p. II en S. R. C. 14 Apr. 1735. F. p. 239 (alii 1753.)

2. Hij wordt geintoneerd in feriis et Festis simplicibus door één; in Festis semiduplicibus et in Dominicis door twee; op plechtige Feesten door vier voorzangers. Grad. ib.

3. De Introitus vordert statige opgewektheid, *quasi voce praeconis ad divinum officium vocat.* (1)

4. Het Caeremoniale zegt: „Terwijl de Bisschop aan den voet van het altaar de Confessio doet, houdt het orgelspel op, en begint het koor den Introitus." l. 2 c. 8 n. 30. Hetzelfde kan in alle missen gevolgd worden.

(1) Observat Franchinus, zegt de kardinaal Bona, S. Gregorium in nocturnis responsoriis vehementer et dissolute somnolentos ad vigilandum hortari, in Antiphonis plane et suaviter sonare; in introitibus quasi voce praeconis ad divinum officium evocare; et in alleluja et versibus divino jubilo dulciter gaudere; in tractibus et gradualibus protente atque humiliter procedere; in offertoriis et communionibus quamdam servare mediocritatem. Rev. theol. 1860. p. 369.

5. De afwisseling waarmede de Introitus gezongen wordt is de volgende:

V. Z. Intoneeren tot de eerste rustlijn: *Ad te levavi.* Grad. p. 1.

K. Gaat voort tot aan Ps. *animam meam ..... non confundentur.*

NB. In den Paaschtijd voegt hij er tweemaal Alleluja bij, tenzij deze er reeds staan. Zie Grad. p. 3*—6*.

V. Z. Ps. eerste gedeelte. *Vias tuas, Domine, demonstra mihi.*

K. Tweede gedeelte: *et semitas tuas edoce me.*

V. Z. Gloria .... Sancto.

K. Sicut erat .... Amen.

V. Z. Ad te levâvi.

K. Het overige. (Volgt de herhaling tot den Ps.)

Deze herhaling geschiedt altijd 1°. Wanneer *Gloria Patri* wordt weggelaten: als op Passie-Zondag enz. 2°. Wanneer het orgel niet speelt. 22 Juli 1848. F. 240.

6. Het gebruik om buiten deze gevallen de herhaling van den Introitus door orgelspel te vervangen wordt getolereerd, ofschoon het meer volgens den geest der Kerk is dien met zang te herhalen, daar de rubrieken den Celebrans veroorloven[1], onder het *Kyrie* te gaan zitten. (1)

Kyrie.

1. Het moet als een smeekgebed om ontferming gezongen worden.

2. „De antiphoon van den Introitus herhaald zijnde, zet „het koor in (*imponit*), en zingt afwisselend (*alternatim*) met

(1) De zucht om de officieele kerkgezangen in te korten of achter te laten is voornamelijk te danken aan die overmatig lange muziekmissen waarbij de muziek hoofdzaak schijnt te zijn. De Palestriaansche missen hebben doorgaans dit gebrek niet.

„één voorzanger (singulis cantoribus) of met een tweede „koor driemaal *Kyrie eleison*, driemaal *Christe eleison* en „nogmaals driemaal *Kyrie eleison.*" Grad. p. III.

3. „Het orgel speelt d.i. begeleidt om de beurt (*pulsatur „alternatim.*) Caer. l. 1. c. 28 n. 9.

4. De afwisseling kan zijn:

1e *K.* Kyrie ... met orgel.

V. Z. of 2e *K. Kyrie* zonder of met orgel enz.

Laatste *Kyrie.* Allen met orgel.

Bauldry stelt voor: 1e *Kyrie* door *V. Z.*, *eleison* door 1e *K.*; 2e Kyrie door 2e *K.*; 3e Kyrie door 1e *K.* enz.

Het eerste koor is samengesteld uit de lagere, het tweede uit de hoogere stemmen enz. Zie Lans bl. 80.

5. Zingt men Gregoriaansch dan neme men den zang zoo als deze voor verschillende Tijden en Feesten is aangegeven. Grad. p. 6*—46*. Hetzelfde onderhoude men voor de overige gezangen, *Gloria* enz.

Gloria in excelsis.

1. *P.* zingt *Gloria in excelsis* volgens een der melodieën Grad. ut supra; of Dir. Chori p. 64*; of Missale, ordo Missae. De Gloria voor den Paaschtijd is apocrief.

2. „Vervolgens antwoordt het geheele koor *Et in terra pax „hominibus* (en gaat voort ten einde toe) of zingt (het overige) „om de beurt met de voorzangers" (alternatim cum cantoribus) een, twee of vier zoo als bij den Introitus is gezegd.

3. Ook hier speelt het orgel afwisselend *pulsatur alternatim* Caer. Ep. ut supra.

4. De *Gloria* geheel zonder zang met het orgel spelen is ongeoorloofd (abusus omnino tollendus. 19 Sept. 1654. F. 225) item, dien in te korten. 11 Sept. 1847 bij Haberl. § 22.

5. Wanneer er slechts een of twee zangers zijn, kan men

om het andere vers zingen en spelen, immer die verzen zingende waaraan eene hoofdbuiging verbonden is, alsook het slotvers.

6. Op gewone zangkoren volge men deze indeeling:

All. Met orgel *et in terra pax hominibus bonae voluntatis.*

V. Z. Of koor van altstemmen met of zonder orgel: *Laudamus te.*

K. Met orgel *Benedicimus te* en zoo verder.

All. *Cum Sancto Spiritu ... Amen.*

Castaldi enz. stelt voor: *V. Z. et in terra pax,* 1e *K. hominibus bonae voluntatis,* 2e *K. Laudamus te* enz. Rev. d. sc. Eccl. 1874. p. 192.

Andere indeelingen zijn ook geoorloofd, welke dan door den Directeur worden bepaald. Haberl. § 47.

De Gloria, een Lofzang zijnde, vordert opgetogenheid, drie verzen echter bevatten een smeekgebed, nl. *qui tollis ... qui tollis ... qui sedes.*

Dominus vobiscum.

Het orgel geeft den toon aan, doch begeleidt den Celebrant niet, organo cessante. Caer. l. 2 c. 8 n. 39.

P. *Dominus vobiscum.* Grad. p. 68*.

All. *Et cum spiritu tuo.*

Men geve acht: 1°. het accent op *spi* en *tu* van *tuo* te zetten en niet op *et* noch op *cum* noch op *o*; 2°. de twee woorden niet tot een te maken en niet te zingen *et cum spiritutuo*; 3°. de decrescendos te onderhouden.

P. *Oremus. Déus* etc. Zie Direct. Chori p. 51* de Tonis Orationum. of Caer. Ep. l. 1 c. 27.

All. *Amen.* Grad. p. 68*.

Epistola.

1. Het *Epistel* wordt gezongen door den Subdiaken. Rit. Celebr. VI. 4; of door een Lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum celebrantis, ibid. 8; of door den Celebrans, ex Rubr. gen.

2. De wijze om het Epistel te zingen, zie Direct. Chori p. 66*. cf. Rev. d. sc. Eccl. 1874. p. 470.

3. Het orgel zwijgt, en op het einde antwoordt niet het koor maar de Misdienaar *Deo gratias.*

4. Op dagen dat er verscheidene Lectiones zijn, kan men zich bepalen bij het zingen van de laatste. De Herdt p. 1. n. 40. I.

Graduale.

1. „Na het *Epistel* of na de *Lectio* beginnen twee voor„zangers het Graduale tot aan het rustteeken, en allen „vervolgen dien tot aan het vers met behoorlijke aandacht, „debita cum attentione." Grad. p. III. Deze bijzondere aandacht wordt gevorderd én om de moeielijkheid van dien zang én om den ernst en nadruk waarmede hij moet gezongen worden.

„Twee voorzangers zingen het geheele vers.

„Volgt er Alleluja, Alleluja met een vers, dan wordt het „eerste Alleluja door twee voorzangers (dezelfde of andere) „gezongen tot aan de neuma of het teeken :|:; het koor „echter herhaalt Alleluja en voegt er de neuma bij, de „lettergreep *a* aanhoudende. Twee voorzangers intoneeren ver„volgens het vers en het koor vervolgt. Na het vers herhalen „dezelfde voorzangers Alleluja, en het koor voegt er alleen „de neuma bij." Grad. p. III.

2. Het orgel begeleidt dezen zang. Caer. l. 1. c. 28. n. 9.

3. Duurt deze zang wat lang dan kan de Celebrans gaan zitten.

Voorbeeld: 1e Zondag van den Advent. Grad. p. 2.

2 *V. Z.* *Universi.*

K. *Qui te expéctant non confundéntur, Dómine.*

2 *V. Z.* ℣ *Vias tuas ..... edoce me.*

Hierna moet een weinig gewacht worden, om door het orgel den toon te laten aangeven, dewijl deze gewoonlijk bij Alleluja enz. verandert, gelijk ook de stemming des zangers veranderen moet, daar hij overgaat tot een Jubelzang. (In Alleluja et versibus divino Jubilo gaudet bl. (1)).

Alleluja.

2 *V. Z.* *Allelúja* tot :|:

K. *Allelúja* met de volgende noten (neuma) (1).

2 *V. Z.* ℣ *Osténde.*

K. *Nobis, Dómine ..... da nobis.*

2 *V. Z.* *Allelúja* als boven tot :|:

K. De volgende noten (de neuma).

Tractus.

1. „Van Zondag Septuagesima tot Paschen wordt Alleluja „met het daarop volgend vers weggelaten, en in de plaats „daarvan een *Tractus* gezongen, waarvan elk vers door twee „voorzangers geintoneerd en door het geheele koor vervolgd „wordt." Grad. p. III. Zie ook Grad. p. 63 et 64. Dominica in Septuagesima.

Ook de *Tractus* staat gewoonlijk in een anderen kerktoon, omdat ook deze van een ernstigeren aard is en met ernst en deemoed wat langzamer moet gezongen worden. (In tractibus protente et humiliter procedit.)

2. Is de Tractus al te lang, zoo als op Palm-Zondag, dan

(1) Over de reden der neumas, zie Lans 2e Afd. Hoofdst. II. § 1. bl. 54

zijn eenige Rubricisten van gevoelen dat men dien kan inkorten. Van Collegiale kerken echter zegt de S. R. C. Tractum integre canendum, cum organum non pulsatur. Decr. ined. 7 Sept. 1861. Rev. Th. 1861. p 431, 15 en p. 439.

3. Zingt men eene Mis, waarin de Tractus ontbreekt, dan neemt men dien uit het Commune Sanctorum. Grad. p. (15) en volgende.

Alleluja enz. in den Paaschtijd.

1. „In den Paaschtijd (van beloken Paschen tot Zaterdag na „Pinksteren) wordt het Graduale weggelaten, en daarvoor „gezongen Alleluja Alleluja met een vers op gelijke wijze „als boven gezegd is. Daarop volgt onmiddelijk één Alleluja „dat door twee voorzangers gezongen wordt tot de neuma, „en het koor voegt de neuma er bij. Het (tweede) vers met „één Alleluja wordt gezongen als boven vermeld is.." Grad. p. III en IV.

2. Wordt er eene eigen Mis gezongen, waar men deze Alleluja's met de verzen niet vindt, dan neemt men deze uit het Commune Sanctorum. Grad. p. (15) en volg.

Voorbeeld: Dominica in Albis. Grad. p. 252.

2 *V. Z.* 1e *Alleluja* tot :|:
K. 2e *Alleluja* met de neuma.
2 *V. Z.* ℣ *In die* |
K. *resurrectionis meae, ... in Galilaeam.*
2 *V. Z.* 3e *Alleluja* tot :|: (NB. dikwijls verandert hier de toon.)
K. de neuma.
2 *V. Z.* *Post dies octo* |
K. *Januis . . . . . Pax vobis.*
2 *V. Z.* 4e *Alleluja* tot :|: als de 3e Alleluja.
K. de Neuma.

Sequentia of Prosa.

1. Vroeger heette men de ontwikkeling van *Alleluja* Sequentia, thans dragen eenige dichtstukken dien naam, welke na de herziening van het Missaal tot vijf herleid zijn, nl. *Victimae Paschali laudes* voor het Paaschfeest; *Veni Sancte Spiritus* voor het Pinksterfeest; *Lauda Sion Salvatorem* voor H. Sacramentsdag en *Stabat Mater* voor het Feest der Zeven Weeën van O. L. V. (*Dies irae*. Zie Mis der Overledenen.)

2. Deze, als zijnde iets eigenaardigs aan de feestelijkheid van die dagen, moeten niet achtergelaten, veel minder door iets anders vervangen worden.

3. Zij moeten met feestelijk opgewekten toon en met de haar eigene gevoelens gezongen worden.

4. Het Graduale p. IV zegt: „Zij kunnen bij beurten door „een der voorzangers met afwisseling van het koor gezongen „worden." Alternatim a singulis cantoribus et Choro. Anderen verlangen eene afwisseling van twee koren. Bij voorbeeld, Grad. bl. 232:

Een *V. Z. Victimae* . . . . . *christiani* ||
K. Agnus . . . *peccatores* ||
Een ander *V. Z. Mors et vita* . . . *vivus* || en zoo verder.
2 *V. Z.* Alleluja tot de neuma.
All. de neuma.

Evangelie.

1 *P. Dòminus vobiscum.* Zonder orgel.
All. et cum Spíritu | *tuo.* Met orgel.
P. Sequentia of *Initium* enz. Zonder orgel.
All. Glória tibi, | *Domine.* Grad. p. 68*. met orgel.

2. Tonus Evangelii. Zie Direct. Chori p. 66* cf. Rev. d. Sc. Eccl. 1874. p. 473.

3. De Misdienaren alleen antwoorden op het einde: *Laus tibi, Christe.*

4. De *Passio Domini* heeft eene eigene wijze. Zie of afzonderlijke boeken of Direct. Chori p. 67*. Geen leeken mogen daarvan een gedeelte zingen, bijv. het volk vertegenwoordigen. 16 Jan. 1677. F. 321. De Passie moet door drie Diakens of door den Celebrans, den Diaken en den Subdiaken, mits deze Diaken zij, gezongen worden.

Credo.

1 *P. Credo in unum Deum* altijd op dezelfde wijs. Direct. Chori p. 68*. Deze woorden moet het koor niet herhalen, maar „het laat er onmiddelijk op volgen *Patrem omnipo-*„*tentem*, zoo voortgaande tot het einde, of afwisselend met „de voorzangers." Grad. p. IV. Castaldi enz. laten twee koren elkander afwisselen, doch zij willen dat *Et homo factus est* door allen zal gezongen worden. Rev. d. Sc. Eccl. 1874. p. 192.

2. De verzen van het Credo mogen niet met orgelspel afgewisseld worden, maar moeten allen en met duidelijke stem zoo gezongen worden, dat zij door de geloovigen goed verstaan worden. Caer. Ep. l. 1 c. 28 n. 10 en S. R. C. 10 Mart. 1657. F. 227 en 7 Sept. 1861. Rev. Th. 1861. p. 431.

3. Nog veel minder is het geoorloofd in het Credo woorden om te zetten of weg te laten of te herhalen gelijk zoo menigwerf in muziekmissen plaats vindt. Wanneer de zin verstoord is of woorden weggelaten zijn mogen zij niet gezongen worden.

4. Ook is het verboden het Credo af te breken en niet voluit te zingen.

5. In conventueele Missen mag de Celebrans onder het

zingen van het Credo niet voortgaan met de Offerande. S. R. C. 17 Dec. 1695 F. 227. Ook voor andere Missen is dit hier verboden. Syn. Prov. Ultr. p. 198, althans voor Missen met drie Heeren en ook zonder deze op plechtigere feestdagen Prosyn. Harl. 1868. Zie bl. 517.

6. Het Caer. Ep. noemt bij het Credo het orgel niet.

Wanneer echter het Credo begeleid wordt moet dit zeer eenvoudig gebeuren en zonder belemmering van den zang, die gewoonlijk eene meer losse beweging vordert, en daarom is het verkieslijker dat het orgel niet speelt. Haberl. § 47. S. 193.

Offertorium.

1. „Het offertorium wordt gelijk de Introitus door één, „twee of vier voorzangers geintoneerd en door het koor voort„gezet." Grad. p. IV. De organist begeleidt den zang en gaat verder voort met het spel tot aan de Prefatie: *Interim dum haec omnia fiunt pulsatur organum* Caer. Ep. l. 2. c. 8. n. 58.

2. In den Paaschtijd wordt er een Alleluja bijgevoegd zoo deze er niet reeds staat. Zie Grad. 71*. *Pro offertorio.*

Prefatie.

1. De Prefatie is de plechtigste zang van de Mis. Zoo ergens dan moet hier het gansche koor met telkens klimmende opgewektheid antwoorden. (1)

2. Het orgel begeleidt den Celebrans niet, tenzij deze het mocht verlangen en dan nog maar zeer zacht en eenvoudig, maar de antwoorden van het koor ondersteunt het krachtig.

3. Men geve wel acht, dat men in Ferialibus, zoo als op Aschdag enz., bij de Palmwijding enz., alsmede in alle Requiem-

(1) Over de schoonheid van dezen zang bij Haberl. § 47 S. 193.

missen de prefatie in tono Feriali zingt en bijgevolg ook moet beantwoorden. Zie Grad. p. 69* Ad Praefationes in Tono feriali.

Op Zon- en Feestdagen gebruikt men altijd den Tonus festivus. Zie Grad. p. 68*.

4. Men onderhoude goed de cresc. en dimin.

P. *Per omnia saecula saeculorum.*

All. *Amen;* (*men* podatus).

P. *Dominus vobiscum.*

All. *et cum spíritu* | *tuo.* (*tu* clivus)

P. *Sursum corda.*

All. *Habémus ad Dóminum.* (*bé* scandicus), (*Do* podatus) (*num* clivus.)

P. *Gratias agamus Domino Deo nostro.*

All. *Dignum*|, *et justum est.* (*Dign.* Scandicus), na dignum een kleine rust en *et justum est* met meer nadruk. (*jus* podatus); (*est* clivus.)

Sanctus

1. Zang der hemellingen in aanbidding; dus moet deze statig en met majesteit gezongen worden.

2. Hij wordt gezongen tot *Benedictus* exclusive en men moet zorgen dat men daarmede voor de Elevatie gedaan heeft. „Quo finito et non prius elevatur Sacramentum." Grad. p. IV.

3. In de plaats daarvan mag men niet iets anders zingen. 1 Sept. 1838. F. 246. Dit geldt ook van *Benedictus.*

4 Het orgel kan hier om de beurt medespelen „pulsatur alternatim." Caer. l. 1. c. 28. n. 9.

5. De indeeling welke *kan* gevolgd worden, is:

V. Z. Sanctus.
K. Sanctus.
V. Z. Sanctus, Dominus Deus Sabaoth.
K. Pleni sunt .... gloria tua.
V. Z. of *All. Hosanna in excelsis.*

Consecratie enz.

1. Daaronder zwijgt het koor, en het stelt zich met de anderen in aanbidding „Tunc silet chorus et cum aliis adorat." Grad. p. IV. Id. Caer. Ep. l. 2. c. 8. p. 70.

2. Van het orgel zegt het Caer. Ep. l. 1. c. 28. n. 9: „*dum elevatur SS. Sacramentum, graviori et dulciori sono pulsatur*, en l. 2. c. 3 n. 70: „*cum omni tunc melodia et gravitate pulsandum est.*" Id. 3 Aug. 1839 enz. Doch hier is het de gewoonte, dat het orgel zwijgt.

3. Is het hier of daar toegestaan om iets ter eere van het H. Sacrament te zingen, dan is deze vergunning plaatselijk en altijd onder beding, dat *Benedictus* niet worde achtergelaten. 1 Sept. 1838. F. p. 246. Het is ook niet raadzaam, dat dit plaats vindt, want het is oorzaak dat de Celebrans niet op zijn tijd het *Pater noster* kan zingen, en dit niet te zingen is tegen alle rubrieken en ook zeer onpassend. Men blijve liever na de Consecratie eenige oogenblikken langer in aanbidding.

Benedictus.

1. „Nadat de Elevatie heeft plaats gehad, zingt het koor Benedictus." Grad. p. IV en Caer. Ep. l. 2. c. 3. n. 71. Ja deze moet *na* de Elevatie gezongen worden. S. R. C. 12 Nov. 1831 ad 33. F. 230.

2 *V. Z. Benedictus .... in nomine Domini.*
All. Hosanna in excelsis.

Men zinge met eerbied, wat langzaam, als nog onder den diepen indruk van het groot geheim dat zoo even voltrokken is.

Pater Noster.

P. Zonder orgel. *Per omnia . . .*

All. Met orgel *Amen.*

P. Oremus . . .

Et ne nos inducas in tentationem.

All. Met orgel *Sed libera nos a malo.* Grad. p. 69*.

3. In tono feriali verheft *a* zich niet tot *mi* maar blijft op *re*. Zie Grad. p. 70*.

Pax Domini.

P. Zonder orgel *Per omnia* enz.

All. Met orgel *Amen.* Grad. p. 70*.

P. Pax Domini enz.

All. et cum spíritu tuo. Altijd hetzelfde *ut ut . . . . ut re* (podatus).

Agnus Dei.

1. „Na het antwoord op *Pax Domini* zingt men driemaal „*Agnus Dei.*" Grad. p. IV.

2. Het orgel kan hier met afwisseling spelen, alternatim. Caer. Ep. l. 1 c. 28 n. 9.

3. Het gevoel waarmede *Agnus Dei* gezongen moet worden is uit de woorden gemakkelijk af te leiden.

4. De indeeling kan zijn:

V. Z. 1e *Agnus Dei.*

K. 2e *Agnus Dei.*

V. Z. 3e *Agnus Dei*, doch *All. Dona nobis pacem.*

Communio.

1. „Nadat de Celebrans den kelk genuttigd heeft zingt het „koor de Antiphoon welke *Communio* genoemd wordt; een, „twee of vier voorzangers intoneeren, zoo als bij den Introitus „gezegd is." Grad. p. IV.

2. Wordt echter de Communie uitgedeeld en de *Confiteor* door den Diaken gezongen, (1) dan wacht men met den zang tot dat de Communie is uitgedeeld.

3. Wordt de Confiteor slechts gebeden, dan kan men een weinig wachten en volgens het Missaal onder de uitdeeling der Communie de Communio zingen „*Interim a choro can-„tatur antiphona quae dicitur Communio.* Rit. Celebr. X. 9.

4. Indeeling. Grad. p. 3.

V. Z. Dominus |

K. dabit enz.

5. In den Paaschtijd *Alleluja* er bij zoo deze niet reeds de Antiphoon eindigt. De modulaties daarvoor in verschillende tonen vindt men Grad. p. 72* *Pro Communione.*

Ite Missa est, Benedicamus.

1. „De Celebrans of de Diaken zingt *Ite Missa est* of „*Benedicamus Domino.*" Grad. p. IV. Zie Missale *Canon Missae* op het eind; en Grad. op het einde der Missen p. 9*—46* of Direct. Chori. p. 77*.

---

(1) Dit geschiedt in eene Pontificale Mis Caer. Ep. l. 1. c. 9. n. 6 en l. 2. c. 29. Ook in de cathedralen zelfs bij afwezigheid van den Bisschop ib. c. 30 n. 4 en kan ook volgens Bauldry enz. geschieden in andere plechtige Missen Rev. d. Sc. Eccl. 1874 p. 480. De wijze waarop Confiteor gezongen wordt staat Direct. Chori p. 77*; in de tegenwoordigheid van een Bisschop knielt men bij de woorden *tibi Pater* en *te Pater*. Caer. Ep. l. 1. c. 25 n. 1.

2. „Het is eene loflijke gewoonte dat het koor op gelijke „wijze antwoordt *Deo gratias*" ibid. De gewoonte echter om op Ite Missa met het orgel alleen te antwoorden mag men behouden 11 Sept. 1846. F. 246.

3. Dewijl het Graduale *Deo gratias* niet opgeeft, plaatse men de woorden Deo gratias lettergreep voor lettergreep op ite Missa est enz. als volgt:

I-te-e - - - - Missa est
De o-o - - - - grati-as.

In feriis p. 42* Benedicämus Dómino
De-e-o gra-ti as.

In Dom. Adv. et Quadr. p. 44* Be ne di cä mus Do-o-mi no
De e e e-o gra-a-ti as.

In Vig. Nat. enz. p. 46* Benedicä-mus Do-o-o-mino
De-o-o-o-gra tias

gra op de laatste noot van die o.

Sit Nomen Domini benedictum.

Bisschoppelijke zegen.

B. ℣. *Sit nomen Domini benedictum.*
All. ℟. *Ex hoc núnc,| et usque in sáeculum.*
B. ℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*
All. ℟. *Qui fecit| coelum et terram.*
B. Allen knielen. *Benedicat vos enz.*
All. *Amen.* fā, fā.

§ 3. *Bijzonderheden de Requiem-Mis betreffende.*

1. Ten strengste vordert de S. R. C. dat in deze Missen alles gezongen wordt, wat voorgeschreven is: „*vel non*

„celebrandas Missas defunctorum, vel canenda esse omnia „quae precationem suffragii respiciunt" 11 Sept. 1847 F. 225 en 9 Mei 1857 Schneid. p. 293. In het bijzonder worden als verplichtend opgegeven de Tractus *Absolve* en *Dies irae* 27 Feb. 1847 F. 276. Ofschoon toegestaan wordt om in daagsche Missen van het *Dies irae* eenige strophen (niet die welke een smeekgebed bevatten) over te slaan. 12 Aug. 1854. ad 12. F. 277.

2. Het ligt in den geest der Kerk om bij de Getijden en de Missen der overledenen noch orgel noch muziek of meerstemmigen zang te gebruiken. Caer. Ep. l. 1. c. 28 n. 13. Nochtans de gewoonte om ook in deze plechtigheden het orgel te gebruiken kan blijven bestaan, mits het spel bedaard en treurig is. 31 Mart. 1629. F. 317. Hetzelfde kan van de muziekmissen gezegd worden.

3. Bij den *Introïtus* wordt de Antiphoon *Requiem* herhaald.

4. *Kyrie* als boven bl. 521.

5. De *oratie* wordt in tono feriali simplici gezongen, zonder eenige cadens. Direct. Chori p. 52* en Caer. Ep. l. 1 c. 27 n. 1.

6. De *Graduale „Requiem"* zoo deze gezongen wordt en de *Tractus* zoo als boven. *V. Z. Requiem K* aeternam .... tot ℣. *V. Z.* ℣. *In memoria* tot het einde.

V. Z. Absolve. K. vervolgt; *V. Z. et gratia K.* vervolgt *V. Z. Et lucis aeternae K.* vervolgt.

Dies irae V. Z. en *K.* beurtelings.

7. Het *Evangelie* als boven.

8. *Offertorium. V. Z. Domine Jesu Christe, K.* vervolgt tot het vers. *V. Z.* het vers *Hostias* in zijn geheel. *K.* hervat bij * *Quam olim ..... ejus.*

9. *Praefatie* in tono feriali.

10. *Sanctus* als boven. Item *Benedictus.*

11. *Pater noster* in tono feriali.

12. *Agnus Dei* als boven *All.* „*Sempiternam.*"

13. *Communio. V. Z. Lux aeterna. K. luceat* enz. tot het vers. *V. Z.* ℣. *Requiem* geheel. *K. Cum Sanctis* enz.

14. *P. Requiescant in pace. All. Amen* (fa, fa *sol.*)

15. *Libera* wordt zoo als het Rituale voorschrijft door den clerus om de lijkbaar gezongen zie bl. 251. Laat men echter dezen zang over aan het koor dan volge men deze indeeling:

Een *V. Z. Libera me Domine. K.* vervolgt tot het vers.

Een *V. Z.* ℣ *Tremens factus sum ..... ventura ira.*

K. Quando coeli movendi sunt et terra.

Een *V. Z.* ℣ *Dies illa .... amara valde.*

K. Dum veneris judicare saeculum per ignem.

Een *V. Z. Requiem ..... luceat eis.*

K. Libera me ..... saeculum per ignem.

Een Voorzanger met het eerste koor *Kyrie eleison.*

2e *K. Christe eleison.*

All. Kyrie eleison. Zie verder bl. 253.

NB. Kyrie enz. wordt altijd door het Z. K. gezongen; al zingt de Clerus ook het voorafgaande. Rit. Rom.

§ 4. *Hymnen, Psalmen en Responsoria buiten de Vespers en Metten.*

1. Heeft men een koor dat volgens hoogere en lagere stemmen is ingedeeld, dan zingt men de Hymnen als Veni Creator, Pange lingua, Vexilla regis, Te Deum laudamus enz. gevoegelijk met afwisseling van beide koren. Zoo niet dan zingen twee of vier *V. Z.* en het koor beurtelings eene geheele stroof of vers. Anders wordt de zang te eentoonig. Zij worden naar de versmaat voorgedragen en vorderen gewoonlijk eene levendige beweging. Haberl. § 47 S. 192.

2. Hetzelfde kan onderhouden worden met de Psalmen, en

van deze moet slechts het eerste vers een aanhef hebben, die zelfs wegvalt wanneer de tonus ferialis, zoo als bij boetgebeden enz. gebezigd wordt, zie bl. 213. Over *Magnificat* echter en *Benedictus Dominus Deus Israel* zie bl. 130 IV. 3. De Psalmen vorderen een gullen, levendigen en opgewekten toon met pausen na de mediatio en na de Finalis. Zie bl. 131.

3. Soms wordt echter de indeeling in de Rubrieken aangegeven zoo als voor *Gloria, laus* in de Processie van Palm-Zondag. Zie Grad. p. 177. De Celebrans met de zangers, die buiten de kerkdeur zijn gebleven, herhalen *Gloria, laus* enz.

4. De Responsoria worden gezongen als volgt:

V. Z. Intoneert tot de eerste rustlijn |.

K. Vervolgt tot het vers.

V. Z. Zingt het geheele vers en het *K.* hervat het eerste gedeelte volgens aanwijzing.

Zij vorderen eene krachtige en opgewekte voordracht. Haberl. § 46 S. 190.

5. De antiphonen worden door *V. Z.* geïntoneerd en door het koor vervolgd.

6. De lofzang *Te Deum* kan voorgedragen worden met afwisseling van *V. Z.* en Koor, of van 1e *K.* en 2e *K.*; of van *K.* en de gansche kerk.

P. *Te Deum laudamus.* *All.* vervolgen het eerste vers.

V. Z. of 1e *K.* *Te aeternum* enz.; *K.* of 2e *K.* *Tibi omnes Angeli* enz. Eenige verzen echter kunnen door *All.* gezongen worden. Dit voegt voornamelijk bij *Pleni sunt coeli* enz. dat hooge stemming, kracht en majesteit vordert; bij *Te ergo quaesumus* dat rustiger, langzamer en smeekend moet voorgedragen worden; en aan het slot *In te Domine speravi* enz. Haberl. § 47 S. 192. *Sanctus* echter *Sanctus Sanctus* moet immer beurtelings gezongen worden. S. R. C. 2 Mei 1801.

KERKELIJKE VOORSCHRIFTEN VOOR DE MISDIENAREN.

A. *Bij de plechtige Hoogmis.*

I. *Voor allen.*

1. De wijze waarop zij de kerk binnenkomen is vermeld bl. 156 XII. De Thuriferarius neemt het wierookvat mede.

2. Hunne gewone plaats in het presbyterium is bij de Credens waarop de Ceroferarii ook hunne kandelaars plaatsen.

3. Wanneer zij geknield of in staande houding zijn, keeren zij zich naar het Altaar.

4. Gaat het Presbyterium zitten, dan wachten zij om hetzelfde te doen, tot dat allen gezeten zijn, en maken te voren eene hoofdbuiging tot den Celebrans.

5. Telken male dat men het midden van het Altaar voorbij gaat, of het Presbyterium binnenkomt, of het verlaat, moet men naar het Altaar gewend eene kniebuiging doen met ééne knie. Is het H. Sacrament uitgesteld, zie bl. 155, 10.

6. Is men gezeten, en staat een der Officianten op, om zijn dienstwerk te verrichten, dan staan allen op en blijven overeind, tot dat deze weer gezeten is. Caer. Ep. l. 1. c. 13, n. 8.

7. Wat betreft het geknield zijn, het staan en het zitten volgen zij de voorschriften van het Missaal Rubr. Gen. XVII. 5—7.

a.) Onder den Psalm *Introibo*, geknield met matige stem mede antwoordende bl. 54—56.

b.) Zoodra de Celebrans het Altaar beklimt, staan.

c.) Bij den *Introitus*, id. tot het einde van het *Gloria in*

excelsis van den Celebrans; dan zitten, eene hoofdbuiging makende bij *Adoramus te; gratias agimus; Jesu Christe; suscipe.*

d.) Bij *Kyrie eleison*, mede antwoorden.

e.) Onder de *Oraties*, staan; uitgenomen in de Requiemmissen, waarbij men onder de Oraties knielt. Ook knielt men op de werkdagen van den Advent, van de Vasten, op de Quatertemperdagen en op de Vigilies, die vastendagen zijn, uitgenomen de Vigilie van Paschen, Pinksteren, Kerstmis, en de Quatertemperdagen in de Pinksterweek. Rubr.

Wordt de oratie, waaronder zij staan voorafgegaan van: *Flectamus genua*, dan knielen zij op eene knie tot dat de subdiaken antwoordt *Levate.*

f.) Onder het *Epistel* enz. staan (1). Komt er eene kniebuiging voor, dan knielen zij mede.

g.) Onder het *Evangelie* staan; doet de Diaken een kniebuiging, zij doen insgelijks; behalve de Ceroferarii, deze blijven hier even als de Subdiaken onbewegelijk staan.

h.) Onder het *Credo* van den Celebrans staan, verder zitten; eene hoofdbuiging makende bij *Jesum Christum; et incarnatus est .... homo factus est; simul adoratur.*

Gaat de Diaken de bursa halen, dan richten ook zij zich op en blijven zij staan tot dat deze weder gezeten is.

i.) Na *Oremus* bij het *Offertorium*, zitten.

j.) Onder de *Praefatie*, staan.

k.) *Sanctus*, geknield tot na de Elevatie, met den Celebrans het hoofd gebogen houdende tot aan *Benedictus*, waarbij men het kruisteeken maakt.

---

(1) Aldus de Rubricisten omdat de Subdiaken in functie is, ofschoon het Missaal het Presbyterium laat zitten. XVII. 7.

l.) Na de *Elevatie* blijft men op de dagen hierboven onder letter *e*) vermeld geknield tot na *Pax Domini*. Op andere dagen staat men, bij *Agnus Dei*, *Domine non sum dignus* het hoofd gebogen houdende en op de borst kloppende. Bij de *Nuttiging* houdt men zich diep gebogen.

m.) Onder de *Communie*, dat is na de nuttiging van den kelk, zitten.

n.) Onder de *oraties*, zie *e.*)

o.) Onder *Benedicat vos*, geknield met gebogen hoofd.

p.) Onder het *Evangelie* staan.

8. Bij het heengaan volgen zij de orde van het binnenkomen.

II. *De Ceroferarii.*

1. De manier om de kandelaars te dragen en de kapel binnen te komen is beschreven op bl. 143 1 en 2. Doch zij plaatsen die nu niet op het Altaar maar op de credens.

2. Begeeft men zich processiesgewijze naar of door de kapel, dan gaat de Thuriferarius vooruit en houden zij zich aan weerszijden van den Kruisdrager. In dit geval doen zij evenmin als de Kruisdrager kniebuigingen voor het altaar.

3. De kandelaars worden verder niet meer opgenomen dan alleen bij het *Evangelie* van den Diaken. En zelfs worden zij ook hierbij niet gebruikt:

1°. in Requiem-missen, 2°. in de mis op Paasch zaterdag, 3°. op de Vigilie van Pinksteren en 4°. bij de Passie. In deze gevallen echter plaatsen zij zich zonder kandelaars naast den Subdiaken, zoo als in het volgend nummer nader beschreven wordt.

4. Zoodra de Celebrans den wierook gezegend heeft, komen zij beiden met (of zonder) de kandelaars voor het midden van het altaar en plaatsen zich aan weerszijden van den

Thuriferarius, maken te gelijk met den Diaken en Subdiaken eene kniebuiging en begeven zich naar den lessenaar van het Evangelie: nl. 1°. de Ceremoniarius, 2°. de Thuriferarius, 3°. de Ceroferarii. Daar plaatsen zij zich aan weerszijden van den Subdiaken achter den lessenaar met het gezicht naar den Diaken; en al knielt de Diaken enz., zij blijven met den Subdiaken onbewegelijk staan. Het Evangelie geëindigd zijnde komen zij te zamen in het midden voor het Altaar, knielen en gaan naar de Credens terug.

5. Onder de *Crucifixus* wanneer de Diaken de bursa komt halen lichten zij het groote velum op, zoo dit over den kelk gespreid is.

6. Bij het *Offertorium* helpen zij den Subdiaken het *humerale* omdoen.

7. Na de *Praefatie* ontvangen zij flambouwen, of halen die zelf onder de Praefatie om daarmede bij den *Sanctus* binnen te komen; zij komen te zamen in het midden voor het Altaar, knielen en plaatsen zich aan weerszijden van het Altaar op de laagste trede. Een poos na de *Elevatie* worden de flambouwen gewoonlijk weder weggebracht.

Deze worden echter tot na de Communie aangehouden: 1°. Wanneer de Communie wordt uitgedeeld, zoo als op Kerstnacht, Witten Donderdag, bij de Eerste Communie, enz.; 2°. in Requiem-missen en op vastendagen. Rit. Celeb. Miss. X. 8.

Er kunnen ook andere Bedienaars met flambouwen komen.

9. Wordt na de Mis de benedictie gegeven met het H. Sacrament, dan zorgen zij insgelijks voor de flambouwen, en kunnen deze behouden wanneer zij tegelijk met de anderen naar de Sacristie terugkeeren; hebben zij geen flambouwen dan dragen zij de kandelaars mede.

III. *De Acolythi.*

Zij zorgen:

1. Voor de *biretten a*) bij het binnenkomen, bl. 53; *b*) in geval er geen expositie is, bij het gaan zitten; *c*) bij het heengaan.

2. Indien er expositie of Benedictie is, voor het bijzetten van het *voetenbankje*.

3. Voor het bij tijds wegnemen van het *Missaal* wanneer het Altaar wordt bewierookt.

4. Voor de *kleederen* van den Diaken en Subdiaken bij het gaan zitten.

5. Om onder de Oratie het *Epistelboek* aan den Subdiaken te bezorgen.

6. Om na het Evangelie, het hollandsch *Evangelieboek* den Celebrans te overhandigen.

7. Voor de *Ampullen* bij het Offertorium. Wanneer de Subdiaken den kelk van de Credens opneemt, nemen zij de Ampullen en volgen hem naar den Epistelkant (Caer. Ep. l. 1. c. XI. n 10) en reiken die met de noodige eerbetuigingen den Subdiaken over.

8. Na de bewierooking van het Altaar voor de *Lavabo*.

9. Voor het *bellen*.

10. Voor het *humerale* van den Subdiaken op het einde van den *Pater noster* (Caer. Ep. l. 2. c. 8. n. 74).

11. In geval dat de Communie wordt uitgedeeld, voor het *Communiekleed*.

12. Voor de *Ablutio* waarbij zij de Ampullen aan den Subdiaken geven.

IV. *De Thuriferarius.*

1. Is hij alleen (zonder scheepjes-drager) dan houdt hij het scheepje bij het voetje in de linkerhand; en het wierook-

vat in de rechterhand zóó dat hij den duim door den grooten ring, en den middelsten vinger door den kleinen ring gestoken houdt, met dezen het deksel een weinig ophalende; beide handen houdt hij op gelijke hoogte. Caer. Ep. l. 1. c. XI. n. 7.

Is er een scheepjes-drager, dan houdt hij de linkerhand op de borst.

2. De wijze om het wierookvat aan te bieden staat op bl. 147. Heeft hij een superplis met wijde mouwen aan, dan moet hij deze voor dat hij het wierookvat aanbiedt, oplooien, om in zijne bediening niet gehinderd te worden. Caer. Ep. ibid.

3. In eene hoogmis met drie Heeren, zoo het geen Requiem-mis is, wordt de wierook gebruikt:

a.) bij de *Expositie* van het H. Sacrament.

b.) bij den *Introitus*, wanneer het Altaar en alleen de Celebrans bewierookt wordt.

c.) bij het *Evangelie* van den Diaken of bij het laatste gedeelte van de Passie, uitgenomen op Goeden Vrijdag. (1)

Nadat de wierook gezegend is, plaatst hij zich voor het midden van het Altaar tusschen de twee Ceroferarii, doet met dezen op het gegeven teeken eene kniebuiging en begeeft zich naar den lessenaar van het Evangelie: 1°. de Caeremoniarius, 2° de Thuriferarius, 3°. de Ceroferarii, 4°. de Subdiaken, 5°. de Diaken (Caer. Ep. l. 2. c. 8. n. 45.) Daar plaatst de Thuriferarius zich aan de linkerzijde van den Diaken, een weinig achterwaarts; en nadat de Diaken gezongen heeft *Sequentia*

(1) Al dragen de Ceroferarii de kandelaars niet op Paasch-zaterdag enz. (zie boven II. 3.) desniettemin wordt op deze dagen de wierook gebruikt.

enz. geeft hij het wierookvat aan den Caeremoniarius (1) (Caer. Ep. l. 2. c. 8. n. 46) of aan den Diaken. Hij zorge dat de rook in het zingen niet hindere en zet bijgevolg het wierookvat achter af. Na het Evangelie geeft hij het aan den Diaken om den Celebrans te bewierooken en houdt zich naast hem tegelijk met hem de hoofdbuigingen vóor en ná verrichtende.

4. Bij het *Offertorium* geeft hij het wierookvat, nadat het door den Celebrans gezegend is, aan den Diaken. Nadat het Altaar enz., en door den Diaken de Subdiaken bewierookt is, vervolgt de Thuriferarius de bewierooking van het presbyterium en van het volk: 1°. den Diaken met twéé ophalen; 2°. den Caeremoniarius met één ophaal; 3°. den scheepjes-drager; 4°. de Acolythi; 5°. de Ceroferarii ieder met één ophaal; 6°. het volk. Zie bl. 148, 5°.

5. Bij de *Elevatie*. Zie bl. 150, 9.

6. Bij de *Benedictie* met het H. Sacrament. Zie bl. 149, 8.

7. In *Requiem-missen* bedient men zich van wierook alleen: 1°. bij het *Offertorium* wanneer noch presbyterium noch volk maar alléén de Celebrans bewierookt wordt; 2°. bij de *Elevatie* waaronder de Subdiaken de bewierooking doet en 3°. bij de *lijkbaar* na de Mis, indien de Absolutio gezongen wordt.

B. *Bij bijzondere plechtigheden.*

1. Op *Aschdag* wordt er bij de Aschwijding wijwater en wierook gebezigd. Om de H. Asch te ontvangen, knielen zij twee en twee op de bovenste trede van het Altaar.

2. *Eerste Communie*, bl. 347.

3. Gedurige Aanbidding, processie, bl. 309.

(1) Rubrieken veronderstellen den Ceremoniarius zonder stok.

4. O. L. V. Lichtmis, kaarswijding, bl. 307.

5. Lijkplechtigheden, bl. 238—260.

6. Palm Zondag, Witte Donderdag, Goede Vrijdag, Paasch-zaterdag, bl. 331—334.

7. H. Sacramentsdag, processie, bl. 338.

III. VOOR DE KOSTERS.

I. *Omtrent de versieringen.*

1. Versieringen kunnen worden aangebracht zoo buiten als binnen de kerken (Caer. Ep. l. 1 c. 12.)

2. Op een Tabernakel waarin het H. Sacrament rust, mag niets zelfs geen Reliquieën (S. R. C. 3 Maart 1821 F. 135 en 12 Maart 1836) geplaatst worden; wil men het versieren, dan omhange men het met kostbare zijden stoffen, wit of in de kleur van den dag. Zwarte omhangsels zijn niet geoorloofd, men neme daarvoor paarsch.

3. De versiering zij in overeenkomst met de feestelijkheid (Caer. Ep. ibid.) De gedurige Aanbidding behoort tot de grootste feestelijkheden Syn. Harlem c. XXI. p. 79.

4. Het is de gewoonte om in den Advent, in de Vasten en op Boetedagen alle versierselen, zoo als bloemen enz. van het altaar te verwijderen. Op dien regel maken echter eene uitzondering:

1°. De Feesten. 2°. Eene plechtige Aanbidding. 3°. De derde Zondag van den Advent en de vierde indien deze met de Vigilie van Kerstmis te zamen valt. 4°. De vierde Zondag van de Vasten. 5°. Op Palmzondag kunnen Palmtakken op het altaar staan en deze als ook die, welke aan de geestelijkheid enz. uitgedeeld worden, mogen versierd worden met bloempjes, kruisjes enz. (Caer. Ep. l. 2. c. XXI. n. 2.) 6°. Op Witten Donderdag onder de Mis. 7°. Op Paasch-Zaterdag onder de Mis.

5. 's Middags voor Passie-Zondag worden de kruisbeelden overdekt met een paarsch velum, waarop geen kruisje enz. mag aangebracht zijn. Hetzelfde wordt voorgeschreven omtrent de Heiligen-Beelden. (Cruces et Imagines. *Miss.* en S. R. C. 4 Aug. 1663 F. p. 186.) Zelfs op Feestdagen moeten zij bedekt blijven. 16 Nov. 1649. F. p. 186.

6. Bij *Lijkplechtigheden* mogen op priestergewaden noch op altaarsieraden doodskoppen noch dergelijke zinnebeelden geplaatst worden. (*In his nullae imagines mortuorum vel cruces albae ponantur* Caer. Ep. l. 2 c. XI n. 1.) In het versieren der lijkbaar is men vrijer, doch het Rituaal verbiedt om daartoe altaarsieraden aan te wenden, als antependiums enz. (De Exsequiis n. 6.) Veel minder mag daarvoor gebruikt worden een geconsacreerde kelk.

II. *Omtrent het Altaar.*

1. Het zij met drie *dwalen* die gewijd zijn overdekt, zóó dat de bovenste met de twee uiteinden tot den grond toe afhangt. Rub. Gen. XX.

2. Het *Kruisbeeld* moet immer goed door den Celebrans gezien kunnen worden.

3. De *kandelaars* zouden van ongelijke hoogte moeten zijn en van weerskanten gelijkelijk naar het midden opklimmen. 21 Juli 1855. F. 221 en Caer. Ep. l. 2 c. XII. n. 11. De S. C. R. verbiedt ze te omkleeden 12 Sept. 1857 F. p. 221. Doch zij tolereert zulks wanneer zij verguld zijn.

4. Staan er Reliquieën tusschen de kandelaars, dan moeten deze bij eene Expositie van het H. Sacrament verwijderd worden. (19 Mei 1838 F. p. 142.) Hetzelfde geldt van Heiligen-beelden, vooral gedurende het Veertiguren gebed. (27 Sept. 1828 F. p. 142.) Alles moet dan de aandacht naar het H. Sacrament brengen.

5. Op het Altaar mag niets liggen wat niet tot het verrichten der H. Mis noodig is. Syn. Harlem. c. XX p. 69.

6. Het Corporale mag niet op het Altaar blijven liggen. 13 Sept. 1704 F. 232.

III. *Omtrent het Tabernakel.*

1. Het moet van binnen met witte zijde bekleed zijn. Syn. Ultr. Tit. IV. c. 4.

2. Daarin mag niets anders, zelfs niet de H. Olie geborgen worden. Syn. Ultr. ibid.

Het moest volgens het Rituecl immer met een gordijn (conopeum) omhangen zijn, dat of wit of nog beter van de kleur van den dag moest zijn. (21 Juli 1855 F. p. 134.)

3. Na de H. Diensten moet het goed gesloten zijn en de sleutel daarvan bewaard worden door den Pastoor of den Rector. Syn. Ultr. ibid. S. R. C. 14 Nov. 1693. F. 186.

4. Het corporale van het Tabernakel moet om de andere maand vernieuwd worden. Syn. Ultr. ibid.

5. De Godslamp moet nacht en dag branden, daarvoor mag men zich van geen petroleum bedienen. (Zie echter Syn. Ultr. ibid.)

IV. *Omtrent de Priestergewaden.*

1. Als zij gescheurd zijn mogen zij niet meer gebruikt worden. Worden zij om versteld te worden in een onbruikbaren toestand gebracht, dan moeten zij op nieuw gewijd worden. Het versletene mag niet tot onkerkelijke doeleinden gebruikt worden.

2. Het lijnwaad moet van echt linnen niet van katoen zijn en de Amicten moeten in hun midden voorzien zijn van een kruisje.

3. Dalmaticken worden niet gebruikt: 1o. Bij de plechtige

Kaarswijding op O. L. V. Lichtmis. 2o. Bij de Aschwijding. 3o. Bij de Palmwijding enz., ofschoon de Celebrans alsdan de koorkap aan heeft. 4o. Ook niet in den Advent en in de Vasten wanneer het de Mis is *de ea* of van den Zondag, uitgenomen echter de 3e Zondag van den Advent, de Vigilie van Kerstmis, de 4e Zondag van de Vasten, Witte Donderdag onder de Mis, Paasch-Zaterdag wanneer de Diaken in dalmatica het *exultet* zingt, item onder de Mis; maar niet op Goeden Vrijdag.

NB. De diaken draagt echter zijn stool, doch bij de plechtigheid 1o en 2o en op Paasch-Zaterdag voor de Mis hebben noch Diaken noch Subdiaken den Manipel, maar wel bij de andere plechtigheden.

V. *Omtrent de Hostiën.*

1. Deze moeten zoo veel mogelijk versch zijn (recentes *Rituale*), wanneer zij in den winter drie en in den zomer zes maanden oud zijn, mogen zij niet meer gebruikt worden. 16 Dec. 1826. F. 134. Syn. Harl. c. XX, p. 71.

2. Zij moeten op eene drooge plaats bewaard worden.

3. De geconsacreerde Hosties moeten alle veertien dagen worden vernieuwd. S. R. C. 3 Apr. 1575. F. p. 136 en de Syn. Ultr. verbiedt die langer dan een maand te bewaren p. 143.

VI. *Omtrent de Hoogmis.*

1. Is er Mis met drie Heeren dan plaatst hij de Credens, die hij overdekt met een linnen bekleedsel dat van alle zijden er omheen hangt. Bij een Requiem-mis echter moet het niet overhangen. Daarop plaatst hij de Ampullen, de bel, het scheepje, de kelk, het velum zoo voor den Subdiaken wat in de kleur van den dag, als voor de benedictie dat wit moet zijn. Het Epistel- en het Evangelieboek (Caer. Ep. l. 1. c. XII n. 19 en 22) In Pontificale Missen plaatst hij er twee kandelaars op. ibid.

2. Voor de Mis legt hij het Missaal open.

VII. *Vereering der Reliquieën.*

1. Worden zij uitgesteld dan moeten daarnaast twee kaarsen branden. Syn. Harlem. c. 22 en S. R. C. 12 Aug. 1854. F. 364.

2. Blijven zij buiten de H. Diensten uitgesteld, dan moet er een lamp voor branden (1) of moeten zij overdekt worden.

3. Wanneer het H. Sacrament is uitgesteld, mogen er geen reliquieën op het altaar zijn. (19 Maii 1838 F. p. 142.)

ADDENDA.

bl. 20 regel 13; *zijn aanbevolen* adde: 100 *d. afl.*

„ laatste regel; *bid voor ons* adde: 100 *d. afl.*

bl. 26 laatste regel; adde: Sixt. V, Ben. XIII en Clem. XIII 200 *d. afl.* Prinz. Decr. 243.

bl. 43 regel 7; *eeuwen* adde: telkens 300 d. afl. Pius IX 24 Mei 1847 (Hb. Ap. d. Geb. bl. 61.)

bl. 125 regel 3; *Wees gegroet;* verander: *Onze Vader* en *Wees gegroet.*

bl. 127 regel 14; *en van* adde: 7 jaren.

bl. 464 29 Jan. *Franciscus v. Sales* adde: Alle Gel. v. a. Kb. der Visitandinen Pius IX 16 Nov. 1877 (Civiltá 1878 p. 148.)

CORRIGENDA.

bl. 19 regel 6; zoo men hierbij voegt: *adde*: het vers

Vergun mij, o Heilige Maagd, uwen lof te verkondigen.

---

(1) S. R. C. 21 Jan. 1701. F. p. 363.

℟. Geef mij kracht tegen uwe vijanden.
℣. Geloofd zij God in zijne Heiligen.

En des avonds :

Tot uwe bescherming enz.

bl. 178 regel 8 Psalm 112 *lees*: Ps. 116.
bl. 436 regel 25 *staat*: bl. 292 *lees*: bl. 392.

ALPHABETISCHE BLADWIJZER.

A.

Bladz.

Aanbidding, gedurige 307
Absolutio bij de lijkbaar 248
„ zonder begrafenis 259
Acolythi, zie Misdienaren.
Aflaten over de 384
vereischten om ze te verdienen . . . 385
nadere verklaring 386
bijzondere voorwaarden 423
opgave, zie Broederschappen 391
I. Elken dag 442
II. Elke week 445
III. Elke maand 446
IV. In den loop van het jaar . . . 450
V. Der Staties van Rome. 451
VI. In de ure des doods 452
VII. Van het geprivilegieerd Altaar . . 453
VIII. Op verschillende Feesten enz. . . 461
Akte van geloof enz. 9
„ van berouw 25
„ van toewijding, zie *naam* tot wien.
Allerzielendag 281
Aloysius, Feest van 244
Gebeden tot. 345
Vespers 194
Zes Zondagen van. 344

Bladz.

Altaar, geprivilegieerd 453
Antiphonen der H. Maagd. *Alma*, *Ave Regina*, *Regina Coeli*, *Salve*, vers en oraties . . . 68
Apostolaat des gebeds 398
Aschdag 311
Ave Maria 7
Avondgebed 21

B.

Begrafenis . . . . . 238 tot 269
I. Het afhalen van het lijk 238
II. Het lijk in de kerk zijnde . . . 241
III. De Mis 246
IV. Na de Mis of de Absolutio . . . 248
V. De begrafenis 255
Benedictie, H. Sacrament 39
Benedictio puerorum 350
Biecht, over de 359
„ over de Algemeene 364
Brigittijnsche Rozenkrans . . . . 122 en 434
Broederschappen, over de 391
Br. Apostolaat des Gebeds. . . . 392 en 436
„ Congregatie . . . . . 419 en 434
„ Franciscus Xav. 435
„ H. Geest, zie Voortpl.
„ Gedurige aanbidding 435
„ Geestelijk verbond 436
„ Hart v. Jezus . . . . . 391 en 436
„ Hart v. Maria . . . . . 419 en 437
„ H. Kindsheid 406
„ O. L. V. v. h. h. Hart 433
„ St. Pieterspenning 440
„ Scapulier O. L. V. Carmel. . . 421 en 434

Bladz.

Br. Scapulier blauw. 433
" " rood 439
" " wit 441
" " zwart. 442
" Voortpl. d. Geloofs . . . . 400 en 441

C.

Ceroferarii, zie Misdienaren.
Communie, plechtigheid der Eerste 347
" over de, en wijze van 380
Confiteor 55
Congregatie der H. Maagd. . . . 419 en 434
Credo der Apostelen. 7

D.

Defensor. 91
Deus noster refugium Ps. 262
De profundis. Ps. bl. 30 en VI 261
Domine Salvum fac regem 41

E.

Eerste Communie. 347
En ego, o bone... Jesu. 426
Engel (de) des Heeren 16

F.

Franciscus Xaverius, Litanie 402
zijn gebed voor de bekeering enz . . . 42
genootschap v. 435
Feestdagen, Tafel der Roerende 455
Feestkalender, over den 456

Bladz.

G.

Gebeden ten dienste van den Celebrans, zie Oraties.
Gebeden voor en na den maaltijd 37
" voor en na de Mis 38
dagelijks 3; 's Zondags 41; op den 1en Zond. d. Maand, 42; 's Zaterdags 43; op den 1en Vrijd. d. Maand 48
" voor en na de studie enz. 35
Geboden Gods, de tien . . . . . 23 en 367
" der H. Kerk 24
Gedenk, o goedertierenste Maagd (*Memorare*) . 44
Gedurige aanbidding. Broederschap 435
Geest H. Broederschap v. d. 400
" " Mis v. d. 278
Geestelijk verbond 436
Geheimen van den Rozenkrans . . 99 en 102
Geprivilegieerd Altaar, Aflaten v. 453
Ik geloof in God den Vader 7
Gewetensonderzoek dagelijksch 24
" algemeen 367
Goede Vrijdag 332
Goede week 330
Gregoriaansche zang . . . . . 505 tot 536

H.

Hart H. v. Jezus.
Akte van Eereboete . . . . . 48 en 340
" " Toewijding. . . . . 49 en 50
Broederschap v. 392
Feest v. h. H. 339
Hymnus *Auctor beate* 93
Litanie 396

Bladz.

Lof. 93
Opdracht 14, 20
Vereering 394
Hart van Maria
Akte van toewijding 276
Broederschap v. h. H. 429
Litanie 45
Lof. 271
Mis enz. 43
Hymnen.
Auctor beate 93
Ave Maris Stella 167
Defensor noster 91
Iste confessor 179
Jesu Redemptor 190
Tantum ergo 39
Te Deum. 300
Stabat Mater. 88
Veni Creator. 278

I. J.

In Paradisum 254
Iste Confessor 179
Jesu Redemptor. 190
Joseph. H. vereering en gebeden. 316

K.

Kaarswijding 307
Kalender der Feesten en der Aflaten enz. . 461
Kerstmis, Vespers van 183
Kindsheid H.
Genootschap v. . . . . 21 en 406
Litanie der 407

Bladz.

Kom H. Geest 35
Koning; gebed voor den 41
Koor, zie Vespers enz.
Koraalzang 506
Koster 544
Kruisweg 72

L.

Lauden der Overledenen 237
„ bij lijkdiensten 246
Les-uren; gebed voor en na 35
Levende Rozenkrans 126
Libera me. Voor Overledenen 251
Lichtmis. O. L. V. 307
Litanieën van:
Franciscus Xav. 402
Hart v. Jezus 396
Hart v. Maria 45
Joseph 317
Kindsheid v. Jezus 407
Maagd Maria (v. Loretto.) Lat. en Holl. . 26
Onbevlekte Ontvangenis 296
Willibrordus 282
Zaligen Dood 415
Zoeten Naam. Lat. en Holl. 10
Lof.
Gewoon 66
Eerste Communie 348
Meimaand 335
Vrijdags ter eere v. 't h. H. v. J. . . . 93
de Psalm Deus Refugium. 262
Zaterdags. 98
Zondags 70

Bladz.
Zondag Quinquagesima 308
Zondag voor Septuag. (h. H. v. M.). . . 271

M.

Maaltijd, gebed voor en na 37
Magnificat in de 8 kerktonen . . . . 203—212
Maria Maagd en Moeder Gods.
Gebed voor de bekeering enz. 47
Litanie v. Loretto, 26; h. Hart, 45; Onb. Ontv. 296
Memorare (holl.) 44
O! Mijne Koningin 432
Novene ter eere der Onb. Ontv. 288
Orationes post Antiph. . . . . 68 — 70
Toewijding 14, 424
Tot uwe bescherming 29, 44
Vespers 159
Meimaand 335
Metten; wijze om enz. 243
Mis v. d. H. Geest 278
Misdienaren bij gewone Missen 53
bij begrafenissen . . . . . 246—249
" Eerste Communie 348
" Hoogmis, plechtige 537
" Lijkdiensten. 246
" Oefeningen der Goede Week . . 331—334
" Processie op H. Sacramentsdag . . . 338
" " , kleinere. 309
" Vespers . . . . . 143—150; 153—158
Miserere in den Vastentijd 312
Morgengebed 4

N.

Nabiecht. 363
Non intres 250

Bladz.

O.

O. L. V. v. 't h. Hart Broederschap 425
Onbevlekte Ontv. v. Maria Novene 288
" " " " Litanie 296
Onderzoek van geweten dagelijksch 24
" " " algemeen 365
Opstaan; over het 3
Oraties.
na *Alma Redempt.* 68
van Aloysius *Coelestium* 202
na *Ave Regina Coelorum* 69
v. d. H. Geest *Deus qui corda* . . . 35 en 281
v. 't H. Hart v. Jezus *Concede* 95
v. Kerstmis, eerste Vespers 193
voor kinderen, benedictio puerorum . . . 251
voor den Koning *Pateant* 41
v. d. H. Maagd *Defende* 97, 272
" *Concede nos famulos* 98, 171
voor Overledenen. Een Priester 31
" " Leek. . . . 32, 253
" Bloedverwanten. . . . 33
" Alle Geloovigen. . . . 33
" *Absolve* 242
na *Parce Domine* 95, 273
voor den Paus na *Oremus pro Pontifice* . . 38
" " na *Tu es Pastor* 39
na *Regina Coeli* 69
voor h. H. Sacrament. *Deus, qui nobis* . 40, 67
" " *Vide, Domine* . . 271
na *Salve Regina* 69
na *Te Deum.* 305
pro quacunque necessitate 70
Ne despicias; Ineffabilem; Concede nos famulos; Tribulationem; Deus refugium.

Bladz.

voor d. H. Willibrordus 183, 275
Oremus pro Pontifice 38
Orgel; kerkelijke voorschriften 513
Oudejaarsavond 300
Overledenen, gebeden voor. 30
Lijkplechtigheden . . . . . 238—261
Lauden 223
Metten. Wijze om enz. 243
Vespers 214

P.

Paaschzaterdag 333
Palmzondag. 331
Parce Domine 95
Pater noster. 6
Paus. Gebeden voor, *Oremus pro P.* n. . . 38
Tu es pastor. 71
Pauselijke Rozenkrans . . . . . 121 en 439
Pieterspenning St. Broederschap 440
Psalmen.
Ad Dominum Ps. 119; 2e T. 216
Beatus vir. Ps. 111; 3e T. 1e Fin. . . . 197
» » 3e T. 3e Fin. . . . 176
» » 8e T. 1e Fin. . . . 186
Benedictus (Canticum). 2e T. 236
Cantate Domino. Ps. 144. 7e T. fer. 3e Fin. 234
Confitebor. Ps. 110. 1e T. 1e Fin. . . . 195
» » 2e T. 175
» » 7e T. 3e Fin. . . . 185
Confitebor .... quoniam. Ps. 137; 2e T. . . 219
De Profundis. Ps. 129 30
» » 6e T. 261
» » 7e T. 1e Fin. . . 218

Bladz.

Deus, *Deus meus* Ps. 62; 7e T. fer. 1e Fin. 228
Deus misereatur nostri Ps. 66; 7e T. fer. 1e Fin. 229
Deus noster refugium Ps. 45 in de 8 Tonen 262—271
Dilexi Ps. 114; 2e T. 215
Dixit Dominus Ps. 109; 1e T. 1e Fin. . . 173
» 1e T. 2e Fin. . . 194
» 3e T. 1e Fin. . . 160
» 8e T. 1e Fin. . . 184
Ego dixi (canticum) 2e T. 230
Laetatus sum Ps. 121; 3e T. 1e Fin. . . 163
Lauda anima Ps. 145. 222
Lauda Jerusalem Ps. 147; 4e T. 1e Fin. . 165
Laudate Dominum de Coelis Ps. 148; 7e T. fer. 3e Fin. 232
Laudate Dom. omnes gentes. Ps. 116 . . . 43
» » 2e T. 189
» » 5e en 8e T. . . 178
» » 7e T. 1e Fin. . 200
Laudate Dom. in Sanctis Ps. 150; 7e T. fer. 3e Fin. 235
Laudate pueri Ps. 112; 4e T. 1e Fin. . . 161
» » 7e T. 3e Fin. . . 199
» » 8e T. 1e Fin. . . 188
Levavi oculos Ps. 120; 2e T. 217
Magnificat (canticum) in de 8 Tonen. 203—212
Miserere Ps. 50; 1e T. fer. 1e Fin. . . . 224
» » in de vasten enz. . . . 312
Nisi Dominus Ps. 126; 8e T. 1e Fin. . . 164
Te decet hymnus Ps. 64; 8e T. 1e Fin. . 226
Psalmodie. Algemeene regels 129
» Tonen; Aanhef, (Intonatie) . . . 130
» Tenor (Dominante) Midden-Cadans of Mediatio) 131

Bladz.

Psalmodie. Slot-cadans (Finalis) 134
» In tono feriali 213
NB. Opgave der *Dominante*, der *Intonatie*, der Mediatie en der Finalen . . 203—213

R.

Retraite. Vespers 159
» *Parce Domine* 95
» *Miserere* 312
Rozenkrans, Geheimen van . . . . 99—119
» gewijde, en aflaten. . . 120—125
» Levende 126
» Broederschap v. d. 440

S.

Sacrament H.
Benedictie 39
Akte van toewijding 309
Anima Christi 430
En ego, o bone ... Jesu 426
Respice, Domine 429
Sacramentsdag H. 335
Scapulier, O. L. V. Berg Carmel . . 423 en 434
» blauw of der Onb. Ontv. 423 en 433
» rood of v. 't H. Bloed 439
» wit of der H. Drievuldigheid . . 441
» zwart of der VII weeën 442
Slapen-gaan 34
Societeit v. Jezus, aflaten 439
Stabat Mater 73
Staties van Rome, aflaten der 451
Studie, gebed vóór en na 35
Subvenite 240
Sub tuum praesidium 36

Bladz.

T.

Tantum ergo 39
Te Deum 300
Tien geboden Gods . . . . . 23 en 367
Thuriferarius, zie Misdienaren.
Tot uwe bescherming . . . . . 19, 36 en 44

V.

Vastentijd 311
Veni Creator 278
Veni Sancte Spiritus, reple 35
Verkortingen, lijst van
in de Vespergezangen. 156
in de opgave der Aflaten 433
Vespers, wijze om ze te zingen . . . 129—159
Algemeene voorschriften. 153
Acolythi 146
Assistentes 139
Cantores 141
Celebrans 137
Caeremoniarius. 142
Ceroferarii 143
Thuriferarius 146
Verdeeling der koren. 136
Zangerskoor. 150
Groot koor 152
Begin der Vespers. 156
Bij Vespers der overledenen 214
Vesperpsalmen enz. van
H. Aloysius. 194
Kerstmis 183
H. Maagd 159
Overledenen 214
Willibrordus. 173

Bladz.

Voorbiecht 363
Voortplanting v. h. Geloof 400
Vormsel H. Gebeden 355
Vreemde zonden 379
Vrijdag 1e d. Maand. voor en na de Mis . . 48
» Lof. 93
Vijf geboden der H. Kerk . . . . . 24 en 377

W.

Willibrordus H.
Feestdag, Litanie enz. 282
Vespers 173
Witte Donderdag 332

Z.
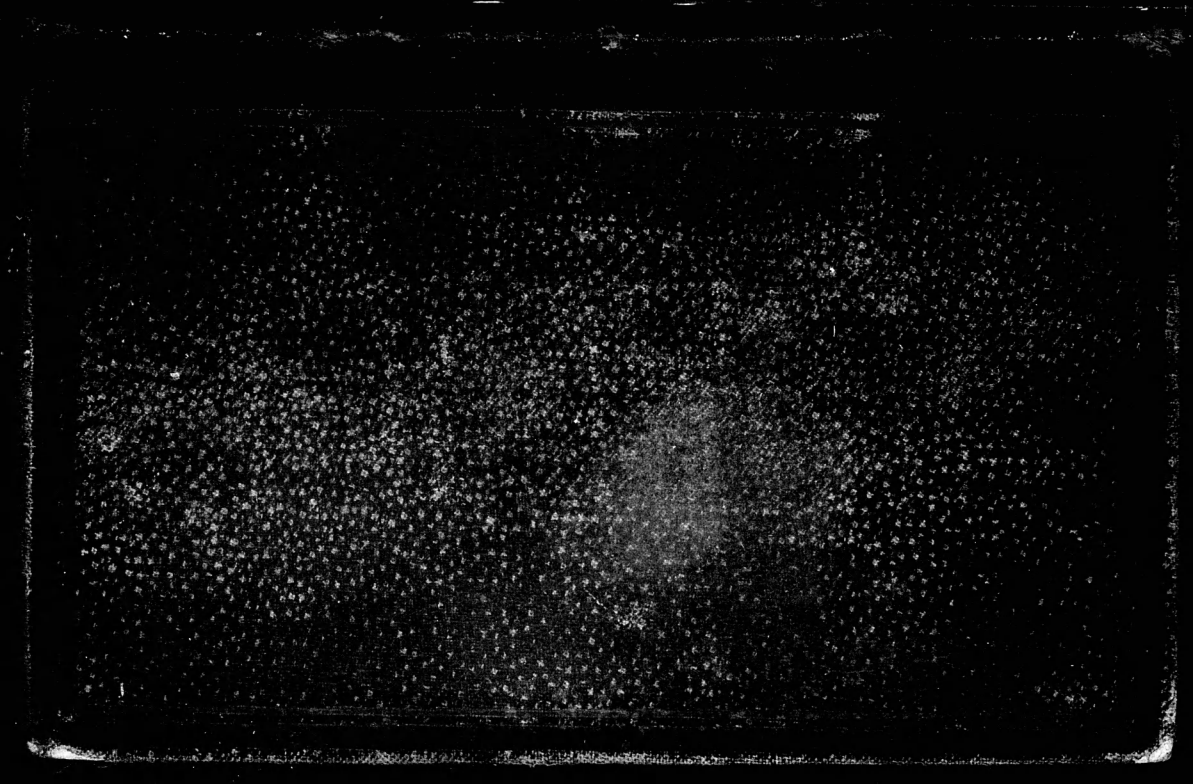
Zaligen dood, Broederschap v. d. . 411 en 422
Gebeden voor een, Litanie 414
Zangers; over de voordracht 405
Kerkelijke voorschriften 511
de Mis 516
Hymnen enz. 535
Vespers 150
Zaterdag; voor en na de Mis. 43
» Lof 98
Zeven hoofdzonden 378
Zie mij hier, o goede .... Jezus 426
Zondag, na de Mis 41
» eerste der maand. *O, God* 42
» Lof . . . . . 66; 70 en 72
Zondag Quinquagesima 307
Zondag voor Septuagesima 307
Zonde, wat zij is enz. 365
Zondenlijst 367